

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

МАТЕРІАЛИ

**ОДИНАДЦЯТОЇ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ (ІЗ ЗАРУБІЖНОЮ УЧАСТЮ)
НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ ТА МОЛОДИХ УЧЕНИХ**

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ФІНАНСІВ
ТА ФІНАНСОВОЇ НАУКИ: ІДЕЇ ТА ЇХ ВПРОВАДЖЕННЯ
(14 травня 2018 р.)**

**Покровськ
2018**

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

МАТЕРІАЛИ

***ОДИНАДЦЯТОЇ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ (ІЗ ЗАРУБІЖНОЮ
УЧАСТЮ) НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
СТУДЕНТІВ ТА МОЛОДИХ ВЧЕНИХ***

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ФІНАНСІВ ТА
ФІНАНСОВОЇ НАУКИ:
ІДЕЇ ТА ЇХ ВПРОВАДЖЕННЯ
(14 травня 2018 р.)**

Покровськ, 2018

Актуальні проблеми розвитку фінансів та фінансової науки: ідеї та їх впровадження: матеріали Одинадцятої Всеукраїнської (із зарубіжною участю) наукової конференції студентів та молодих вчених (14 травня 2018 р., м. Покровськ).; під заг. ред. к.е.н. В.М. Антоненко. – Покровськ : ДВНЗ «ДонНТУ», 2018. – 221 с.

У Збірці наукової конференції розміщені матеріали і результати наукових пошуків молодих вчених, які переймаються актуальними проблемами у фінансовій сфері: у галузі державних фінансів та на мікроекономічному рівні господарюючих суб'єктів, у сферах фінансово-кредитної, банківської, податкової й страхової справи, а також питаннями фінансово-економічної безпеки. Автори публікацій – студенти, аспіранти, молоді вчені та викладачі із навчальних закладів міст України та Республіки Біларусь.

Збірка матеріалів буде в нагоді усім зацікавленим особам, які бажають досліджувати й опанувати проблемні питання в зазначеній сфері фінансової науки та присвячувати свої подальші наукові розробки просуванню цієї науки на новий щабель розвитку вітчизняних фінансів.

СЕКЦІЯ 1.
УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ ЯК ФУНКЦІОНАЛЬНА
СФЕРА МЕНЕДЖМЕНТУ ПІДПРИЄМСТВ.....11

Байко А. А.

Научный руководитель – к.э.н., доцент Рубан Т. Е.

ПЛАНИРОВАНИЕ ОБЪЕМА ФИНАНСОВЫХ РЕСУРСОВ
ОРГАНИЗАЦИИ НА ОСНОВЕ ПЛАТЕЖНОГО КАЛЕНДАРЯ.....11

К.е.н. Гаватюк Л. С., Варварич К. В.

ПРОБЛЕМИ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВИХ
ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ НА СУЧАСНОМУ
ЕТАПІ РОЗВИТКУ.....13

Кириллова А. И.

Научный руководитель – ст. преподаватель Давидович Н. Н.

КРИПТОВАЛЮТА МЕНЯЕТ МИР.....15

Климович А. В.

Научный руководитель – к.э.н., доцент Рубан Т. Е.

РЕЗЕРВЫ СНИЖЕНИЯ ЗАТРАТ НА ПРОИЗВОДСТВО
САНИТАРНЫХ КЕРАМИЧЕСКИХ ИЗДЕЛИЙ ОАО
«КЕРАМИН».....18

Лютова И. А., Гопта А. Ю.

Научный руководитель – к.э.н., доцент Дорофеев В. Г.

ВЕНЧУРНОЕ ФИНАНСИРОВАНИЕ КАК ЭФФЕКТИВНЫЙ
ИНСТРУМЕНТ РАЗВИТИЯ БИЗНЕСА.....22

Малец К. Д.

Научный руководитель – ст. преподаватель Абрамович Э. В.

ФИНАНСОВОЕ ПЛАНИРОВАНИЕ: ПРОБЛЕМЫ И ПУТИ ЕГО
УЛУЧШЕНИЯ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ.....27

Могилевська К. О.

Науковий керівник – асистент Устич В. А.

ОЦІНЮВАННЯ ПОТОЧНОГО ЕКОНОМІЧНОГО СТАНУ
ПІДПРИЄМСТВА З УРАХУВАННЯМ ЙОГО
ПОНАДНОРМАТИВНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ.....29

Фаста Р. С., к.е.н., доцент Юрчишина Л. В.

РОЗВИТОК КОРПОРАТИВНИХ УТВОРЕНЬ В УКРАЇНІ32

Філатова Ю. Д.
Науковий керівник – к.е.н., доцент Стрельніков Р. М.
ВПЛИВ ОБСЯГІВ РЕАЛІЗАЦІЇ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ
НА РОЗМІР КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ ПРОМИСЛОВОГО
ПІДПРИЄМСТВА.....35

Шкирандо И. И.
Научный руководитель – ст. преподаватель Васюк А. В.
ПУТИ ПОВЫШЕНИЯ ФИНАНСОВОЙ УСТОЙЧИВОСТИ И
ПЛАТЕЖЕСПОСОБНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ..... 40

**СЕКЦІЯ 2.
ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМНИХ ПИТАНЬ В
ОПОДАТКУВАННІ.....44**

Власов А. А.
Научный руководитель – к.э.н., доцент Антоненко В. Н.
СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ НАЛОГОВОЙ СИСТЕМЫ В
УКРАИНЕ: ПРОБЛЕМЫ И НАПРАВЛЕНИЯ ИХ РЕШЕНИЯ.....44

Зеленкова Л. В.
Научный руководитель – ст. преподаватель Давидович Н. Н.
СОСТОЯНИЕ И ПРОБЛЕМЫ НАЛОГОВОЙ СИСТЕМЫ В
РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ.....49

Карташевич Т. О.
Научный руководитель – к.э.н., доцент Рубан Т. Е.
НАЛОГ НА ДОБАВЛЕННУЮ СТОИМОСТЬ: ВОЗНИКНОВЕНИЕ,
СУЩНОСТЬ, ОСОБЕННОСТИ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ.....53

Клімова А. В.
Науковий керівник – к.е.н., доцент Антоненко В. М.
ПРОБЛЕМИ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ.....57

**СЕКЦІЯ 3.
ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СТРАХОВОЇ І КРЕДИТНОЇ
СФЕРИ В УКРАЇНІ І ЗА КОРДОНОМ.....62**

Балацко Б. М.
Науковий керівник – к.е.н., доцент Химич І. Г.
ОЦІНКА ТЕМПІВ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО РИНКУ
НЕРУХОМОСТІ.....62

Бензар О. В. Науковий керівник – к.е.н., доцент Козлов В. П. ОЦІНКА ОСНОВНИХ РИЗИКІВ У ФУНКЦІОНУВАННІ ЕЛЕКТРОННОГО БАНКІНГУ СЕРЕД БАНКІВ УКРАЇНИ.....	64
Іноземцева Є. В. Науковий керівник – к.е.н., доцент Волкова В. В. ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ РЕСУРСНОЇ БАЗИ ТА РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ БАНКУ.....	68
Ковальова М. С., Пономарчук Я. С. Науковий керівник – к.е.н., доцент Антоненко В. М. УПРАВЛІННЯ БАНКІВСЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ЯК СИСТЕМА....	72
Козак В. Н. Научный руководитель – к.э.н., доцент Рубан Т. Е. АНАЛИЗ СТРАХОВОГО РЫНКА РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ.....	78
Конончук А. П. Научный руководитель – ст. преподаватель Давидович Н. Н. ФИНАНСОВЫЕ АСПЕКТЫ СОЦИАЛЬНОГО СТРАХОВАНИЯ.....	83
Макеєва Л. М. Науковий керівник – декан факультету економіки, к.е.н. Аракелова І. О. ПРОБЛЕМА ПОЗИЦІОНУВАННЯ ТА ПРОСУВАННЯ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ.....	86
Максимчик Е. В. Научный руководитель – к.э.н., доцент Рубан Т. Е. БЕЛОРУССКИЙ РЫНОК ДИСТАНЦИОННЫХ БАНКОВСКИХ УСЛУГ.....	90
Мась Р. В. Науковий керівник – к.е.н., доцент Бурцева О. Є. АНАЛІЗ КОНКУРЕНЦІЇ НА РИНКУ СТРАХОВИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ.....	93
Михальська М.-Р. П. Науковий керівник – к.е.н., доцент Тимошик Н. С. НАСЛІДКИ ВТРАТИ ДОВІРИ ДО БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ ТА МОЖЛИВОСТІ ЇЇ ВІДНОВЛЕННЯ.....	96

Мовсесян Я. О. Науковий керівник – декан факультету економіки, к.е.н. Аракелова І. О. МАРКЕТИНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ СТРАХОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ.....	98
Ніколаєнко А. С., Шуба М. В. ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ У РОЗВИТКУ НЕБАНКІВСЬКИХ ФІНАНСОВИХ УСТАНОВ.....	101
Рокало Д. С., Садовникова М. А. Научный руководитель – к.э.н., доцент Рубан Т. Е. КРАУДФАНДИНГ: ПОНЯТИЕ, ВИДЫ, ПРЕИМУЩЕСТВА И НЕДОСТАТКИ.....	105
Соколова Х. О. Науковий керівник – к.е.н., доцент Волкова В. В. ХАРАКТЕРИСТИКА АКТИВІВ БАНКУ З ПОГЛЯДУ НА ЇХ ЛІКВІДНІСТЬ.....	109
Чижикова А. С. Науковий керівник – к.е.н., доцент Шилова Л. І. ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИХ ВЗАЄМОВІДНОСИН КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ ТА ПІДПРИЄМСТВ.....	112
СЕКЦІЯ 4. ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМИ ФІНАНСАМИ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ І ПРАКТИЧНИЙ ДОСВІД.....	119
Бершадський А. О. Науковий керівник – к.е.н., доцент Матвійчук В. І. ДЖЕРЕЛА ФОРМУВАННЯ ТА НАПРЯМИ ВИКОРИСТАННЯ БЮДЖЕТУ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ.....	119
Галкина Ю. А. Научный руководитель – ст. преподаватель Волкова О. В. ОСОБЕННОСТИ ФИНАНСОВ ПРЕДПРИЯТИЙ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ.....	124
Грабчак К. М.	

Науковий керівник – к.е.н., доцент Матвійчук В. І. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ.....	127
Дзись К. В. Науковий керівник – к.е.н., доцент Козлов В. П. ПРОБЛЕМИ ДЕФЦИТУ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ.....	131
Золотар А. К. Науковий керівник – к.е.н., доцент Козлов В. П. РОЗВИТОК ФІНАНСОВОГО ЛІЗИНГУ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ.....	134
К.е.н. Клименко К. В., Савостьяненко М. В. АНАЛІЗ ЧИННИКІВ НЕЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ КОШТІВ ПОЗИК МФО ТА ШЛЯХИ ПРОТИДІЇ.....	137
Клімова А. В. Науковий керівник – к.е.н. Марина А. С. АНАЛІЗ ВИДАТКІВ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ У 2011-2017 рр.....	141
Хамула А. В. Науковий керівник – к.е.н., доцент Козлов В. П. ЗАОЩАДЖЕННЯ ДОМОГОСПОДАРСТВ ЯК РЕСУРСНА СКЛАДОВА ВНУТРІШНІХ ІНВЕСТИЦІЙ КРАЇНИ.....	144
Черниш Н. В. Науковий керівник – к.е.н., доцент Козлов В. П. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ.....	149
Чорна О. В. Науковий керівник – к.е.н., доцент Козлов В. П. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ БЮДЖЕТНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ.....	152
СЕКЦІЯ 5. ОБЛІК, АНАЛІЗ І АУДИТ В СИСТЕМІ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ.....	157

Арабаджі М. К.

Науковий керівник – к.е.н., доцент Вітренко О. В. ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ В УКРАЇНІ.....	157
Сланська Н. О. Науковий керівник – асистент Устич В. А. ОСОБЛИВОСТІ КОРПОРАТИВНОЇ ЗВІТНОСТІ ДЛЯ ПОТРЕБ УПРАВЛІННЯ.....	160
Ермолицкая О. В. Научный руководитель – ст. преподаватель Васюк А. В. ОСОБЕННОСТИ ПРОВЕДЕНИЯ АУДИТА ОСНОВНЫХ СРЕДСТВ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ.....	164
Калько Д. А. Научный руководитель – ст. преподаватель Васюк А. В. ВАЖНОСТЬ АВТОМАТИЗАЦИИ УЧЕТА РАСЧЕТОВ С ПОСТАВЩИКАМИ И ПОКУПАТЕЛЯМИ В СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ОРГАНИЗАЦИЯХ.....	168
Кліперт О. В. Науковий керівник – к.е.н., доцент Вітренко О. В. БУХГАЛТЕРСЬКІ РИЗИКИ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ.....	173
Костюк Г. Науковий керівник – к.е.н., доц. Шилова Л. І. ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТРАТЕГІЧНОГО ФІНАНСОВОГО АНАЛІЗУ.....	176
Новік К. Науковий керівник – к.е.н., доцент Вітренко О. В. ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ЗАПАСІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	182
Пономарьова Є. В. Науковий керівник – к.е.н., доцент Вітренко О. В. ПОЕЛЕМЕНТНИЙ АНАЛІЗ ВПЛИВУ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ НА ОЦІНОЧНІ ПОКАЗНИКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА.....	185
Аспірант Устич В. А. ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ПРОЗОРОСТІ ПОКАЗНИКІВ	

ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ.....190

Феськіна З. Ю.

Науковий керівник – к.е.н., доцент Вітренко О. В.
БУХГАЛТЕРСЬКІ РИЗИКИ ТА ЇХ РОЗКРИТТЯ У
ФІНАНСОВІЙ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....193

СЕКЦІЯ 6.

**ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ГОСПОДАРЮЮЧИХ
СУБ'ЄКТІВ І ШЛЯХИ ЇЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В
УМОВАХ КРИЗИ.....198**

Верницький Б. В.

Науковий керівник – к.е.н., доцент Волкова В. В.
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ
ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ БАНКІВ.....198

Деньченко М. С.

Науковий керівник – к.е.н., доцент Матвійчук В. І.
МЕТОДИ ОЦІНКИ РІВНЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ
БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ.....202

Дмитрів У. І.

Науковий керівник – викладач Голич Н. В.
«ЗЕЛЕНА» ЕКОНОМІКА ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ НАПРЯМОК
РОЗВИТКУ КРАЇНИ.....207

Іваничко О. О.

Науковий керівник – к.е.н., доцент Антоненко В. М.
ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА СУБ'ЄКТІВ
ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ДОСЛІДЖЕННЯ СУТНОСТІ
ТА ОБГРУНТУВАННЯ.....209

Штамбург О. О., Яценко Є. І., Голубенко-Ларіна О. В.

Науковий керівник – к.е.н., доцент Бурцева О. Є.
РОЛЬ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ
ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТЕРИТОРІЙ
ДЕРЖАВИ.....214

СЕКЦІЯ 1

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ ЯК ФУНКЦІОНАЛЬНА СФЕРА МЕНЕДЖМЕНТУ ПІДПРИЄМСТВ

ПЛАНИРОВАНИЕ ОБЪЕМА ФИНАНСОВЫХ РЕСУРСОВ ОРГАНИЗАЦИИ НА ОСНОВЕ ПЛАТЕЖНОГО КАЛЕНДАРЯ

Байко А. А.

Научный руководитель – к.э.н., доцент Рубан Т. Е.
Белорусский государственный экономический университет
г. Минск (Республика Беларусь)

Планирование финансовых ресурсов организации занимает большое место в ее деятельности. Рациональное и эффективное использование финансовых ресурсов позволяет повысить ее финансовую устойчивость и платежеспособность. В этих условиях организация своевременно и полностью выполняет свои расчетно-платежные обязательства, что позволяет ей успешно осуществлять коммерческую деятельность.

Одной из основных задач совершенствования планирования финансовых ресурсов организации является оптимизация денежных потоков. Оптимизация денежных потоков – это процесс выбора наилучших форм их организации на предприятии с учетом условий и особенностей осуществления его хозяйственной деятельности [1].

С целью оперативного планирования и анализа текущей платежеспособности организации, ежедневного контроля за поступлением денежных средств от реализации продукции, погашением дебиторской задолженности, а также для определения последовательности и сроков расчетов с кредиторами в организации составляется платежный календарь.

Основной целью разработки платежного календаря является установление конкретных сроков поступления денежных средств и платежей предприятия и их доведения до конкретных исполнителей в форме плановых заданий [1].

Процесс составления платежного календаря включает в себя следующие этапы.

1. Выбор периода планирования. Как правило, таким периодом является месяц. В организациях, где денежные потоки часто меняются

во времени, возможны более короткие периоды планирования (например, декада или неделя).

2. Планирование объема продаж продукции (работ, услуг), которое осуществляется с учетом объема производства в рассматриваемом периоде и изменения остатков готовой продукции.

3. Расчет объема возможных денежных поступлений (доходов).

4. Оценка денежных расходов, ожидаемых в плановом периоде (заработная плата работников, коммерческие и управленческие расходы, капитальные вложения, налоги и сборы, дивиденды, погашение банковских ссуд и др.). Одним из элементов этого этапа является погашение кредиторской задолженности.

5. Сравнение ожидаемого сальдо на конец периода с минимальной суммой денежных средств на счетах и в кассе, которую целесообразно иметь в качестве страхового запаса, а также для прогнозируемых инвестиций.

Рассмотрим платежный календарь на примере компании, которая является фармацевтическим холдингом в Республике Беларусь и занимается дистрибуцией и продажей лекарственных средств через собственную розничную сеть. В качестве периода планирования будем использовать неделю (пять рабочих дней). Платежный календарь компании построен на основе показателей ее деятельности и представлен в табл. 1.

Таблица 1 – Платежный календарь компании

Показатель, тыс. руб.	Рабочие дни недели					Итого
	1	2	3	4	5	
1	2	3	4	5	6	7
Остаток денежных средств на начало периода	450	2602,4	1268,7	312,7	908,9	450
Положительный денежный поток, в т.ч.:	3200	250	100	4500	2100	10150
Выручка от реализации продукции	3200	250	100	4500	2100	10150
Отрицательный денежный поток, в т.ч.:	-1047,6	-1583,7	-1056	-3903,8	-905,7	-8040,9
Арендная плата	-205				-330,7	-110,5
Заработная плата	-685					-684,7
Оплата транспортной организации			-990			-990
Оплата дистрибутора		-1253				-1349,1
Оплата розничной сети				-3900		-3760
Маркетинговые услуги	-129	-290			-110	-599,5

Продолжение табл. 1

1	2	3	4	5	6	7
Обслуживание программного обеспечения			-50			-50
Обслуживание автомобилей		-35				-116
Услуги банка	-3,6	-5,7	-16	-3,8	-15	-44,1
Услуги хранения	-25					-37
Прочие					-450	-300
Чистый денежный поток	2152,4	-1333,7	-956	596,2	1194,3	779,1
Остаток денежных средств на конец периода	2602,4	1268,7	312,7	908,9	2103,2	2103,2

Список использованных источников

1. Бланк, И.А. Финансовый менеджмент : учебный курс / И.А. Бланк – К.: Эльга, Ника-Центр, 2004. – 656 с.
2. Гарифулин, А.Ф. Платежный календарь как инструмент бюджетирования / А.Ф. Гарифулин // Планово-экономический отдел. – 2012. – № 1.

ПРОБЛЕМИ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ

К.е.н. Гаватюк Л. С.

Варварич К. В.

Чернівецький національний університет
(м. Чернівці, Україна)

Беззаперечним фактом є те, що сучасне промислове підприємство не може розвиватися без впровадження інновацій. На жаль, інноваційна діяльність на теренах нашої держави залишається проблемною. Інвестиційні процеси в Україні характеризуються в основному вкладенням капіталу не в підвищення конкурентоспроможності та інтенсифікацію окремих галузей економіки, а в просте відтворення їх капіталу.

Проблемам інноваційної діяльності промислових підприємств приділяли увагу низка вітчизняних вчених, зокрема такі: О. І. Амоша, Б. М. Андрушків, Ю. М. Бажал, І. Б. Висоцька, Є. С. Галушко, Ж. А. Говоруха, О. О. Ільченко та ін.

Формування в Україні інноваційної моделі економічного зростання потребує сприяння держави у створенні та ефективному

функціонуванні інноваційної інфраструктури, особливо на міжгалузевому та регіональному рівнях.

За оцінками експертів, в Україні налічується близько 40-60 територій, де доцільно створювати технополіси та технопарки. Хоча на даний час процес створення цих інноваційних організаційних структур, незважаючи на досить потужний науковий і промисловий потенціал та перспективність розвитку для багатьох регіонів України, знаходиться ще на початковій стадії і має досить несистематичний і епізодичний характер [2, С. 40].

За даними експертної оцінки, проведеної Державною службою статистики України, основними чинниками, які перешкоджають розвитку інноваційної діяльності вітчизняних підприємств є: нестача власних коштів (80,1% досліджених підприємств), великі витрати на нововведення (55,5%), недостатня фінансова підтримка держави (53,7%), високий економічний ризик (41%), недосконалість законодавчої бази (40,4%), тривалий термін окупності нововведень (38,7%), відсутність коштів у замовників (33,3%), нестача кваліфікованого персоналу (20%), відсутність можливостей для кооперації з іншими підприємствами і науковими організаціями (19,7%), нестача інформації про ринки збуту (17,4%), нестача інформації про нові технології (16,1%) [4].

Аналіз джерел фінансування інноваційних заходів підприємств України за 2015-2016 роки засвідчив, що із загальної суми використаних на інноваційні цілі фінансових ресурсів майже 65-75% становили власні кошти підприємств, фінансування з державного бюджету дорівнювало приблизно 2-5%, кредитні ресурси 2-3%, кошти інвесторів 1-2% [4]. Як видно з наведених даних, основним джерелом є власні кошти підприємств, і стає очевидним, що у майбутньому слід спиратися саме на них.

Вирішення проблеми інноваційного розвитку в умовах дефіциту власних фінансових ресурсів можливе лише за умови залучення іноземних інвестицій. У світовому потоці прямих іноземних інвестицій на українську економіку припадає лише 1%. Даний незначний потік прямих іноземних інвестицій пояснюється тим, що серед європейських країн Україна сприймається як країна з найбільшим ризиком. За оцінкою Європейського центру досліджень, ризик інвестицій в Україну становив майже 80% [4].

Суттєвим недоліком системи національного регулювання розвитку інноваційної сфери є те, що вона, на відміну від законодавства більшості країн світу, не лише не сприяє розширенню джерел фінансування інноваційного розвитку, але й протидіє залученню небюджетних коштів та виключає можливість формування

спеціальних, в тому числі відомчих фондів фінансування інноваційних проектів і програм [1, С. 25].

Аналізуючи сучасний стан інноваційної діяльності та враховуючи гальмуючі фактори, основними шляхами загального покращення рівня інноваційного розвитку промислових підприємств України в цілому, повинні стати [3, С. 45]: вдосконалення нормативно-правової бази розвитку інноваційної системи України; формування інноваційно-орієнтованої структури національної економіки; створення ринку інноваційної продукції, на якому буде забезпечений належний рівень захисту інтелектуальної власності.

Реалізація запропонованих заходів у галузі промислового виробництва дасть змогу значно підвищити рівень інноваційної активності вітчизняних промислових підприємств, стабілізувати прискорений процес оновлення виробництва, ефективно використовувати внутрішні та залучені зовнішні інвестиції на інноваційну діяльність.

Перелік використаних джерел

1. Зятковський І.В. Державна підтримка нових форм інноваційної діяльності промислових підприємств / І.В. Зятковський // Актуальні проблеми економіки. – 2014. – № 6. – С. 23-25.

2. Краснокутська Н.В. Інноваційний менеджмент: навчальний посібник / Н.В. Краснокутська.– К.:КНЕУ, 2013. – С. 40-50.

3. Сотнікова Ю.В. Інноваційна діяльність як невід’ємна складова структурної політики / Ю.В. Сотнікова // Вісник Національного технічного університету „Харківський політехнічний інститут”. Технічний прогрес та ефективність виробництва: Зб. наук. праць. – Харків: НТУ „ХПІ”, 2013. – № 8. – С. 45-48.

4. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

КРИПТОВАЛЮТА МЕНЯЕТ МИР

Кириллова А. И.

Научный руководитель – ст. преподаватель, Давидович Н. Н.
УО «Белорусская государственная сельскохозяйственная академия»
(г. Горки, Республика Беларусь)

В последние годы количество пользователей криптовалюты растет экспоненциально – в основном, благодаря тому, что она с успехом заменяет привычные деньги. Так как все криптовалюты являются децентрализованными, анонимными и электронными платежными системами, их называют деньгами будущего.

Криптовалюта становится важным элементом нашей повседневной жизни. Биткоин является первой и по-прежнему самой главной криптовалютой. На сегодняшний день ими можно уже расплачиваться во многих местах, например, на сайте Etsy и в заведениях сети Subway. Владельцы дебетовой карты BitPay Visa могут перевести свои биткоины в привычные деньги и расплатиться ими как обычной картой Visa. Кроме того, появилась торговая платформа ChainTrade, на которой с помощью блокчейна осуществляется трейдинг продуктов питания и сырья. Годовой оборот этого финансового сектора составляет 2 с лишним трлн долларов в год [1].

Сегодня Япония и Россия занимаются тем, что легализируют криптовалюту в качестве реального платежного средства. В Японии многие крупные розничные сети уже утвердили биткоин как законную валюту. А Россия собирается признать криптовалюты в качестве законных финансовых инструментов для того, чтобы бороться с отмыванием денег [1].

Также и крупные инвесторы начинают интересоваться инвестициями в криптовалюты.

При оценке перспективных криптовалют для инвестирования следует обратить внимание на показатели, как:

- высокая ликвидность (это значит, что монеты можно в любой момент быстро продать по стоимости, близкой к рыночной);
- стабильность курса;
- репутация разработчиков;
- явные возможности для дальнейшего роста и развития.

С момента своего появления криптовалюта являлась конкурентом традиционной банковской системы. Банки утверждают, что появилась угроза перед существованием привычных денег. Потому как эти платежные сети основаны на анонимности и возможности функционирования вне существующей денежной системы; в отличие от банков, они полагаются на технологии, а не на авторитет того или иного государства [1].

Поскольку в блокчейне не задействованы реальные деньги, он может устранить множество проблем, от которых страдают благотворительные организации, – например, коррупцию и утечку средств. Вот почему блокчейнами начали пользоваться британская гуманитарная организация Start Network и Всемирная продовольственная программа, которая с помощью блокчейна переводит деньги на борьбу с голодом [1].

Кроме того, в Нью-Йорке существует проект под названием Brooklyn Microgrid, который использует технологии блокчейна для улучшения экологии. Его суть заключается в том, что люди, установившие солнечные батареи, могут через приложение в телефоне

продавать дешевую энергию соседям. Кроме того, с помощью блокчейна можно предпринять и более важные меры для защиты окружающей среды.

На саммите по устойчивому развитию в рамках ВЭФ было предложено использовать блокчейн для получения более достоверных данных о выбросах вредных веществ. Это связано с тем, что цифровые валюты, основанные на данных, могут давать более точную информацию, чем существующая денежная система.

Так, если взять такую криптовалюту как биткоин, то на сегодняшний день ее распространение состоит в следующих процентах:

Северная Америка – 49,85%;

Европа – 32,99%;

Азия – 9,35%;

Южная Америка – 3,28%;

Океания – 2,95%;

Африка – 1,58%.

Рассмотрим положение криптовалюты в разных странах мира:

Китай:

- преимущественно биржевые операции;

- популярность криптовалют связана с фондовым кризисом 2015-2016 гг.;

- снижение курса юаня;

- возможность вывести средства из-за излишнего государственного контроля за передвижением капитала;

США:

- инвестиции;

- покупки в магазинах (оффлайн и онлайн), веб-сервисы;

- азартные игры;

Германия:

- в основном, инвестиции и сбережения;

- оплата товаров криптовалютой;

Канада:

- тысячи мерчантов, принимающих платежи в криптовалютах;

- пользователи получают бонусы при оплате товаров и услуг биткойнами;

- 5 из 6 людей предпочитают рассчитываться бесконтактными способами оплаты, когда это возможно (растущий тренд);

Филиппины:

- одна из лучших платформ в Азии (coins.ph);

- денежные переводы, оплата товаров/счетов и т.д.

Для лидирующих стран в этой области открываются огромные возможности. У криптовалюты есть колоссальный потенциал, и вместе с ним появляется колоссальный ресурс. Криптовалюта уже

существенно изменила нашу экономику и наш мир, но это только начало. Темп инноваций все время ускоряется, и тем важнее становится необходимость все время быть на шаг впереди. Криптовалюта изменит все – от методов инвестирования до оплаты покупок и использования электронных устройств [1].

Список использованных источников

1. Как криптовалюты меняют привычный нам мир [Электронный ресурс] / INSIDER.PRO. Режим доступа: <https://ru.insider.pro/investment/2017-11-24/kak-kriptovalyuty-menyayut-privychnyj-nam-mir> / Дата обращения: 08.05.2018.

РЕЗЕРВЫ СНИЖЕНИЯ ЗАТРАТ НА ПРОИЗВОДСТВО САНИТАРНЫХ КЕРАМИЧЕСКИХ ИЗДЕЛИЙ ОАО «КЕРАМИН»

Климович А. В.

Научный руководитель – к.э.н., доцент Рубан Т. Е.
Белорусский государственный экономический университет
(г. Минск, Республика Беларусь)

На данном этапе рынок керамической плитки Республики Беларусь характеризуется высоким уровнем конкуренции, на нем представлено большое количество производителей. Продукция торговой марки «Керамин» имеет существенное конкурентное преимущество, так как цена на нее значительно ниже всех представленных аналогов.

Несмотря на это, импортная керамическая плитка уверенно завоевывает рынок Республики Беларусь, при этом в последнее время покупатель отдает предпочтение не только польской и украинской продукции, которая незначительно выше по цене и близка по качеству к продукции ОАО «Керамин», но и более дорогостоящей продукции производства Испании и Италии. Вероятно, рост благосостояния населения позволяет привлекать покупателей в сегмент элитной продукции.

На сегодняшний день ОАО «Керамин» использует практически все современные технологии по продвижению продукции и имеет прочные позиции на рынке Республики Беларусь (на 31.12.2017р. доля рынка составляет 45%). Но следует иметь в виду, что ситуация у конкурентов тоже меняется. Сегодня итальянские и испанские производители строят заводы по производству керамической плитки на территории Польши, что позволит им в скором времени, существенно сократив затраты на транспортировку, снизить цены на рынке Республики Беларусь. С учетом этих тенденций конкуренция внутри страны изменится.

Анализ показал, что главным фактором уменьшения финансовых результатов ОАО «Керамин» является рост себестоимости продукции.

Снижение себестоимости продукции обеспечивается внедрением определенных технико-экономических мероприятий:

- замена дорогого сырья более дешевым;
- уменьшение затрат на заработную плату с отчислениями на социальное страхование;
- изменение расходов сырья, материалов, топлива или энергии на единицу продукции и др.

Проведенный анализ себестоимости продукции по элементам затрат показал, что с 2015 по 2017 годы материальные затраты на производство продукции значительно увеличились, и их доля в структуре себестоимости выросла с 51,7% до 52,2%. То есть, производство стало более материалоемким, поэтому основное внимание предприятию следует обратить на поиск резервов снижения материалоемкости продукции.

Расчет резервов снижения материалоемкости продукции проведем в условиях реализации мероприятия по замене используемого сырья на заводе «Стройфарфор» (предприятия в составе ОАО «Керамин»).

Для производства гипсовых форм, а также литья санитарных-керамических изделий, на заводе «Стройфарфор» используется два вида вяжущих гипсовых материалов:

1) вяжущее ГВВС-13, поставляемое из России предприятием ЗАО «Самарский гипсовый комбинат» (стоимость 1 тонны 290 долл. США, транспортировка осуществляется железнодорожным транспортом);

2) вяжущее гипсовое «Supraduro», поставляемое из Германии фирмой «Saint-Gobain Formula Gmb H» (стоимость 1 тонны 280 долл. США, транспортировка осуществляется железнодорожным транспортом, в цену входит таможенная пошлина в размере 5% от стоимости товара).

В качестве альтернативной замены предложен гипс марки ГВВС-16, от того же российского предприятия ЗАО «Самарский гипсовый комбинат» (стоимость 1 тонны 310 долл. США, в стоимость включена доставка сырья железнодорожным транспортом, в условиях Таможенного союза таможенная пошлина не взимается).

Произведем расчет экономического эффекта в случае замены гипсового вяжущего материала.

Оборачиваемость гипсовых форм при использовании самарского гипса составляет – 80 циклов. Гипс ГВВС-13 применяется только для производства форм, используемых для литья консольных унитазов. Годовая потребность гипсовых форм составляет 784 шт. Расход гипса

на производство одной формы – 200 кг. Тогда годовой расход гипсового вяжущего составит: $784 \text{ шт.} * 200 \text{ кг} = 156800 \text{ кг}$.

Рассчитаем стоимость годового расхода гипса ГВВС-13: $290 \text{ долл. США} * 156800 \text{ кг} = 45472 \text{ тыс. долл. США}$.

Оборачиваемость гипсовых форм при использовании гипса Supraduro составляет – 100 циклов. Гипс Supraduro применяется для производства форм, используемых для остального ассортимента унитазов. Годовая потребность гипсовых форм составляет 1180 шт. Годовой расход гипсового вяжущего на необходимый объем равен $236000 \text{ кг} (1180 \text{ шт.} * 200 \text{ кг})$.

Рассчитаем стоимость годового расхода гипса марки Supraduro: $280 \text{ долл. США} * 236000 \text{ кг} = 66080 \text{ тыс. долл. США}$.

Оборачиваемость гипсовых форм при использовании альтернативного гипсового вяжущего составляет – 110 циклов. Альтернативный гипс применяется для производства форм для всего ассортимента. Годовая потребность гипсовых форм составляет – 1685 шт. Годовой расход гипсового вяжущего на необходимый объем – $337000 \text{ кг} (1685 \text{ шт.} * 200 \text{ кг})$.

Рассчитаем стоимость годового расхода гипса марки ГВВС-16: $310 \text{ долл. США} * 337000 \text{ кг} = 104470 \text{ тыс. долл. США}$.

Экономический эффект от замены гипсового вяжущего составит: $104470 - (45472 + 66080) = 7082$ (тыс. долл. США). В пересчете на национальную валюту по курсу Национального банка Республики Беларусь (1,96 руб. за 1 долл. США на 07.04.2018 г.) экономический эффект составляет 13,88 тыс. руб.

На заводе «Стройфарфор» для литья гипсовых форм преимущественно используются гипсоцементные капы. Проведем расчет экономической целесообразности перехода на эпоксидные капы. В табл. 1 приведены затраты на изготовление эпоксидного и гипсоцементного капов для литья гипсовых форм.

Учитывая, что оборачиваемость эпоксидного капа 3000 циклов, для обеспечения производства гипсовыми формами необходимо изготовить 100 гипсоцементных капов при условии их оборачиваемости в 30 циклов. Тогда затраты на их изготовление составят 54337 руб.

Годовая потребность в гипсовых формах для унитазов составляет 1685 шт. Для их производства необходимо 57 гипсоцементных капов либо один эпоксидный кап. Материальные затраты при производстве гипсоцементных капов составят 30973,1 руб. ($543,37 \text{ руб.} * 57 \text{ шт.}$).

Экономический эффект от замены гипсоцементного капа эпоксидным составит: $30973,1 \text{ руб.} - 13386,23 \text{ руб.} = 17586,86 \text{ руб.}$

Таким образом, при производстве эпоксидных капов произойдет снижение себестоимости санитарных керамических изделий на

17585,86 руб. в год. В пересчете на иностранную валюту по курсу Национального банка Республики Беларусь 1,96 р. за 1 долл. США, экономический эффект составляет 8972,38 долл. США.

Таблица 1 – Затраты на изготовление эпоксидного и гипсоцементного капов для литья гипсовых форм унитазов

Затраты	Для изготовления эпоксидного капа	Для изготовления гипсоцементного капа
Материалы, руб./шт.	11854,5	339,13
Трудозатраты на 1 шт.	2 человека	2 человека
Производственный цикл на 1 шт.	20 рабочих дней	4 рабочих дня
Расходы на оплату труда, руб.	1143,15	152,42
Отчисления в Фонд социальной защиты населения (34 %), руб.	388,67	51,83
Итого затраты, руб.	13386,23	543,37
Срок службы капа, циклов	3000	30

ОАО «Керамин» и, в частности, завод «Стройфарфор» характеризуется непрерывным производством. Однако в связи с уменьшением плана производства на 2017 год и, вследствие этого, остановкой печи обжига встает вопрос о целесообразности работы в три смены цеха обжига.

В целях снижения себестоимости предлагается график работы цеха обжига изменить с трехсменного режима на двухсменный, с формированием трех бригад глазурования вместо существующих четырех. В связи с этим ожидается сокращение трех инженерно-технических работников (мастер, технолог и инженер ОТК), а также уменьшение заработной платы за счет отсутствия ночных смен.

Рассчитаем экономическую целесообразность перехода на двухсменный режим работы, то есть экономический эффект при изменении графика работы (табл. 2): 132188,9 руб. – 107640 руб. = 24548,9 руб.

Предложенные к реализации мероприятия по снижению затрат на производство продукции позволяют снизить полную себестоимость выпускаемых санитарных керамических изделий на 325,55 руб., или 1,08%.

Таблица 2 – Затраты на выплату заработной платы

Показатели	3-сменный график работы	2-сменный график работы
Число ИТР, чел.	12	9
Число рабочих, чел.	76	75
Заработная плата, руб.	98648,4	81072,9
Отчисления в Фонд социальной защиты населения, руб.	33540,5	26567,1
Итого, руб.	132188,9	107640

Список использованных источников

1. Акользина, М.Н. Место факторного анализа в системе комплексного экономического анализа предприятия / М.Н. Акользина // Новая наука: теоретический и практический взгляд – 2016. – № 11-1. – С.38-40.

2. Годовой отчет ОАО «Керамин» [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.keramin.com/o-kompanii/novosti/raskrytie-godovogo-otcheta-oao-keramin>. – Дата доступа: 09.03.2018.

3. Инструкция по бухгалтерскому учету доходов и расходов и признанию утратившими силу некоторых постановлений Министерства финансов Республики Беларусь и их отдельных структурных элементов: постановление Министерства финансов Республики Беларусь от 30 сентября 2011 г. № 102 с изменениями и дополнениями от 31 декабря 2013 г. № 25 / Нац. реестр правовых актов Республики Беларусь от 22.01.2014 г. № 8/28275.

4. Контроль ОАО «Керамин» со стороны государства [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://news.tut.by/economics/286267.html>. – Дата доступа: 13.02.2018.

5. О производителе керамической плитки – ОАО «Керамин» [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://keramin.by/o-kompanii/o-proizvoditele>. – Дата доступа: 23.01.2018.

6. Юрения, Е.Г. Укрепление конкурентоспособных позиций ОАО «Керамин» / Е.Г. Юрения // Экономика и управление. – 2013. – № 7. – С. 277-279.

ВЕНЧУРНОЕ ФИНАНСИРОВАНИЕ КАК ЭФФЕКТИВНЫЙ ИНСТРУМЕНТ РАЗВИТИЯ БИЗНЕСА

Лютова И. А., Гопта А. Ю.

Научный руководитель – к.э.н., доцент Дорофеев В. Г.
Белорусский государственный экономический университет
(г. Минск, Республика Беларусь)

В настоящее время традиционная научно-техническая политика уступает место политике инноваций, сфокусированной на практическом применении и получении коммерческой отдачи от

нововведений, что стимулирует возникновение новых типов компаний и соответствующих видов их финансирования.

Финансирование инноваций, осуществляемое посредством венчурного инвестирования, во всем мире признано одним из наиболее эффективных механизмов ускорения процессов качественных трансформаций в экономике.

Для венчурного капитала характерен ряд особенностей:

- направление капитала в малые высокотехнологичные компании, ориентированные на разработку и выпуск новой наукоемкой продукции;

- предоставление финансирования преимущественно компаниям с потенциальной возможностью роста, а не компаниям, уже приносящим высокую прибыль;

- вложение венчурного капитала с целью создания новых рынков сбыта, заняв на них господствующее положение;

- венчурные инвестиции предоставляются не навсегда, а лишь на определенное время [3].

Мировой опыт показывает, что в современной экономике, основанной на знаниях, венчурное предпринимательство является приоритетным направлением государственной политики, направленной на стимулирование инновационной активности, формирование инвестиционного механизма, на базе изменений в технологиях (рис. 1).

Рисунок 1 – Глобальная динамика венчурного рынка за 2012-2017 гг.

Глобальный рынок венчурных инвестиций по итогам 2017 года переживает очередную стадию бурного подъема, быстрый рост которого представлен в исследовании мирового венчурного рынка

VenturePulse Q4 2017 Report, а также в статистическом докладе MoneyTreeReport Q4 2017 [5].

В общей сложности в 2017 году венчурный капитал профинансировал более 11 тыс. сделок на общую сумму 164,4 млрд долларов [6].

Заметный прирост общего объема венчурных инвестиций в мире обеспечен за счет крупномасштабного финансирования, успешно осуществленных рядом перспективных азиатских компаний, а также благодаря новым инвестиционным рекордам на американском и западноевропейском рынке.

Значительную роль в этом подъеме сыграла колоссальная инвестиционная активность японской компании CEO SoftBankGroup. Так, SoftBank стал одним из ключевых инвесторов в семи из двенадцати крупнейших венчурных сделок 2017 года, а также еще нескольких десятков других сделок.

Как видно на рис. 2, азиатский сегмент венчурного рынка продемонстрировал наиболее впечатляющую динамику роста: его общий объем увеличился на 117%, а число завершенных сделок выросло за год на 46%, причем на долю пяти крупнейших сделок пришлось более 11 млрд долларов, привлеченных от венчурных инвесторов.

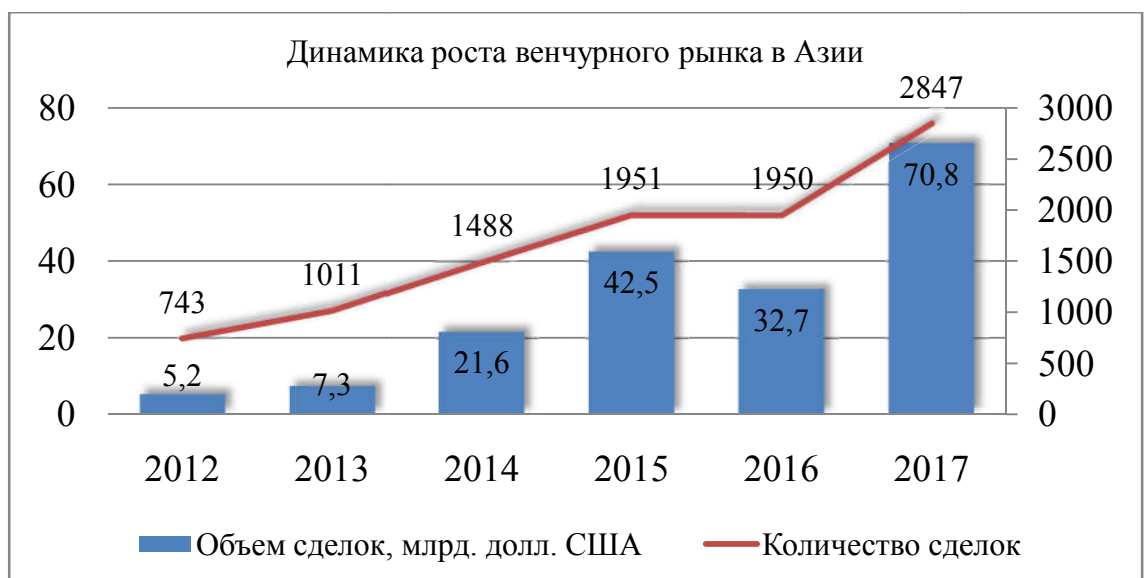

Рисунок 2 – Динамика роста венчурного рынка в Азии за 2012-2017 гг.

Соответственно, доля Азии в глобальном венчурном рынке (по объему сделок) по итогам 2017 года превысила 43% и лишь немного, на два с небольшим процента, недотянула до североамериканской [6].

В 2017 году европейский сегмент глобального венчурного рынка также значительно увеличился, так как совокупный объем

завершенных на нем сделок вырос примерно на 40% по сравнению с 2016 годом и достиг 17,6 млрд долларов, а общее число сделок увеличилось на 16% [6].

В отраслевом разрезе двумя самыми динамично растущими направлениями в 2017 году оказались стартапы сектора фармацевтики и биотехнологий, общий объем финансирования которых вырос на 4,4 млрд долларов, а также компании-разработчики технологий искусственного интеллекта и машинного обучения, финансирование которых за год выросло примерно в два раза, с 6 до 12 млрд долларов [5].

Таким образом, на основе выше приведенных данных, можно утверждать о высокой эффективности осуществления венчурного финансирования, развитие которого позволит странам с переходной экономикой ускорить процесс трансформации.

Однако одной из основных проблем процесса венчурного финансирования является сложность организации процесса нахождения проектов и получения для анализа инвестиционные предложения. Другой проблемой является недостаточность информированности бизнеса о деятельности инвестиционных фондов. На данный момент крайне мало печатных либо электронных источников информации, которые предоставляют регулярно обновляемые списки инвестиционных проектов, с отражением в них финансовых показателей и доступных контактов. Еще одной немаловажной проблемой развития системы венчурного финансирования является отсутствие нормативной правовой базы, которая бы четко регулировала деятельность венчурных компаний и инвестиционных институтов [3].

Для решения проблем требуется ряд инициатив со стороны государства: создание правовой базы по вопросам деятельности венчурных фондов; разработка методов прогноза эффекта от инноваций, а также поддержка государством экспертизы инновационных проектов и развития консультационных услуг для предприятий научно-технической сферы; совершенствование информационной среды, позволяющей инновационным предприятиям и инвесторам находить друг друга.

Спецификой белорусского пути развития венчурного инвестирования является значительная роль государства, которое активно выделяет денежные средства на развитие института финансирования инноваций.

В Беларуси создана модель государственного стимулирования инноваций и венчурного бизнеса, которая реализуется через деятельность Белорусского инновационного фонда, который с 2010 г. финансирует инновационные проекты на возвратной основе и согласно Указу Президента Республики, Беларусь № 252 наделен функциями

государственного венчурного фонда. В 2011 г. было создано агентство венчурных инвестиций, организованное как коммерческая организация. Его основная задача – ускорение развития сферы инновационных компаний в стране и рост доли венчурных – высокорисковых – проектов, а также проектов коммерциализации объектов интеллектуальной собственности [4].

В Республике Беларусь в целях оказания содействия развитию малого предпринимательства создана и действует сеть субъектов поддержки малого и среднего предпринимательства (технопарки, центры трансфера технологий, венчурные организации) [2].

Для иностранных венчурных инвесторов привлекательными являются следующие факторы в экономике Республики Беларусь: наличие законодательства, позволяющего регистрировать венчурные организации и фонды, льготы по налогу на прибыль при выходе из венчурных проектов, стабильность экономики и низкий уровень коррупции, ориентация страны на инновационный путь развития, а также высокий уровень науки и технологий [1].

Представляется целесообразным в ближайшем будущем создание и продвижение структурированных банков идей, организация венчурных форумов, подготовка площадок для встреч изобретателей и инвесторов и др.

Таким образом, венчурное финансирование – эффективный способ высокодоходного размещения капитала, а также механизм внедрения инноваций, позволяющий осуществлять существенную поддержку малому и среднему предпринимательству.

Список использованных источников

1 . Венчурное финансирование как фактор развития научно-технической и инновационной деятельности в Республике Беларусь [Электронный ресурс] // Журнал Вестник Белорусско-Российского университета. – Режим доступа: <https://cyberleninka.ru/article/v/venchurnoe-finansirovanie-kak-faktor-razvitiya-nauchno-tehnicheskoy-i-innovatsionnoy-deyatelnosti-v-respublike-belarus>. – Дата доступа: 01.05.2018.

2 . Венчурное финансирование в Беларуси: реальность и перспективы [Электронный ресурс] // elib.bsu.by. – Режим доступа: <https://elib.bsu.by/handle/123456789/33245>. – Дата доступа: 01.05.2018.

3 . Венчурное финансирование: понятие, проблемы и перспективы [Электронный ресурс] // Журнал социально-экономические явления и процессы. – Режим доступа: <https://cyberleninka.ru/article/v/venchurnoe-finansirovanie-ponyatie-problemy-i-perspektivy>. – Дата доступа: 01.05.2018.

4 . Венчурное финансирование в Республике Беларусь [Электронный ресурс] // <http://www.e-edu.by>. – Режим доступа: <http://www.e-edu.by/main/departments/finance/staff/korzhenevskaya/publications/7.pdf>. – Дата доступа: 01.05.2018.

5 . VenturePulse Q4 2017 Report [Электронный ресурс] // home.kpmg.com – Режим доступа: <https://home.kpmg.com/au/en/home/insights/2018/01/q4-17-venture-pulse-report-infographics.html>. – Дата доступа: 03.05.2018.

6 . MoneyTreeReport Q4 2017 [Электронный ресурс] // pwc.com – Режим доступа: <https://www.pwc.com/us/en/industries/technology/moneytree.html>. – Дата доступа: 04.05.2018.

ФИНАНСОВОЕ ПЛАНИРОВАНИЕ: ПРОБЛЕМЫ И ПУТИ ЕГО УЛУЧШЕНИЯ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

Малец К. Д.

Научный руководитель – ст. преподаватель Абрамович Э. В.
УО «Белорусская государственная сельскохозяйственная академия»
(г. Горки, Республика Беларусь)

Планирование как одна из функций управления служит основой для принятия управленческих решений, предусматривает разработку целей и задач управления и определение путей реализации планов для достижения поставленных целей.

Понятие «планирование» многогранно и включает в себя сеть связанных между собой планов, поэтому важным является вопрос о финансовом планировании и путях совершенствования его организации на отечественных предприятиях. От организации финансового планирования зависит успешное развитие субъекта хозяйствования. Для разработки механизма совершенствования организации финансового планирования необходимо выделить существующие проблемы и объекты совершенствования.

В настоящее время организации испытывают высокую потребность в эффективном финансовом планировании. Однако оно доступно лишь тем организациям, которые владеют значительными денежными средствами для привлечения высококвалифицированных специалистов, которые способны вести масштабную плановую работу. Повышение качества системы финансового планирования – одно из самых востребованных и перспективных направлений совершенствования финансового менеджмента. Определенную сложность вызывает и грамотная постановка целей руководителями организаций. В качестве основной цели чаще всего выбирают прибыль, что исключает учет показателей ликвидности, сбалансированности финансовых потоков и не способствует формированию целостной системы финансовых целей, затрудняет их достижение.

Непростой задачей является автоматизация учета. Принципы ведения учета различны и, как правило, основываются на специфике деятельности конкретного субъекта хозяйствования. При

использовании полноценной системы финансового планирования необходимо обеспечивать прохождение информации через все системы учета для обеспечения получения оперативных данных об исполнении ранее принятых финансовых планов. Проблемой является и то, что большая часть программных разработок предназначена для решения отдельных задач финансового планирования, что осложняет осуществление планирования в целом.

Основными недостатками финансового планирования являются:

- отсутствие четких целей организации и стратегии их достижения;
- множество учетных и плановых документов и показателей, малопригодных для комплексного планирования, анализа и контроля;
- затратный механизм ценообразования, планирование от себестоимости;
- преобладание производственно-экономического планирования над финансовым планированием, недостаток комплексных решений.

Многие проблемы в области финансового планирования связаны с отсутствием организации самого процесса планирования. Причинами этого являются: отсутствие ориентации на конечный результат, потери и искажение информации при передаче, проблемы на стыках между функциональными отделами, чрезмерная длительность процедур согласования решений, дублирование функций. Для решения указанных проблем в области финансового планирования необходимо определить, с какими элементами системы финансового планирования они в наибольшей степени связаны, и какие инструменты могут быть использованы для их решения. Комплексное использование технического, информационного, программного, организационного обеспечения позволяет создать автоматизированную систему плановых расчетов. Система финансового планирования тесно связана с системой финансового контроля. Планирование и контроль, как функции управления не могут существовать отдельно, т.к. они взаимодополняют и обуславливают друг друга. Поэтому оценка достижения целей, поставленных в рамках финансового планирования, была бы невозможна без проведения финансового контроля.

Проблемы финансового планирования для отечественных предприятий не теряют своей остроты. Работу по совершенствованию организации финансового планирования необходимо начинать с выявления существующих проблем, которые выступают в качестве факторов, ограничивающих достижение поставленных целей. Для их решения в кратчайшие сроки необходимо совершенствовать систему планирования, адаптированную к условиям рынка, более широко использовать в расчетах показателей планов современные методики и подходы, принятые в международной практике. В условиях рыночной

економики ни одно предприятие не может обходиться без использования механизмов планирования, ведь именно оно помогает вести поиск оптимальных источников финансирования деятельности предприятия, находит баланс между величиной доходов и расходов компании, прогнозировать состояние рыночной среды, в которой функционирует компания. Выполняя такую важную роль в деятельности предприятия, финансовое планирование должно быть высокоэффективной, стабильно функционирующей технологией.

Список использованных источников

1. Баклаева Н.М. Финансовый менеджмент: Учебное пособие. – Пятигорск, РИА-КМВ, 2016. – 260 с.
2. Бухалков М.И. Внутрифирменное планирование. – М.: ИНФРА-М, 1999. – 392 с.
3. Ильин А.И. Планирование на предприятии. – Мн: ООО «Новое знание», 2002. – 635с.

ОЦІНЮВАННЯ ПОТОЧНОГО ЕКОНОМІЧНОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА З УРАХУВАННЯМ ЙОГО ПОНАДНОРМАТИВНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ

Могилевська К. О.

Науковий керівник – асистент Устич В. А.

ДВНЗ «Донецький національний технічний університет»

(м. Покровськ, Україна)

Оцінка фінансового стану підприємства є необхідною. Завдяки дослідженням можна виявити певні проблеми та скоригувати план діяльності підприємства для подальшого збільшення результативності його діяльності. Головною метою є підвищення показників рентабельності виробництва та укріплення комерційних розрахунків для того, щоб стабілізувати роботу підприємства.

В процесі аналізу досліджується рентабельність та фінансова стабільність, ефективність використання капіталу та фінансових ресурсів, вивчення динаміки та платоспроможності, стабільності та ліквідності підприємства.

Для того, щоб оцінити фінансово-економічний стан підприємств потрібно користуватись різними показниками та коефіцієнтами. Основні з них – це показники власного капіталу, маневреності, ліквідності, забезпеченості власними оборотними коштами, автономії, боргового навантаження. Головною рисою цих показників є те, що в їх склад входять зобов'язання підприємства. Якщо за показниками ми бачимо перевищення нормативів, то можна зробити висновок, що

підприємство фінансово нестабільне та неплатоспроможне. Тому для того аби підприємство вважалось стабільним та платоспроможним, необхідно, щоб коефіцієнти повністю задовольняли всі нормативи. Тому, якщо зменшити зобов'язання підприємства до необхідних показників, то можна досягнути його стійкого фінансового стану.

Поняття понаднормативних зобов'язань можна зустріти у працях В. Я. Нусінова, Л. А. Буркової [1], О. В. Нусінової, Ю. О. Куракіної [2]. Але ті способи розрахунків понаднормативних зобов'язань, що наведені як приклад в представлених роботах, потребують коригування, бо несуть в собі різні недоліки, такі як неврахування факторів строковості сплати різноманітних видів зобов'язань. Ця праця присвячена усуненню та коригуванню різних недоліків в існуючих методах та удосконалення методів визначення понаднормативних зобов'язань. Опираючись на тезу, в якій сказано, що для того, щоб досягнути необхідної стабільності в фінансово-економічному стані підприємства треба погасити тільки понаднормативні зобов'язання, пропонуємо визначити показник поточного економічного стану таким чином:

$$K_{\text{пот}} = \frac{EBITDA}{4 \cdot Z_{\text{над}}}, \quad (1)$$

де $Z_{\text{над}}$ – розмір понаднормативних зобов'язань підприємства, які треба погасити протягом кварталу.

Оскільки у поданій формулі використано розмір понаднормативних зобов'язань за певний квартал, тоді й річний показник EBITDA враховується до середньоквартального методом ділення на чотири.

Звісно, що чим меншим буде значення показника поточного стану, тим сильніше економічний стан підприємства наближений до краху.

Спосіб визначення понаднормативних зобов'язань, який наведено в роботі [2], визначає понаднормативні зобов'язання як величину, на яку потрібно зменшити фактичні зобов'язання, щоб фінансові показники стали дорівнювати необхідним нормативам.

Але поданий метод є неприйнятним, так як зобов'язання відрізняються строками їх погашення. Наприклад, в довгострокових зобов'язаннях треба брати за основу ту частину, яка відноситься до поточного періоду. Саме через це треба користуватися показником строковості погашення зобов'язань. Даний показник допоможе визначити необхідну частку зобов'язань, яку треба погасити у строковому періоді.

Ми пропонуємо розрізняти зобов'язання за термінами погашення та визначати показник строковості ($K_{\text{терм}}$) таким чином:

- 1) довгострокові (більше 12 місяців, $K_{\text{терм}} = 0,3$);
- 2) середньострокові (6-12 місяців, $K_{\text{терм}} = 0,5$);
- 3) строкові (3-6 місяців, $K_{\text{терм}} = 0,8$);
- 4) найбільш строкові (до 3 місяців, $K_{\text{терм}} = 1$).

Також існує спосіб визначати понаднормативні зобов'язання користуючись методом розподілу активів і пасивів за рівнями ліквідності. В цьому випадку баланс можна вважати ліквідним в тому випадку, якщо кожного виду активів буде вистачати для того, щоб покрити відповідні види пасивів. На цих умовах в роботі [1] подано скориговані показники ліквідності, при розрахунках котрих беруться активи та зобов'язання, в яких однакові строки реалізації та погашення відповідно. Після цього в роботі, опираючись на скориговані показники ліквідності треба визначити надлишок активів. Так само можна визначити і понаднормативні зобов'язання за кожним їх видом як різницю між фактичними зобов'язаннями та результатом від ділення активів i -го виду ліквідності на норматив виправленого показника ліквідності i -го виду. За основу за виправленими показниками ліквідності можна вибрати, наприклад, максимальні значення цих показників по підприємствах даної галузі за останні 2-4 роки.

Опираючись на розраховані понаднормативні зобов'язання за кожним видом ліквідності ми можемо розраховувати загальний обсяг понаднормативних зобов'язань за показниками ліквідності: він буде дорівнювати сумі понаднормативних зобов'язань кожного виду та показників строковості, які відповідають зобов'язанням.

Такі фінансові показники, як, наприклад, показник автономії, маневреності власного капіталу, та забезпечення власними оборотними коштами використовуються у формулі розрахунку поточних зобов'язань та оборотних активів. Для того, щоб урахувати фактори різних рівнів ліквідності активів можна визначити середньозважений показник терміновості усіх оборотних активів підприємства.

У роботі [2] наведено формулу, за допомогою якої можна визначити надлишкові зобов'язання за допомогою показника маневреності:

$$Z_{\text{над,ман.}} = Z_{\text{пот}} - (A_{\text{об}} - BK \cdot H_{\text{ман}}), \quad (2)$$

де $Z_{\text{пот}}$ – загальні поточні зобов'язання підприємства, грн;

$A_{\text{об}}$ – кількість оборотних активів підприємства, грн;

BK – розмір власного капіталу підприємства, грн;

$H_{\text{ман}}$ – норматив показника маневреності, частки од.

Ми вважаємо, що даний показник треба виправити на середньозважений показник строковості. Таким же методом можна вирахувати надлишкові зобов'язання за допомогою показника автономії та показника забезпеченості власними оборотними коштами.

Всі понаднормативні зобов'язання, які розраховані за різними показниками можуть сильно відрізнятись між собою. Тому для формування загальних висновків щодо економічного стану підприємства, що аналізується, ми рекомендуємо використовувати найбільшу величину понаднормативних зобов'язань.

Таким чином, у поданій роботі, ми вдосконалили способи та методи розрахунків понаднормативних зобов'язань за такими показниками, як: показник маневреності власного капіталу, коефіцієнт ліквідності, показник забезпечення власними оборотними коштами, показник автономії. Ми запропонували новий підхід для того, щоб визначити загальну величину понаднормативних зобов'язань. Опираючись на показник боргового навантаження надано формулу розрахування показника поточного економічного стану, в склад якого входять тільки понаднормативні зобов'язання підприємства, що важливо для оцінювання його поточного стану.

Перелік використаних джерел

1. Нусінов В.Я. Методичні аспекти діагностики кризового стану на підприємствах / В.Я. Нусінов, Л.А. Буркова // Вісник Житомирського державного технологічного університету. Економічні науки. – Житомир : ЖДТУ, 2011. – № 2 (56), ч. 2. – С. 82-85.

2. Нусінов В.Я. Діагностика кризи в системі антикризового управління підприємствами : монографія / В.Я. Нусінов, О.В. Нусінова, Ю.О. Куракіна та ін. – Кривий Ріг : ФОП Чернявський Д.О., 2011. – 408 с.

РОЗВИТОК КОРПОРАТИВНИХ УТВОРЕНЬ В УКРАЇНІ

Фаста Р. С., к.е.н., доцент Юрчишина Л. В.
Донецький національний університет імені Василя Стуса
(м. Вінниця, Україна)

Актуальність теми. На сучасному етапі розвитку ринкової економіки в Україні ітема корпоративного управління стає надзвичайно популярна. Адже корпоративне управління розцінюється як складова частина ринкових реформ, основне завдання яких підвищення конкурентоспроможності на міжнародних ринках і поліпшення показників економічної діяльності як загалом, так і серед підприємств.

Аналіз публікації. Наукова і прикладна проблематика розвитку корпоративних утворень перебуває у центрі уваги як зарубіжних, так і

відчизняних науковців, які зробили внесок у розвиток теорії і практики організації питань корпоративного управління. Серед них – Р. Брейлі, Ю. Бріггем, Ван Хорн, Р. Вестерфілд, Д. Стенлі, В. Леонтьєв та ін. Найбільше відображення та вирішення ці питання знайшли в працях вітчизняних учених О. Білокобилко, О. Білоруса, П. Беленького, Є. Бойка, В. Гейця.

Однак, при значній кількості праць, присвячених цій проблемі, окремі її аспекти розроблені й висвітлені в економічній літературі недостатньо; тому виникає потреба у постійному дослідженні і пошуку шляхів їх вирішення. У зв'язку з цим виникає потреба дослідити проблеми та перспективи розвитку державної системи корпоративного управління.

Метою дослідження є аналіз стану систем розвитку корпоративного управління в Україні та розробки рекомендацій щодо шляхів підвищення ефективності її функціонування.

Виклад основного матеріалу. Розвиток корпоративного управління – це одна із складових ринкових реформ, умова розвитку приватного бізнесу, засіб підвищення конкурентоспроможності на міжнародних ринках та поліпшення загальних показників економічної діяльності [1]. Як головні елементи сучасної економічної системи Корпоративні утворення (корпорації) виникають та трансформуються на підставі об'єктивних законів розвитку економіки та процесів глобалізації.

В умовах жорсткої конкуренції реалізувати свої можливості могли лише великі успішні компанії, які перетворилися на транснаціональні корпорації. Слід відмітити високі темпи зростання їх загальної кількості. За останнє десятиріччя їх кількість збільшилась з 7 до 40 тис. [2]. Акумуляючи значні фінансові ресурси, корпорації набувають значної економічної міцності, формують орієнтири всієї міжнародної економічної політики.

Системи корпоративного управління в Україні ще знаходиться в стадії формування. В той же час це одне з найбільш актуальних питань сьогодення, адже рівень розвитку корпоративного управління в країні, що виступає чинником ризику для внутрішніх і особливо іноземних інвесторів, вимагає постійної уваги з боку держави акціонерів та менеджменту акціонерних товариств. Така не розвиненість звичайно призводить до постійних порушень прав акціонерів, власників та інвесторів. А для вирішення даної проблеми необхідно вдосконалити нормативно-правову базу, зокрема для захисту прав акціонерів та інвесторів.

Розвиток корпоративного сектору може позитивно вплинути як на українську економіку в цілому, так і на розвиток промисловості, що, у свою чергу, дозволить збільшити потік іноземних інвестицій. За

останні десять років спостерігаються значні зміни у структурі цього сектору, які відображають процеси створення більш конкурентоспроможних, економічно стійких та більш привабливих для інвестицій об'єднань підприємств. Так, на рис. 1 можна помітити, як впродовж декількох років відбувалося поступове збільшення кількості об'єднань підприємств, що пояснюється появою процесів реструктуризації в економіці України.

Рисунок 1 – Динаміка кількості господарюючих суб'єктів та корпоративних структур в економіці України у 2010-2017 рр. [3]

Україна, в якій тільки починає розвиватися ринок корпоративного управління, а відповідно і законодавча база, яка його регулює, має можливість використовувати досвід, до якого роками йшли промислово розвинені країни. Але сьогодні українське законодавство не окреслює сферу відносин, де може існувати корпоративне управління, проте певні розробки у сфері принципів корпоративного управління на національному рівні вже існують. Відтак, більш глибоке дослідження світового досвіду у цьому питанні має стати наступним етапом розробки національного кодексу принципів корпоративного управління з перспективою запровадження його на рівні окремих корпоративних суб'єктів. Це має сприяти розвитку та вдосконаленню як внутрішньої, так і зовнішньої сфери корпоративних відносин, більш активному залученню фінансових ресурсів (у тому числі іноземних інвестицій), а відповідно і зростанню довіри до вітчизняних корпоративних суб'єктів на міжнародному рівні.

Як видно з рис. 2, ці процеси відобразилися і в промисловості, про що свідчить збільшення корпорацій та зменшення акціонерних товариств як в економіці України, так і в промисловості.

Рисунок 2 – Динаміка змін кількості акціонерних товариств в Україні у 2012 – 2017 рр. [3]

Висновки. Розглянувши стан і перспективи розвитку корпоративного сектору України можемо зазначити, що в корпоративному секторі відбуваються процеси реструктуризації, вони відображають процеси злиття і поглинання, які саме розпочалися в цей період в Україні та призвели до укрупнення підприємств та утворення об'єднань підприємств, до яких і відносяться корпорації.

Перелік використаних джерел

1. Корпоративне управління: Наук.-метод. рек. щодо вивч. дисципліни / Л.В. Балабанова – Донецьк: ДонДУЕТ, 2013.- 132 с.
2. Євтушевський В.А. Корпоративне управління. Підручник. – К.: Знання, 2015.- 406 с.
3. Промисловість України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

ВПЛИВ ОБСЯГІВ РЕАЛІЗАЦІЇ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ НА РОЗМІР КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

Філатова Ю. Д.

Науковий керівник – к.е.н., доцент Стрельников Р. М.

Донецький національний технічний університет
(м. Покровськ, Україна)

Робота вітчизняних промислових підприємств в умовах ринкової економіки і жорсткої конкуренції припускає, що суб'єктам господарювання необхідно розраховувати переважно тільки на свої сили і ресурси. Це відноситься і до пошуку джерел фінансування

капітальних інвестицій, без яких будь-яке виробництво просте зупиниться, почне випускати недоброякісну, застарілу або нерентабельну продукцію. При формуванні ціни, яка встановлюється виробничим підприємством за реалізовану готову продукцію, ураховуються всі види витрат по її виготовленню і збуту. Крім того, у вартість продукції закладається певна вартість на відновлення, модернізацію і ремонт засобів виробництва, яка обумовлена у вигляді амортизаційних відрахувань. Рівень рентабельності, що закладається в ціну, також припускає, що частина отриманого від реалізації виторгу буде направлена на наступне відновлення основних фондів. Відповідно, загальний обсяг коштів, який одержується виробничим підприємством при реалізації своєї готової продукції, містить у собі і ресурсний потенціал, необхідний для здійснення капітальних інвестицій.

Питання, які пов'язані з реалізацією готової продукції і визначенням напрямку використання отриманих обігових коштів, висвітлювали багато закордонних і вітчизняних економістів. Але невирішеною раніше частиною загальної проблеми є те, що при великому обсязі робіт, присвячених даним напрямкам наукових досліджень, дотепер немає єдиної комплексної системи визначення залежності реалізаційних операцій виробничих підприємств у відносини до діяльності в сфері внутрішньофірмових капітальних інвестицій.

Обігові кошти підприємства, які акумулюються на його рахунках, можуть використовуватися на різні цілі. У першу чергу вони використовуються на покриття витрат, пов'язаних з виробництвом готової продукції (робіт, послуг), представлених основними статтями операційних витрат. У цьому випадку слід говорити про рух грошових потоків, пов'язаних з операційною діяльністю. Якщо отриманий виторг використовується для виплати процентних платежів або для виплат по раніше отриманих кредитах і позичкам, то обігові кошти використовуються по фінансовому напрямкові. Якщо ж виторг, якій отримано від реалізації готової продукції, використовується промисловим підприємством для придбання нових засобів виробництва або капітальну модернізацію (ремонт) раніше придбаних основних засобів, то отримані кошти слід класифікувати як інвестиційні ресурси.

Слід зазначити, що з метою реального інвестування в економічній літературі приводиться наступне визначення: «інвестиційні ресурси – це кошти та інші активи, які задіяні для здійснення вкладень в об'єкти інвестування» [1]. Таким чином, інвестиційні ресурси, крім грошової, можуть залучатися в наступних альтернативних формах: природні ресурси (земля, водні ресурси, корисні копалини та ін.); трудові ресурси (робоча сила в працездатному віці); матеріально-технічні ресурси (основні виробничі фонди і обіговий капітал); інформаційні ресурси

(науково-дослідні роботи, усі види інтелектуально-інформаційних послуг). Як показує статистика, на інвестиційні ресурси, які задіяні в грошовій формі, доводиться найбільша частка. В економічній і науковій літературі інвестиційні ресурси, які задіяні в грошовій формі, традиційно називають джерелами фінансування інвестицій [2].

При всій вивченості даної теми, дотепер у науковій літературі немає єдиного методу класифікації джерел фінансування реальних інвестицій. В основі запропонованих класифікацій звичайно використовують угруповання по певних ознаках і критеріям. Так, наприклад, по способу залучення джерела фінансування інвестицій можна розділити на зовнішні та внутрішні. До внутрішніх відносяться всі ті джерела, які можна мобілізувати усередині суб'єкта господарювання (прибуток, амортизаційні відрахування та ін.), до зовнішніх – джерела, які задіяні ззовні (кошти отримані у вигляді кредиту, від емісії цінних паперів та ін.).

Слід зазначити, що у всіх варіантах класифікацій завжди першою групою виділені внутрішні джерела фінансування інвестиційних проектів. Це очевидно, оскільки здійснення інвестиційних заходів за рахунок власних ресурсів дозволяє підприємству уникнути погіршення платіжного балансу, що неминуче при використанні запозичених фінансових коштів. Структуру джерел фінансування при реалізації інвестиційних проектів підприємствами та організаціями України наочно демонструють дані статистики (табл. 1) [3].

Таблиця 1 – Капітальні інвестиції за джерелами фінансування за січень-вересень 2017 р.

Назва показника	Використано капітальних інвестицій	
	млн.грн.	у % до обсягу
Усього	259545,0	100,0
у т.ч. за рахунок		
коштів державного бюджету	5271,6	2,0
коштів місцевих бюджетів	17420,9	6,7
власних коштів підприємств та організацій	188572,6	72,7
кредитів банків та інших позик	14187,3	5,5
коштів іноземних інвесторів	4790,4	1,8
коштів вітчизняних інвестиційних компаній	2296,0	0,9
коштів населення на будівництво житла	21951,7	8,5
інших джерел фінансування	5054,5	1,9

Наведені дані наочно демонструють, що вітчизняні підприємства практично на 75% віддають перевагу власним джерелам фінансування. А основний обсяг внутрішніх інвестиційних ресурсів формується із коштів підприємств, отриманих за рахунок реалізаційних операцій.

Слід також зазначити, що у більшості випадків використання інвестиційного кредитування є слідством того, що багато керівників і фінансових менеджерів суб'єктів інвестиційної діяльності не вміють раціонально та економічно грамотне розробити довгострокову стратегію формування власних фінансових ресурсів. Враховуючи недостатній рівень капіталізації більшості українських банків, а також високий рівень ризику інвестиційних проектів, які здійснюються вітчизняним бізнесом, залучення довгострокових банківських кредитів є проблемним, а в окремих випадках і просто неефективним джерелом фінансування. Крім того, даний формат фінансування інвестиційних проектів практично повністю є відсутнім на ринку банківських послуг, тому що не представлений відповідними спеціалізованими інститутами. Цю ситуацію збільшує і інертність законодавчої влади, вираженої у відсутності бажання впровадження реальних фіскальних стимулів, які широко застосовуються у світовій практиці (податкові канікули, інвестиційний кредит, пільги по інноваційній діяльності та ін.) [4].

Таким чином, внутрішні джерела фінансування інвестиційних проектів повинні бути тією надійною опорою для системи підтримки власних виробничих потужностей, яка дозволить вистояти вітчизняним підприємствам в умовах економічної кризи.

Далі проведемо аналіз на предмет визначення кореляційної залежності між обсягами реалізованої готової промислової продукції і розмірами капітальних інвестицій у реальних секторах економіки України (табл. 2, рис. 1).

Для цілей аналізу згрупуємо інформаційні дані в поквартальному діапазоні, що дозволить трохи згладити піки місячних показників і, крім того, дасть можливість робити коректне порівняння з показниками капітальних інвестицій, які представляються державною службою статистики України саме за результатами звітних кварталів [3].

Коефіцієнт кореляційної залежності обсягів реалізованої готової продукції промисловими підприємствами України і розмірами капітальних інвестицій у реальні сектори економіки склав значення 0,9547. Дане значення характеризує досить сильну кореляцію між аналізованими показниками, що говорить про те, що обсяги реалізованої готової продукції промисловими підприємствами України сприяє збільшенню можливостей для здійснення капітальних інвестицій у реальному секторі економіки.

Таблиця 2 – Дані для кореляційного аналізу по визначенню залежності між обсягами реалізації готової промислової продукції і розмірами капітальних інвестицій

Період	Обсяги реалізованої готової продукції промисловими підприємствами України X	Розмір капітальних інвестицій Y
I квартал 2015 року	221347,4	44741,7
II квартал 2015 року	254823,1	53982,9
III квартал 2015 року	257386,3	61998,0
IV квартал 2015 року	278305,6	90431,7
I квартал 2016 року	237356,3	51591,7
II квартал 2016 року	278577,7	68251,1
III квартал 2016 року	290846,0	84607,3
IV квартал 2016 року	331004,9	121713,6

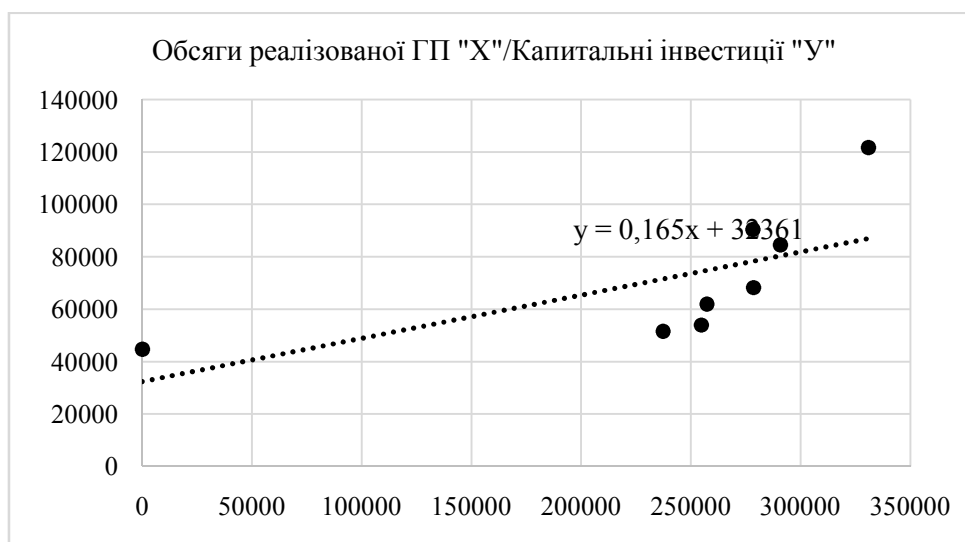

Рисунок 1 – Лінії трендів кореляційних залежностей між обсягами реалізованої готової продукції промисловими підприємствами України і розмірами капітальних інвестицій

Перелік використаних джерел

1. Бард В.С. Инвестиционные проблемы российской экономики. / В.С. Бард. – М.: Экзамен, 2000. – 384 с.

2. Яновский В.В. Источники финансирования реальных инвестиций и их экономическое обоснование: Дис. ... канд. экон. наук: 08.00.10. / В.В. Яновський. – Белгород, 2002 / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.dissercat.com/content/#ixzz404vR13IP>.

3. Офіційний сайт Державної служби статистики України / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

4. Стрельников Р.М. Внутрішні ресурси як джерело фінансування інвестиційних проектів промислового підприємства / Р.М. Стрельников // Сучасні технології управління розвитком підприємств України: механізми, реалії, перспективи : колект. моногр. / за заг. ред. Т.В. Гринько. – Дніпропетровськ : Біла К.О., 2016. – С. 444-456.

ПУТИ ПОВЫШЕНИЯ ФИНАНСОВОЙ УСТОЙЧИВОСТИ И ПЛАТЕЖЕСПОСОБНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ

Шкирандо И. И.

Научный руководитель – ст. преподаватель Васюк А. В.
УО «Белорусская государственная сельскохозяйственная академия»
(г.Горки, Республика Беларусь)

Финансовая устойчивость предприятия – одна из важнейших характеристик её финансовой деятельности. Задачей анализа финансовой устойчивости является оценка величины и структуры активов и пассивов. Это необходимо для того, чтобы ответить на вопросы: насколько организация независима с финансовой точки зрения, растёт или снижается уровень этой независимости и отвечает ли состояние его активов и пассивов задачам её финансово-хозяйственной деятельности.

Финансовая устойчивость предприятия во многом зависит от оптимальности структуры источников капитала (соотношения собственных и заемных средств) и от оптимальности структуры активов предприятия и в первую очередь от соотношения основных и оборотных средств, а также от уравновешенности активов и пассивов предприятия по функциональному признаку.

Данные для расчета показателей финансовой устойчивости содержатся в типовых формах годового отчета. Для анализа финансовой устойчивости так же используются относительные показатели, которые характеризуют степень зависимости предприятия от внешних инвесторов и кредиторов. К ним относятся:

- коэффициент капитализации,
- коэффициент обеспеченности собственными источниками,
- коэффициент финансовой независимости,
- коэффициент финансирования,
- коэффициент финансовой устойчивости,
- коэффициент постоянного актива,
- коэффициент маневренности собственного капитала,
- коэффициент обеспеченности запасов собственным капиталом.

Таким образом, анализ показателей финансовой устойчивости позволит наметить мероприятия по повышению финансовой устойчивости организации.

Улучшение финансового состояния возможно путем использования резервов повышения финансовой устойчивости организации. Экономическая сущность резервов улучшения финансового состояния состоит в наиболее полном и рациональном использовании все возрастающего потенциала ради получения большего количества высококачественной продукции при наименьших затратах живого и овеществленного труда на единицу продукции.

В соответствии с общей классификаций принято выделять следующие группы резервов:

- по пространственному признаку: внутрихозяйственные, отраслевые, региональные и общегосударственные резервы;
- по признаку времени: неиспользованные, текущие и перспективные;
- по видам ресурсов: резервы, которые связаны с наиболее полным и эффективным использованием земельных угодий, основных средств производства, предметов труда и трудовых ресурсов;
- по экономической природе и характеру воздействия на результаты производства: экстенсивные и интенсивные;
- по способам выявления: явные и скрытые.

В сложившихся условиях хозяйствования особое внимание следует обратить на внутрихозяйственные резервы, которые выявляются и могут быть использованы только в самом предприятии. В качестве основных резервов по повышению финансовой устойчивости отдельного предприятия можно предложить следующее:

1) Необходимо улучшение ликвидности активов предприятия, что выразится в увеличении удельного веса и суммы денежных средств и их эквивалентов и сокращении стоимости и удельного веса товарно-материальных запасов. В результате значения коэффициентов ликвидности будет соответствовать нормативам.

2) Повышение уровня финансовой устойчивости. В частности – увеличение доли собственного капитала и долгосрочных источников средств в целом. Такие изменения позволят сформировать более стабильную структуру капитала. Также важным результатом будет являться достигнутое превышение суммы экономически обоснованных источников формирования запасов материальных краткосрочных активов над их стоимостью. Произойдут положительные изменения в структуре нормальных источников формирования запасов – доля собственных краткосрочных обязательств в финансировании запасов должна вырасти.

3) Управление дебиторской и кредиторской задолженностью. Дебиторская задолженность, по сути, является источником погашения кредиторской задолженности предприятия. Если на предприятии не будут своевременно осуществляться расчеты с покупателями и заказчиками, то оно будет испытывать дефицит денежных средств, что приведет к образованию кредиторской задолженности, просрочкам платежей в бюджет, внебюджетные фонды, отчислениям по социальному страхованию и обеспечению, задолженности по заработной плате и прочим платежам. Это в свою очередь повлечет за собой уплату штрафов, пеней, неустоек. Нарушение договорных обязательств и несвоевременная оплата продукции поставщикам приведут к потере деловой репутации предприятия и в конечном итоге к неплатежеспособности.

Поэтому каждому предприятию для улучшения финансового состояния необходимо следить за соотношением дебиторской и кредиторской задолженности, находить пути и способы, позволяющие сократить величину задолженности на предприятии.

4) Осуществление мер по сокращению стоимости запасов и ускорению оборачиваемости дебиторской задолженности позволят существенно улучшить показатели оборачиваемости средств организации. Ускорение оборота средств организации окажет положительное влияние на уровень ее платежеспособности, финансовой устойчивости (табл. 1).

Таким образом, предложенные мероприятия позволят повысить финансовую устойчивость предприятия за счет высвобождения дополнительных средств из оборота, перевод их в более ликвидную форму. Также основной рекомендацией по укреплению финансовой устойчивости может стать устранение дисбаланса в активах и пассивах предприятия.

Список использованных источников

1. Лабурдова, И. П. Использование коэффициентов при оценке финансового состояния предприятия / И. П. Лабурдова, Е. В. Кудрявцева // Финансы : теоретические аспекты, проблемы и перспективы развития : материалы 2-й Международной научно-практической конференции кафедры финансов и контроля в сельском хозяйстве / гл. ред. Н. В. Великоборец. – Горки : БГСХА. – 2014. – С. 152-154.

2. Уласевич Ю. М. Методика оценки финансовой устойчивости субъекта хозяйствования / Ю. М. Уласевич // Бухгалтерский учет и анализ, 2012 г. – № 4. – С. 25-31.

Таблица 1 – Мероприятия по улучшению финансовой устойчивости и платежеспособности

Элементы финансовой устойчивости и платежеспособности	Рекомендуемые мероприятия
Поддержание ликвидности и текущей платежеспособности; оптимизация структуры запасов	Улучшение структуры и сокращение запасов за счет выявления избыточных запасов, неликвидов и дефицитных запасов; поддержание оборотных активов в наиболее ликвидном состоянии; сокращение потребности в источниках финансирования; снижение расходов, связанных с финансированием запасов.
Поддержание конкурентоспособности	Поддержание рационального соотношения имеющихся в наличии видов готовой продукции и товаров; сокращение потерь, связанных с упущенной выгодой вследствие отказа от срочного заказа или предложения.
Сокращение расходов, связанных с формированием и содержанием запасов	Установление договоров с поставщиками запасов на повышенную оплату за поставку «точно в срок» и штрафные санкции за нарушение графика поставок; поддержания наиболее экономичного соотношения между расходами на хранение и расходами по приобретению запасов; аренда или приобретение в лизинг основных средств.
Обеспечение необходимого контроля запасов	Внедрение системы материального стимулирования и материальной ответственности за складские запасы, в том числе и по подразделениям организации.

СЕКЦІЯ 2

ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМНИХ ПИТАНЬ В СФЕРІ ОПОДАТКУВАННЯ

СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ НАЛОГОВОЙ СИСТЕМЫ В УКРАИНЕ: ПРОБЛЕМЫ И НАПРАВЛЕНИЯ ИХ РЕШЕНИЯ

Власов А. А.

Научный руководитель – к.э.н., доцент Антоненко В. Н.
ГВУЗ «Донецкий национальный технический университет»
(г. Покровск, Украина)

Исследование проблем налоговой политики и их влияния на экономическое развитие государства весьма актуально.

Одним из важных факторов экономического роста страны является реализация эффективной налоговой политики. Государство с ее помощью оказывает влияние на экономическую систему страны. Поэтому налоговая политика должна быть организована таким образом, чтобы, с одной стороны, обеспечивать мобилизацию средств в бюджет, в объемах, необходимых для выполнения государством его функций, а с другой – способствовать развитию предпринимательской деятельности, эффективному перераспределению доходов в обществе и улучшению благосостояния населения.

Ключевой задачей налоговой политики в рыночных условиях является формирование такой налоговой системы, которая бы обеспечивала экономический рост, увеличение государственных доходов и социальное развитие страны.

Целью статьи является исследование существующих проблем налоговой политики Украины и определение путей их решения. Несмотря на значительные достижения в исследовании указанной проблематики, остаются до конца не раскрытыми ряд вопросов, среди которых – систематизация проблем в сфере налоговой политики Украины и поиск приоритетных направлений ее усовершенствования с учетом тенденций ведения налоговой политики в европейских странах, приближение основ налогового законодательства Украины к законодательству ЕС.

Налоговая политика как составляющая финансово-экономической политики олицетворяет деятельность государства в сфере установления, правовой регламентации и организации взимания налогов и налоговых платежей в централизованные фонды денежных ресурсов государства.

Ее содержание и цель обусловлены социально-экономическим строем общества, стратегическими целями, которые определяют развитие национальной экономики, социальными группами, которые находятся у власти, и международными обязанностями государства в сфере государственных финансов [1].

При разработке налоговой политики следует учитывать интересы всех сторон налоговых отношений. С одной стороны, это стремление субъектов экономики к минимизации налоговых платежей, а с другой – интересы государства, которые указывают на необходимость полной реализации своих функций. Профессор А. Колесов утверждает, что эффективно-оптимальное сочетание интересов государства, налогоплательщиков и граждан достигается при научном сочетании критериев фискальной достаточности, экономической эффективности и социальной справедливости [2].

На современном этапе развития государства налоговая политика должна обеспечивать экономический рост, способствовать созданию условий для регулирования хозяйства и сглаживать неровности в уровнях доходов населения [4].

Следует отметить, что главными недостатками налоговой политики в Украине являются:

- нестабильность и несогласованность налогового законодательства;
- неравномерное распределение налоговой нагрузки на физических и юридических лиц;
- нерациональная система налоговых льгот и освобождений;
- недостаточная фискальная эффективность налоговой системы;
- сложность системы администрирования налогов.

Первая и самая сложная проблема, которая существовала в налоговой системе Украины за годы независимости и существует сегодня, – это нестабильность и несогласованность налогового законодательства. На протяжении долгих лет в Украине действовали множество нормативно-правовых актов, сотни законов и подзаконных актов, которые только усложняли налоговый механизм, не выполняя при этом своего главного предназначения – регулирования налоговых отношений.

Отметим, что для Украины характерным является наличие высокого налогового давления на капитал и человеческие ресурсы, которые в современных экономических условиях являются двигателями становления инвестиционно-инновационной модели экономики. Высокая нагрузка на фонд оплаты труда и прибыль субъектов хозяйствования является фактором сдерживания инвестиций в основные фонды и в развитие человеческих ресурсов [3].

Следовательно, дальнейшего решения требуют такие проблемы, как необходимость снижения налоговой нагрузки на фонд оплаты труда, а также значительных временных и финансовых затрат субъектов хозяйствования на ведение налогового учета и отчетности, уплату налогов.

Кроме того, Налоговым кодексом регламентируется существование упрощенной системы ведения бизнеса, в которой прослеживается тенденция неравномерного распределения налоговой нагрузки на ее участников. Это вызвано ограничениями, введенными Кодексом относительно сфер деятельности и ставок налогообложения. В частности, для физических лиц - предпринимателей предусмотрены фиксированные ставки, которые устанавливаются органами местного самоуправления. Размеры этих ставок зависят от вида осуществляемой предпринимательской деятельности и могут быть разными на территории разных территориальных общин [2].

Не менее важной остается проблема администрирования налогов и сборов. Неэффективная и чрезмерно затратная для государства и бизнеса система администрирования налогов и сборов не может обеспечить полноценное наполнение государственного бюджета с одновременным соблюдением консенсуса между государством в лице налоговых органов и налогоплательщиками. Из-за значительных объемов бюджетных потерь от оптимизации налогообложения налоговая служба вводит дополнительные меры и ограничения, под действие которых зачастую попадают и добросовестные налогоплательщики.

Таким образом, решить проблемы налоговой политики принципиально возможно путем изменения и усовершенствования выше изложенных недостатков, а также последовательно реализуя стратегические задачи налоговой политики Украины в рыночных условиях, которые Н. В. Савчук условно делит на 3 группы: фискальные, экономические, контролирующие [6].

Фискальная группа задач предусматривает поступление средств в бюджеты всех уровней с целью обеспечения государства необходимыми средствами для выполнения возложенных на него задач. К этой группе целесообразно отнести:

- сокращение масштабов уклонения от уплаты налогов, путем формирования соответствующего отношения налогоплательщиков к исполнению налоговых обязательств;
- установление равноправных отношений между налогоплательщиками и налоговыми органами;
- сокращение расходов на администрирование налогов.

Группа экономических задач призвана создать все необходимые условия для социально-экономического развития страны, оживления

деловой и предпринимательской активности, создания соответствующих условий для инновационного и инвестиционного развития, стимулирования экономических связей. К этой группе можно отнести следующие задачи:

- привлечение прямых иностранных инвестиций, создание благоприятных условий налогообложения;
- обеспечение равномерного распределения налоговой нагрузки;
- создание условий для реализации принципа социальной справедливости в налогообложении;
- формирование правовых основ для легализации доходов граждан;
- постепенное приближение основ налогового законодательства Украины к законодательству стран Еврoзоны.

Группа контролирующих задач в основном обеспечивает процесс надзора и контроля за правильностью и своевременностью поступления налогов в бюджет, соблюдения налогового законодательства [4].

Учитывая условия и состояние развития экономики Украины, следует отметить, что решение проблем налоговой политики должно проходить по следующим направлениям:

❖ во-первых, совершенствование законодательного обеспечения системы налогообложения путем уточнения отдельных положений Налогового кодекса Украины, целью которого является повышение ответственности за невыполнение норм и положений законодательства всех субъектов налоговых правоотношений. Уплата налогов должна носить обязательный характер. Система штрафов и санкций, а также общественное мнение в стране должны быть сформированы таким образом, чтобы неуплата или несвоевременная уплата налогов были менее выгодны плательщику, чем своевременное и честное выполнение обязательств перед бюджетом;

❖ во-вторых, обеспечение равномерного распределения налоговой нагрузки, которого можно достичь с помощью более детальной дифференциации ставок налога на доходы физических лиц в соответствии с получаемыми доходами, дифференциации ставок налога на прибыль в зависимости от вида деятельности предприятия, регрессивного налогообложения отраслей, которые способствуют развитию научно-технических разработок. Целесообразно ввести дифференцированное налогообложение НДС на отдельные группы товаров, что равнозначно предоставлению налоговых льгот определенным отраслям;

❖ в-третьих, пересмотр существующих льгот, предусмотренных для налогоплательщиков и сохранение их только в промышленности и сельскохозяйственном производстве, социальной сфере, инвалидам и общественным организациям инвалидов. Ведь некоторые льготы

вообще не имеют положительного эффекта и создают проблемы при ведении налогового учета для налогоплательщиков;

❖ в-четвертых, повышение фискальной эффективности налоговой системы путем создания налоговых условий для легализации теневого сектора экономики, устранения возможностей для минимизации налоговых платежей, усиления ответственности за уклонение от уплаты налогов и коррупции в системе органов государственной власти. Результатом должно стать привлечение средств к налогообложению так называемой «теневой экономики», что позволит увеличить поступления в бюджет;

❖ в-пятых, повышение эффективности системы администрирования налогов через упрощение процедур регистрации и учета налогоплательщиков, автоматизацию процессов анализа налоговых данных, систематизацию и накопление информации в разрезе налогоплательщиков, сокращение расходов плательщиков на начисление и уплату налогов.

Перечисленные направления устранения проблем в сфере налогообложения будут способствовать более динамичной, адаптированной к рыночной среде, налоговой политике, а также стимулированию предпринимательской и инновационно-инвестиционной активности субъектов хозяйствования, развитию экономики страны в целом [5].

Список использованных источников

1. Игнатов А.А. Проблемы и направления совершенствования налоговой политики Украины / А.А. Игнатов // Научные записки. Серия «Экономика». – 2017. – Вып. 16. – С. 38-42.
2. Колесов А.И. Мониторинг реализации налоговой политики Украины / А.И. Колесов // Вестник Тернопольского государственного экономического ун-та. – 2016. – № 1. – С. 18-30.
3. Никонова Н.А. Налоговый кодекс в контексте реформирования налоговой системы Украины / Н.А. Никонова // Экономический форум.-2016. – № 1. – С. 1-7.
4. Ташук Д. Налоговая политика как инструмент регулирования хозяйственной деятельности в Украине [Электронный ресурс] / Д. Ташук. – Доступен с <http://www.conf-cv.at.ua/forum/58-606-1>.
5. Чехов А.В., Басов В.В. Налоговая реформа – реальность и прогнозы / А.В. Чехов, В.В. Басов // Сборник научных трудов Национального университета государственной налоговой службы Украины. – 2015. – № 1. – С. 594-601.
6. Савчук Н.В. Налоговая политика в системе регулирования социально-экономического развития государства / Н. В. Савчук // Научный вестник НЛТУ Украины. – 2017. – Вып. 22.4. – С. 290-295.

СОСТОЯНИЕ И ПРОБЛЕМЫ НАЛОГОВОЙ СИСТЕМЫ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

Зеленкова Л. В.

Научный руководитель – ст. преподаватель Давидович Н. Н.
УО «Белорусская государственная сельскохозяйственная академия»
(г. Горки, Республика Беларусь)

Создание устойчивой налоговой системы есть главная задача, стоящая перед государством.

Налогообложение включает в себя несколько частей, обладающих уникальными характеристиками: *налоговую политику* (стратегия налогообложения; долгосрочный прогноз, базирующийся на цели государственного развития); *налоговую систему* (совокупность налогов, сборов, пошлин и специальных режимов налогообложения, формирующаяся на правовой стороне); *налоговый процесс* (организация налогообложения, определяющая взаимоотношения его участников); *налоговый кодекс* (правовой документ обеспечения налогового процесса и функционирования налоговой системы).

Ни одна из проблем перехода к рыночным отношениям в экономике Республики Беларусь не является столь сложной и запутанной, как проблема налоговых отношений. Она связана с формированием финансовых ресурсов на разных уровнях, затрагивает экономические интересы всех налогоплательщиков, зависит от социально-экономических целей, которые ставит перед собой общество, определяет характер взаимоотношений государства и всех хозяйствующих субъектов. Вместе с тем формирование налоговой системы в стране осложнилось последствиями командно-административной системы управления.

Основной формой государственных доходов являются налоги. В налоговой системе существуют противоречия между государством и предприятием. Увеличение доходов бюджета происходит за счет уменьшения доходов предприятий. Доходы предприятий могут быть больше, если отчисления в бюджет сократятся. Решение этой проблемы обеспечивается при интенсификации производства и установлении рациональной системы налогообложения.

Основу налоговой системы Республики Беларусь составляют Налоговый кодекс Республики Беларусь (НК), Закон «О налогах и сборах, взимаемых в бюджет Республики Беларусь», а также специальные акты налогового законодательства, касающиеся взимания отдельных видов налогов.

Налоговый кодекс упорядочивает финансовые отношения налогоплательщика и государства. Налогоплательщику он указывает

меры его обязанности, а государственному налоговому органу – меру дозволенного поведения. Кодекс выполняет роль важнейшего механизма непрямого государственного воздействия на товаропроизводителей в интересах всего общества. Он является выразителем налоговой политики, от обоснованности которой во многом зависит общественный прогресс и рост благосостояния населения.

Работа по совершенствованию налоговой системы Беларуси фактически предусмотрена в несколько этапов. Корректировке периодически подвергаются налогооблагаемая база, ставки налогов, льготы. Иными словами, налоговые системы являются воплощением налоговой политики государств, которая проводится в реальных экономических условиях и должна быть максимально эффективной. В текущем году предстоит оперативно решить задачи, призванные улучшить качественные характеристики налоговой системы – переработать Налоговый кодекс, сделать его простым и понятным, а также снять ряд проблемных вопросов хозяйствования в рамках проводимой работы по либерализации экономики. Подготовить обновленный проект документа предстоит в сжатые сроки – до 1 сентября.

В основу налоговой системы Республики Беларусь положены следующие принципы:

- однократность обложения, то есть один и тот же объект одного вида налогов облагается только один раз за определенный законом период;
- оптимальное сочетание прямых и косвенных налогов;
- одинаковый подход ко всем хозяйствующим субъектам обложения;
- установленный порядок введения и отмены органами власти разного уровня налогов, их ставок, налоговых льгот;
- четкая классификация налогов, взимаемых на территории страны, в основу которой положена компетенция соответствующей власти;
- обоснование и точное распределение налоговых доходов между бюджетами разных уровней;
- стабильность ставок налога в течение довольно длительного периода и простота исчисления платежа.

К 2020 году планируется подготовить пакет налоговой реформы, цель которой – обеспечить стабильные налоговые поступления без зависимости от внешних факторов, создать стимулы для инвестиционной активности в стране и сохранить уровень социальной защиты населения. В частности, в среднесрочной перспективе (2019-

2021 годы) стоит задача снизить ставки прямых налогов (подходного налога и налога на прибыль) при одновременном повышении роли косвенных налогов (НДС, акцизы). Например, в качестве одного из вариантов рассматривается уменьшение ставки налога на прибыль и подходного налога до 10%. Но при этом «единая ставка» НДС составит 20-21%.

Среди других задач на перспективу – пересмотр действующего пакета налоговых льгот и порядок их предоставления, реформа имущественных налогов, выработка механизмов защиты социально уязвимых слоев населения, решение вопроса о включении в состав налоговой системы обязательных страховых взносов в ФСЗН в виде социального налога.

В результате постоянного совершенствования налоговой системы уровень финансовой централизации ресурсов за последние десять лет снизился на 10 процентных пунктов и сейчас составляет 40,5% ВВП (на налоговые доходы приходится 25% ВВП, неналоговые – 5,1%, отчисления в ФСЗН – 10,4%).

За последние восемь лет заметно уменьшилась доля «системных налогов» (НДС, налог на прибыль, подходных налог, акцизы) и существенно вырос удельный вес конъюнктурных платежей.

Одним из ключевых аспектов фискальной реформы является необходимость пересмотра налоговых льгот для организаций. Ограничение налоговых стимулов для организаций является первоочередной мерой для привлечения средств в бюджет и сокращения разрыва в доходах.

Совершенствование системы налогообложения в агропромышленном комплексе необходимо проводить в направлении снижения налоговой нагрузки, усиления стимулирующей роли налогов, повышения их защитной функции и упрощения механизма налогообложения.

Основные проблемы отечественной налоговой системы заключаются в следующем.

Во-первых, это нечеткость изложения отдельных норм и положений, регулирующих процедуры исчисления и уплаты налогов, что приводит к высокой трудоемкости и непреднамеренным ошибкам. Прежде всего, это относится к НДС, налогам на прибыль и экологическому налогу.

Вторая проблема носит «застарелый» характер и заключается в нестабильности налогового законодательства. Понятно, что налоговые нормы в стране, где собственная налоговая система сформировалась сравнительно недавно, могут и должны меняться. Но у нас эти новые нормы зачастую вводятся задним числом или накануне их вступления в силу.

Постоянно меняющееся налоговое законодательство вызывает нестабильность налоговой системы. Частые пересмотр видов, условий, норм налогообложения оказывает негативное влияние на экономику. Это ослабляет эффективность налоговых льгот, препятствует притоку иностранных инвестиций. Налоговое законодательство должно быть простым, понятным для налогоплательщиков, исключая двойное налогообложение, множество дифференцированных ставок и сложные расчёты. Белорусское налоговое законодательство по-прежнему объемно. Его нормы разпылены по большому количеству нормативно-правовых актов, в которые постоянно вносятся изменения и дополнения, причём не всегда улучшающих их содержание.

Третья проблема – высокая периодичность уплаты налогов. Большинство из них уплачивается раз в месяц. А в ряде государств отчетным периодом по налогам является календарный год.

В-четвертых, перечень налогов, которые предприятия должны платить в бюджет был и остаётся по-прежнему довольно широк и не формирует целостную и логическую и логически увязанную налоговую систему, а мероприятия по ее упорядочению проводились путем механического объединения неоднородных по экономическому содержанию налоговых платежей.

В-пятых, отдельные виды налогов нередко дублируют либо частично повторяют друг друга.

В-шестых, существование большого числа налогов, неоправданно относимых на себестоимость продукции (экологический, земельный и др.). При этом стоит отметить, что факт отнесения налогов и сборов на себестоимость продукции не имеет должного теоретического обоснования. Отнесение части налогов на себестоимость ведет к удорожанию продукции, создавая тем самым основу для роста цен. Также в качестве проблемы можно выделить участвовавшие случаи уклонения от уплаты налогов, уменьшение налогооблагаемой базы предприятиями и предпринимателями с целью уплаты меньшей суммы налога.

Сложившаяся в Республике Беларусь система налогообложения характеризуется преобладанием косвенных налогов и низким удельным весом прямых налогов по сравнению с развитыми странами. Значительные налоговые отчисления жестко привязаны к отдельным элементам издержек производства, особенно к оплате труда. Наибольший удельный вес приходится на налоги и отчисления из выручки. Налоги и отчисления из прибыли и доходов занимают, примерно, четвертую часть. Остальные налоги и отчисления относятся на затраты по производству и реализации продукции. Предоставление льгот в действующей налоговой системе слабо увязывается с результативностью товаропроизводителей (расширением производства,

сохранением и созданием рабочих мест, инвестиционной деятельностью).

Сложившаяся в Республике Беларусь система налогообложения характеризуется высоким уровнем налогового бремени.

Для уменьшения налогового бремени следует реализовать следующие эффективные мероприятия: сокращение количества малозначащих для бюджета видов налогов; инвентаризация и уменьшение необоснованных налоговых льгот; снижение ставок штрафа и пени за нарушение налогового законодательства и более объективное рассмотрение налоговых конфликтов в арбитражных судах; более существенное льготирование инвестиционного вложения предприятий и организаций; расширение механизмов налоговых каникул, кредитов и реструктуризации налоговых долгов, особенно по штрафам и пени; повышение минимальных уровней необлагаемой налогом базы.

Эти и ряд других направлений призваны оптимизировать налоговое бремя во взаимосвязи с повышением налоговой дисциплины и соблюдением налогового законодательства.

Список использованных источников

1. Ермак, Д. Фискальные ориентиры / Д. Ермак. – Финансы. Учет. Аудит. – 2018. – № 4. – 20 с.

2. Герасимова, В.И. Белорусская налоговая система: важен не только рейтинг / В.И. Герасимова. – Финансы. Учет. Аудит. – 2010. – № 7. – 28 с.

3. Киреева, Е. Частный взгляд на общие проблемы / Е. Киреева. – Финансы. Учет. Аудит. – № 4. – 25 с.

4. Проблемы и перспективы развития налоговой системы Республики Беларусь [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.kazedu.kz/referat/165315/3>. – Дата доступа: 06.05.2018.

НАЛОГ НА ДОБАВЛЕННУЮ СТОИМОСТЬ: ВОЗНИКНОВЕНИЕ, СУЩНОСТЬ, ОСОБЕННОСТИ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ

Карташевич Т. О.

Научный руководитель – к.э.н., доцент Рубан Т. Е.
Белорусский государственный экономический университет
(г. Минск, Республика Беларусь)

Среди экономических рычагов, при помощи которых государство воздействует на рыночную экономику, важное место отводится налогам. Налоги, как и вся налоговая система, являются мощным инструментом управления экономикой в условиях рыночных отношений.

Основное место в налоговой системе Республики Беларусь занимают косвенные налоги. В настоящее время к ним относятся: налог на добавленную стоимость (НДС) и акцизы. Наиболее важную роль, как в составе данных налогов, так и в составе доходных источников бюджетов всех уровней играет НДС.

НДС – один из самых распространенных косвенных налогов. Налогообложение добавленной стоимости является одной из наиболее важных форм косвенного налогообложения. Этот налог уплачивается покупателем продавцу, а тот переводит его в бюджет государства. Поскольку налог относится к категории косвенных, то, по умолчанию, включается в стоимость практически любого товара или услуги.

Схема взимания НДС была предложена французским экономистом М. Лоре в 1954 году. Изначально во Франции существовал налог с продаж, однако у него был существенный недостаток: каждая перепродажа товара увеличивала сумму налога и цену товара, вызывая «каскадный эффект». Чтобы его устранить, в 1948 году Франция ввела систему отдельных платежей: каждая компания, реализовавшая товар и заплатившая налог, могла принять к вычету налог, уплаченный поставщику при приобретении этого товара. В 1954 году данная система была доработана до современного состояния: вычет налога предоставлялся сразу после приобретения товара, а при его продаже происходило начисление налога к уплате.

В 1970-е годы опыт взимания НДС распространился по всей Европе. Преимуществом этого налога европейские государства считали тот факт, что он стимулирует свободное распространение товаров, работ, услуг в отличие от налога с продаж.

В 1961 году в СССР был введен налог с оборота, который рассчитывался на основе стоимости товара. При этом окончательная цена товара зависела от количества актов его продаж, так как каждый продавец был обязан рассчитать этот налог и включить его в цену реализации. Происходила аккумуляция налога, поскольку на каждой последующей стадии реализации налог начислялся на стоимость, включающую в себя прежде начисленные налоги. В 1991 году налог с оборота был заменен налогом на добавленную стоимость.

Как известно, добавленная стоимость представляет собой ту часть стоимости товара (работы, услуги), которую производитель добавляет к стоимости использованных в процессе производства сырья, материалов, работ и услуг третьих лиц. Ее можно определить двумя способами. Первый – предполагает суммирование компонентов добавленной стоимости (затрат на оплату труда, амортизационных отчислений, отчислений на социальное страхование налогов, уплачиваемых из прибыли). Второй способ предполагает вычитание

ранее существовавшей стоимости (стоимости сырья и материалов) из общей стоимости товара.

Исходя из названных способов определения добавленной стоимости, можно использовать четыре различных метода ее налогообложения. Первый метод (прямой аддитивный) – предполагает применение ставки налога к результату суммирования компонентов добавленной стоимости. Второй метод (косвенный аддитивный) – основан на применении ставки к каждому из компонентов добавленной стоимости. Третий метод (метод прямого вычитания) – базируется на применении ставки налога к разнице в ценах закупки и реализации. При использовании четвертого метода (метода косвенного вычитания) ставка налога применяется отдельно к цене реализации продукции и к цене приобретения сырья, материалов и др.

Не все возможные способы исчисления НДС одинаково удобны и практически реализуемы. Например, существенным недостатком прямого и косвенного аддитивных методов является то, что в случае применения к разным товарам различных ставок налога требуется вести сложный аналитический бухгалтерский учет с разбивкой компонентов добавленной стоимости в зависимости от их отношения к конкретному товару. Соответственно усложняется система контроля правильности и полноты исчисления налога. То же можно сказать и о третьем методе. Наибольшее распространение получил четвертый метод расчета НДС – метод косвенного вычитания.

Республика Беларусь ввела НДС в 1992 году вместо налога с оборота и налога с продаж. До 2000 года применялся метод прямого вычитания, который требовал определения величины добавленной стоимости (разности между выручкой и материальными затратами). С 2000 года применяется зачетный метод исчисления НДС, который основан на принципе зачета ранее уплаченных сумм налога при приобретении товаров (работ, услуг), имущественных прав.

Мотивация принятия НДС в каждой отдельной стране была различной. В странах Западной Европы – это стремление усилить экономическую интеграцию, поскольку данный налог в большей степени, чем замененные им другие косвенные налоги, способствует устранению деформаций в международной торговле. В странах Латинской Америки НДС получил распространение как наиболее эффективный рычаг ориентации отечественного производства на внешний рынок. Кроме того, он в большей степени обеспечивал рост поступлений доходов в бюджет в условиях высокой инфляции.

Ориентация постсоциалистических стран на внедрение НДС была вызвана необходимостью быстрее создания новой налоговой системы. Для этого необходимо было, как можно быстрее, заменить характерные для централизованной экономики доходные источники на

принципиально другие. Нужны были налоговые платежи, которые бы соответствовали требованиям рыночной экономики, но при этом обеспечивали потребности бюджета в финансовых ресурсах в условиях высоких темпов инфляции.

Взимание НДС как косвенного налога направлено, прежде всего, на решение фискальных задач государства. Во многих зарубежных странах он использовался для покрытия бюджетных дефицитов, так как увеличение налоговых ставок по прямым налогам, как правило, приводит к замедлению процесса накопления капитала и к снижению деловой активности. Но НДС отводится и определенная роль в регулировании экономических и социальных процессов в стране. Так, например, в европейских странах от этого налога освобождаются средства, инвестируемые в основной капитал, его не платят учебные заведения, имеются льготы по уплате этого налога у общественных организаций.

НДС для государства является привлекательным налогом, так как он зависит от оборота (объема реализации) и не зависит от эффективности работы предприятия (его прибыльности или убыточности), наличия и стоимости имущества, от уровня заработной платы работников и других факторов. Если предприятие ведет хоть какую-то деятельность, то оно создает добавленную стоимость и должно уплачивать этот налог. Благодаря этому фискальная функция НДС очень велика.

Можно отметить следующие преимущества НДС по сравнению другими налоговыми платежами:

- НДС стимулирует процессы накопления и инвестирования; это обеспечивается за счёт того, что направленные на инвестиции финансовые ресурсы часто освобождаются от налогообложения данным налогом;

- НДС имеет более широкую, чем у других налогов, базу налогообложения, что позволяет значительно увеличить доходы государства посредством налогообложения доходов, направляемых на потребление;

- НДС стимулирует расширение производства товаров, идущих на экспорт, за счёт того, что при продаже продукции за рубеж применяется минимально возможная ставка НДС – в размере 0%;

- НДС в отличие от других косвенных налогов и налогов с оборота менее «заметен» для его плательщика, и для конечного покупателя товара, так как он взимается постепенно, на каждой стадии производственного и распределительного цикла; при этом доход государства от этого налога не зависит от количества промежуточных производителей и от финансовых результатов их деятельности.

К недостаткам НДС можно отнести его регрессивность, сложность администрирования, значительные затраты по созданию методической базы его исчисления. При достаточно высоких ставках и широкой налогооблагаемой базе этот налог существенно ограничивает платёжеспособный спрос. Вместе с тем это свойство НДС можно использовать, когда наблюдается перепроизводство каких-либо товаров. Для стимулирования же увеличения производства недостающих товаров ставка налога может быть снижена вплоть до применения ставки в размере 0%.

Таким образом, НДС, наряду с прямыми налогами, играет важную роль в современной налоговой системе, позволяя ей выполнять важнейшие функции, связанные, как с образованием доходов государства, так и регулированием экономических и социальных процессов в обществе.

ПРОБЛЕМИ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ

Клімова А. В.

Науковий керівник – к.е.н., доцент Антоненко В. М.

Донецький національний технічний університет

(м. Покровськ, Україна)

У передових умовах, коли в світовій економіці є посилення фінансової діяльності, більш актуальним вважається питання, стосовно чинної її оптимізації та розв'язання сучасних проблемних аспектів оподаткування.

Система оподаткування в Україні відіграє значну роль у складанні прибуткової частини бюджету (табл. 1).

З таблиці наочно видно, що податкові надходження займають найбільшу частку серед статей доходів Державного бюджету (а саме 89,06%; детальну структуру податкових надходжень станом на 1 квітня 2018 року можна спостерігати в табл. 1).

Труднощі оподаткування аналізували науковці, державні діячі і фахівці різноманітних епох, але більш важливе оцінювання було проведено вченими нинішнього часу, які оцінювали передумови і результати неефективної системи оподаткування для економіки країни. Вивченню існуючих дефектів системи оподаткування присвячено досить велику кількість праць українських науковців. Зокрема, свого часу Ю. О. Дзівінська і Б. П. Ярема [2] досліджували можливості впровадження прогресивного оподаткування прибутку підприємств в Україні; О. Є. Дахнова [3] провела оцінку показників фіскальної продуктивності ПДВ в Україні; такі науковці, як-то: О. О. Непочатенко,

Таблиця 1 – Доходи державного бюджету України за статтями доходів в 2018 році (на 1 квітня 2018 р.), в млн. грн.

Статті доходів	Доходи (млн. грн.)	Частка від загальної суми, %
Всього	193581,3	100,00
Податкові надходження	172412,9	89,06
Податки на доходи, прибуток і збільшення ринкової вартості	48819,7	25,22
податок на доходи фізичних осіб	19663,8	10,16
податок на прибуток підприємств	29155,9	15,06
Збори і плата за спеціальне використання природних ресурсів	8963,1	4,63
Внутрішні податки на товари та послуги	107641,7	55,61
акцизний податок з вироблених в Україні підакцизних товарів	13344,8	6,89
акцизний податок з ввезених в Україну підакцизних товарів	9812,3	5,07
податок на додану вартість з вітчизняних товарів (з урахуванням бюджетного відшкодування)	19126,5	9,88
податок на додану вартість з імпортованих товарів	65358,2	33,76
Податки на міжнародну торгівлю та зовнішні операції	6110,4	3,16
ввізні мита	5930,6	3,06
вивізні мита	179,7	0,09
Рентна плата і збори на паливно–енергетичні ресурси	0,2	0,00
Інші податки та збори	877,9	0,45
Неподаткові надходження	19208,8	9,92
Доходи від операцій з капіталом	42,2	0,02
Засоби від зарубіжних країн і міжнародних організацій	52,2	0,03
Цільові фонди	83,9	0,04
Офіційні (міжбюджетні) трансферти	1781,2	0,91

**Джерело: складено автором за даними [1]*

П. М. Боровик та Б. Р. Щепелюк [4] означили сутнісні проблеми в оподаткуванні прибутку підприємств в Україні; М. І. Черепанин [5] вивчив існуючі вади оподаткування суб'єктів малого підприємництва; у своїх роботах А. А. Славкова [6] означила проблеми спрощеної системи

оподаткування; а вчені А. І. Крисоватий, В. М. Мельник, Т. В. Кошук [7] вивчали суть і концептуальні основи формування податкової політики в умовах інтеграційних процесів; також О. В. Онищенко і А. С. Крикуненко [8] досліджували недоліки податкової системи в Україні.

Неефективна сплата податків з'являється через високий податковий тиск на суб'єкта підприємницької діяльності або ж в результаті «податкового тягаря».

Забезпечення продуктивності зовнішньоекономічної діяльності для України вважається одним із найвагоміших аспектів закріплення конкурентоспроможності національної економіки. В умовах посилення інтеграційних процесів у світовому господарстві і відкритості економіки України як їх учасника зростає зміст державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Зокрема збільшується роль митно-тарифного і податкового регулювання, що сприяє нарощуванню доходної частини бюджету.

Завдяки реформам в Податковому законодавстві за останні кілька років відбувся ряд позитивних змін у сфері оподаткування, найважливішими з яких вважаються:

- скорочення числа малоефективних податків і зборів;
- введення нових штрафів за невиконання згаданого податкового повідомлення-рішення, за недотримання платниками акцизного податку максимальних термінів реєстрації акцизних накладних/розрахунків коригування стосовно акцизних накладних в Єдиному реєстрі акцизних накладних;
- спрощення адміністрування податків і зборів шляхом надання звітності в електронному вигляді, скорочення тривалості податкових перевірок;
- формування спрощеної системи оподаткування для суб'єктів малого підприємництва [9].

Головними дефектами діючої в Україні системи оподаткування в наш час вважаються:

- нестабільність податкової системи, постійні зміни в існуючих законах, які суперечили самі собі;
- велика кількість нормативно-правових актів стосовно оподаткування;
- робота Міністерства фінансів, Державної податкової і митної служб вважається неефективною і неузгодженою [6];
- більше 500 нормативно-правових актів, нормами якими зобов'язані володіти і управлятися на практиці як платники податків, так і співробітники органів державної податкової служби України [7];
- завищення податкових ставок, у зв'язку з чим відбувається підйом тіньової економіки.

Отже, для подолання назрілих проблем в сфері оподаткування в даний момент потрібно вжити належні заходи [10]:

- ліквідувати суперечності між нормами законів і підзаконних актів, що регулюють податкові відносини;
- налагодити механізм податкових пільг;
- експортне оподаткування потрібно проводити методом встановлення податкових ставок так, щоб мінімізувати частку сировинної продукції в структурі експорту;
- поліпшити нормативно-правової бази з урахуванням реалізації існуючих і підготовки нових двосторонніх договорів в пріоритетних секторах економіки.

Безумовно, впровадити досконалу податкову систему, яка б задовольняла інтереси і країни, і платників податків, досить важко. Але є конкретні основи, ігнорування яких може взагалі ввести податкову систему в безвихідне положення. Перш за все, це основні засади такі, як справедливість, рівноправність, фінансова ефективність, міцність, еластичність. В Україні ж ці принципи на сучасному етапі ігноруються, що породжує труднощі визначення обсягу, кількості податків, способу їх стягнення.

Розробляючи напрями реформування податкової системи потрібно брати до уваги негативний ефект, який може з'явитись і який вплине на економіку держави. Різке зниження рівня оподаткування в загальному результаті сприяє поживленню всіх фінансових процесів і зниження рівня тіньової економіки, але спочатку, як правило, відбудеться скорочення податкових надходжень до бюджету. В наслідок цього податкова реформа повинна сприяти фінансовому підйому і передбачати компенсацію втрат податкових надходжень за рахунок розширення податкової бази [11].

Перелік використаних джерел

1. Офіційний сайт Міністерства фінансів України – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua>.
2. Дзівінська Ю.О., Ярема Б.П. Сучасний стан та перспективи оподаткування прибутку підприємств в Україні. Молодий вчений. – 2017. – № 3. – С. 645-651.
3. Дахнова О.Є., Білик М.Ю. Оцінка індикаторів фіскальної ефективності ПДВ в Україні. Молодий вчений. – 2017. – № 7. – С. 431-435.
4. Непочатенко О.О., Боровик П.М., Щепелюк Б.Р. Оподаткування прибутку підприємств в Україні. Економіка. Управління. Інновації. – 2015. – № 1.
5. Черепанин М.І. Оподаткування суб'єктів малого бізнесу: сучасний стан та напрями реформування. Молодий вчений. – 2016. – № 12.
6. Трансформація національної моделі фінансово-кредитних відносин: виклики глобалізації та регіональні аспекти: зб. матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції (23 листопада 2016 р.). Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», – 2016. – 395 с.

7. Крисоватий А.І., Мельник В.М., Кошук Т.В. Сутність та концептуальні основи формування податкової політики в умовах євроінтеграційних процесів. *Економіка України*. –2016. – № 1. – С. 35-51.
8. Онищенко О.В., Крикуненко А.С. Недоліки податкової системи в Україні. Сучасні тенденції розвитку обліку, оподаткування, аналізу і аудиту: зб. матеріалів Міжнар. наук. інтернет–конф. (17 листопада 2017 р.). Київ: КНЕУ, 2017. – С. 80-81.
9. Бабич Л.Я. Аналіз податкової системи і пропозиції щодо її вдосконалення / Л.Я. Бабич // *Економіка України*. – 1999. – №9. – С. 45-48.
10. Миц І.А. Сучасний стан податкового регулювання руху зовнішньоекономічного капіталу в Україні / І.А. Миц, І.Ю. Ковтун // *Облік, аудит і економічний аналіз: історія становлення, проблеми та перспективи*. – 2008 – Т. 1 – С. 149-153.
11. Азаров М.Я. Податкова політика в Україні: проблеми та реалії / М.Я. Азаров // *Вісник податкової служби України*. – 2006. – №10. – С. 51-53.

СЕКЦІЯ 3

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СТРАХОВОЇ І КРЕДИТНОЇ СФЕРИ В УКРАЇНІ І ЗА КОРДОНОМ

ОЦІНКА ТЕМПІВ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО РИНКУ НЕРУХОМОСТІ

Балацко Б. М.

Науковий керівник – к.е.н., доцент Химич І. Г.

Тернопільський національний технічний університет ім. І. Пулюя
(м. Тернопіль, Україна)

Важливим сегментом міжнародного фінансового ринку виступає світовий ринок нерухомості. Адже, суспільству необхідно як нормальні умови проживання, так і – для ведення діяльності. Світовий ринок нерухомості – неоднозначний: є багато різноманітних як позитивних, так і негативних факторів, що впливають на його розвиток та функціонування загалом. Найосновнішими факторами виступають наступні: цінова політика; рівень відсоткових ставок за кредит; термін виплати кредиту; умови будівництва нерухомості; характеристика будівельних ресурсів; новітні технології будівництва; відповідність екологічним нормам; термін експлуатації об'єкта та багато інших.

За даними світової статистики, всі об'єкти міжнародного ринку нерухомості оцінені в суму 200 трлн. дол., з яких 168,5 трлн. дол., або 84 %, припадає саме на житлову нерухомість. За міжнародними даними відомо, що більше 70 % світової нерухомості, згідно проведеної їхньої вартісної оцінки (141,5 трлн. дол.), розташовується всього в десяти країнах: Китаї, Японії, Індії, США, Бразилії, Німеччині, Великій Британії, Франції, Італії, Росії (табл. 1) [1].

На основі представлених вище даних видно, що основними лідерами виступають Китай (42,7 трлн. дол.), США (41,2 трлн. дол.) та Японія (12,3 трлн. дол.). Досить вагому частку займають і такі країни, як Велика Британія (10,8 %) та Індія (8,7 %).

На рис. 1 графічно відображено топ-10 країн, в яких зосереджена найбільша частка нерухомості як житлової, так і комерційної. Варто відмітити, що житлова нерухомість значно переважає суму комерційної в усіх представлених країнах.

Таблиця 1 – Вартість світової нерухомості на міжнародному фінансовому ринку станом на 2016 рік, трлн. дол.

Країни	Разом	Житлова нерухомість	Комерційна нерухомість
Китай	42,7	39,4	3,3
США	41,2	34,1	8,0
Японія	12,3	9,5	2,8
Велика Британія	10,8	9,2	1,6
Індія	8,7	8,3	0,4
Німеччина	7,6	5,9	1,7
Франція	6,0	4,7	1,3
Бразилія	4,0	3,2	0,8
Італія	3,8	2,9	0,9
Росія	3,6	2,9	0,7

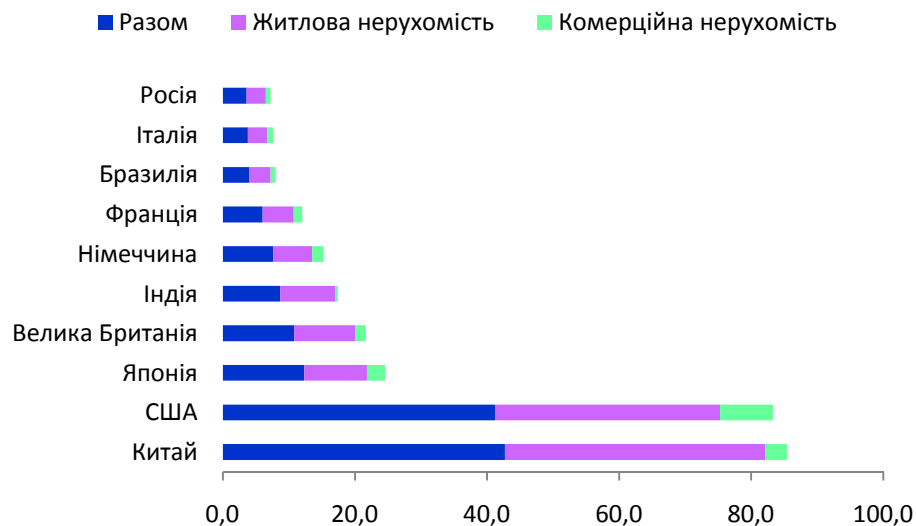

Рисунок 1 – Перелік країн, в яких зосереджена найбільша частка нерухомості протягом 2016 року, трлн. дол.

Для того, щоб придбати житлову нерухомість, в світі широкого розповсюдження набрав, так званий, *subprime*-кредит. Основною перевагою якого являється те, що даний вид кредиту надається саме тим позичальникам, які мають «проблемну кредитну історію», низький дохід, а також не мають певних заощаджень для здійснення початкового внеску.

Дослідивши даний вид іпотечного кредитування виявлено, що в Західній Європі ситуація є набагато кращою, адже, тут не має негативного впливу цих кредитів, переважає купівля комерційної

нерухомості, яка зросла в динаміці протягом останніх років та прибутковість якої становить 12-16 %.

Кардинально інша ситуація з даним кредитуванням відзначається в США, оскільки на цьому ринку нерухомості існує падіння показників, що характеризують виплату іпотеки. Що ж стосується Австрії, то тут тенденція купівлі нерухомості характеризується як позитивно стабільна: відсоткові ставки за кредит істотно скоротилися. Варто зауважити, що в даній країні переважає купівля об'єктів саме на ринку курортної нерухомості, які вважаються більш перспективними [2].

На даний час глобалізаційні процеси сприяють розвитку світового ринку нерухомості, а саме тим країнам та містам, які прагнуть «йти в ногу з часом» та запроваджувати новітні інноваційні екотехнології в будівництві та ландшафтному дизайні.

Перелік використаних джерел

1. Усю нерухомість у світі оцінили у 200 трлн. дол.: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ua.korrespondent.net/business/realestate/3882990-usui-nerukhomist-u-sviti-otsinyly-u-200-trln>.

2. Світовий ринок нерухомості: тенденції та прогнози: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://est.ua/ua/press/36521/>.

ОЦІНКА ОСНОВНИХ РИЗИКІВ У ФУНКЦІОНУВАННІ ЕЛЕКТРОННОГО БАНКІНГУ СЕРЕД БАНКІВ УКРАЇНИ

Бензар О. В.

Науковий керівник – к.е.н., доцент Козлов В. П.
Донецький національний університет імені Василя Стуса
(м. Вінниця, Україна)

В сучасних умовах електронний банкінг широко розповсюджений у діяльності всіх європейських банків, у тому числі українських. Електронний банкінг – один із видів дистанційного банківського обслуговування, що найбільш динамічно зростає. Ця система є досить зручною для користувачів банківськими послугами, так як вона вагомо спрощує здійснення великої кількості банківських операцій та інших розрахунків. Сьогодні в умовах жорсткої конкуренції якість роботи банку з клієнтами багато в чому визначається не тільки набором надаваних послуг, а й рівнем розробки новаторських технологій та ідей, які значно спрощують процес взаємодії клієнтів з банком. Одним з напрямків такого удосконалювання є надання віддалених банківських послуг.

Питання дистанційного банківського обслуговування досліджували багато вітчизняних та зарубіжних вчених, а саме: В. Бауер, М. Енгстлер, Б. Кінг, К. Скіннер, Д. Шпат, С. Лемешинський, Л. Лямин, Н. Пантелєєва, П. Ревенков, Дж. Сінкі, Т. Шалига, О. Чуб та інші. Також багато вчених – сучасників досліджують процес становлення інтернет-банкінгу в Україні, зокрема, можна виділити таких, як А. Л. Поспелов, А. Воронін, О. Сугоняко, І. М. Гвоздев тощо. Здебільшого їх дослідження стосуються сутності електронного банкінгу, його переваг і недоліків, видів онлайн-послуг, характеристики функціональних можливостей інноваційних систем віддаленого банкінгу.

Метою даної роботи визначення та оцінка основних ризиків, що присутні у функціонуванні електронного банкінгу серед банків України.

Українські банки все ширше впроваджують технології електронного банкінгу, що забезпечують дистанційне банківське обслуговування через Інтернет. Поширення інтернет-банкінгу обумовлено тими вигодами, які він надає клієнтам і самим банкам. Сучасні інтернет-технології дозволили банкам істотно прискорити та спростити документообіг, скоротивши обсяг паперової роботи. Управління рахунком через Інтернет дозволяє не лише економити час, але й приносити помітну вигоду. Так, деякі банки знижують тарифи на операції через Інтернет, інші вводять фіксовану ставку за операцію, а треті – єдину плату за будь-яку кількість платіжних доручень, що особливо вигідно для корпоративних клієнтів.

Інтернет-банкінг значно скорочує собівартість банківської операції завдяки тому, що дозволяє банкам надавати клієнтам послуги дистанційно. Клієнту потрібен лише доступ до інтернету та захищений носій із ключем електронного цифрового підпису. Користуючись інтернетом, як каналом доставки послуг, банк може надавати клієнтам різноманітні послуги.

На сучасному етапі розвитку технологій банківського регулювання та нагляду зарубіжні фахівці акцентують увагу переважно на ризиках, що пов'язані з технологічним прогресом у банківській сфері [1]. Як відомо, діяльність банків є досить ризиковою, що зумовлено впливом великого числа різних факторів, тому послуги електронного банкінгу теж у процесі свого функціонування підпадають під дію певних ризиків. Керуючись поглядами багатьох вітчизняних та іноземних вчених можна навести наступну класифікацію потенційних ризиків електронного банкінгу (рис. 1) [1].

Розроблена класифікація відображає, насамперед, найбільш притаманні банківські ризики у процесі використання електронного

банкінгу, враховуючи досвід країн, які почали використовувати інноваційні канали продажу банківських послуг та операцій раніше, ніж Україна.

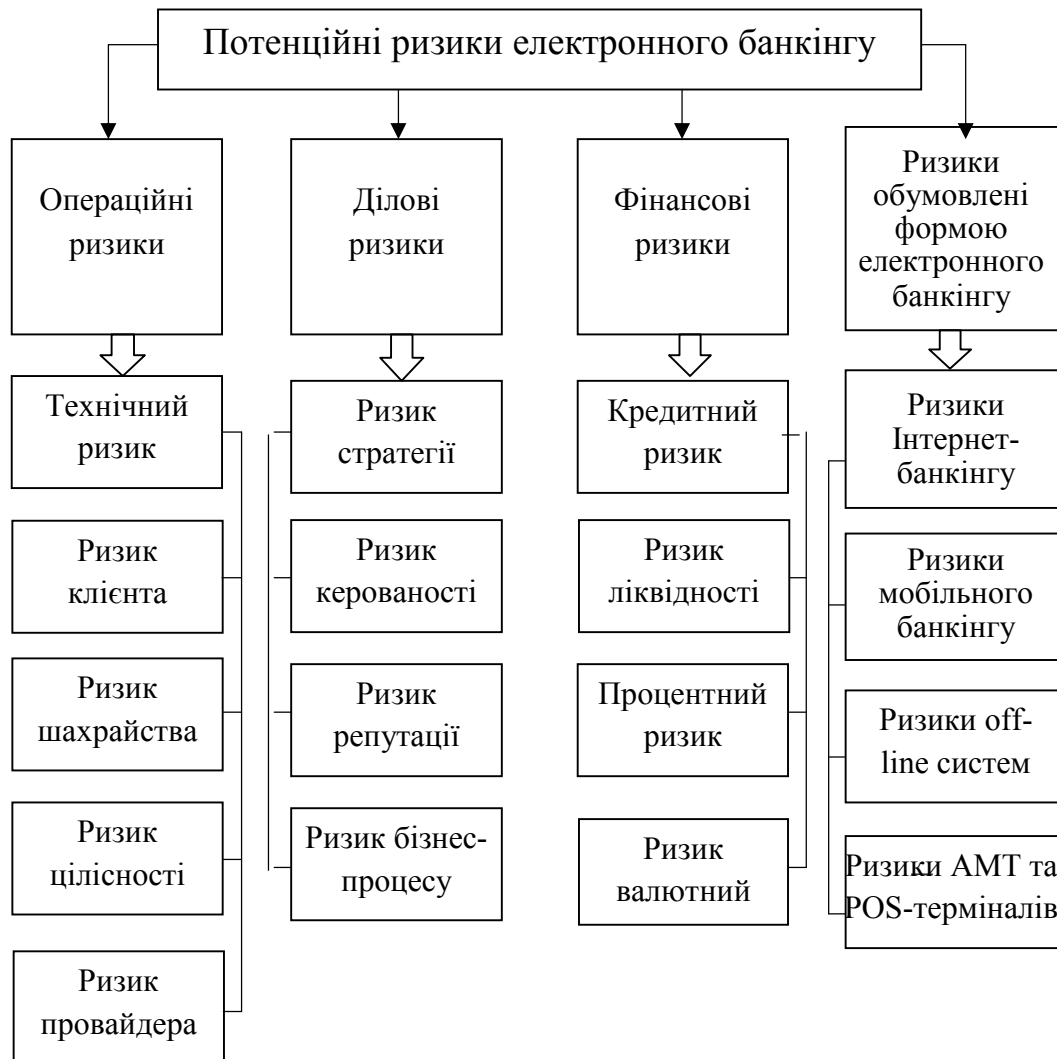

Рисунок 1 – Потенційні ризики електронного банкінгу

Розглянемо найбільш розповсюджені ризики, що виникають у діяльності банківських установ при використанні електронного банкінгу. Варто відзначити, що сучасна банківська діяльність сильно залежить від надійності інформаційної системи, яку використовує кредитна установа. Будь-яка інформаційна система у процесі функціонування потребує вдосконалення, доповнення, налагодження, оновлення, що спричиняє порушення порядку її функціонування. Відповідно до статистичних даних, 20% помилок та перерв у роботі електронних банківських систем обслуговування клієнтів виникають у результаті технічних неполадок, 40% – через

помилки у процесах роботи, ще 40% – внаслідок помилок персоналу або користувачів [2].

Одним із основних ризиків електронного банкінгу є операційний ризик – можливі поточні або перспективні фінансові втрати, що зумовлені помилками при виконанні банківських операцій у результаті шахрайських дій по відношенню до кредитної організації, а також порушення безперервності дії її автоматизованих систем, за допомогою яких здійснюється електронне банківське обслуговування [3]. Операційний ризик постійно супроводжує діяльність кредитної установи, а з розвитком інформаційних технологій спектр факторів, які його зумовлюють, значно зріс.

Найбільш вагомою проблемою в процесі обслуговування за допомогою інноваційних систем є шахрайські дії. За даними Української міжбанківської асоціації платіжної системи ЄМА, протягом 2017 року в Україні спостерігається зменшення кількості фішингових сайтів, тобто таких, що обманом отримують реквізити банківських карт. У 2017 році виявили і закрили 108 таких сайтів (у 2016 році – 174 сайти). Однак середня сума однієї шахрайської операції в 2017 році становила 2543 грн, що у 2,5 і 3 рази перевищивши показники 2016 і 2015 років – 1403 грн і 834 грн відповідно [4].

Наведені статистичні дані свідчать про те, що ідентифікація операційного ризику та побудова адекватної системи управління ним є одними з першочергових завдань для банківської установи, яка використовує електронні системи обслуговування клієнтів. Адже саме операційний ризик більшою мірою, порівняно з іншими ризиками, супроводжує функціонування системи електронного банкінгу.

Для клієнта найважливішим є збереження його приватної, конфіденційної інформації, тому банківська установа повинна перш за все гарантувати її та мати репутацію надійного зберігача особистих даних клієнта. Результати реалізації ризику репутації можуть бути наступними: втрата частини клієнтів, відтік ресурсів, судові позови, поява відомостей про порушення банківської таємниці у загальнодоступній формі й т. д. Наслідками цього є недоступність, непрацездатність, ненадійність, небезпечність автоматизованих систем кредитної організації. Ці наслідки є досить небезпечними для банківських установ, що зумовлює їх постійне прагнення до зацікавлення та залучення нових клієнтів, забезпечення фінансової стійкості, впровадження новітніх технологій та розробку унікальних програмних продуктів тощо.

Впровадження банками системи електронного банкінгу пояснюється значним переліком очевидних переваг, що

приваблюють клієнтів, а також допомагають банківським установам займати конкурентоспроможну позицію на ринку. Проте використання електронної системи обслуговування, як і будь-якої іншої, провокує появу специфічних ризиків та посилення традиційних ризиків, реалізація яких може негативно відобразитися на фінансовій стабільності та діловій репутації банку на ринку фінансових послуг. Під час дослідження ризиків електронного банкінгу було виявлено, що найбільш розповсюдженими у діяльності українських банків є операційні ризики, а саме його складова – ризик шахрайства, також значне поширення серед банківських установ займають ділові ризики, включаючи ризик шахрайства. Таким чином, українські банки повинні враховувати всі можливі ризики та завчасно бути готовими до їх настання, впроваджуючи комплексну стратегію розвитку, якісну та ефективну діяльність, щоб якнайбільше мінімізувати наслідки настання цих ризиків.

Перелік використаних джерел

1. Домінова І.В. Ризики електронного банкінгу та їх класифікація / І.В. Домінова // Облік і фінанси. – 2016. – № 3 (73). – С. 69-76.
2. Домінова І.В. Оцінка ризику репутації в умовах функціонування електронного банкінгу / І.В. Домінова // Бізнес Інформ. – 2018. – № 1. – С. 286-295.
3. Ревенков П.В. Управление рисками в условиях электронного банкинга: Монография / П.В. Ревенков. – М.: Издательский дом «Экономическая газета», 2011. – 168 с.
4. Офіційний сайт Української міжбанківської асоціації платіжної системи ЄМА [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ema.com.ua/category/statistics/>.

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ РЕСУРСНОЇ БАЗИ ТА РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ БАНКУ

Іноземцева Є. В.

Науковий керівник – к.е.н., доцент Волкова В. В.
Донецький національний університет ім. Василя Стуса
(м. Вінниця, Україна)

Важливою передумовою прибутковості банківських установ, підтримки їх достатньої ліквідності та довіри з боку всіх учасників ринку є достатня за обсягом та належним чином збалансована ресурсна база банків.

Проаналізувавши економічну літературу, можна зробити висновок, що існує багато розбіжностей та невизначеностей у

трактуванні сутності понять «ресурсна база банку» та «ресурсний потенціал банку». Саме тому необхідно розуміти економічну сутність цих понять та виявити їх зв'язок.

Питання дослідження економічної сутності ресурсної бази та ресурсного потенціалу є предметом наукових досліджень вчених: Г. С. Панової [1], Л. А. Костирко [2], М. Д. Алексеєнко [3] та інших.

Метою даного дослідження є визначення сутності ресурсного потенціалу та ресурсної бази банків, так як їх правильні трактування дадуть змогу розуміти, з чого вони складаються та яке поняття ширше.

Ресурси (від французького *ressources*) інтерпретують як субстанцію, що є в наявності, яка може бути використаною, або як кошти, запаси, можливості, джерела чогось. Відповідно до тлумачення Великого економічного словника, «ресурси» – це основні елементи виробничого потенціалу, які має в своєму розпорядженні система (підприємство, установа) і які використовуються для досягнення конкретних цілей економічного розвитку.

Акцентуючи увагу на природі саме банківських ресурсів, які по суті є фінансовими ресурсами, О. М. Петрук зазначає, що банківські ресурси виступають як “сукупність коштів, що знаходяться в розпорядженні банків та використовуються ними для виконання активних та інших операцій. Акумуляуючи грошові накопичення фізичних та юридичних осіб, банки перетворюють їх на позиковий капітал, тобто грошовий капітал, який надається в позику їх власниками на умовах повернення за плату у вигляді відсотків. Тому банківські ресурси називають ще банківським капіталом” [4].

Ресурсний потенціал банку, його внутрішня структура і форми прояву є складним феноменом і є специфічною категорією, комплексне дослідження якої можливе тільки за умови обліку всієї палітри наукових ідей і уявлень. Поняття «потенціал» зазвичай у загальнонауковому контексті пов'язують з категоріями сили або міцності. Традиційно цей термін застосовують для характеристики способів, запасів і джерел, які можуть бути використаними для вирішення певних завдань або досягнення поставлених цілей. В економічному контексті поняття «потенціал» набуло значного поширення, що пояснюється важливістю визначення можливих джерел залучення ресурсів. Та в тлумаченні С. В. Мочерного цей тезис висвітлено найповніше: потенціал – це наявні в економічного суб'єкта ресурси, їх оптимальна структура та вміння раціонально використовувати їх для досягнення поставленої мети [5].

Виходячи з цього, ресурсний потенціал фінансової установи характеризує сукупність її можливостей і має на увазі наявність

чинників, що визначають силу, джерела, кошти, запаси та інші резерви, які можуть бути використаними в економічній діяльності.

Розкриття економічної сутності ресурсного потенціалу банку (банківського ресурсного потенціалу), на наш погляд, передбачає визначення міри можливості своєчасного, достатнього, ефективного та надійного забезпечення банків необхідними для їх функціонування та розвитку ресурсами. У структуру ресурсного потенціалу включають ресурси, що використовуються у банківській діяльності (рис. 1).

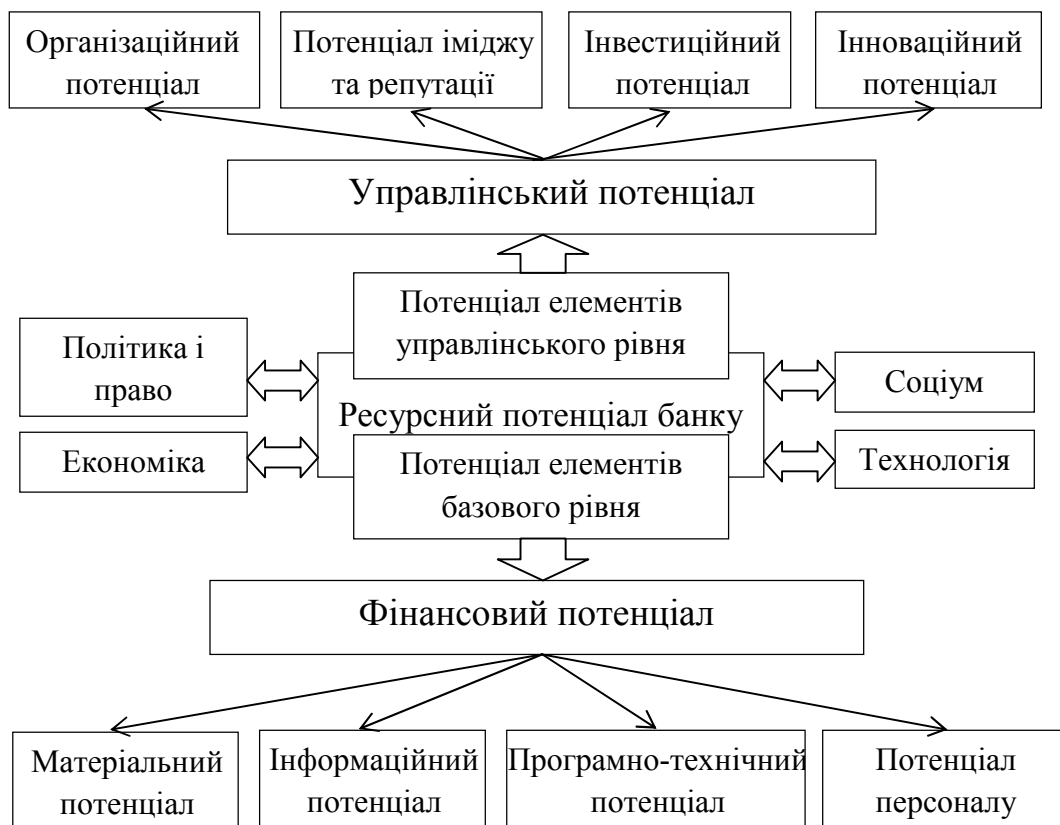

Рисунок 1 – Структура ресурсного потенціалу банку [6]

Загалом же ресурсний потенціал банку – це грошові надходження з різних джерел, що набувають форми власного і позикового капіталу, а також доходів, які генеруються банком та призначені для задоволення фінансових потреб суб'єктів економіки, виконання фінансових зобов'язань банку, відшкодування витрат за залученими коштами та отримання комерційного прибутку. У цьому контексті процедура нагромадження ресурсного потенціалу є безперервним, цілеспрямованим й керованим процесом формування фінансових ресурсів за рахунок джерел фінансування з найменшими витратами.

Поряд з ресурсним забезпеченням в економічній літературі часто використовується термін «ресурсна база» комерційного банку.

Під ресурсною базою банків традиційно розуміють сукупність коштів, залучених на засадах акумулювання тимчасово вільних грошових ресурсів на фінансовому ринку і призначених для формування кредитного та інвестиційного портфеля комерційного банку. Такий підхід має під собою певну логічну підставу, тому що акумульовані банком кошти є фінансовою базою для його діяльності. Однак таке поняття ресурсної бази ототожнюється з визначенням традиційним поняттям банківських ресурсів.

На нашу думку, ресурсна база являє собою сукупність банківських ресурсів на визначений момент часу, а також прирощений ними дохід, які використовуються для здійснення операцій щодо розміщення коштів і здійснення послуг з метою отримання прибутку.

Таке поняття є найбільш оптимальним, тому що виводить за його межі розуміння власного капіталу, призначенням якого є, більшою мірою, забезпечення функціонування самого банку згідно функцій власного банківського капіталу. З огляду на це, необхідність нарощування саме ресурсної бази та оптимізації її структури видається необхідною умовою повноцінного виконання банками функції фінансового посередництва.

Дослідивши і охарактеризувавши поняття «ресурсна база», можна виявити, що поняття «ресурсний потенціал» є ширшим за значенням від «ресурсної бази» й охоплює не лише фінансові, але й інші види ресурсів, які забезпечують функціонування банківської установи, тому ставити знак рівності між цими двома поняттями не зовсім коректно.

Ще однією відмінністю між поняттями «ресурсна база» та «ресурсний потенціал» є часовий характер управління ними: якщо ресурсна база є фактичною сукупністю банківських ресурсів у визначений момент часу, то ресурсний потенціал включає ще й потенційну можливість залучення додаткових ресурсів на фінансовому ринку. Також слід зазначити, що основною метою розширення ресурсного потенціалу є оптимізація ресурсної бази, а не навпаки.

Визначена сутність ресурсної бази дає змогу зробити висновок, що ресурсна база банку є динамічним, функціональним утворенням, що забезпечує поточну банківську діяльність від початку його утворення. Ресурси банку є складовою ресурсного потенціалу і можуть ототожнюватися з його ресурсним потенціалом з позицій часових характеристик, періоду управління, тобто в короткостроковій перспективі, або в конкретному фіксованому

періоді часу. Термін «ресурсна база банку» досить зручний і доречний, коли йдеться про здійснення аналізу та характеристику вже досягнутих фінансових результатів на певний фіксований момент часу.

Таким чином, економічна сутність ресурсного потенціалу, передбачає з'ясування структури, розширення переліку класифікаційних ознак, виділення властивостей та факторів формування ресурсного потенціалу з метою своєчасного, достатнього, ефективного та надійного забезпечення банків необхідними для їх функціонування та розвитку ресурсами.

Перелік використаних джерел

1. Панова Г.С. Кредитна політика комерційного банку у взаємовідносинах із населенням / Г.С. Панова // Дисертація, Москва, 1997 р. – Москва. – Режим доступу: <http://dissertacii.narod.ru/libr/econ/Panova/Panova1.pdf>.

2. Костирко Л.А. Аналіз потенціалу фінансової стійкості в системі управління вартістю підприємств / Л.А. Костирко // Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. – 2015. – № 4. – С. 122-128. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VSUNU_2015_4_24.

3. Алексеєнко М.Д. Теоретичні аспекти розуміння економічної сутності дефініції "депозит" у контексті формування ресурсної бази банків / М.Д. Алексеєнко // Формування ринкових відносин в Україні. – 2016. – № 3. – С. 55-58. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/frvu_2016_3_13.

4. Петрук О.М. Банківська справа : навч. посіб. / О.М. Петрук; за ред. Ф. Бутинця. – К. : Кондор, 2004. – 461 с. – Режим доступу: <https://books.br.com.ua/themes/61/454>.

5. Мочерний С.В. Банківська система України: навч. посібн. / С.В. Мочерний, Л.С. Тришак. – Львів, 2004. – 300 с.

6. Барилюк І.В. Стратегічний підхід до управління ресурсним потенціалом банківських установ в умовах світової фінансової кризи / І.В. Барилюк // Економіка України в умовах посилення глобалізаційних процесів : виклики і перспективи : матеріали міжнародної наукової студентсько-аспірантської конференції, Львів, 15-16 травня 2009 р. – Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2009. – С. 25-26. – Режим доступу: http://econom.lnu.edu.ua/files/downloads/Form_Rynk_Econ/026_2012/Form_Rynk_Econ_26_2012_p1.pdf.

УПРАВЛІННЯ БАНКІВСЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ЯК СИСТЕМА

Ковальова М. С., Пономарчук Я. С.
Науковий керівник – к.е.н., доцент Антоненко В. М.
ДВНЗ «Донецький національний технічний університет»
(м. Покровськ, Україна)

У сучасних ринкових умовах досить важливим є дослідження сутності банківської діяльності, регулювання якої посідає одне з

провідних місць у роботах вітчизняних науковців. Банківська сфера відіграє значну роль у розвитку економічних процесів, які відбуваються в нашій країні. Банки прагнуть підвищувати свої результати. Тому актуальним стає питання правильного управління банківською діяльністю.

Дослідженню питань управління банком присвячені роботи у зарубіжній та вітчизняній економічній літературі. Такі вітчизняні вчені, як Б. Л. Луціва, С. К. Реверчук, О. Д. Вовчак, – зробили вагомий дослідницький внесок з питань управління та регулювання банківською інвестиційною діяльністю.

Метою даної роботи є теоретичне обґрунтування управління банком та розробка рекомендацій з приводу вдосконалення такого процесу.

Для ефективного управління діяльністю банківської установи необхідна систематизація та класифікація принципів й методів управління.

Система управління діяльністю банку – це сукупність взаємопов'язаних і взаємозалежних елементів, що беруть участь в управлінні. Елементами даної системи виступають:

- об'єкти управління – сукупність трудових, економічних та технічних ресурсів;
- суб'єкти управління – особи, які реалізують управлінські відносини;
- принципи управління – основоположні засади, притаманні всім компонентам системи управління в процесі їх функціонування;
- методи управління – конкретні способи досягнення мети;
- функції управління – самостійні, спеціалізовані види діяльності, які відокремлюються в процесі розподілу управлінської праці;
- управлінські рішення – форми впливу на об'єкт управління з метою вирішення завдання та досягнення цілей банку [1].

Важливим елементом системи управління банком, що зображена на рис. 1, виступає організація управління. «Сучасний економічний словник» має три тлумачення поняття «організація» [2, С. 235]: як складова частина управління; як форма об'єднання людей для спільної діяльності; як установа, покликана виконувати певні функції і завдання.

Організація управління діяльністю банку (в значенні складової частини управління) визначається як упорядкування, координація у просторі і часі дій окремих елементів системи управління з метою досягнення найбільшого ефекту. Організація та управління мають деяку між собою відмінність, яка полягає в наступному:

«Організація» відповідає на питання: чим управляти?, а «управління»: як впливати на об'єкт [3, С. 28]?

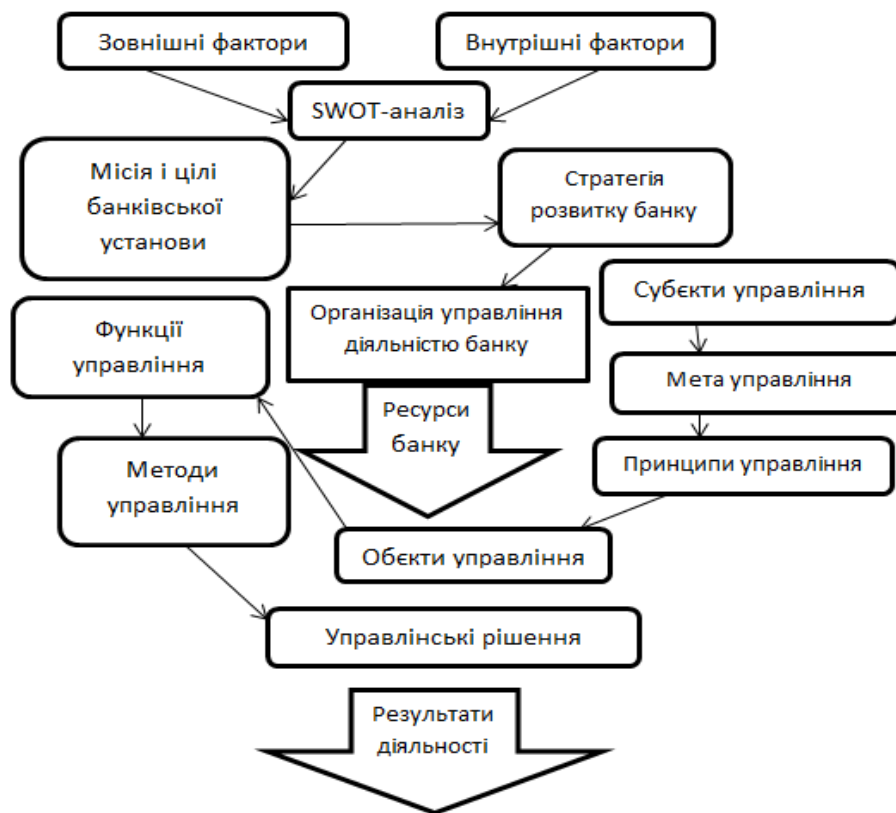

Рисунок 1 – Система управління банком [1]

В основі ефективного управління діяльністю банків покладені певні принципи.

Принципи управління банківською установою є сукупністю правил, положень і норм, спрямованих на створення сприятливих умов та активізацію діяльності банківської системи і підвищення ефективності діяльності банку. До них відносять [1]:

- цілеспрямованість – полягає у визначенні цілей банківського інвестиційного менеджменту, залежно від видів та об'єктів інвестування;

- соціальна орієнтація – пріоритетними напрямками діяльності банків повинні бути: соціальна сфера, житлове будівництво, охорона навколишнього середовища тощо;

- послідовність – передбачає певну послідовність у діяльності, а саме: збір і систематизацію інформації, планування, аналіз, контроль і регулювання діяльності, стимулювання активності з метою збільшення прибутку і мінімізації ризиків;

- системність – полягає у тому, що управління діяльністю розглядають як систему, яка має вхід, вихід і набір певних елементів, які перебувають у тісній взаємодії і взаємозв'язку;

- узгодженість цілей, результатів діяльності і способів їх досягнення-забезпечує принцип узгодженості, рішення повинні бути взаємозалежні і не суперечити одне одному;

- єдність фінансової стратегії і стратегії банку загалом (всі управлінські рішення повинні бути спрямовані на досягнення стратегічних цілей банку);

- динамічність – передбачає вчасну і чітку реакцію менеджерів на зміну параметрів діяльності у внутрішньому й зовнішньому середовищах банку;

- збереження і розвиток конкурентних переваг – дає змогу виявити слабкі й сильні аспекти діяльності банку, створити нові продукти, які можуть успішно конкурувати у певному сегменті, адже у конкурентному середовищі неподібність та оригінальність значною мірою сприяють виживанню;

- єдність теорії і практики – полягає у тому, що методи, форми та інструменти управління мають бути науково обґрунтованими, рішення логічними і спрямованими на розв'язання конкретних практичних завдань;

- розподіл управлінських функцій – передбачає закріплення за кожним працівником певних управлінських функцій, за які кожен з них несе персональну відповідальність;

- поєднання матеріальних і моральних стимулів – передбачає розробку системи матеріального заохочення, згідно з якою кожен працівник повинен знати, за що він отримує зарплату, а також може отримувати матеріальне чи моральне заохочення;

- надійність – означає створення таких умов, щоб діяльність банку здійснювалась безперервно, з мінімальними ризиками, гарантувала безпечне функціонування банку в теперішньому і майбутньому часі.

Після визначення параметрів діяльності йде організаційна побудова банку. Вона закріплює завдання та обов'язки працівників на різних рівнях управління. Організування (рис. 2) – вид управлінської діяльності, який відображає процес формування структури управління організацією [4].

Організування управління банківською діяльністю – це об'єднання трудових, матеріальних, фінансових та інших ресурсів, формування керуючої системи, навчання та розстановка і налагодження взаємодії працівників для забезпечення досягнення визначених стратегічних цілей. Основні питання, які розглядає організування управління банківською діяльністю, зображені на рис. 2 [4].

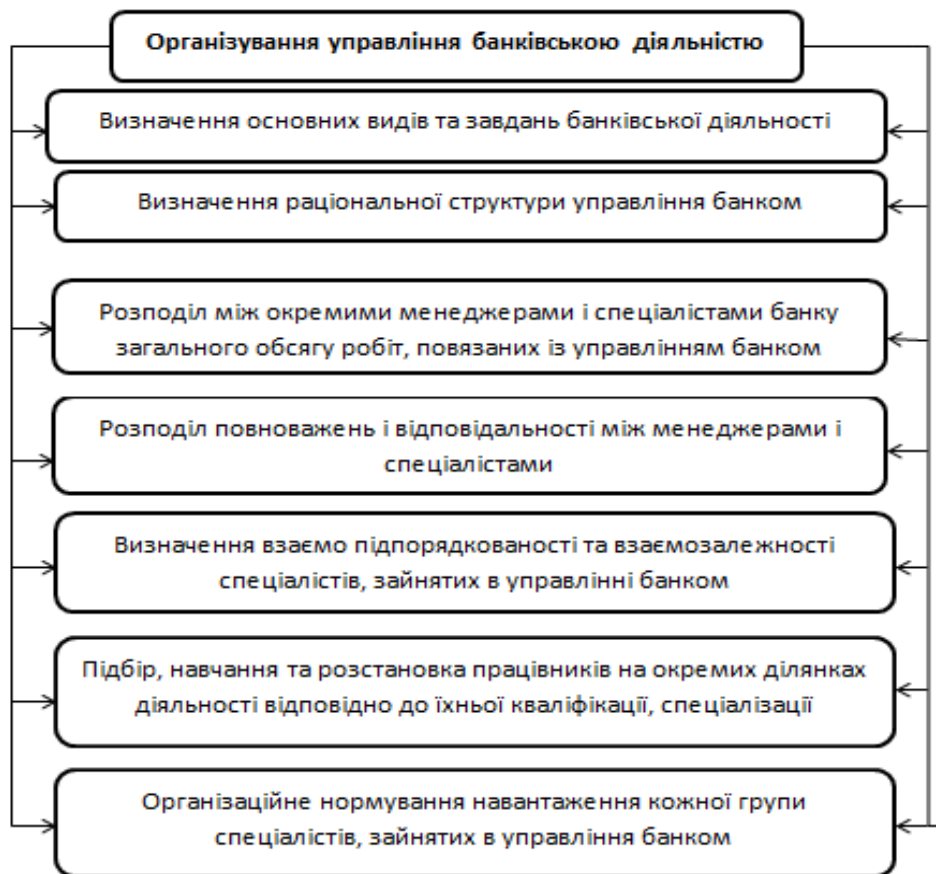

Рисунок 2 – Елементи функції організування управління банківською діяльністю [4]

Такі функції банківського менеджменту, як планування, організування, мотивування, контролювання, координування, регулювання та аналіз, – допомагають банку ефективно діяти та мати високий рівень конкурентоспроможності.

Функції управління банківської установи визначають методи управління, які в свою чергу поділяються на адміністративні та економічні [1].

Адміністративні методи – це способи, за допомогою яких керівники й власники банку впливають на менеджерів. Вони є обов'язковими для виконання підлеглими ланками організаційної системи управління діяльністю банку. Економічні методи непрямим впливом на елементи системи управління діяльністю банку через економічні інструменти (кредитну ставку, прибуток, величину резервів, дивіденди, матеріальну відповідальність і заохочення тощо) створюють ефективний механізм управління банком. Класифікацію методів управління діяльністю банком зображено на рис. 3.

У свою чергу, як видно на рис. 3, адміністративні методи поділяються на стабілізаційні та розпорядчі. А за способом впливу на об'єкт управління їх ділять на індивідуальні, колегіальні й

колективні. Індивідуальна форма означає, що в розробленні та ухваленні управлінського рішення бере участь тільки керівник, у колегіальній, окрім керівника, ще й правління, рада директорів, а при колективній формі – весь колектив [1].

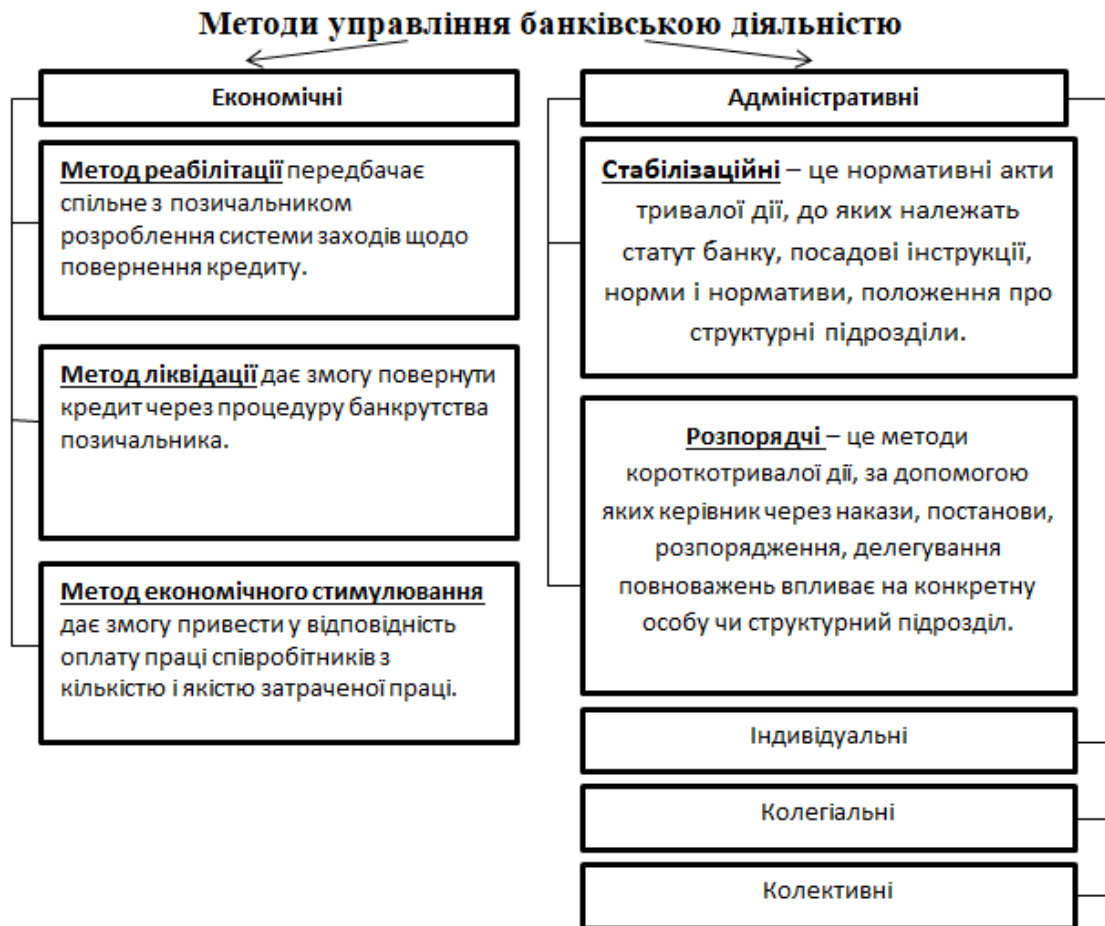

Рисунок 3 – Методи управління банківською діяльністю
[авторська розробка]

Українські банки мають ймовірність недобросовісно конкурувати з іншими банками, порушуючи законодавчу базу, можуть пропонувати нерівноправні умови при обслуговуванні своїх клієнтів. Кожен банк прагне до стабільного розвитку своєї діяльності. А для цього важливо впровадження методів та принципів управління банківською діяльністю.

Для того, щоб управління банківською діяльністю було ефективним, банкам слід:

- організувати проведення тренінгів співробітників, які, в свою чергу, підвищують рівень кваліфікації;
- правильно розподіляти повноваження між керівниками та спеціалістами;
- розробляти посадові інструкції;

- створити належну систему оплати та стимулювання праці.

Перелік використаних джерел

1. Кльоба Л.Г. Управління банківською інвестиційною діяльністю : монографія / за ред. д-ра екон. наук, проф. С.К. Реверчука. – Львів : Вид-во "Триада плюс", 2007. – 194 с.
2. Райзберг Б.А. Современный экономический словарь / Б.А. Райзберг, Л.Ш. Лозовский, Е.Б. Стародубцева. – 2-е изд. [исправл.]. – М. : Изд-во ИНФРА, 1999. – 478с.
3. Ковалюк О.М. Фінансовий механізм організації економіки України (проблеми теорії і практики) : монографія / О.М. Ковалюк. – Львів : Вид. центр Львівського НУ ім. Івана Франка, 2002. – 396 с.
4. Сучасні концепції менеджменту : навч. посібник / за ред. д-ра екон. наук, проф. Л.І. Федулової. – К. : Вид-во "Центр навч. літ-ри", 2007. – 536 с.

АНАЛИЗ СТРАХОВОГО РЫНКА РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ

Козак В. Н.

Научный руководитель – к.э.н., доцент Рубан Т. Е.
Белорусский государственный экономический университет
(г. Минск, Республика Беларусь)

Страховой рынок, являясь частью финансово-кредитной системы, затрагивает практически все аспекты деятельности общества и относится к важнейшим национальным приоритетам, поскольку призван способствовать обеспечению стабильного развития экономики и социальной сферы.

Современный этап развития страхового рынка Республики Беларусь начался в 2001 году и характеризуется устойчивостью функционирования в результате стабилизации ситуации в экономике страны, а также качественных структурных изменений, обусловленных введением новых видов обязательного страхования [1].

На 1 марта 2018 года страховой сектор Республики Беларусь включал в себя 19 страховых организаций и одну перестраховочную организацию – РУП «Белорусская национальная перестраховочная организация».

Динамика страховых взносов по прямому страхованию и сострахованию в Республике Беларусь представлена на рис. 1.

Из рис. 1 видно увеличение страховых взносов в текущих ценах. В то же время в долларовом эквиваленте ситуация следующая: в 2016 году страховые взносы уменьшились на 4,2% по сравнению с 2015 годом, однако в 2017 году наблюдается увеличение данного показателя на 11,5%.

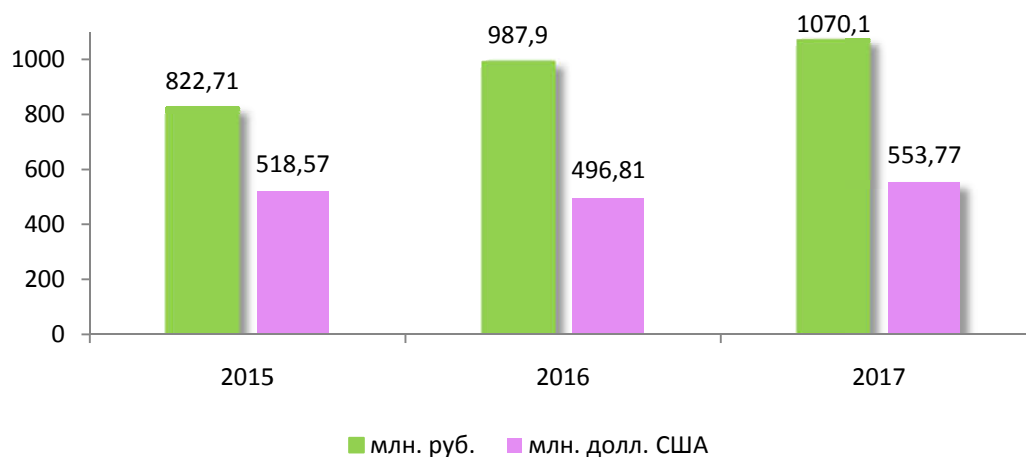

Рисунок 1 – Динамика страховых взносов в Республике Беларусь за 2015-2017 гг. (построено на основе [2])

Динамика выплат страхового возмещения и страхового обеспечения в Республике Беларусь представлена на рис. 2.

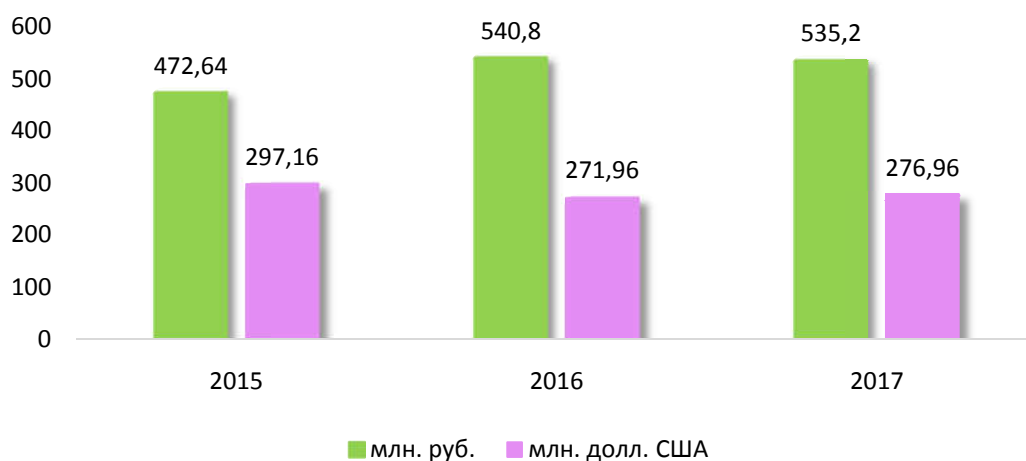

Рисунок 2 – Динамика страховых выплат в Республике Беларусь за 2015-2017 гг. (построено на основе [2])

На рис. 2 можно наблюдать увеличение страховых выплат в текущих ценах в 2016 году на 14,42%. Однако в 2017 году имеет место незначительное снижение данного показателя – на 1,04%. В долларовом эквиваленте страховые выплаты в 2016 году уменьшились на 8,48% по сравнению с 2015 годом, а в 2017 году произошло их незначительное увеличение – на 1,84%.

Удельный вес обязательных видов страхования в общей сумме взносов в 2017 году составляет 43,41%, в 2016 – 45,13%, 2015 – 47,9%.

Динамика страховых взносов по обязательным видам страхования в Республике Беларусь представлена на рис. 3.

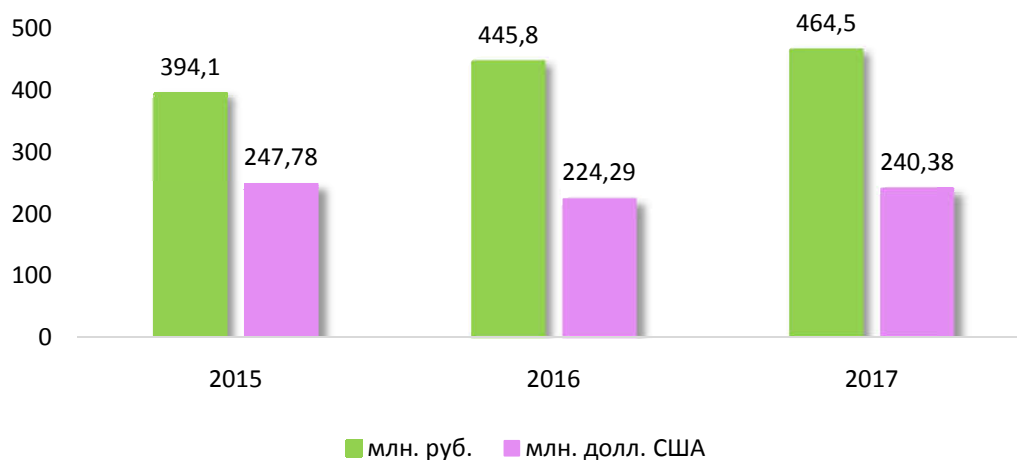

Рисунок 3 – Динамика страховых взносов по обязательным видам страхования в Республике Беларусь за 2015-2017 гг. (построено на основе [2])

Рис. 3 свидетельствует об увеличении страховых взносов по обязательным видам страхования в текущих ценах. Однако, в долларовом эквиваленте ситуация следующая: страховые взносы в 2016 году уменьшились на 9,48% по сравнению с 2015 годом, а в 2017 году данный показатель увеличился по сравнению с 2016 годом на 7,17%. Удельный вес добровольных видов страхования в общей сумме взносов составляет за 2017 год 56,59%, 2016 – 54,87%, 2015 – 52,1%.

Динамика страховых взносов по добровольным видам страхования представлена на рис. 4.

Страховые взносы в текущих ценах (рис. 4) растут с каждым годом и на 1 января 2017 года увеличились на 26,48% по сравнению с аналогичным периодом 2016 года, на 1 января 2018 года данный показатель увеличился на 11,71% по сравнению с аналогичным периодом 2017 года. В долларовом эквиваленте в 2016 году страховые взносы увеличились, однако незначительно, на 1,21% по сравнению с 2015 годом, в 2017 году страховые взносы увеличились на 14,9% по сравнению с 2016 годом.

Удельный вес обязательных видов страхования в общей сумме страховых выплат в 2017 году составляет 46,92%, в 2016 – 48,1%, в 2015 – 50,1%. Динамика страховых выплат по обязательным видам страхования в Республике Беларусь представлена на рис. 5.

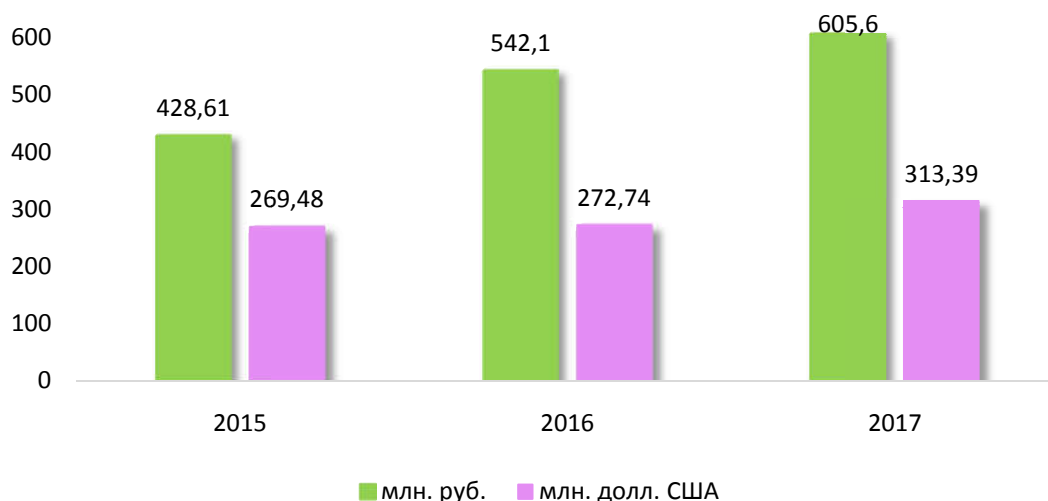

Рисунок 4 – Динамика страховых взносов по добровольным видам страхования в Республике Беларусь за 2015-2017 гг. (построено на основе [2])

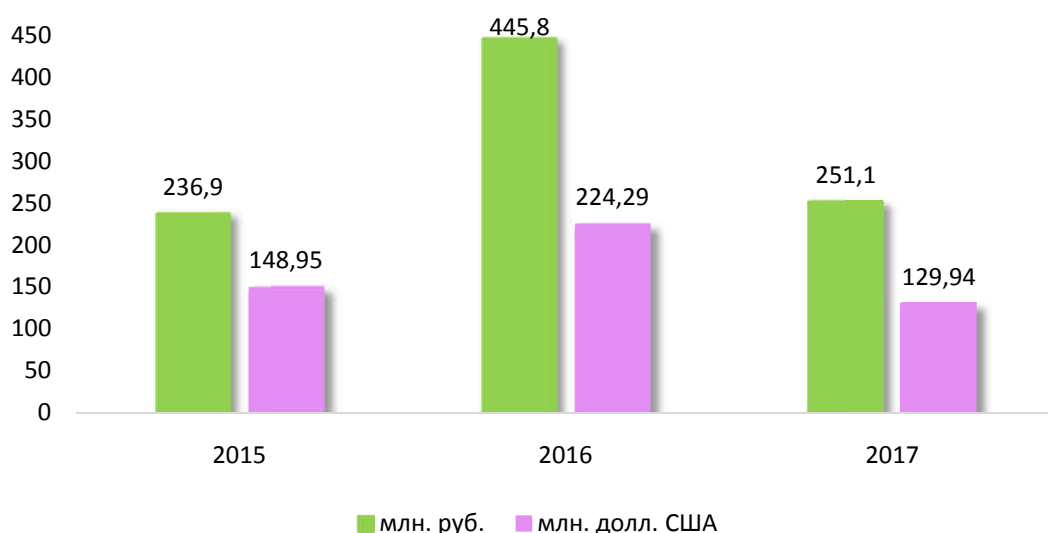

Рисунок 5 – Динамика страховых выплат по обязательным видам страхования в Республике Беларусь за 2015-2017 гг. (построено на основе [2])

Из рис. 5 видно, что страховые выплаты как в текущих ценах, так и в долларовом эквиваленте достигли максимума в 2016 году, однако в 2017 году данный показатель достиг минимума в долларовом эквиваленте (снизился на 42,07%).

Динамика страховых выплат по добровольным видам страхования в Республике Беларусь представлена на рис. 6, на основе которого можно сделать вывод, что страховые выплаты по добровольным видам страхования в текущих ценах растут с каждым годом: в 2017 году они увеличились на 1,21% по сравнению с 2016

годом, а в 2016 году по сравнению с 2015 годом увеличились на 19,07%. Однако в долларовом эквиваленте в 2016 году наблюдалось незначительное снижение данного показателя (на 4,72%), а в 2017 году – увеличение на 4,1% по сравнению с 2016 годом.

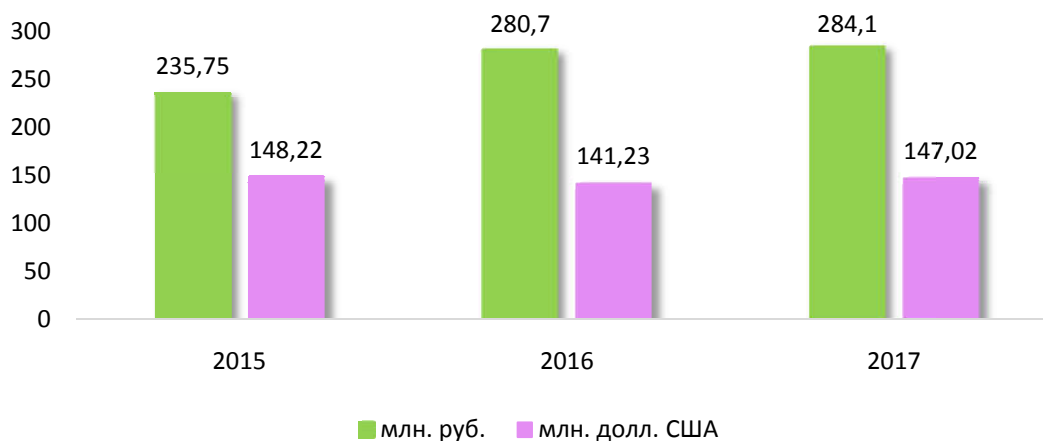

Рисунок 6 – Динамика страховых выплат по добровольным видам страхования в Республике Беларусь за 2015-2017 гг. (построено на основе [2])

Таким образом, можно сделать вывод, что страховые взносы в текущих ценах ежегодно увеличиваются, однако в долларовом эквиваленте наблюдается неоднозначная ситуация – в 2016 году происходит их снижение, а в 2017 – заметный рост. Что касается страховых выплат, то в 2016 году наблюдается их рост, а в 2017 году – снижение. Следует отметить положительную тенденцию: удельный вес страховых взносов по добровольным видам страхования в течение анализируемого периода превышает удельный вес страховых взносов по обязательным видам страхования. Это говорит о том, что страхование в Республике Беларусь развивается, появляются новые его виды, повышается заинтересованность населения к страховым услугам.

Список использованных источников

1. Дубровинская А.В. Страховой бизнес и онлайн-система предоставления услуг автомобильного страхования / А.В. Дубровинская // Проблемы экономики и информационных технологий: материалы 53-й научной конференции аспирантов, магистрантов и студентов (Минск, 02-06 мая 2017 г.). – Минск: БГУИР, 2017. – С. 33.
2. Основные показатели деятельности страховых организаций Республики Беларусь за 2015, 2016, 2017 год / Официальный сайт Министерства финансов Республики Беларусь [Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.minfin.gov.by/. – Дата доступа: 16.04.2018.

ФИНАНСОВЫЕ АСПЕКТЫ СОЦИАЛЬНОГО СТРАХОВАНИЯ

Конончук А. П.

Научный руководитель – ст. преподаватель Давидович Н. Н.
УО «Белорусская государственная сельскохозяйственная академия»
(г. Горки, Республика Беларусь)

В современных условиях система обязательного социального страхования стала важнейшим и необходимым элементом социально-экономических реформ, проводимых в Республике Беларусь. Во всех странах развитый институт социального страхования является основой социальной стабильности и справедливости в обществе. Так как данный институт является значимым для общества, во многих странах идет процесс создания и реформирования системы обязательного государственного социального страхования, который обеспечивает надежную социальную защиту населению. Разработка проблем социального страхования давно признана мировым сообществом в качестве приоритетных целей социальной политики.

Социальное страхование представляет собой систему отношений, с помощью которой формируются и расходуются фонды денежных средств для материального обеспечения лиц, не обладающих физической трудоспособностью или располагающих таковой, но не имеющих возможности реализовать ее по различным причинам [1].

Система социального страхования предназначена для обеспечения, восстановления и сохранения трудоспособности работников, а также обеспечение нетрудоспособных лиц. Материальную основу системы составляют специализированные фонды денежных средств. В настоящее время в Республике Беларусь система социального страхования представлена двумя фондами: Фондом социальной защиты населения и Государственным фондом содействия занятости, средства которых складываются из обязательных взносов граждан, добровольных пожертвований, доходов от коммерческой деятельности для выплаты пенсий по возрасту, инвалидности, потери кормильца, а также пособий по беременности, рождению ребенка и ухода за ним, по болезни и временной нетрудоспособности, по уходу за инвалидом, на погребение и на другие социальные цели.

Важной правовой формой социального обеспечения граждан в Республике Беларусь является государственное социальное страхование. Его правовую основу составляют: а) ст. 47 Конституции Республики Беларусь, б) Закон Республики Беларусь «Об основах государственного социального страхования», Закон

Республики Беларусь от 5 января 2008 г. № 322-3 «О профессиональном пенсионном страховании», а также другие законодательные акты, регулирующие конкретные условия, размеры и порядок организации государственного социального страхования по каждому страховому случаю.

Страхование – это система экономических отношений, которая включает совокупность форм и методов создания специального фонда средств и его использования для возмещения ущерба от случайных неблагоприятных явлений, а также для оказания гражданам и их семьям помощи в случае наступления различных событий в их жизни, а именно, дожития до определенного возраста, утраты трудоспособности и т. д.

Возникновение страховых отношений связывают с различными неблагоприятными явлениями природы, точнее, с желанием противостоять им. Со временем страхование распространилось также на события, обусловленные производственной деятельностью людей, развитием техники.

Начало социального страхования тесно связано с движением рабочих за создание материальных условий в случаях болезни, безработицы, происшествий во время работы. Первыми формами социального страхования являлись кассы и общества взаимопомощи. Сущность финансов как экономической категории связана с экономическими отношениями в процессе создания и использования денежных средств. В то время как сущность страхования также связана с созданием и использованием денежных средств. Но если финансам всегда необходимы денежные отношения и для них характерно формирование фондов денежных средств, то страхование может быть в натуральной форме. Также страхование всегда связано с возможностью наступления страхового случая, т. е. ему присущ вероятностный характер отношений как обязательный признак.

Таким образом, если разграничивать понятия финансов и страхования, то можно установить, что страхование является одним из основных звеньев финансов.

К специфическим функциям страхования относятся: рисковая, предупредительная, сберегательная и контрольная. Рисковая функция заключается в перераспределении части средств страхового фонда между пострадавшими участниками страхования в связи с негативными последствиями страховых событий.

Предупредительная функция выражает отношения по использованию части средств страхового фонда на предотвращение или уменьшение возможного ущерба через предупредительные и репрессивные мероприятия.

Сберегательная функция предусматривает накопление страховой суммы согласно договору и выплату страхователю страхового обеспечения по окончании срока страхования. По отраслевому признаку выделяют страхование личное, имущественное и страхование ответственности. Личное страхование предполагает предоставление страховой защиты гражданам. Оно производится на случай наступления определенных событий, влияющих на жизнь и здоровье застрахованных.

Страхование имущества производится на случай утраты (гибели) или повреждения имущества, находящегося во владении, пользовании, распоряжении страхователя, а также ущерба его имущественным правам из-за невыполнения обязательств контрагентами предпринимателя. В страховании ответственности объектом страховых отношений является ответственность по обязательствам, возникающим в случае причинения страхователем вреда жизни, здоровью или имуществу других лиц (физических или юридических), либо ответственность по договору.

Обязательное страхование основывается на законе, определяющем перечень объектов страхования, виды и порядок проведения, объем ответственности страховщика и права страхователя, тарифы и порядок уплаты страховых взносов. Добровольное страхование осуществляется на основе договора страхования, определяющего такие существенные условия, как объект страхования, перечень страховых случаев, страховая сумма, размеры страховых взносов, сроки их уплаты, застрахованное лицо и ряд других. Страховой договор относится к категории возмездных двусторонних соглашений между страховщиком и страхователем, которые регламентируют их взаимные права и обязанности. Договоры страхования бывают добровольные и обязательные. Страхование осуществляется в добровольном порядке на основании договоров страхования, заключаемых страхователем со страховщиком, если иное не установлено законами или актами Президента Республики Беларусь. Договор страхования должен заключаться в письменной форме, несоблюдение которой влечет его недействительность. Таким образом, социальное страхование является неотъемлемой частью государственной политики по защите населения.

В Республике Беларусь существует три вида социального страхования: пенсионное страхование, страхование от безработицы и страхование от производственного травматизма и профзаболеваний. На современном этапе развития Беларусь имеет довольно развитую систему социального страхования. В Республике Беларусь целью

социальной политики является обеспечение устойчивого роста уровня и качества жизни населения, а также сокращение бедности.

По сравнению со многими другими странами, в которых начались рыночные преобразования, Республике Беларусь удалось не допустить значительных негативных явлений в социальной сфере, связанных с безработицей, снижением доступности услуг здравоохранения и образования, резким расслоением населения по уровню доходов и др.

В рамках выбранной страной социально ориентированной рыночной модели отношений, правительство стремится решить ряд задач, которые направлены на: создание экономических и правовых условий для повышения трудовой активности, достижение ощутимого улучшения материального положения и условий жизни населения, развития деловой инициативы трудоспособного населения; улучшение демографической ситуации с целью расширенного воспроизводства населения страны; защиту прав и социальных гарантий, предоставляемых семье, женщинам, детям, молодежи, инвалидам; обеспечение конституционных прав граждан в области труда, социальной защиты, образования, охраны здоровья, культуры, обеспечения жильем.

Список использованных источников

1. Теория финансов: учеб. пособие / Н.Е. Заяц, М.К. Фисенко, Т.В. Сорокина и др.; Под ред. проф. Н.Е. Заяц, М.К. Фисенко. – Мн.: БГЭУ, 2005.– 351 с.
2. Социальная защита населения // Национальный статистический комитет Республики Беларусь [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://belsat.gov.by/ofitsialnaya-statistika/solialnaya-sfera/sotsialnaya-zaschita-nseleniya/> – Дата доступа: 16.03.2018.

ПРОБЛЕМА ПОЗИЦІОНУВАННЯ ТА ПРОСУВАННЯ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ

Макєва Л. М.

Науковий керівник – декан факультету економіки,
к.е.н. Аракелова І. О.

Донецький державний університет управління
(м. Маріуполь, Україна)

Маркетинг банківських послуг – це зовнішня і внутрішня політика, ідеологія і тактика його діяльності в залежності від конкретної суспільно-політичної та економічної ситуації.

Маркетинг в банківській сфері формувався на основі досвіду діяльності фінансово-кредитних організацій і увібрав в себе всі досягнення загальної теорії маркетингу. І саме ця сфера є надзвичайно цікавою і перспективною для фахівців в області маркетингу та реклами. Український ринок банківських послуг розвивається стрімкими темпами; його популярність серед іноземних інвесторів зростає з кожним днем.

Спостерігаються позитивні зміни в державній політиці, які також дають можливість банкам набирати бертів і розширювати спектр послуг, що надаються і, звичайно ж, сприятливо впливають на інвестиційний клімат. У свою чергу, банки прагнуть каталізувати цей процес і впевненіше закріпитися на ринку, який стає все більш і більш конкурентним. Для розширення і збереження споживчої бази банки змушені не тільки пропонувати все нові і нові послуги, а й звертатися до більш ефективних маркетингових інструментів.

Варто відзначити, що просування банківських послуг на вітчизняному ринку супроводжується рядом труднощів. В першу чергу це залежить від недосконалості самого фінансового ринку в Україні. Складність бізнес-середовища, а багато в чому – відсутність стабільності – самі по собі ці чинники створюють перешкоду для маркетингових комунікацій. До того ж, в Україні все ще спостерігається низький рівень довіри споживачів як до банківських установ в цілому, так і до окремих послуг, що надаються банками, наприклад, до іпотечного кредитування. У зв'язку з цим фахівцям з реклами доводиться докладати додаткових зусиль для формування лояльності цільової аудиторії.

Позиціонування банківських продуктів і послуг, як один з основних заходів цільового маркетингу, досить рідко застосовується в банківській практиці. Це обумовлено декількома причинами.

По-перше, велика частка банків, орієнтованих на роботу з певними сегментами ринку та маючи сформовану клієнтську базу, вкрай рідко вдається до використання маркетингових програм в своїй діяльності.

По-друге, невеликі банки не можуть дозволити собі дорогі маркетингові програми. Причому найчастіше у невеликих банків немає необхідності в рекламі свого імені і послуг, що надаються – вони мають обмежене коло клієнтів, здебільшого корпоративних, співпраця з якими приносить їм постійний фіксований дохід.

По-третє, більшість банків використовують лише іміджеву рекламу, спрямовану на залучення клієнтів за рахунок популярності, престижності імені банку. В даному випадку керівництво банку розраховує на те, що клієнти прийдуть в той банк, реклама якого сформувала у споживачів впевненість в його надійності і стійкості.

Виходячи з цієї позиції, в рекламі конкретних банківських продуктів і послуг просто немає необхідності.

По-четверте, грає роль нестійке функціонування банківської системи в цілому. Будь-який великий скандал, пов'язаний з ім'ям банку, зведе нанівець ефективність будь-яких великомасштабних маркетингових програм.

Разом з тим позиціонування конкретних банківських продуктів і послуг та їх подальше просування на ринок на певному етапі розвитку банку може бути особливо ефективним.

Залучення клієнтів на обслуговування в банк є класичною функцією маркетингу і включає стандартний набір засобів просування: реклама, стимулювання з буту, зв'язки з громадськістю та особисті продажі. Кінцевою метою залучення клієнтів є укладення угоди, здійснення продажу банківської послуги.

Техніка залучення клієнтів банку включає пряме і непряме залучення. Пряме залучення має на увазі роботу співробітників банку і особисте звернення до потенційних клієнтів. Опосередковане залучення здійснюється опосередковано і не містить адресного звернення до потенційних клієнтів (реклама, іміджевий вплив, Інтернет та ін.).

В силу особливостей сфери роздрібних банківських послуг непрямі методи залучення населення є переважаючими в практиці банків. Однак останнім часом банки все частіше починають використовувати прямі комунікації для залучення клієнтів – фізичних осіб, що дозволяє їм отримати певні конкурентні переваги.

Взагалі, успіх стратегії просування банківських послуг на 90% залежить від чіткого розуміння і специфікації цільової аудиторії. Різні банківські послуги користуються попитом користувачами з абсолютно різною споживчою поведінкою. Для невеликих банків найбільш оптимальним варіантом є зосередження на вузькому, специфічному сегменті. Чим точніше визначена цільова аудиторія конкретної послуги, тим більша ймовірність того, що рекламна кампанія матиме успіх.

Крім того, високий рівень конкуренції на ринку банківських послуг також диктує фахівцям з реклами свої правила. Банкам варто звернути увагу на позиціонування на ринку, запропонувати щонебудь, що буде істотно відрізняти їх від конкурентів. І в цій сфері у фахівців з реклами існує безліч можливостей.

На зміну традиційним ATL-комунікацій в банківському маркетингу приходять різні BTL-інструменти, а також TTL – інтегровані комунікації. Пряма комунікація зі споживачем, яку забезпечує BTL, дає можливість донести до цільової аудиторії суть

послуги максимально переконливо, а також нестандартно, формуючи певний образ банку, який відрізняє його від інших.

Виходячи з вищевикладеного, можна зробити висновок про перспективність використання нестандартних рішень в такій сфері послуг, як банківська сфера. Відзначимо, що сфера банківських послуг стає все більш привабливою, даючи рекламним агентствам, що зокрема спеціалізується на BTL, безліч можливостей для реалізації цікавих проектів. Динамічний розвиток банківського ринку сприяє інтенсивному розвитку послуг в сфері банківського маркетингу.

Також необхідно відзначити, що комунікативна політика банку, будучи одним з інструментів маркетингу-мікс, набуває особливої актуальності в банківській сфері, і цей процес пов'язаний з цілим комплексом причин, таких, як: загострення конкурентних відносин, викликаних падінням прибутковості; зниження ємності фінансового ринку, загальне падіння іміджу банків в наслідок кризи банківської системи тощо. Однак треба пам'ятати, що застосування банком маркетингових програм далеко не єдина умова його успішного функціонування.

Перелік використаних джерел

1. Косар Н.С., Угольков Є.О., Гайдук А.Б. Особливості маркетингових стратегій банків у сучасних умовах // Вісник Хмельницького національного університету. Науковий журнал. – 2010. – № 6. – С. 184-187.

2. Косар Н.С., Угольков Є.О. Фактори впливу на вибір банку потенційними клієнтами // Збірник тез IV Всеукраїнської міжвузівської науково-практичної конференції студентів, аспірантів та викладачів. – Рівне, 2011. – С. 170-171.

3. Котелевська Ю.В. Банківський маркетинг у контексті управління банківською діяльністю / Ю.В. Котелевська // Управління розвитком : зб. наук. робіт. – Харків : ХНЕУ, 2011. – № 21 (118). – С. 10 -110.

4. Лепейко Т.І. Особливості формування бренду банківської установи / Т.І. Лепейко, Ю.В. Котелевська // Економіка: проблеми теорії та практики. збірник наукових праць. – Дніпропетровськ : ДНУ, 2006. – Випуск 219. – Том III. – С. 621-626.

5. Лютий І. Банківський маркетинг: підручн. [для студ. вищ. навч. закл.] / І.О. Лютий, О.О. Солодка. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 776 с.

6. Романенко Л.Ф. Банківський маркетинг: теорія, методологія, організація: автореф. дис. на здобуття наук. ступ. док. екон. наук: спец. 08.60.02 "Підприємництво, менеджмент та маркетинг"/ Л.Ф. Романенко. – Київ, 2002. – 23 с.

7. Торяник Ж.І. Нові тенденції банківського маркетингу: вітчизняний і зарубіжний досвід / Ж.І. Торяник, К.В. Антимоник // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2013. – № 1(16). – С. 219-224.

БЕЛОРУССКИЙ РЫНОК ДИСТАНЦИОННЫХ БАНКОВСКИХ УСЛУГ

Максимчик Е. В.

Научный руководитель – к.э.н., доцент Рубан Т. Е.
Белорусский государственный экономический университет
(г. Минск, Республика Беларусь)

В условиях инновационного развития национальной экономики, глобализации и интеграции финансовых рынков увеличение доли безналичных расчетов, совершаемых с использованием электронных платежных инструментов, расширение каналов предоставления банковских услуг и переход к дистанционному банковскому обслуживанию (ДБО) является приоритетным вектором развития платежной системы и банковского сектора Республики Беларусь [1].

ДБО позволяет банкам улучшить качество, расширить спектр предлагаемых услуг и географию их предоставления за счет организации удаленной, оперативной, удобной системы обслуживания клиентов, минимизировать затраты и риски, увеличить прибыль, обеспечить высокий уровень конкурентоспособности и повысить инвестиционную привлекательность на финансовом рынке. Вследствие значимости инфокоммуникационной составляющей в стратегическом планировании банковского бизнеса оценка состояния и тенденций развития ДБО является актуальной задачей [2].

Все коммерческие банки Республики Беларусь предоставляют клиентам следующий перечень услуг дистанционного банковского обслуживания:

- телефонный банкинг;
- терминальный банкинг;
- Интернет-банкинг;
- Мобильный банкинг, включающий М-Банкинг, SMS-банкинг, USSD-банкинг;
- ТВ-банкинг;
- Система Клиент-Банк;
- Интернет-Клиент.

Использование основных видов дистанционных банковских услуг в Республике Беларусь отражено в табл. 1.

На основании данных, приведенных в табл. 1, можно говорить о том, что наиболее активно дистанционными банковскими услугами пользуются клиенты БПС-Сбербанка и Приорбанка, у которых доля

данных услуг занимает 88% в общем объеме услуг, наименее активно – клиенты БТА Банка с долей операций ДБО 38%.

Таблица 1 – Использование основных видов дистанционных банковских услуг в Республике Беларусь (построено на основе [3])

Банк	Call-центр	SMS-банкинг	SMS-оповещение	М-банкинг	Интернет-банкинг	ТВ-банкинг	Уд. вес, %
1. Беларусбанк	+	+	+	+	+	+	75
2. Белагропромбанк	+	+	+		+	+	63
3. Белинвестбанк	+	+	+	+	+	+	75
4. Паритетбанк	+	+	+		+		50
5. БПС-Сбербанк	+	+	+	+	+	+	88
6. Приорбанк	+	+	+	+	+		88
7. Банк БелВЭБ	+		+	+	+		50
8. БНБ-Банк	+	+	+		+		63
9. Белгазпромбанк	+	+	+		+		63
10. РРБ-Банк	+		+	+	+		50
11. МТБанк	+		+		+		50
12. Технобанк	+		+	+	+		50
13. Франсабанк	+	+	+		+		50
14. Банк Решение	+	+	+	+	+		63
15. Банк ВТБ	+	+	+				50
16. Альфа-банк	+	+	+	+	+		75
17. Банк Москва-Минск	+		+	+	+		50
18. Статус банк	+				+		25
19. БТА Банк	+		+		+		38
20. БСБ Банк	+		+	+	+		50
21. Идея Банк	+		+	+	+		63
22. АБСОЛЮТ БАНК	+		+	+	+		50

Платежным инструментом, обеспечивающим проведение большого объема дистанционных операций банков, является банковская платежная карточка и связанные с ней терминалы самообслуживания (банкоматы и инфокиоски). Динамика изменения инфраструктуры обслуживания банковских платежных карточек представлена в табл. 2.

Таблица 2 – Динамика количества терминалов самообслуживания банковских платежных карточек за 2015-2017 гг. (построено на основе [3])

Терминалы самообслуживания	2015 г.	2016 г.	Прирост 2016 г. к 2015 г., %	2017 г.	Прирост 2017 г. к 2016 г., %
Банкоматы	4362	4414	1,19	4386	-0,63
Инфокиоски	3670	3519	-4,11	3394	-3,55

За рассматриваемый период количество банковских терминалов самообслуживания изменялось незначительно. В 2016 г. по сравнению с 2015 г. число банкоматов увеличилось на 84 шт., или на 1,19%, в то же время произошло уменьшения количества инфокиосков (на 151 шт., или на 4,11%). На протяжении 2017 г. происходило незначительное снижение количества установленных и банкоматов, и инфокиосков. Количество банкоматов снизилось на 0,63%, а инфокиосков – на 3,55%.

Уменьшение количества терминалов самообслуживания говорит о снижении их необходимости у населения в связи с более активным использованием дистанционных банковских услуг.

С помощью каналов дистанционного банковского обслуживания происходит осуществление безналичных операций с использованием банковских платежных карточек. Информация об осуществлении данных операций представлена в табл. 3.

Таблица 3 – Динамика операций, произведенных с помощью банковских платежных карточек за 2015-2017 гг. (построено на основе [3])

Период	Всего операций		Безналичные операции			
	количество	сумма	количество	доля, %	сумма	доля, %
2015 г., млн. руб.	827 031	303 781 447	595 709	72,0	78 560 694	25,9
2016 г., млн. руб.	941 908	344 872 277	719 481	76,4	109 200 734	31,7
2017 г., тыс. ден. руб.	1 098 944	38 946 510	877 365	79,8	15 027 572	38,6

При росте общего количества операций с банковскими платежными карточками на территории Республики Беларусь происходит рост доли безналичных операций в их объеме. Доля безналичных операций с 2015 г. в общем количестве выросла на 7,8% (до 79,8%) и составила 877365 операций. Доля же в общей сумме операций с банковскими платежными карточками в 2015 г.

составляла 25,9% и была равна 78560694 млн. руб. В 2017 г. их доля составила 38,6% и достигла 15027572 тыс. деноминированных рублей.

Таким образом, можно сделать вывод о том, что при росте общего количества операций с банковскими платежными карточками на территории Республики Беларусь происходит рост доли безналичных операций в их объеме. Это может свидетельствовать о том, что население менее активно производит снятие наличных денежных средств с карт-счетов и активнее пользуется возможностями использования дистанционных банковских услуг.

Список использованных источников

1. Инновационное развитие банка на основе систем дистанционного банковского обслуживания [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://edrfj.ru/article/09-02-17> – Дата доступа: 17.04.2018.

2. Усоскин, В. М. Современный коммерческий банк : управление и операции / В. М. Усоскин. – Москва : Вазар-Ферро, 2016. – 320 с.

3. Статистика (рэнкинг и динамика роста). ОАО «Небанковская кредитно-финансовая организация «ЕРИП» [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://raschet.by/bankam/statistika-renking-bankov/>. – Дата доступа: 10.04.2018.

АНАЛІЗ КОНКУРЕНЦІЇ НА РИНКУ СТРАХОВИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Мась Р. В.

Науковий керівник – к.е.н., доцент Бурцева О. Є.
ДВНЗ "Донецький національний технічний університет"
(м. Покровськ, Україна)

У сучасних економічних умовах конкуренція постає дедалі вагомішою змінною, що впливає на розвиток фінансових ринків, у тому числі і страхового. Вона активізує діяльність страхових компаній, що в результаті призводить до підвищення якості надаваних страхових послуг юридичним та фізичним особам. Тому аналіз конкуренції на ринку страхових послуг є актуальним питанням сучасності.

Слід зазначити, що конкуренцію можна сприймати як суперництво, боротьба між виробниками товарів та послуг за економічно вигідні умови виробництва та реалізації своєї продукції задля отримання найбільших прибутків [2].

Якщо мовити про конкуренцію на страховому ринку, то доцільно додати визначення цього конкурентного ринку. Страховим

ринком є система економічних відносин, що формуються та стосуються реалізації страхових послуг, а також система економічних інститутів, які формують об'єктивну необхідність страхового захисту та її отримання юридичними або фізичними особами [4].

Проведемо аналіз конкуренції на ринку страхових послуг за допомогою коефіцієнту ринкової концентрації за валовими страховими преміями страхування життя (Life) та інших видів страхування (Non-life) та коефіцієнту Херфіндаля-Хіршмана (ННІ) із страхування життя та інших видів страхування, що розраховує Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. Динаміку вказаних коефіцієнтів згруповано за кількістю страхових компаній (Тор) та зображено на рис. 1, 2.

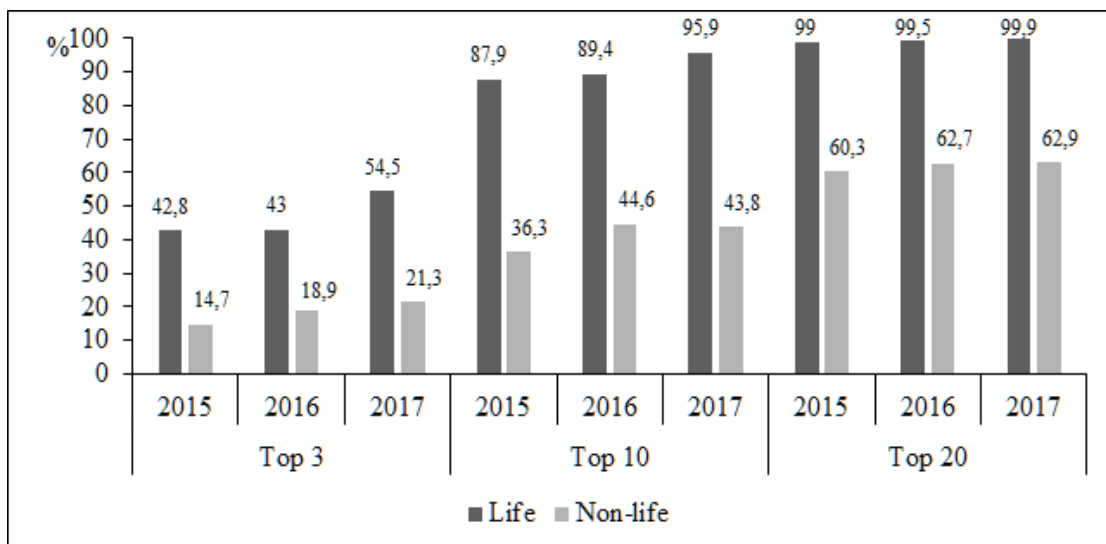

Рисунок 1 – Коефіцієнти ринкової концентрації страхових компаній з страхування життя та інших видів страхування за 2015-2017 рр.

**розроблено автором на основі [5]*

Аналізуючи рис. 1, бачимо, що загалом частки страхових компаній як із страхування життя, так і з інших видів страхування, у загальній кількості за валовими страховими преміями зростає протягом аналізованого періоду. Так, частка компаній Тор-3 у 2016 р. збільшилась на 0,2 в.п. У 2017 р. ці компанії займали більше половини у структурі ринку. За аналізований період Тор-10 та Тор-20 компаній становили більше 87%, при чому 99,9% займали 20 страхових компаній. Таким чином, спостерігається зростання концентрації протягом 2015-2017 рр.

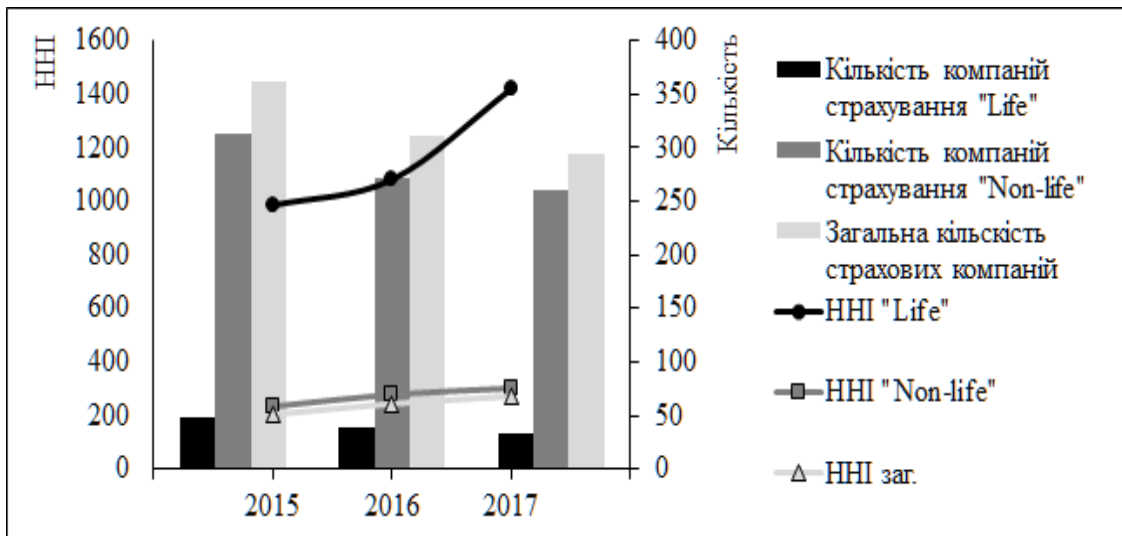

Рисунок 2 – Залежність між кількістю страхових компаній та коефіцієнтом Херфіндаля-Хіршмана за 2015-2017 рр.

**розроблено автором на основі [5]*

По іншим видам страхування (крім життя) страховий ринок не характеризується значною концентрацією: Топ-3 таких компаній становили від 14,7% до 21,3% від загальної кількості за валовими страховими преміями протягом аналізованого періоду, частка Топ-10 зросла на 7,5 в. п., Топ-20 – на 2,6 в. п.

Так, спираючись на рис. 2, можна стверджувати, що за період з 2015 по 2017 рік індекс Херфіндаля-Хіршмана має позитивну динаміку. По ринку страхування життя індекс Херфіндаля-Хіршмана у 2015 р. склав 982,98, у 2016 р. – 1079,59, у 2017 р. – 1417,52. По ринку інших видів страхування коефіцієнт у 2015 р. становив 232,72, у 2016 р. – 280,74, у 2017 р. – 305,27. В цілому по страховому ринку коефіцієнт Херфіндаля-Хіршмана у 2017 році склав 272,07 (у 2016 році – 245,09).

Висновки щодо рівня монополізації ринку за цими розрахованими значеннями коефіцієнтів зробимо на основі табл. 1.

Таблиця 1 – Відповідність значень коефіцієнтів CR та HHI та рівня монополізації ринку

$1\ 800 < HHI < 10\ 000$	$70\ \% < CR < 100\ \%$	високий рівень монополізації (концентрації)
$1\ 000 < HHI < 1\ 800$	$45\ \% < CR < 70\ \%$	сильний рівень монополізації (концентрації)
$HHI < 1\ 000$	$CR < 45\ \%$	низький рівень монополізації (концентрації)

**розроблено автором на основі [1; 3]*

Таким чином, проаналізувавши рівень конкуренції на страховому ринку, можемо зробити наступні висновки: кількість страхових компаній на ринку зменшується протягом аналізованого періоду, відповідно зростають коефіцієнти концентрації ринку та індекс Херфіндала–Хіршмана; проаналізовані показники страхових компаній Тор-3 з страхування життя свідчать про сильний рівень монополізації та концентрації цієї частини страхового ринку; що стосується страхового ринку інших видів страхування, то він характеризується низьким рівнем монополізації та концентрації.

Перелік використаних джерел

1. Борисов В.Н. Мікроекономіка: В 5-х т. / Заг. ред. Ю.В. Чеплянського.– СПб.: Економічна школа, 2015.
2. Дзюбик С.Д., Ривак О.С. Основи економічної теорії: Навч. посіб. – К.: Знання, 2006. – 481 с.
3. Індекс Херфіндала-Фішера [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://profmeter.com.ua/Encyclopedia/detail.php?ID=1022>.
4. Організація страхової діяльності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://stud.com.ua/8464/strahova_sprava/organizatsiya_strahovoyi_diyalnosti.2
5. Офіційний портал Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.nfp.gov.ua>.

НАСЛІДКИ ВТРАТИ ДОВІРИ ДО БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ ТА МОЖЛИВОСТІ ЇЇ ВІДНОВЛЕННЯ

Михальська М.-Р. П.

Науковий керівник – к.е.н., доцент Тимошик Н. С.
Тернопільський національний технічний університет ім. І. Пулюя
(м. Тернопіль, Україна)

Ризик супроводжує будь-яку сферу людської діяльності. Це пов'язано з великою кількістю умов і чинників, що мають вплив на результативність прийнятих рішень. Фінансовий ризик пов'язаний з можливістю невиконання підприємцем своїх фінансових зобов'язань перед інвестором. Що ж до банківської системи, то тут існує взаємопов'язаний ризик – неповернення кредитів чи депозитів. Наслідком цього і ставла втрата довіри до банків, тому питання відновлення довіри до банківської системи є важливим і актуальним, бо зволікання з його вирішенням сповільнює темпи розвитку економіки країни.

Особливо гострою й стратегічною проблемою розвитку банківської системи України на сучасному етапі її функціонування є

підвищення ефективності управління фінансовою стабільністю банків.

Головна проблема в Україні – це проблема довіри. Довіру потрібно відродити не лише в банківській чи фінансовій сфері. Довіра повинна стати основою трансформацій в політичному житті країни і економічних реформ, до яких нас підштовхує криза.

Упродовж останніх років банківська система України зазнала докорінних змін. Це частково зумовлювалося несприятливою економічною кон'юнктурою на тлі військового конфлікту та втрати значної частини економічного та інфраструктурного потенціалу, більш ніж трикратним падінням курсу гривні, і, як наслідок, значними втратами платоспроможності бізнесу та населення.

Все це різко загостило старі проблеми вітчизняного банківського сектору. Під тиском макроекономічних та політичних явищ у сукупності з військовим конфліктом наявні проблеми у банківській системі вилились у системну банківську кризу 2014-2016 років. Відповідно, зросла і недовіра до банківської системи загалом.

Саме тому Національний банк вдався до проведення "очищення" банківського сектору. Так за період 2014-2016 років було визнано неплатоспроможними 90 банків, активи яких до кризи становили близько третини активів усієї банківської системи.

Зазначається, що вищезазначене мало наслідком системну банківську кризу 2014-2016 років, яка призвела до немалих фінансових втрат держави, бізнесу, населення, про що свідчать офіційні оцінки Національного банку.

Згідно з оцінками прями фіскальні витрати України на подолання наслідків кризи банківського сектору вже сягнули 14% ВВП, що перевищує відповідні витрати понесені під час фінансово-економічної кризи 2008-2009 років, тоді як загальні втрати економіки від кризи наразі становлять 38% ВВП.

Таким чином, стабільність і надійність банківської системи значною мірою залежить від рівня власного капіталу, тому одним із пріоритетних напрямів банківської діяльності є збільшення обсягу капіталу та поліпшення його якості з метою нейтралізації негативних наслідків банківських ризиків і для забезпечення захисту інтересів вкладників; банкам потрібно формувати необхідний резерв під ризики за активними операціями, покращувати якість активів і пасивів, оптимізувати витрати і доходи та підвищувати ефективність своєї діяльності, розробляти і впроваджувати нові банківські послуги.

МАРКЕТИНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ СТРАХОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Мовсесян Я. О.
Науковий керівник – декан факультету економіки,
к.е.н. Аракелова І. О.
Донецький державний університет управління
(м. Маріуполь, Україна)

Ринок страхування є однією з галузей вітчизняної економіки, яка найбільш динамічно розвивається. Але на процеси подальшого планомірного розвитку страхування як у регіонах, так і в Україні в цілому впливають проблеми економічного, законодавчого, соціально-економічного і психологічного характеру.

Особливе місце в діяльності страхової компанії відводиться маркетингу – методу дослідження страхового ринку і впливу на нього з метою отримання компанією якомога більшого прибутку. Залежно від розмірів кадрового апарату страхової компанії функції служби маркетингу можуть покладатися безпосередньо на окремих підрозділ з кількох співробітників або на одного фахівця.

Страховий маркетинг – це ряд дій, які спрямовані на максимізацію прибутку страхової компанії за рахунок більше глибокого аналізу потреб страхувальників. Також під страховим маркетингом розуміють систему понять і прийомів, що забезпечують оптимальну взаємодію й взаєморозуміння між страхувальником і страховиком [1].

Незважаючи на ряд позитивних зрушень, в останні п'ять років зростання класичного страхового ринку України все ще страждає відсутністю у широкій аудиторії страхової культури і довіри до страхування. Проблема негативного ставлення до страхування носить комплексний соціально-психологічний та інформаційний характер, тому сьогодні провідні компанії України намагаються ефективно вирішувати проблему через впровадження діючого механізму страхового маркетингу.

Практичний маркетинг страхової компанії спирається на наступні основні принципи:

- глибоке вивчення кон'юнктури страхового ринку;
- сегментація страхового ринку (виділення секторів особистого і майнового страхування);
- гнучке реагування на питання страхувальників;
- інновація (постійне вдосконалення модифікації, пристосування страхових продуктів до вимог ринку) [2].

Досвід зарубіжних страхових компаній показує, що процес маркетингу включає цілий ряд дій, які можуть бути зведені до двох основних функцій: формування попиту на страхові послуги і задоволення страхових інтересів клієнтури.

Перша функція знаходить реалізацію у використанні ряду методів і засобів впливу на потенційних страхувальників: вплив і переконання за допомогою цілеспрямованої реклами, широкий комплекс організаційних заходів щодо укладення договорів страхування, диференціація тарифів на страхові послуги, поєднання страхових послуг з різними формами торговельного і юридичного обслуговування. Завдання планування стратегії і тактики маркетингу полягає не лише в тому, щоб оволодіти страховим ринком, але і в здійсненні постійного контролю за формуванням попиту, щоб в потрібний момент перебудувати стратегічні програми і тактику конкурентної боротьби у відповідному напрямі.

Друга основна функція маркетингу полягає в задоволенні страхових інтересів. Реалізація цієї функції за допомогою високої культури страхового обслуговування – застава нового попиту на страхові послуги. Страхові компанії витрачають великі засоби на вдосконалення організації продажів страхових полісів, поліпшення обслуговування клієнтів і підтримку свого іміджу.

Міжнародний досвід маркетингу свідчить також про доцільність впровадження та реалізації концепції етичного маркетингу у вітчизняну страхову справу, з метою розв'язання протиріччя між задоволенням дійсних потреб клієнтів та інтересами страховиків. Найважливішим завданням сучасного українського страхового співтовариства є впровадження в масову свідомість ідеї необхідності страхувати існуючі ризики, тобто самостійно піклуватися про можливі шкідливі наслідки, різноманітні несприятливі, випадкові події. Тому виникає необхідність здійснення заходів щодо використання маркетингових засобів (інструментів) для підняття іміджу страхових компаній шляхом рекламування, пропаганди (PR) та інших комунікаційних заходів [3].

Витрати українських страхових компаній на рекламу і маркетинг в 1 півріччі 2017 року скоротилися на 2,4% з 58,1 млн. грн. до 56,7 млн. грн. Такі дані представлені в звіті Нацкомфінслуг [4] за підсумками страхового ринку за 1 півріччя 2017 року (табл. 1).

З огляду на, що чисті премії страховиків за цей період зросли на 4% до 13,5 млрд грн., то на просування своїх послуг страховики витратили всього 0,4%.

Ризикові страхові компанії в 1 півріччі 2017 року скоротили свої витрати на рекламу на 9% з 52,7 млн. грн. до 48 млн. грн.,

страхування життя – навпаки збільшили на 61% з 5,4 млн. грн. до 8,7 млн. грн.

Таблиця 1 – Витрати страховиків на рекламу і маркетинг в 2014-2017 роках, тис.грн. [5]

Рік	Всього	I квартал	II квартал
2014	29 128,7	12 796,2	16 332,5
2015	44 575,2	37 129,5	7 445,7
2016	58 188,1	29 085,7	29 102,4
2017	56 707,7	25 146,3	31 561,4

Згідно даних forinsurer.com, ризикові страхові компанії в 2016 році збільшили свої витрати на рекламу на 55,8% до 52,75 млн. грн. Страховики життя – навпаки скоротили на 44% до 5,44 млн. грн. Витрати страховиків на рекламу в 2015 році зросли на 26% і становили 97,4 млн. грн., включаючи витрати ризикових страховиків 73,2 млн. грн., страховиків життя – 24,2 млн. грн. [5].

Якщо слідувати західним тенденціям, страховий сектор дуже скоро збільшить маркетингові бюджети на Інтернет. В даний час практично всі великі страхові компанії мають власні сторінки в мережі Інтернет, на яких міститься загальна інформація про страховика, пропоновані страхові продукти, а також можливі варіанти договорів страхування. Надалі ця тенденція повинна отримати додатковий розвиток у зв'язку з комп'ютеризацією фірм.

Отже, розширення використання маркетингу є одним з найбільш перспективних напрямків розвитку українського страхування в найближчому майбутньому. Можливості страхового маркетингу дуже великі. На жаль, страхові компанії в розвинутих країнах значно випередили українських страховиків. Доводиться визнати, що в Україні ще не досягнуто тієї системи єдності та стабільності використання маркетингових систем у страхуванні. У зв'язку з цим українські страховики насамперед потребують практичних рекомендацій щодо пристосування і впровадження міжнародного маркетингового досвіду [6].

Перелік використаних джерел

1. Петруня Ю.Є. Маркетинг на ринку послуг // Маркетинг в Україні. – 2009. – № 1. – С. 52-55.
2. Страхування : підручник / [Базилевич В.Д., Базилевич К.С., Пікус Р. В. та ін.] ; за ред. В.Д. Базилевича. – К. :Знання, 2008. – 1019 с.
3. Михайловська І.С. Маркетингові дослідження як засіб ефективності страхового бізнесу / І.С. Михайловська, М.О. Гостюхіна // Вісник ТУП. Економічні науки. – 2009. – № 1, Ч. 2, Т. 2. – С. 69-71.

4. Інформація про стан і розвиток страхового ринку України [Електроний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.nfp.gov.ua/ua/Informatsiia-pro-stan-i-rozvytok-strakhovoho-rynku-Ukrainy.html>.

5. Расходы украинских страховщиков на рекламу и маркетинг в 1 полугодии 2017 года сократились до 56,7 млн. грн. [Електроний ресурс]. – Режим доступу: <https://forinsurer.com/news/17/09/26/35533/>.

6. Все про страхування – [Електроний ресурс]. – Режим доступу: <http://forinsurer.com/>.

7. Трохимова М. Страховий продукт як центральний елемент страхового маркетингу. // Страхове ревю. – 2008. – № 10.

8. Нові вектори розвитку страхового ринку України: монографія / [Козьменко О.В., Козьменко С.М., Васильєва Т.А. та ін.]; кер. авт. проекту д.е.н., проф. О.В. Козьменко. – Суми: Університетська книга, 2012. – 315 с.

ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ У РОЗВИТКУ НЕБАНКІВСЬКИХ ФІНАНСОВИХ УСТАНОВ

Ніколаєнко А. С., Шуба М. В.
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
(м. Харків, Україна)

Ринки небанківських фінансових послуг є важливою складовою фінансово-економічної системи. До небанківських фінансових установ можна віднести: компанії, орієнтовані на реалізацію програм колективного інвестування (пенсійні фонди (установи) накопичувального пенсійного забезпечення), інвестиційні фонди, страхові компанії); оператори (агенти) грошового і кредитного ринків (ломбарди, кредитні спілки); оператори ринку цінних паперів (фондова біржа) тощо. Тобто небанківська фінансова установа не є банком, але надає фінансові послуги.

Розвиток ринків капіталу і цінних паперів, системи пенсійних, накопичувальних і інвестиційних фондів створює додаткові можливості для інвестування коштів в економіку будь-якої країни. Крім цього, розвиток ринку страхових послуг сприяє процесу хеджування банківських ризиків. Розвиток даних сегментів фінансового ринку може відбуватися як за допомогою організації самостійних структур, так і за допомогою створення дочірніх організацій банків.

Сучасний період розвитку фінансової системи світу характеризується збільшенням інституційної ролі небанківських фінансових установ, що може бути обумовлено наступними причинами:

- у деяких країнах, наприклад у країнах ЄС, небанківські фінансові установи не входять у зону прямого адміністративного

регулювання центрального банку, завдяки чому можуть проводити більш гнучку грошово-кредитну політику;

- доступність фінансових інструментів небанківських фінансових установ для громадян і юридичних осіб з низьким кредитним рейтингом дозволяє зробити висновок про те, що останні використовують фінансові інструменти небанківських фінансово-кредитних установ як спосіб хеджування фінансових ризиків за операціями з фінансовими інструментами банківських кредитних установ. Остання особливість фінансових інструментів небанківських фінансових інститутів дозволяє зробити висновок про те, що банківський і небанківські фінансові сектори фінансової системи взаємопов'язані і розвиваються і функціонують «синхронно» [1].

Геополітичні фактори і повернення до протекціонізму в провідних країнах світу мають серйозний вплив на міжнародну фінансову архітектуру. Ці процеси відбуваються на тлі стрімкого розвитку сектора Fintech, трансформують фінансові ринки на рівні високих технологій. Впровадження технології блокчейн, перехід на віртуальні канали обслуговування, зростаюча популярність онлайн-майданчиків кредитування роблять реальною втрату фінансовими організаціями своїх посередницьких функцій і ставлять під сумнів їх подальше майбутнє. Якщо ще декілька років тому найважливішою рисою сучасного фінансового розвитку вважалася глобалізація [8, С. 48-50], то на сьогодні зростання протекціоністських настроїв – одна з головних причин невпевненості інвесторів, про що й наголосив глава департаменту ринку капіталів МВФ Тобіас Адріан в щоквартальній доповіді про глобальну фінансову стабільність в 2017 р. [6]. За оцінками МВФ, в США занепокоєння інвесторів, пов'язане з фіскальною політикою, може привести до зростання процентних ставок і премій за глобальний ризик. А політика, спрямована виключно на внутрішні інтереси, якої дотримується нинішня адміністрація США, негативно позначиться на економіці країн, що розвиваються.

За оцінками фахівців Світового банку [5], зниження росту інвестицій в 143-х країнах пояснюється протекціоністською політикою, яка веде до падіння товарообігу, зростання витрат і ослаблення міжнародних торгових зв'язків.

Європейський центральний банк (ЄЦБ) підготував пропозицію до країн ЄС щодо посилення регулятивних норм для іноземних банків, що визнаються як глобальні, з системною значущістю або володіють активами в ЄС не менше 30 млрд євро. Ухвалення цього рішення призведе до збільшення витрат для банків США і Азії, а також для банків Великобританії після виходу країни з ЄС.

При цьому країни Азіатсько-Тихоокеанського регіону (АТР), які отримали найбільшу вигоду від зростання глобальної економіки, закликають світових лідерів до повернення на шлях міжнародного економічного співробітництва. Голова КНР Сі Цзіньпін також виступив на захист вільної торгівлі та проти нової хвилі протекціонізму, яку пов'язують з Brexit і перемогою Дональда Трампа на виборах президента США [2].

У цьому контексті традиційний фінансовий сектор переживає серйозну перебудову – за останнє десятиліття спостерігається десятикратне скорочення обсягу класичних міжнародних грошових потоків. Головною причиною експерти вважають значне звуження посередницьких функцій міжнародних банків і скорочення числа зарубіжних філій. Позикові кошти в світі скоротилися на третину, а позики європейських банків країнам поза Європейського союзу впали вдвічі. При цьому роль європейських банків на внутрішніх ринках залишається високою. Тут банки фінансують 70% позик приватним особам і некомерційним організаціям. Для порівняння, у США лише третина таких позик фінансується за рахунок банківських коштів.

Крім мінливого економіко-політичного ландшафту, потужний вплив на світовий фінансовий ринок сьогодні надає сегмент FinTech, що пропонує нові технологічні та інноваційні рішення, що є відповіддю на зниження ефективності посередницьких функцій традиційних фінансових інститутів.

Поява платформ P2P (англ. Peer-to-Peer) в сфері споживчого та комерційного кредитування дозволяє фізичним і юридичним особам здійснювати запозичення безпосередньо один в одного [3].

У середовищі малого і середнього бізнесу продовжує зростати популярність краудфандинга, який дозволяє знижувати транзакційні витрати, відкриває інвесторам нові можливості для вкладення коштів і дозволяє позичальникам значно збільшити число джерел і обсяг доступних коштів.

У всесвітньому огляді сегмента FinTech, проведеному в 2017 р. PwC [7], експерти радять традиційним фінансовим інститутам звернути увагу на зростання популярності сервісів P2P-кредитування і такі тенденції, як впровадження технології блокчейн, робоадвайзинг (автоматизоване управління інвестиційним портфелем) і перехід на віртуальні канали обслуговування.

Але аналітики відзначають, що говорити про перемогу інноваційних стартапів над традиційними фінансовими інститутами передчасно. Багато фінансових організацій почали слідувати стратегії Fintech 2.0 (симбіоз і розвиток), закликаючи всіх гравців ринку переходити від конкуренції до взаємовигідної співпраці з

Fintech-сектором. Також в огляді за 2017 р. відзначається перетікання активності від банків до інших його учасників (інвестиційним фондам, страховим компаніям) [3].

Fintech став «новою нормою». У довгостроковій перспективі фінансові установи повинні будуть внести фундаментальні зміни у свою роботу: вони повинні набути здатності швидше пристосовуватися до сучасних вимог і змінювати звичні принципи роботи. Більшість установ все ще намагаються шукати і впроваджувати новаторські ідеї. Насправді, вони могли б повчитися у «порушників спокою» фінансового світу. Зараз банки бачать в них конкурентів, хоча співпраця була б взаємовигідною [4].

Небанківське фінансування найшвидше зростає в сегменті роботи з малим і середнім бізнесом, що пов'язано з більш м'якими вимогами до позичальників. Але значна частина небанківських фінансових інститутів контролюються банками, а тому традиційні кредитні організації не розглядають їх активність як реальну загрозу.

У той же час необхідно відзначити, що здатність ринків небанківських фінансових послуг функціонувати, не змінюючи свою структуру, не є безумовним показником стійкості цих ринків. Установи, що функціонують на ринках небанківських фінансових послуг, можуть зберігати стабільність своєї діяльності саме завдяки постійній модернізації та реорганізації, тобто змінюючи свою структуру.

Перелік використаних джерел

1. Устюгова А.В. Современные тенденции формирования институциональной структуры небанковского финансового сектора ЕС / А.В. Устюгова // TERRA ECONOMICUS. – 2013. – № 4. – С. 219-221.

2. Промова голови КНР Сі Цзіньпіна на церемонії відкриття щорічного світового економічного форуму у Давосі у січні 2017 року // Українська асоціація китаєзнавців. – Журнал «Україна-Китай». – № 3. – 2017. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sinologist.com.ua/si-tszinpin-razom-nesemo-vidpovidalnist-za-chas-razom-spryuayemo-globalnomu-rozvytkovi/>.

3. Финансовые рынки – конец глобализации // ПМЭФ17 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tass.ru/pmef-2017/articles/4287636>.

4. Что такое отрасль FinTech и каково ее значение в современном мире [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://aiznemiesatbildigi.lv/ru/cto-takoe-otrasl-fintech-i-kakovo-ee-znachenie-v-sovremennom-mire/>.

5. Annual IMF report Promoting Inclusive Growth 2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/ar/2017/eng/pdfs/IMF-AR17-English.pdf>.

6. Global Financial Stability Report 2017. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.imf.org/~media/Files/Publications/GFSR/2017/April/chapter-1/text.ashx>.

7. Global FinTech Report 2017 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.pwc.com/gx/en/industries/financial-services/assets/pwc-global-fintech-report-2017.pdf>.

8. Pankaj Ghemawat, Steven A. Altman. DHL Global Connectedness Index 2014. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.dhl.com/content/dam/Campaigns/gci2014/downloads/dhl_gci_2014_study_high.pdf.

КРАУДФАНДИНГ: ПОНЯТИЕ, ВИДЫ, ПРЕИМУЩЕСТВА И НЕДОСТАТКИ

Рокало Д. С., Садовникова М. А.

Научный руководитель – к.э.н., доцент Рубан Т. Е.

Белорусский государственный экономический университет
(г. Минск, Республика Беларусь)

Эффективность современного бизнеса, как и эффективность экономики страны в целом, в первую очередь, зависит от инноваций. Начинаящим предпринимателям иногда сложно убедить крупных инвесторов и банкиров в потенциальной привлекательности своей бизнес-идеи и получить от них средства на ее реализацию. Поэтому многие интересные проекты остаются неосуществленными по причине отсутствия финансирования.

Актуальность выбранной темы обусловлена тем, что в условиях недостаточности государственных источников финансирования, а также трудного доступа к банковским ресурсам на реализацию новых проектов, появляется необходимость в привлечение финансовых ресурсов из других источников. Одним из развивающихся и перспективных способов привлечения таких финансовых ресурсов является краудфандинг.

Краудфандинг – это социальная технология коллективного финансирования, основанная на добровольных пожертвованиях, дарениях. Наиболее близкий по смыслу русскоязычный эквивалент этого термина – народное или общественное финансирование.

Краудфандинг представляет собой одно из направлений краудсорсинга, под которым понимается совместное добровольное участие людей в решении общественно значимых задач. В случае краудфандинга такое участие сводится к перечислению денежных средств, за счет которых запускается или поддерживается некоторый проект.

Термин «краудфандинг» появился относительно недавно, хотя идея народного, коллективного финансирования не нова: испокон веков люди собирали деньги на общественно значимые проекты.

Однако в последнее время, в связи с развитием интернета, глубоким проникновением интернет-технологий в общественную жизнь, повышением их доступности, стали появляться новые формы социально-технических систем, к которым можно отнести краудфандинговые площадки – специализированные интернет-сайты для анонсирования проектов и сбора средств.

Краудфандинг можно классифицировать по нескольким признакам:

- по цели проекта,
- по модели сбора средств,
- по виду вознаграждения для спонсоров.

По первому признаку (цели проекта) выделяют социальный, политический, коммерческий и креативный краудфандинг.

С точки зрения модели сбора средств различают такие виды краудфандинга:

1) все или ничего – сумма переводится создателям проекта только в том случае, если достигнута заранее определенная денежная цель; если цель не достигнута – деньги возвращаются беккерам;

2) оставить все собранное – все собранные средства (за исключением комиссии) отправляются создателям проекта, несмотря на то, была ли достигнута цель или нет. Если фаундерам не хватает средств на запуск, то они сами ответственны за возвращение средств беккерам;

3) награда – собранная сумма становится наградой для команды, готовой взяться за проект;

4) сделка со свободной ценой – беккеры сами определяют цену уже созданного продукта (например, аудиозаписи или книги);

5) благотворительность.

По виду вознаграждения для спонсоров различают такие виды краудфандинга:

1) краудфандинг без вознаграждения (пожертвования) – пожертвования обычно являются добровольными актами, сделанными на основе альтруизма, без обязательств для получателя. Чаще всего эта модель применяется в социальных, политических и медицинских проектах. В качестве обратного действия может выступать «спасибо», упоминание сделавшего взнос на сайте и т.д. До 2013 года это направление было доминирующим в рамках всего краудфандинга;

2) краудфандинг с нефинансовым вознаграждением, которое может выражаться в виде записанного альбома, приглашения на концерт, упоминания в титрах, первом образце произведенного

продукта, автографа и т.д. В качестве вознаграждения не могут выступать денежные средства, доли в бизнесе и т.п.;

3) краудфандинг с финансовым вознаграждением (краудинвестинг), которое получает спонсор (инвестор) в обмен на свою поддержку в виде бонусов, дивидендов, акций и др.

Выделяют три формы краудинвестинга:

1. роялти – логическое продолжение нефинансового вознаграждения. В этом случае спонсор (инвестор) в дополнение к нефинансовым бонусам и другим поощрениям получает долю от доходов или прибыли финансируемого проекта;

2. народное кредитование – предполагает более низкие тарифы и удобство получения кредита, а также наличие четкого графика возврата заемного капитала инвесторам;

3. акционерный краудфандинг состоит в том, что в качестве вознаграждения спонсор (инвестор) получает часть собственности, акции предприятия, дивиденды или право голосования на общих собраниях акционеров.

Краудфандинг в общем смысле предполагает наличие трех участников: автора проекта, потенциальных инвесторов и краудфандинговую платформу.

Авторы проекта (идеи) – хотят воспользоваться краудфандингом, чтобы получить прямой доступ к рынку и принять финансовую поддержку от заинтересованных лиц.

Потенциальные инвесторы – это лица, которые решили финансово поддержать предложенные проекты, они несут риск и иногда ожидают определенное вознаграждение.

Краудфандинговая платформа (организация) – сводит двух предыдущих участников для взаимодействия.

Авторы проекта представляют его краудфандинговой платформе, которая, проводит отбор проектов. Когда заявка одобрена, авторы проекта создают веб-страницу на данной платформе, которая будет посвящена проекту, и где будет указана причина, по которой этот проект необходимо профинансировать. Для каждого проекта устанавливается финансовая цель – сумма, которую необходимо собрать, и срок, в течение которого это нужно сделать. Когда проект запущен, на сайте появляется доступная всем посетителям страницы информация об оставшихся времени и сумме. Далее перед авторами проекта стоит задача сначала вызвать интерес к своему проекту, а затем его поддержать.

Характерными чертами краудфандинга, которые делают его привлекательным видом финансирования, являются следующие:

- краудфандинг не требует подготовки большого количества документов;

- в краудфандинге лимит запрашиваемой суммы определяют авторы проекта;

- только авторы проекта могут вносить изменения в проект, что дает им большую независимость и возможность реализации творческих планов.

Отличия краудфандинга от таких видов финансирования как благотворительные пожертвования, кредит, грант представлены в табл. 1.

Таблица 1 – Отличия краудфандинга от других видов финансирования

Вид финансирования	Отличия
Благотворительные пожертвования	Краудфандинг – предполагает конкретное вознаграждение за вклад в проект. Благотворительные пожертвования это не подразумевают.
Кредит	При краудфандинге решение о финансировании принимают тысячи людей. При кредитовании решение о предоставлении кредита принимает кредитный эксперт (или группа специалистов).
Грант	В краудфандинге авторы проекта презентуют такую идею, какую считают нужной, а также устанавливают сроки сбора средств. Получение гранта предполагает подготовку множества документов, а также долгий период их рассмотрения, что увеличивает сроки получения денежных средств.

В целом, можно назвать следующие преимущества краудфандинга для финансирования инновационных проектов:

- 1) уменьшение роли финансовых посредников;
- 2) низкие барьеры входа на краудфандинговую платформу;
- 3) независимость от банковского кредитования;
- 4) продвижение инновационного проекта и его реклама через социальные сети;
- 5) тестирование инновационной идеи;
- 6) публичность и прозрачность инвестирования в конкретные проекты.

В то же время краудфандинг обладает некоторыми недостатками:

- 1) возможность мошенничества;

2) недостаточная компетентность потенциальных инвесторов, которые не имеют профессиональных знаний в той сфере, к которой относится проект;

3) трудности при определении объемов инвестирования в проект и прогнозирования прибыли от его реализации.

Таким образом, краудфандинг является перспективным видом финансирования, учитывая уровень развития финансового рынка, и скорость развития рынка социальных медиа, которые являются главными инструментами в процессе организации этого вида финансирования. Наряду с тем, что данный вид финансирования не гарантирует долговечность проекта, модели или идеи, он имеет важное преимущество – помогает молодым и активным бизнесменам приобретать опыт, мобилизует общество и формирует связи для реализации других проектов. В свою очередь, это может стать импульсом для развития малого предпринимательства, повышения эффективности использования ресурсов, формирования развитого гражданского общества, а значит, создания дополнительных условий для развития национальной экономики.

Список использованных источников

1. Международный научный журнал «Инновационная наука». [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://aeterna-ufa.ru/sbornik/IN_2-1. – Дата доступа: 01.04.2018.

2. Электронная библиотека студента «Библиофонд» [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.bibliofond.ru/> – Дата доступа: 05.04.2018.

ХАРАКТЕРИСТИКА АКТИВІВ БАНКУ З ПОГЛЯДУ НА ЇХ ЛІКВІДНІСТЬ

Соколова Х. О.

Науковий керівник – к.е.н., доцент Волкова В. В.
Донецький національний університет імені Василя Стуса
(м. Вінниця, Україна)

В сучасних умовах фінансовий стан банку характеризується розміром і структурою капіталу і зобов'язань та їх розміщення у його активах. Він характеризується рівнем ліквідності, платоспроможності і фінансової стійкості, визначає діяльність банку у короткостроковій та довгостроковій перспективі. Для забезпечення постійної спроможності банку відповідати за своїми зобов'язаннями структура активів комерційного банку повинна відповідати якісним вимогам ліквідності.

Питання дослідження ліквідності активів є предметом наукових робіт вчених: А. М. Герасимовича [1], О. В. Васюренко [2], О. А. Кириченко [4], Н. Г. Маслака [5] та інших вчених.

Метою даного дослідження є аналіз активів банку з погляду на їх ліквідність та перспектив розвитку банківської системи. Головне завдання в рамках даної мети – характеристика активів банку, визначення оцінки якості активів завдяючи на їх ліквідність.

Фінансовий потенціал банку визначається структурою й обсягом оборотних і необоротних активів, які створюються за рахунок готівкових фінансових ресурсів. Активні операції є одним із головних напрямів аналізу банківської діяльності [1]. Головною метою активних операцій є розміщення коштів та отримання доходів для банку.

Актив – частина бухгалтерського балансу, що характеризує розміщення й використання залучених банківською установою коштів з метою одержання прибутку і підтримання ліквідності банку [1]

Активи банку мають низку відмінностей, вони відрізняються ступенем ризикованості, ліквідності та прибутковості. Ліквідність банківських активів представляє собою здатність швидко (або частково) перетворюватися в безготівкову та готівкову форму коштів, які здатні виконувати певні зобов'язання перед кредиторами та вкладниками [6].

За ступенем ліквідності активи поділяються на три групи: високоліквідні, ліквідні та низьколіквідні. Таким чином, якість активів банку та ефективність портфелю активів залежить від їх ліквідності. Групи ліквідності активів та їх складові представлені на рис. 1.

1. Високоліквідні активи – це активи, які перебувають у готівковій формі або можуть бути швидко реалізовані на ринку. Це – готівкові кошти, дорожні чеки, банківські метали, кошти на рахунках в інших банках, державні цінні папери. У міжнародній практиці до складу високоліквідних активів можуть включатися банківські акцепти, векселі та цінні папери першокласних емітентів.

2. Ліквідні активи – це такі, які можуть бути перетворені в грошову форму протягом певного періоду часу (наприклад, 30 днів). До цієї групи відносять платежі на користь банку з термінами виконання в зазначений період, такі як кредити, в тому числі і міжбанківські, дебіторська заборгованість, інші цінні папери (крім високоліквідних), які обертаються на ринку.

Перша група Високоліквідні активи	Друга група Ліквідні активи	Третя група Низьколіквідні активи
<ul style="list-style-type: none"> • Залишки готівки в касі банку • Залишки коштів на кореспондентському рахунку в центральному банку. • Залишки коштів на кореспондентському рахунку в інших банках. • Строкові депозити в НБУ 	<ul style="list-style-type: none"> • Депозити в інших банках строком до 1 місяця • Кредити та інші вкладення зі строком до 30 днів • Акції та інші цінні папери, що легко реалізуються на ринку 	<ul style="list-style-type: none"> • Дебіторська заборгованість. • Прострочена заборгованість за позиками. • Участь у підприємствах. • Вкладення в нерухоме майно та нематеріальні активи

Рисунок 1 – Групи активів за ліквідністю

3. Низьколіквідні активи – це прострочені, пролонговані та безнадійні кредити, ненадійна дебіторська заборгованість, цінні папери, які не обертаються на ринку, господарські матеріали, будинки, споруди та інші основні фонди.

Визначення ступеня ліквідності та віднесення кожної із статей активу до певної групи дає змогу банку оцінити наявні ліквідні кошти та виявити резерви ліквідних активів. З метою уникнення критичних ситуацій та максимально чіткого прогнозування тенденцій у зміні банківської ліквідності застосовують аналіз структури активів банку за ступенем їх ліквідності.

За міжнародними вимогами, частка високоліквідних активів у загальному обсязі активів має становити від 12 до 15% [3].

У цілому, банк прагне створити чітку структуру активів залежно від головного елемента – їх ліквідності.

Головне практичне завдання кожного банку – підтримувати високий рівень ліквідності своїх активів. Ліквідність – основний, найважливіший принцип формування портфелю активів.

У свою чергу, активи несуть різні функції в формуванні ліквідності. Кожен банк прагне створити якомога більше ліквідних активів, але для стійкості банку важливі і низьколіквідні активи. Так, частина активів банк формує у вигляді «глибоких» резервів, реалізація яких здійснюється тільки у край критичних ситуаціях для банку. Такими активами, що несуть функцію «глибоких» резервів виступають, наприклад: золото, дорогоцінні камені, антикваріат, твори мистецтва, об'єкти нерухомості. Таку ж функцію можуть нести акції підприємств, придбані не для швидкого продажу, а з метою участі в капіталі та управлінні акціонерного товариства.

Оцінка якості активів є важливим показником для розгляду рівня надійності банку та ефективності його діяльності. Якість активів банку залежить від структури і складу недоходних активів, їх загального обсягу, рівня ліквідності, а також частки ризикових активів, які дають можливість приносити дохід банку.

Якщо портфель цінних паперів збільшується завдяки високоліквідним паперам, це говорить про те, що покращується диверсифікація активних операцій і ризик діяльності банку знижується. В іншому випадку, коли збільшується портфель за допомогою корпоративних цінних паперів, це призводить до зниження якості активів, і при цьому підвищується ризик банку [3].

Таким чином, активи поділяються на високоліквідні, ліквідні та низько ліквідні. Кожна з груп активів відіграє важливу роль в формуванні портфелю активів та подальшій діяльності банку. Перспектива розвитку банку великою мірою залежить від структури портфелю активів за ліквідністю.

Перелік використаних джерел

1. Герасимович А.М. Аналіз банківської діяльності : підручник / А.М. Герасимович, М.Д. Алексеєнко, І.М. Парасій-Вергуненко та ін. ; за ред. А.М. Герасимовича. – Вид. 2-ге, без змін. – К. : КНЕУ, 2006. – 600 с.
2. Васюренко О.В. Банківський менеджмент : посібник / О.В. Васюренко. – К. : Видавничий центр «Академія», 2001. – 320 с.
3. Волохата К.О. Економічний аналіз діяльності комерційних банків : навч. посіб. / К.О. Волохата. – К. : Знання, 2006. – 463 с. – (Вища освіта ХХІ століття).
4. Кириченко О.А. Банківський менеджмент: навч. посіб. / О.А. Кириченко, І.В. Гіленко, С. Роголь та ін. – К. : Знання-Прес, 2002. – 438 с.
5. Маслак Н.Г. Операції комерційних банків : навч. посіб. / Н.Г. Маслак, І. В. Сало. – Суми : ВТД «Університетська книга», 2007. – 523 с.
6. Національний банк України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua/>.

ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИХ ВЗАЄМОВІДНОСИН КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ ТА ПІДПРИЄМСТВ

Чижикова А. С.

Науковий керівник – к.е.н., доцент Шилова Л. І.
Донецький національний технічний університет
(м. Покровськ, Україна)

Процес переходу України до якісно нової форми економічних відносин, яка ґрунтується на ринкових принципах ведення господарства, зумовил необхідність змін у фінансово-кредитній

сфері економіки, котра забезпечує рух грошових потоків, створюючи ринкові умови суспільного відтворення. Основною ланкою цієї сфери є банківська система, якій належить провідне місце в загальному механізмі організації та регулюванні системи ринкового господарства. Дана тема була і досі залишається дуже актуальною тому, що від функціонування цієї системи залежить успіх економічного, технічного та соціального розвитку країни.

Дослідженням цієї проблеми займалися такі відомі вчені, як: С. Аржевітін [1], А. Вожжов [2], Б. Луців, А. Пересада та ін., у працях яких розглядалися питання трансформації грошово-кредитних відносин, державного регулювання банківської діяльності.

З урахуванням досягнутих напрацювань питання визначення основних напрямів фінансово-кредитної взаємодії банків і підприємств потребує подальшого дослідження та уточнення.

У своїй діяльності кожен банк керується Конституцією України, Законами України “Про Національний банк України”, “Про банки і банківську діяльність” законодавством України про акціонерні товариства та інші види господарських товариств, іншими законодавчими актами України, нормативними актами Національного банку України і своїм статутом.

Банківська система призначена для організації й обслуговування руху капіталу відповідними методами його залучення, акумуляції і перетікання у ті сфери суспільного виробництва, де виникає дефіцит капіталу. Тому банківська система як специфічна економічна й організаційно-правова структура має забезпечувати нормальне і ефективне функціонування грошового обігу у господарській системі держави з урахуванням економічних інтересів усіх учасників соціально-економічних відносин. Для цього необхідно, щоб вона виконувала наступні основні функції:

- трансформаційну, яка полягає в тому, що мобілізуючи вільні кошти одних суб’єктів ринку і передаючи їх різними способами іншим суб’єктам, банки можуть змінювати строки грошових капіталів, їхні розміри та фінансові ризики;

- функцію створення грошей і регулювання грошової маси, яка полягає в тому, що банківська система оперативно змінює масу грошей в обігу, збільшуючи чи зменшуючи її відносно зміни попиту на гроші. Іншими словами, банківська система керує пропозицією грошей;

- забезпечення сталості банківської діяльності й грошового ринку [1, С. 17-25].

Банківська система України в сучасних умовах не задовольняє вимогам високого рівня платоспроможності про що свідчить з

одного боку наявність ненадійних кредитів у балансах більшості великих банків, а з іншого наявність у підприємств боргів без перспектив їхньої оплати. Також серед банків, навіть великих, є певна частина практично недієздатних, які фактично є прихованими банкрутами. Крім цього, банки змушені проводити свою діяльність в умовах інфляційного середовища і нестабільного податкового і фінансового законодавства.

Певний час банківська система України була однією з найбільш інвестиційно привабливих сфер економіки, що підтверджується прорахованими декількома великими банками (наприклад, “Укрсоцбанк”, “Аваль”, “УкрСиббанк”). Саме це відзначалося як лідерство банківської сфери на ринку злиття і поглинання, випередивши металургійний комплекс та інші сфери матеріального виробництва, так і показники розвитку банківської системи в цілому – зростання активів.

Протягом останнього періоду банки не ефективно здійснюють посередництво в переміщенні коштів від кредиторів до позичальників та не в достатньому ступені виконують функції формування й регулювання фінансових ресурсів. Вважається, що виконання цих функцій банками пов’язане з наступними проблемами:

- утрата довіри до банків, що знижує можливості мобілізації ресурсів;

- низький рівень довгострокового кредитування (короткостроковим кредитам належить більше 60 % кредитного портфеля банків);

- низький рівень взаєморозрахунків з підприємствами [2].

За умов, коли банки насамперед спеціалізуються на посередницькій діяльності [3], яка пов’язана із залученням грошових коштів на ринку фінансових ресурсів з метою продажу підприємствам, для їхньої ефективної фінансово-кредитної діяльності однаково важливими є операції із залучення коштів та їх розміщення.

Банківську діяльність у взаємовідносинах з такими важливими суб’єктами господарювання як підприємства доцільно розглядати як проведення посередницьких операцій на фінансово-кредитному ринку, які виконують спеціалізовані фінансові установи у межах існуючої законодавчої бази під наглядом держави. У зв’язку з цим необхідні обґрунтовані критерії, за якими комерційний банк, як кредитна установа повинен здійснювати діяльність. Вважається, що до таких критеріїв можна відносити: прибутковість діяльності, яка формується за рахунок операцій залучення та розміщення ресурсів та комісії за надані послуги; спрямованість стратегії банку на пошук

та залучення дешевих ресурсів для подальшого їх розміщення за найбільш ефективною ставкою; обґрунтованість ризиків відповідно до величини власного капіталу та сформованих резервів; гарантії рівня і стану безпеки банку та позичальника на основі партнерських відносин, розвитку послуг та за взаємної зацікавленості.

Сутність фінансово-кредитних взаємовідносин визначається змістом, функціями та місцем кредиту як самостійної економічної категорії, а також видами кредитних відносин, організаційною структурою банківської системи та її функціями з регулювання кредитних відносин.

З аналізу літератури у цьому питанні [4; 5] реалізація функцій кредиту відбувається в процесі кредитування підприємств, який складається зі стадій надання, використання та повернення позиченої вартості. Звідси фінансово-кредитні взаємовідносини комерційних банків та підприємств можна характеризувати як систему організаційно-економічних методів для реалізації мети кредиту в суспільному відтворенні.

Фінансово-кредитні взаємовідносини складаються з певних елементів, а їх структура відображає взаємозв'язки, які забезпечують взаємодію та збереження основних властивостей при зовнішніх та внутрішніх змінах. З урахуванням правових та економічних умов в яких здійснюється фінансово-кредитна взаємодія необхідно виділити її основні елементи, до яких відносяться суб'єкти кредитних відносин, тобто банк та підприємство.

Необхідно відзначити, що спільність інтересів учасників фінансово-кредитних взаємовідносин, тобто підприємства та банку, можна досягти на основі конкурентного середовища, рівноправності та взаємної відповідальності. Для цього банки при встановленні процентної ставки за кредитом, виходять з того, що розмір плати за кредит повинен бути більшим, ніж проценти, які сплачені за залучені ресурси. При цьому верхня межа процентної ставки встановлюється банками у відповідності потреб та пропозиції на фінансово-кредитному ринку.

З іншого боку, для підприємств основною умовою сплати процентів та повернення кредиту є конкурентоздатність продукції, яку можна реалізувати з прибутком, необхідним для забезпечення внутрішніх потреб підприємства та сплати обов'язкових платежів і податків. Формою реалізації спільних інтересів у фінансово-кредитних взаємовідносинах між банком та підприємством є кредитна угода, яка приводить у дію процес кредитування.

Таким чином, основним елементом фінансово-кредитної взаємодії банку та підприємства, вважається процес кредитування, у якому проявляється сутність кредиту та здійснюється кредитування

на основі дотримання відповідних принципів учасниками кредитних взаємовідносин, за якими проходить надання, використання та повернення кредиту, а також визначаються умови кредитування.

Також до елементів фінансово-кредитних взаємовідносин можна віднести методи кредитування в частині методів організації кредитного процесу, який ґрунтується на методах використання кредиту в обороті коштів підприємства, тобто являє собою форму зв'язку між оборотом фондів та рухом кредитних коштів. Як відомо, у залежності від об'єктів та методів кредитування на практиці розрізняють конкретні види кредитів, які є необхідною ланкою організації кредитних відносин та одночасно елементом системи фінансово-кредитних взаємовідносин між банком та підприємством.

Наступним елементом фінансово-кредитних взаємовідносин є кредитна ставка, тобто плата за використання кредитних коштів. В умовах товарно-грошової системи господарювання сутність кредитної ставки за визначенням полягає в тому, що це процент є платою за користування позиченим капіталом, відповідно до ціни його придбання. При цьому між банком та підприємством відносно величини проценту, строків та методів його сплати виникають специфічні економічні відносини.

Важливим елементом фінансово-кредитної взаємодії банку та підприємства є маркетинг, який на рівні управління виявляється у функціях фінансово-маркетингового менеджменту. З аналізу літератури [7; 8; 9] маркетинг як вид діяльності дає можливість банку забезпечити найбільший успіх в умовах ринкової економіки. При цьому його функції розвиваються з потреби формувати компонент управління взаємодією в кредитному процесі, об'єктом якої є зв'язки з підприємством-позичальником, відносини із залучення та розміщення кредитних ресурсів на основі повного обліку ринкових чинників. У цьому сенсі маркетинг надає можливість постійного професійного аналізу зовнішнього економічного середовища, в якому формується та розвивається кредитний процес, фінансово-кредитного ринку та діяльності підприємств-позичальників кредитних ресурсів. При цьому стратегія поведінки банку на ринку та реалізація елементів стратегії у взаємовідносинах з підприємством ґрунтується на результатах маркетингового аналізу.

Використання виділених елементів фінансово-кредитних взаємовідносин дозволяють забезпечити реалізацію перерозподільної функції кредиту та принципів кредитування. Об'єктивною основою цього процесу є виробничі відносини та економічні закони у фінансово-кредитній сфері.

Об'єктивною необхідністю для розвитку системи взаємовідносин комерційних банків з суб'єктами господарювання є наявність у підприємств гострої нестачі власних коштів, необхідних для подальшого функціонування, з одного боку, і неможливість подальшого функціонування банківського сектора без подолання відірваності від виробничої сфери - з іншого. При побудові системи взаємовідносин банку з клієнтами-юридичними особами банк, а саме він є ініціатором формування і головною сполучною ланкою в роботі системи, повинен керуватися такими принципами:

- принцип партнерства. Партнерські відносини мають певні властивості. Їм властиве: добровільність, взаємозацікавленість, комерційний характер взаємодії банку з підприємством;

- принцип тривалості взаємодії банку з кожним з його клієнтів. Даний принцип впливає з особливості банківського продукту як товару, що реалізовується, тобто послуги, що надається протягом певного часу або навіть безстроково, тому банк, укладаючи угоду з клієнтом, передбачає взаємодію на максимально тривалий термін;

- принцип комплексного обслуговування. Значить, що банк зацікавлений надати клієнту весь (або максимально можливий) комплекс банківських послуг, яких той потребує [6].

Комерційний банк є найбільш відповідним суб'єктом для розробки альтернативного варіанту розвитку підприємства. Тому, що банківський фінансовий аналітик має власні інформаційні джерела та методи прогнозування ринкових тенденцій, і глибше знає можливості банку у рішенні різних фінансових проблем, він може запропонувати оптимальний варіант вирішення фінансових проблем підприємства. Крім того, встановлення партнерських фінансових відносин вигідно банку і тому, що дає йому деякі інструменти для вирішення наступних завдань його фінансового менеджменту:

- структурування залучених коштів за термінами, обсягами та вартістю;

- підвищення якості поточної і термінової ліквідності банку;

- регулювання процентного ризику за рахунок гнучкої цінової політики та диверсифікації строків і обсягів залучення грошових коштів клієнтів;

- розширення ресурсної бази та відповідно можливостей проведення активних операцій, забезпечених структурованими ресурсами;

- регулювання організаційної, фінансової, комерційної та функціональної стійкості;

- розширення клієнтської бази і заняття нових ринкових ніш;

- забезпечення збалансованості між прибутковістю і ліквідністю банку.

Таким чином, партнерська форма відносин дозволяє більш ефективно вирішувати багато завдань фінансово-кредитного менеджменту як банку, так і підприємства. Це створює об'єктивні передумови для її успішного розвитку сфери банківських послуг.

Перелік використаних джерел

1. Вовчак О.Д., Руцишин Н.М., Андрейків Т.Я. Кредит і банківська справа: Підручник. – К.: Знання, 2008. – 564 с.
2. Аржевітін С.М. Трансформація грошово-кредитних відносин у сучасній економіці України : [монографія] / С. Аржевітін. – К.: Майстерня книги, 2010. – 384 с.
3. Банковская энциклопедия / Под ред. С.И. Лукаш, Л.А. Малютиной. – Днепропетровск: Каисса-Плюс, 2004. – 250 с.
4. Ведернікова С.В. Теоретичні основи системної перебудови банківської системи / С.В. Ведернікова // Збірник наукових праць IV науково-практичної конференції «СПЕЦПРОЕКТ: аналіз наукових досліджень (9-14 липня 2008 р.)» м. Дніпропетровськ, 2008. – С. 11-16.
5. Матвієнко П.В. Розвиток грошово-кредитних відносин у трансформаційній економіці України / П.В. Матвієнко. – К. : Наукова думка, 2007. – 256 с.
6. Вожжов А.П. Природа и механизм трансформации банковских ресурсов: дис. д-ра экон. наук: 08.00.08 / Украинская академия банковского дела Национального банка Украины. – Сумы, 2007. – 442 с.
7. Баранов П.А. Банковский маркетинг: особенности рекламы в коммерческих банках / П.А. Баранов // Финансы и Кредит. – 2009. – № 7. — С. 12-13.
8. Беляевский И.К. Маркетинговое исследование: информация, анализ, прогноз: Уч. пособие. – М.: Финансы и статистика, 2007. – 320 с.
9. Єпіфанов А.О. Методологічні складові ефективного розвитку банківського сектору економіки України.: Монографія / А.О. Єпіфанов. – Суми: Університетська книга, 2007. – 415 с.

СЕКЦІЯ 4

ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМИ ФІНАНСАМИ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ І ПРАКТИЧНИЙ ДОСВІД

ДЖЕРЕЛА ФОРМУВАННЯ ТА НАПРЯМИ ВИКОРИСТАННЯ БЮДЖЕТУ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

Бершадський А. О.

Науковий керівник – к.е.н., доцент Матвійчук В. І.
Донецький національний університет імені Василя Стуса
(м. Вінниця, Україна)

Змінами в Бюджетному кодексі України, які відбулись 28 грудня 2014 р., було вилучено з переліку джерел надходжень бюджету розвитку міського бюджету єдиний податок і податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки [1]. Ці зміни поклали початок формування нової моделі фінансового забезпечення та міжбюджетних відносин, спрямованої на децентралізацію місцевих фінансів. З огляду на це, проблеми наповнення бюджетів розвитку міських бюджетів та оптимізації їх видаткової частини не втрачають своєї актуальності.

Бюджет розвитку є основою фінансування з міського бюджету соціально-економічних програм, які реалізуються територіальною громадою. Обсяг бюджету розвитку місцевого бюджету є одним із показників оцінки якості життя в територіальних громадах. Оцінити вплив фінансової децентралізації на зміну обсягів надходжень та напрями використання бюджету розвитку можна за результатами дослідження на підставі фінансової звітності окремого міського бюджету в частині надходжень та витрат бюджету розвитку. Для аналізу і порівняння взято бюджети міст обласного підпорядкування – Вінниця, Львів та Івано-Франківськ.

У період до децентралізації до доходів фонду розвитку відносився єдиний податок для суб'єктів малого підприємництва, який був найбільшим джерелом доходів (40-80% від загального обсягу доходів). Починаючи з 2015 року, даний податок зараховується до доходів загального фонду бюджетів міст. Основним джерелом, яке забезпечує надходження до фонду розвитку міста, стають кошти, що передаються із загального фонду бюджету до бюджету розвитку (спеціального фонду).

На рис. 1 показано структуру надходжень до бюджету розвитку міст, що досліджуються, за період з 2012 по 2017 роки. Починаючи з 2015 року помітна тенденція щодо стрімкого збільшення надходжень до бюджету розвитку міст: так, у 2017 році надходження фонду розвитку м. Вінниця збільшилися у 9 разів, м. Львів – у 8,5 разів, м. Івано-Франківськ – майже у 9 разів.

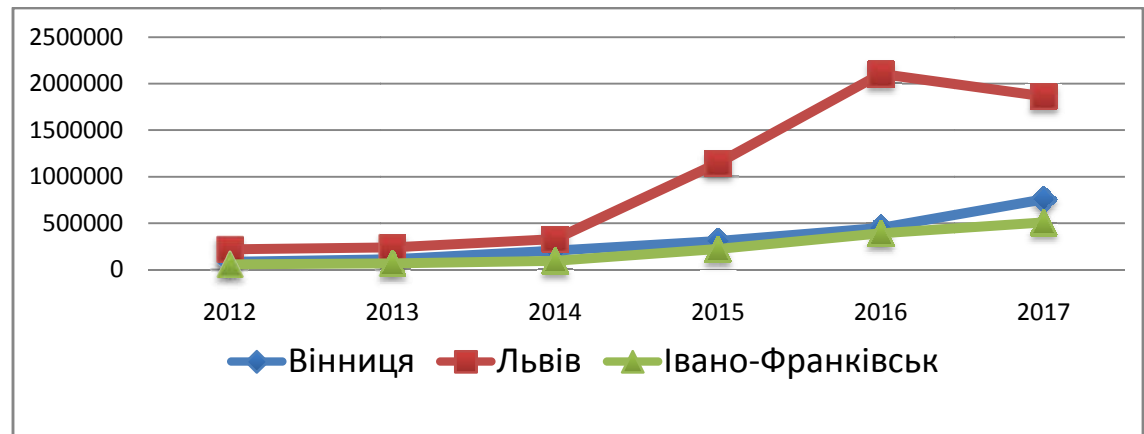

Рисунок 1 – Динаміка надходжень до бюджету розвитку міст в 2012-2017 рр., тис. грн.

На рис. 2 зображено питому вагу коштів, що передаються із загального фонду бюджету до бюджету розвитку. У м. Вінниці кошти, що передаються із загального фонду бюджету до бюджету розвитку (спеціального фонду) склали 57,8 млн. грн. у 2014 році (28,2% загальних надходжень до фонду розвитку), у 2015 році – 236 млн. грн. (76,7%), у 2016 році – 397 млн. грн. (88,9%) та у 2017 році – 688 млн. грн. (91%).

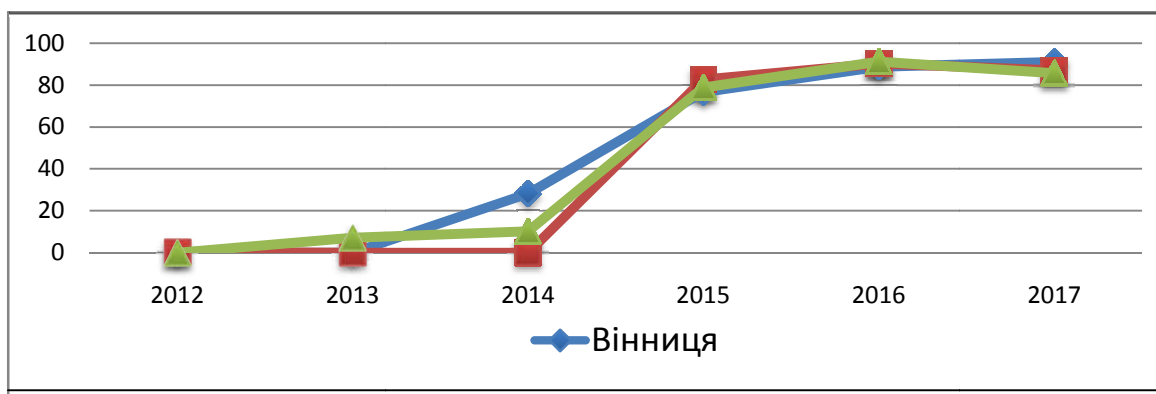

Рисунок 2 – Питома вага коштів, що передаються із загального фонду бюджету до бюджету розвитку в 2012-2017рр.

Для м. Львів дані надходження склали 945 млн. грн. (82,7% загальних надходжень до фонду розвитку) у 2015 році, 1 901 млн.грн. (90,2%) у 2016 році та 1 622 млн.грн. (86,9%) у 2017 році. Для м. Івано-Франківськ – 174 млн.грн. (78,8%) у 2015 році, 355 млн.грн. (91%) у 2016 році, 434 млн.грн. (85,7%) у 2017 році.

Виявлена динаміка дає можливість зробити висновок, що за останні роки бюджет розвитку міста фінансується майже повністю із загального фонду відповідного бюджету, оскільки надходжень з інших джерел до фонду розвитку недостатньо для фінансування запланованих видатків та здійснення усіх робіт та заходів міста. Тому муніципалітети «передають» профіцит загального фонду міського бюджету на поточний рік до бюджету розвитку (спеціального фонду) для покриття видатків.

Видатки бюджету розвитку – це асигнування на інноваційну і інвестиційну діяльність, пов'язану з капітальними вкладеннями в соціально-економічний розвиток адміністративно-територіального утворення. Фактично напрями фінансування показують пріоритети і планові потреби місцевої територіальної громади на середньостроковий період [2, С. 124].

У м. Вінниці найбільший обсяг видатків спрямовується на поповнення статутних капіталів комунальних підприємств. Фінансова підтримка надається комунальним підприємствам на безповоротній основі для забезпечення належної реалізації їх статутних завдань, посилення фінансово-бюджетної дисципліни, вжиття заходів для виробництва та надання якісних, безпечних, безперебійних послуг населенню з метою створення сприятливих умов для життєдіяльності району. Видатки на поповнення статутних капіталів підприємств м. Вінниця вирости з 17 млн. грн. у 2012 році до 242 млн. грн. у 2017 році (у 14,5 разів).

Значна частина видатків виділяється житлово-комунальному господарству – галузь соціальної сфери регіональної економіки, яка створює умови щодо діяльності з обслуговування матеріально-побутових потреб населення за місцем проживання. Порівнюючи з 2012 роком у 2017 році видатки на житлово-комунальному сферу зросли з 48 млн. грн. до 153 млн.грн. (у 3 рази).

Видатки на будівництво об'єктів соціально-культурного призначення передбачають вкладення коштів для створення, ремонту та інші видатки у освітні, медичні, культурно-просвітницькі заклади. У 2012 році дані видатки становили 4 млн. грн., просте вже у 2017 році становлять 114 млн. грн. (у 29 разів більше). На рис. 3 зображено структуру видатків бюджету розвитку м. Вінниця у 2017 році.

У м. Львів спостерігається тенденція щодо збільшення видатків на будівництво об'єктів соціальної та виробничої інфраструктури

комунальної власності – їх обсяг з 31 млн. грн. у 2012 році змінився до 1 379 млн. грн. у 2017 році (у 44 рази). Бюджетні кошти на дані видатки виділяються з метою підвищення соціально-економічного розвитку в результаті покращення інфраструктури міста. На рис. 4 зображено структуру видатків бюджету розвитку м. Львів у 2017 році.

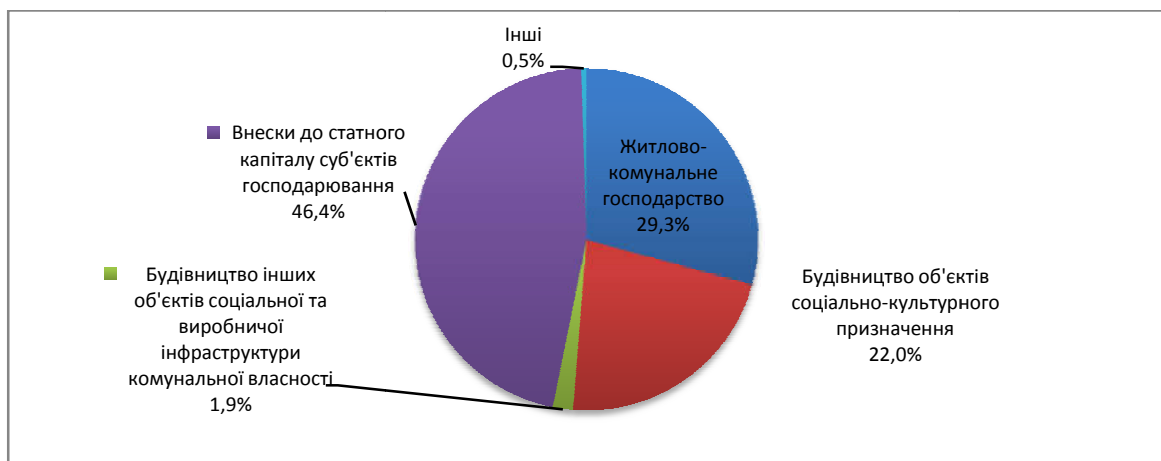

Рисунок 3 – Структура видатків бюджету розвитку м. Вінниця у 2017 році

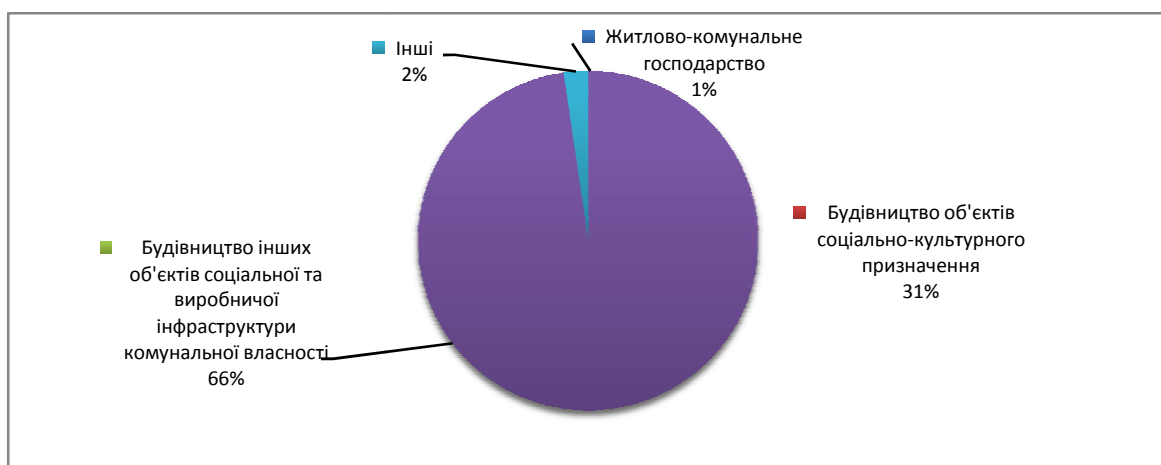

Рисунок 4 – Структура видатків бюджету розвитку м. Львів у 2017 році

У м. Івано-Франківськ найбільша частина видатків виділяється житлово-комунальному господарству (зростання обсягу видатків з 15 млн. грн. у 2012 році до 149 млн. грн. у 2017 році) та для внесків до статутного капіталу підприємств (з 10 млн. грн. у 2012 році до 131 млн. грн. у 2017 році). На рис. 5 зображено структуру видатків бюджету розвитку м. Івано-Франківськ у 2017 році.

Бюджет розвитку є важливою складовою місцевого бюджету та інструментом реалізації інвестиційних та інноваційних

інфраструктурних проектів органів місцевого самоврядування. Кошти цього бюджету спрямовуються на капітальний ремонт, розбудову та реконструкцію об'єктів місцевої соціально-культурної сфери та житлово-комунального господарства та формують місцеву інфраструктуру. Сьогодні слід відмітити позитивну тенденцію до збільшення обсягів бюджету розвитку місцевих бюджетів та зростання обсягів фінансування капітальних видатків громади.

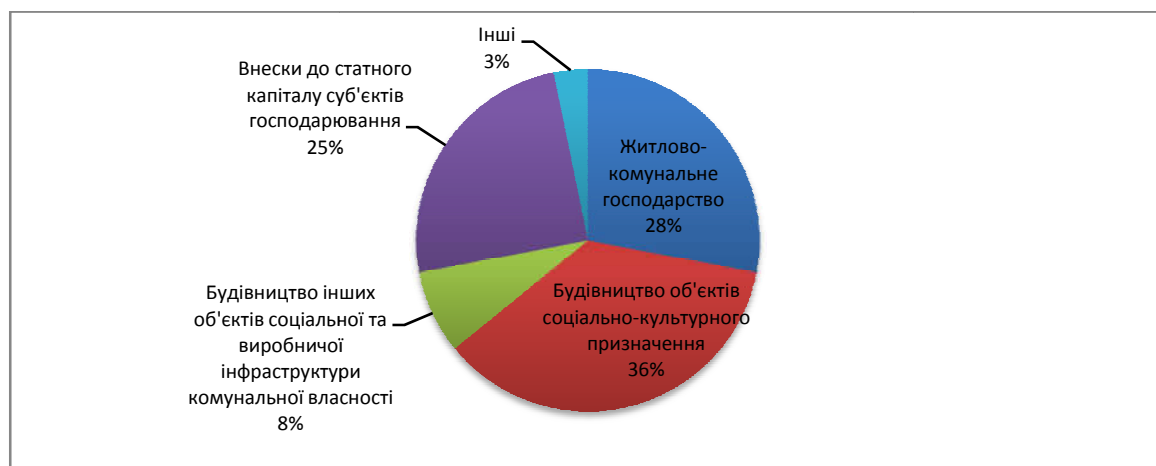

Рисунок 5 – Структура видатків бюджету розвитку м. Івано-Франківськ у 2017 році

Бюджетна децентралізація змінила підходи до формування дохідної частини місцевих бюджетів, в результаті чого органи місцевого самоврядування отримали як додаткові фінансові ресурси, так і більшу можливість у маневруванні бюджетними коштами. Однак залишається ще достатня кількість проблемних питань, які стосуються пошуку оптимального складу і структури джерел доходів бюджету розвитку й удосконалення моделі розподілу повноважень місцевого самоврядування та фінансування видатків місцевих бюджетів. Шляхи збільшення обсягів бюджету розвитку та досягнення ефективності використання коштів можливі за рахунок розширення переліку дохідних джерел бюджету розвитку; збільшення обсягів надходження вже існуючої бази оподаткування; створення сприятливих умов для розвитку малого підприємництва на території; більш ефективного управління об'єктами комунальної власності, доходи від яких слід зараховувати до бюджету розвитку; стимулювання збільшення власних доходів місцевих бюджетів; розподілу інвестиційних субвенцій, які надаються місцевим бюджетам, на принципах справедливості і прозорості.

Перелік використаних джерел

1. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI (із змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.

2. Кулешір В.В. Диверсифікація джерел формування місцевих бюджетів розвитку / В.В. Кулешір // Вісник Дніпропетровського Університету. Серія «Економіка». – 2011. – № 5(3). – С. 124-132.

ОСОБЕННОСТИ ФИНАНСОВ ПРЕДПРИЯТИЙ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

Галкина Ю. А.

Научный руководитель – ст. преподаватель Волкова О. В.
УО «Белорусская государственная сельскохозяйственная академия»
(г. Горки, Республика Беларусь)

Финансы сельского хозяйства представляют собой экономические отношения, связанные с распределением и перераспределением совокупного общественного продукта и национального дохода, а также с образованием централизованных и децентрализованных денежных фондов, используемых для развития аграрного сектора в целях получения прибыли.

Отличительные черты финансов сельского хозяйства обусловлены спецификой сельскохозяйственного производства и особым статусом сельского хозяйства в национальной экономике Республики Беларусь. Специфичность производства в данной отрасли экономики определяет особый характер функционирования и воспроизводства средств производства. Особый статус сельского хозяйства в экономике страны, в свою очередь, оказывает значительное влияние на характер взаимоотношений сельскохозяйственных предприятий с финансовой системой государства.

Специфику производства в сельском хозяйстве определяют следующие факторы:

1) в данной отрасли народного хозяйства основным средством производства является земля. Этот природный ресурс одновременно является и орудием и предметом труда. Земля не имеет аналогов среди других средств производства и ограничена в объемах, поэтому важнейшей проблемой является сохранение полезных свойств земли путем мелиорации, известкования, дезактивации, коренного улучшения и т.д. Выше перечисленные мероприятия являются капиталоемкими и не под силу только одному хозяйству. Именно поэтому, финансирование этих расходов в основном осуществляется за счет средств государственного бюджета;

2) земельные участки, используемые в сельскохозяйственном обороте, обладают различным уровнем плодородия. Качество земель

непосредственно влияет на выход сельскохозяйственной продукции, поэтому с 1 га земли в сельском хозяйстве получают разный доход. Таким образом, возникает необходимость искусственного выравнивания условий хозяйствования путем дополнительного внутриотраслевого перераспределения полученных доходов;

3) для сельского хозяйства характерна большая длительность производственного цикла, что замедляет кругооборот средств, обеспечивает большие объемы незавершенного производства и длительный срок окупаемости вложений;

4) поступления выручки от реализации продукции являются неравномерными. Преимущественно выручка поступает в 4 квартале, после созревания урожая, доведения до убойных кондиций скота и т.д. Следовательно, реальный финансовый результат деятельности сельскохозяйственных предприятий может быть выявлен только в конце года;

5) доходные и расходные потоки в сельском хозяйстве не совпадают во времени. Текущие расходы осуществляются на протяжении всего года, а выручка от реализации поступает преимущественно в конце года. Этот фактор предопределяет особую роль кредита в деятельности предприятий отрасли;

6) этой отрасли народного хозяйства свойственна большая зависимость от природно-климатических условий. Поэтому все сельскохозяйственные работы должны выполняться в обязательном порядке и в строго установленные сроки. Нарушение сроков проведения любого вида весенне-полевых и уборочных работ вызывает большие потери и убытки. Строгое соблюдение сроков выполнения агрономических и зоотехнических работ требует полной обеспеченности предприятий материальными, трудовыми и финансовыми ресурсами;

7) производство сельскохозяйственной продукции связано с повышенными рисками, поэтому особая роль принадлежит страхованию имущества, скота и урожая в страховых компаниях. Сельскохозяйственные предприятия широко практикуют самострахование и формируют у себя страховые резервы, учитываемые при нормировании оборотных средств. Для минимизации рисков в обязательном порядке страхуется имущество, урожай, скот, что требует дополнительных финансовых ресурсов.

Особый статус сельского хозяйства непосредственно связан с государственным протекционизмом. Эффективное производство сельскохозяйственной продукции рассматривается как важнейшее условие политической стабильности. Страны защищают свои аграрные сектора различными торговыми барьерами, а также поддерживают сельхозпроизводителей путем финансирования новых технологий,

проведения соответствующей кредитной, налоговой, бюджетной политики. Среди различных методов государственной поддержки сельского хозяйства особую роль имеет субсидирование.

Бюджетная поддержка АПК осуществляется с учетом норм Указа Президента Республики Беларусь от 17 июля 2014 г. № 347 «О государственной аграрной политике», которым унифицированы подходы по оказанию государственной поддержки АПК в соответствии с принятыми Республикой Беларусь обязательствами в рамках Договора о Евразийском экономическом союзе и сложившейся практикой ВТО. Бюджетные средства направляются на финансирование мероприятий государственных программ в агропромышленном комплексе. В общем объеме бюджетных средств, направляемых на АПК, наибольший удельный вес занимают расходы на общегосударственные мероприятия – в среднем 41,7% (для сравнения: в 2011 году – 31,9%, в 2016 году – 45,9%, в 2017 году – 46,8%).

В соответствии с Законом о бюджете Республики Беларусь на протяжении ряда лет поддержка сельскохозяйственного производства является приоритетным направлением бюджетно-налоговой политики. Бюджетное финансирование выделяется для поддержки села по более чем 30 видам деятельности и может быть сгруппировано в следующие категории: кредитные и ценовые субсидии, капитальные вложения, социальные программы, НИОКР.

В 2016 году была принята Государственная программа развития аграрного бизнеса в Республике Беларусь на 2016-2020 годы. В ее рамках предполагается реализация 12 подпрограмм, в которых определены мероприятия, сроки их реализации, объемы и источники финансирования с разбивкой по задачам, заказчикам и годам реализации.

Таким образом, сельское хозяйство является базовой отраслью в Республике Беларусь. Его состояние определяет продовольственную безопасность государства, обеспеченность сырьевыми ресурсами ряда сопряженных производств. Функционирование финансов организаций данной отрасли народного хозяйства обладает рядом особенностей, которые обусловлены естественно-биологическими и природно-климатическими условиями, технологическими факторами и социально-экономическими отношениями. Вопросам поддержки жизнедеятельности сельского хозяйства уделяется особое внимание со стороны правительства. Оно материализуется в денежные суммы, которые прямо или косвенно перераспределяются в реальном секторе экономики в пользу производителей сельхозпродукции и продовольствия.

Список использованных источников

1. О государственной аграрной политике: Указ Президента Республики Беларусь, 17 июля 2014 г., № 347 // Нац. правовой Интернет-портал Респ. Беларусь, 22.07.2014, 1/15160.
2. Иванова, Т.И. Особенности финансов отраслей экономики / Т.И. Иванова, Е.А. Кадовба; М-во образования РБ, Гом. гос. ун-т им. Ф. Скорины. – Гомель: ГГУ им. Ф. Скорины, 2015. – 46 с.
3. Шимов, В.Н. Национальная экономика Беларуси: Потенциалы. Хозяйственные комплексы. Направления развития. Механизмы управления: учеб. пособие / В.Н. Шимов [и др.]; под общ. ред. В.Н. Шимова. – Минск: БГЭУ, 2005. – 844 с.

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Грабчак К. М.

Науковий керівник – к.е.н., доцент Матвійчук В. І.
Донецький національний університет імені Василя Стуса
(м. Вінниця, Україна)

Постановка проблеми. Фінансовою базою для виконання органами місцевого самоврядування як власних, так і делегованих повноважень, є місцеві бюджети. Їх наявність дає можливість місцевим органам влади в більш повному обсязі задовольняти потреби та інтереси територіальних громад, а також є вирішальним чинником у забезпеченні соціально-економічного розвитку території.

Для діючої системи формування доходів місцевих бюджетів характерним є високий рівень залежності їх дохідної бази від надання трансфертів з державного бюджету. Саме тому постає потреба у поглибленому дослідженні тенденцій формування та складу дохідної частини місцевих бюджетів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження джерел формування доходів місцевих бюджетів знайшли відображення у роботах багатьох вітчизняних вчених, таких як Т. Бондарук, С. Юрій, О. Кириленко, К. Павлюк, В. Федосов, А. Буряченко, Ю. Пасічник, Н. Власюк, В. Зайчикова, Н. Костіна, М. Крупка та ін. Однак постійні зміни, що відбуваються в процесі формування доходів місцевих бюджетів, обумовлюють необхідність у подальшому дослідженні.

Метою дослідження є визначення основних тенденцій формування доходів місцевих бюджетів України в сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу. Головною ознакою фінансової незалежності органів місцевого самоврядування відповідно до Європейської хартії про місцеве самоврядування [1] є наявність

власних фінансових ресурсів, якими місцеві органи влади можуть вільно розпоряджатися в межах своїх повноважень.

Враховуючи сучасні тенденції в реформуванні бюджетної системи країни, роль доходів місцевих бюджетів у фінансовому забезпеченні місцевих органів влади відповідними ресурсами для виконання поставлених завдань та функцій певною мірою визначається величиною ВВП, що безпосередньо перерозподіляється через місцеві бюджети та часткою місцевих бюджетів у зведеному бюджеті України (табл. 1).

Таблиця 1 – Доходи Зведеного, державного та місцевих бюджетів України в 2012-2017рр.

Показник	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Зведений бюджет, млрд. грн.	445,5	442,8	456,1	652	782,8	1017
Державний бюджет*, млрд. грн.	344,7	337,6	355	531,6	612,1	787,5
Місцеві бюджети*, млрд. грн.	100,8	105,2	101,1	120,4	170,7	229,5
Частка доходів державного бюджету* у ВВП, %	23,6	22,2	22,4	26,7	25,7	27,1
Частка доходів місцевих бюджетів* у ВВП, %	6,9	6,9	6,4	6,1	7,2	7,9
Частка доходів державного бюджету* у зведеному бюджеті, %	77,4	76,2	77,8	81,5	78,2	77,4
Частка доходів місцевих бюджетів* у зведеному бюджеті, %	22,6	23,8	22,2	18,5	21,8	22,6
Частка трансфертів з державного бюджету в доходах місцевих бюджетів, %	55,3	52,4	56,2	59,1	53,4	54,3

*Без урахування міжбюджетних трансфертів
Розраховано за даними [4; 5; 6]

За останні роки у місцевих бюджетах зосереджується від 20% бюджетних ресурсів, відповідно у державному бюджеті – понад 70%. Частка місцевих бюджетів без урахування трансфертів у доходах зведеного бюджету України в період з 2012 по 2014 роки коливалася в межах від 22,2% до 23,8%. У 2015 році відбулося різке зниження цієї частки на 3,7% у порівнянні з попереднім роком.

Проте надалі спостерігалася тенденція до збільшення частки доходів місцевих бюджетів у доходах зведеного бюджету України, яка на кінець 2017 року склала 22,6%.

Частка ВВП, яка розподіляється через місцеві бюджети, показує, яку питому вагу всієї сукупності благ та послуг, створених у державі за рік, акумулюють та перерозподіляють через місцеві бюджети. Державний бюджет відіграє значно більшу роль у перерозподілі ВВП,

ніж місцеві бюджети. У 2012 році частка ВВП, що розподіляється через місцеві бюджети, становила 6,9%, а в 2017 році – 7,9%. Необхідно зазначити, що частка доходів місцевих бюджетів у ВВП в 3-4 рази нижча, ніж частка доходів державного бюджету у ВВП. Це вказує на значну централізацію бюджетних коштів та їх перерозподіл через державний бюджет.

Відповідно до ст. 9 Бюджетного кодексу України [2] доходи місцевих бюджетів класифікуються за такими групами: податкові надходження, неподаткові надходження, доходи від операцій з капіталом, трансферти. Крім того, структурною складовою доходів місцевих бюджетів є утворені органами місцевого самоврядування цільові фонди.

Розглянуто структуру доходів місцевого бюджету на прикладі Вінницької області. В загальній структурі доходів суттєву роль відіграють міжбюджетні трансферти, обсяг яких з кожним роком зростає і на кінець 2017 року склав 20 615,2 млн. грн., що на 6 310,8 млн. грн. більше, ніж у 2016 році (рис. 1).

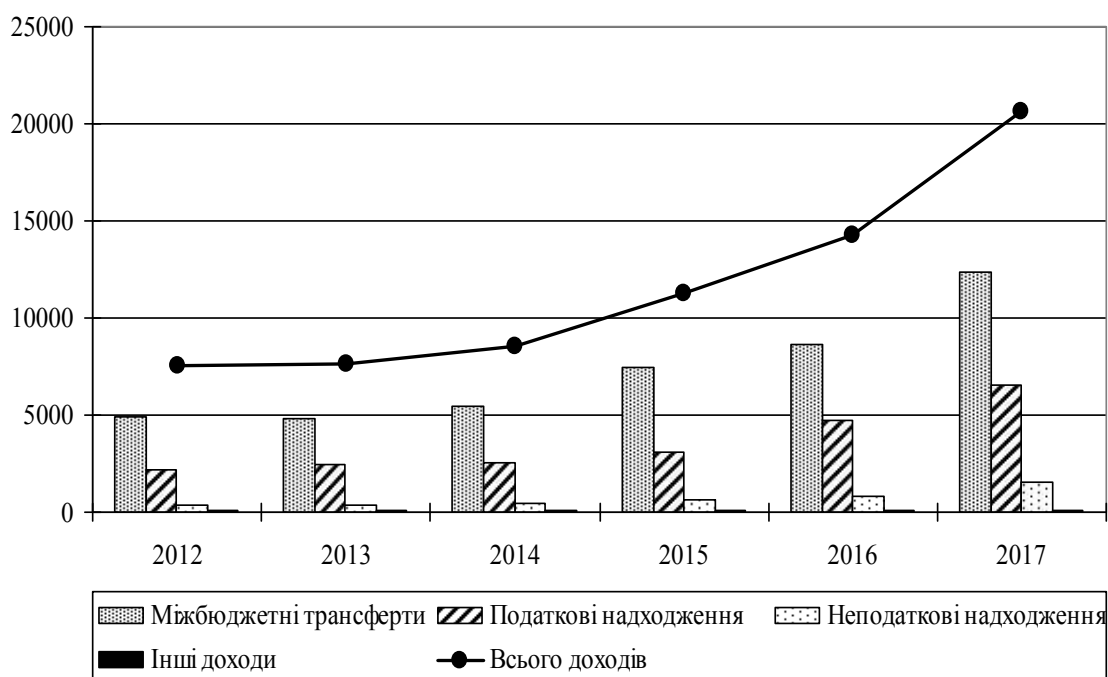

Рисунок 1 – Динаміка доходів місцевого бюджету Вінницької області, млн. грн. (розраховано за даними [3; 4; 7])

Варто відмітити, що частка трансфертів у доходах місцевого бюджету Вінницької області у 2016 році становила 60,5%, що на 4,9% менше, ніж у 2012 році, та продовжувала зменшуватися і в 2017 році (рис. 2). Це є позитивним моментом, адже свідчить про підвищення самостійності місцевого бюджету.

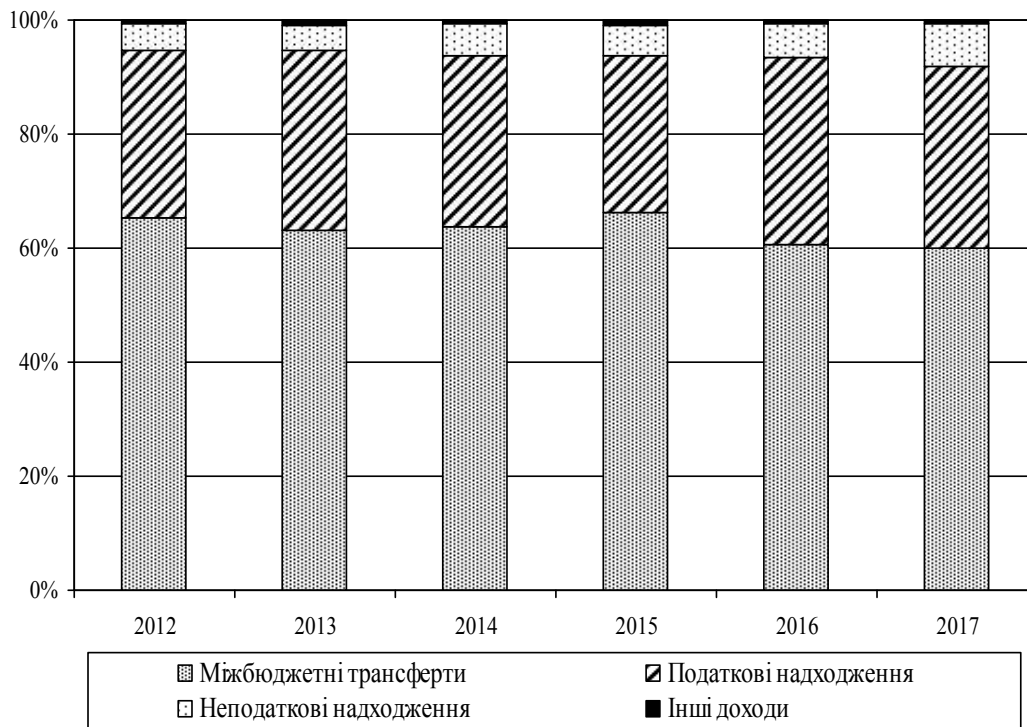

Рисунок 2 – Динаміка структури доходів місцевого бюджету Вінницької області, % (розраховано за даними [3; 4; 7])

Однак під час урахування в доходах місцевого бюджету Вінницької області обсягу трансфертів суттєво зменшується роль інших груп доходів, особливо податкових надходжень. Це свідчить про сильну залежність місцевого бюджету від фінансової підтримки з боку державного бюджету. Особливо це підтверджує той факт, що протягом усього досліджуваного періоду частка трансфертів у доходах місцевого бюджету Вінниччини стабільно була вищою, ніж 60%.

Висновки. У результаті проведеного дослідження виявлено, що в країні постає проблема щодо високого рівня зосередження бюджетних ресурсів на державному рівні. Структура доходів місцевого бюджету Вінницької області свідчить про нестабільність формування доходів місцевого бюджету, оскільки вони практично функціонують не за рахунок власної фінансової бази, а за рахунок міжбюджетних трансфертів з державного бюджету України. Це свідчить про високий рівень централізації та неможливість органів місцевого самоврядування самостійно забезпечувати розвиток адміністративно-територіальних одиниць. Така ситуація суперечить процесу реалізації політики децентралізації фінансових ресурсів, яка триває в країні.

Перспективами для подальших досліджень в цьому напрямі є співставлення процесу формування доходів місцевого бюджету в інших регіонах України та пошук шляхів подальшого зміцнення дохідної частини місцевих бюджетів.

Перелік використаних джерел

1. Європейська хартія про місцеве самоврядування, ратифікована Законом України № 452/97 – ВР від 15.07.97 – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_036.
2. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
3. Бюджет України за 2014 рік: статистичний збірник / [Л.М. Калініченко, Г.В. Гайдученко, Г.Ф. Ткаченко та ін.] – К.: Міністерство фінансів України, 2015 – 308 с.
4. Бюджет України за 2016 рік: статистичний збірник / [Л.М. Калініченко, Г.В. Гайдученко, Г.Ф. Ткаченко та ін.] – К.: Міністерство фінансів України, 2017 – 316 с.
5. Офіційний веб-сайт Міністерства фінансів України / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua/>.
6. Офіційний веб-сайт Казначейської служби України / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/index>.
7. Офіційний веб-сайт Департаменту фінансів Вінницької обласної державної адміністрації / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://vingfu.gov.ua/>.

ПРОБЛЕМИ ДЕФІЦИТУ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ

Дзись К. В.

Науковий керівник – к.е.н., доцент Козлов В. П.
Донецький національний університет імені Василя Стуса
(м. Вінниця, Україна)

Постановка проблеми. Проблема дефіциту державного бюджету є особливо актуальною для України, оскільки рівень видатків перевищує доходи безперервно декілька років. Така економічна ситуація в Україні спричиняє зростання рівня інфляції, диференціації в доходах та погіршення соціально-економічного стану в суспільстві. Отже, необхідно визначити особливості формування бюджетного дефіциту та можливі шляхи подолання цієї проблеми.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми дефіциту державного бюджету досліджували науковці, такі як В. Федосова, В. Андрущенко, В. Базилевич, О. Барановський, О. Сова, Ю. Пасічник та ін.

Метою дослідження є визначення проблем дефіциту державного бюджету України та особливостей його формування.

Основні результати дослідження. В економічній літературі поняття бюджетного дефіциту трактують як важливий інструмент державної фінансової політики, що впливає на економічне та соціальне становище країни та потребує заходів щодо його ліквідації [1, С. 224]. Дефіцит державного бюджету негативно впливає на економічну

ситуацію в країні. Він виникає внаслідок незбалансованого використання доходів державного бюджету, тобто перевищенням видатків над доходами. В ході дослідження на основі матеріалів Міністерства фінансів України було проведено аналіз виконання державного бюджету України протягом 2008-2017 рр. (табл. 1).

Таблиця 1 – Виконання державного бюджету України з 2008 по 2017 рр. (млн. грн.)

Роки	Доходи		Видатки		Дефіцит бюджету	
	% ВВП		% ВВП		% ВВП	
2008	231686,3	22,44	241454,5	25,47	-12500,7	-1,32
2009	209700,3	22,96	242437,2	26,54	-35517,2	-3,89
2010	240615,2	22,23	303588,7	28,04	-64265,5	-5,94
2011	314616,9	23,90	333459,5	25,33	-23557,6	-1,79
2012	346054,0	24,56	395681,5	28,08	-53445,2	-3,79
2013	339180,3	23,31	403403,2	27,73	-64707,6	-4,45
2014	357084,2	22,79	430217,8	27,46	-78052,8	-4,98
2015	534694,8	27,01	576911,4	29,14	-45167,5	-2,28
2016	616274,8	25,86	684743,4	28,73	-70130,2	-2,94
2017	793265,0	26,59	839243,7	28,13	-47849,6	-1,60

В результаті аналізу було виявлено, що дефіцит державного бюджету в Україні за останні десять років найбільшого значення досягнуто в 2014 р. – 78052,8 млн. грн., що становило – 4,98 % ВВП. Відповідно найменше значення – у 2008 р. з показником 12500,7 млн. грн. (1,32 % ВВП).

Згідно з даними міжнародної статистики, «нормальна» величина бюджетного дефіциту в індустріально розвинених країна коливається у межах 3-4% ВВП. За середньосвітової його величини 4,5%. Існує тенденція до стабілізації бюджетного дефіциту в середньосвітовому вимірі 4-5% ВВП [3, С. 137].

Більшість дослідників виділяють наступні основні причини виникнення дефіциту державного бюджету в Україні:

- низький рівень бюджетного планування;
- недосконала система оподаткування;
- держава не здійснює на необхідному рівні контроль щодо руху готівки та наявністю неконтрольованих потоків готівки поза банками;

- нестабільна політична та економічна ситуація;
- воєнні дії на сході України;
- недосконала система соціальних та економічних пільг;
- нераціонально здійснюються бюджетні витрати;
- високий рівень тіньової економіки.
- часті зміни українського законодавства [4, С. 371].

В умовах нестабільної політичної та економічної ситуації необхідно знаходити механізми ефективного управління доходами і видатками, щоб зменшити дефіцит державного бюджету та не допустити збільшення державного боргу. Щоб знизити дефіцит державного бюджету, необхідно:

1. Удосконалити податкову систему, забезпечити оптимальний рівень податкових вилучень для формування бюджетів усіх рівнів і створення сприятливих умов для підприємницької діяльності.

2. Залучити до інвестиційної сфери особисті заощадження населення.

3. Забезпечити фінансову підтримку малого та середнього бізнесу шляхом розробки і виконання цільових програм розвитку малого й середнього підприємництва.

4. Посилити відповідальність суб'єктів господарювання та їх керівників, зокрема особисту майнову і кримінальну відповідальність, за недотримання вимог законодавства, несвоєчасність і повноту розрахунків з бюджетом та державними позабюджетними фондами.

5. Скоротити видаткову частину бюджету: зменшити витрати на фінансування управлінських структур, створити жорсткий контроль за виплатою державних коштів.

6. Перейти від бюджетного фінансування до системи надання субсидій, субвенцій, інвестиційних позик суб'єктам господарювання.

7. Удосконалити нормативно-правове забезпечення бюджетного процесу [5, С. 152].

Висновок. Отже, в Україні питання дефіциту державного бюджету є актуальним. Потрібно постійно контролювати рівень дефіциту державного бюджету та застосовувати систему економічних заходів для ефективного управління.

Перелік використаних джерел

1. Кравченко В.П. Дефіцит державного бюджету України, негативні наслідки та шляхи подолання / В.П. Кравченко, Н.В. Кравченко // Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького. – 2015. – № 12. – С. 223-227.

2. Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://index.minfin.com.ua>.

3. Онищенко С. В. Аналіз стану та динаміки дефіциту державного бюджету України / С.В. Онищенко, Я.С. Голян // Вісник Одеського національного університету. Серія : Економіка. – 2015. – Т. 20, Вип. 1(1). – С. 136-139.

4. Чубак А. Аналіз сучасного стану дефіциту державного бюджету України / А. Чубак, А. Кушнір, О. Стібель // Збірник наукових праць Державного економіко-технологічного університету транспорту. Сер. : Економіка і управління. – 2016. – Вип. 35. – С. 367-376.

5. Янів Л.М. Проблеми дефіциту державного бюджету України і шляхи їх розв'язання / Л.М. Янів, О.А. Зінченко // Вісник Дніпропетровського університету. Серія : Менеджмент інновацій. – 2016. – Т. 24, вип. 6. – С. 144-153.

РОЗВИТОК ФІНАНСОВОГО ЛІЗИНГУ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Золотар А. К.

Науковий керівник – к.е.н., доцент Козлов В. П.
Донецький національний університет імені Василя Стуса
(м. Вінниця, Україна)

Постановка проблеми. На сьогоднішній день лізинг активно впливає на розміри інвестицій в країні, відкриває можливості для розвитку нових технологій. Провідні іноземні лізингові компанії пристосовуються до реальних потреб сучасної економіки, впроваджуючи новітні форми та методи надання лізингових послуг і розширюючи сферу їх застосування. Лізинг як альтернатива кредитуванню банків, виступає дієвим інструментом процесу ефективного функціонування підприємств усіх напрямів економічно-господарської діяльності і тому актуальність досліджень в цьому напрямі не викликає сумнівів. Забезпечення ефективного функціонування ринку лізингу в нашій країні потребує визначення проблем, які характерні для ринку лізингу та розробку заходів щодо їх вирішення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Питання розвитку ринку лізингових послуг досліджено у працях багатьох сучасних науковців, серед яких, зокрема: О. В. Борисюк, О. А. Горбатенко, О. В. Гудима, Н. І. Копняк, А. М. Мороз, Б. В. Наконечний та ін. Проте певні питання, пов'язані з особливостями ринку лізингових послуг, потребують подальших досліджень.

Основною метою даної роботи є визначення особливостей та перспектив розвитку фінансового лізингу в Україні.

Виклад основного матеріалу. Фінансовий лізинг, згідно з Законом України «Про фінансовий лізинг», – це вид цивільно-

правових відносин, що виникають із договору фінансового лізингу. За договором фінансового лізингу лізингодавець зобов'язується набути у власність річ у продавця (постачальника) відповідно до встановлених лізингоодержувачем специфікацій та умов і передати її у користування лізингоодержувачу на визначений строк не менше одного року за встановлену плату (лізингові платежі) [1]. Ідея фінансового лізингу дуже проста – поєднати оренду з кредитом, щоб створити фінансовий інструмент з економічно привабливими характеристиками.

Фахівці найчастіше визначають такі переваги лізингу: прийнято вважати, що використання лізингової схеми допомагає оптимізувати оподаткування підприємства; в умовах обмежених фінансових ресурсів спостерігається розширення виробничих потужностей; завдяки прискоренню процесів амортизації виробничої бази набагато швидше відбувається окупність технологій [2].

До головних переваг лізингу слід віднести його більшу, у порівнянні з банківським кредитуванням, фінансову безпеку, оскільки, фінансовий лізинг унеможливує нецільове використання фінансових ресурсів. Проте, маючи незаперечні переваги, фінансовий лізинг не позбавлений й певних недоліків у порівнянні з банківським кредитуванням, до яких слід віднести: значний обсяг авансового внеску як правило, обов'язковою умовою договору лізингу є авансовий внесок у розмірі не менше 30% від загальної вартості обладнання; складності лізингу можуть виникати в організаційному плані, оскільки в угоді приймає участь велика кількість контрагентів, а це збільшує термін придбання обладнання.

Наразі угоди фінансового лізингу стали досить поширеним явищем у господарській діяльності багатьох компаній. Це пояснюється тим, що у разі відсутності у компанії необхідних обігових коштів і можливості довгострокового кредитування вона зможе за допомогою фінансового лізингу отримати права користування і володіння необхідним обладнанням. У якості фінансової послуги, фінансовий лізинг у теперішній час виступає одним з основних чинників посилення конкурентоспроможності підприємств, поліпшення якості послуг, що надаються, покращення ефективності виробництва. Наслідком цього є зміцнення позицій вітчизняних підприємств як на національному, так і на світовому ринку товарів і послуг.

Аналіз динаміки розвитку обох з інституційних груп надавачів лізингових послуг проводився за даними Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері фінансових послуг. Станом на 30 вересня 2017 року до переліку юридичних осіб, які мають право надавати фінансові послуги та перебувають на обліку в Нацкомфінпослуг, внесено інформацію про 196 юридичних осіб-лізингодавців, а до Державного реєстру фінансових установ внесено

інформацію про 408 фінансових компаній, що надають послуги фінансового лізингу. За підсумками січня-вересня 2017 року спостерігалось зменшення кількості договорів фінансового лізингу на 22,4% порівняно з аналогічним періодом 2016 року. При цьому вартість договорів фінансового лізингу збільшилась на 20%.

На сьогоднішній день українські підприємства все більше користуються лізингом. Так, за даними Асоціації «Українське об'єднання лізингодавців», протягом трьох кварталів 2017 р. обсяг нового бізнесу лізингових компаній - учасниць Асоціації становив майже 6,89 млрд. грн. (сукупна вартість предметів лізингу). Це на 103% перевищує аналогічні показники 2016 р. За дев'ять місяців 2017 р. сукупний портфель лізингових компаній, які входять до Асоціації «Українське об'єднання лізингодавців», виріс майже на 5% (+474 млн. грн.) і станом на 30 вересня 2017 р. становив 10,614 млрд. грн. [2].

Збільшення обсягів фінансування предметів лізингу відбувається як за рахунок активізації роботи з клієнтами, які раніше мали досвід роботи з лізинговими компаніями, так і за рахунок налагодження співпраці з представниками малого і середнього бізнесу, реалізації різних роз'яснювальних програм. Малий та середній бізнес починає більше розуміти переваги різних небанківських способів фінансування, тоді як банківський ринок залишається зарегульованим, дуже часто банківські кредити є недоступними для малого та середнього бізнесу. Лізингові компанії – учасники асоціації "Українське об'єднання лізингодавців" (об'єднує лівову частину учасників ринку ринку) демонструють значно більші темпи зростання – за 2017 рік учасниками асоціації було укладено нових угод на суму 9,7 млрд грн, що на 53 % більше ніж минулого року.

Проте в Україні лізингові компанії зіштовхуються зі специфічними проблемами, серед яких: різке зростання простроченої заборгованості; закритість доступу до відносно дешевих фінансових ресурсів через заборону кредитування в іноземній валюті; необхідність зміни та реструктуризації графіків платежів для надійних клієнтів; дострокове закриття угод; необхідність вилучення предметів лізингу у недобросовісних клієнтів; активізація шахрайства; відмова страхових компаній у виплаті відшкодування; тиск із боку кредиторів. Також основними перешкодами в розвитку ефективного ринку лізингових послуг є нестача довгострокових коштів лізингодавців та низька платоспроможність більшості потенційних лізингоотримувачів [3]. Саме це значно підвищує ризикованість лізингових відносин. Для забезпечення подальших перспектив розвитку лізингових відносин в Україні в умовах кризи потрібно активізувати державне регулювання і підтримку лізингу. Пріоритетним завданням є створення такої системи,

яка була б здатна забезпечити ефективність та гнучкість виробництва до різноманітних потреб постачальників і споживачів.

Висновки. Дослідивши сучасні аспекти надання лізингових послуг в Україні, можна зробити висновок, що лізинг є одним із найбільш ефективних фінансових інструментів, що надає реальну можливість підприємствам оновлювати свої основні фонди, підвищувати конкурентоспроможність продукції, що випускається, знижувати податкові й оперативні витрати. Роль лізингу, як однієї з ефективних форм фінансування інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств, зростає в умовах браку власних фінансових ресурсів і обмеженого доступу до кредитних ресурсів.

Перелік використаних джерел

1. Про фінансовий лізинг (Україна), 6 грудня 1997, № 723/97. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/723/97-%D0%B2%D1%80>].

2. В 2017 році обсяг угод українських лізингових компаній збільшиться майже вдвоє // Асоціація «Українське об'єднання лізингодавців». [Електронний ресурс] Режим доступу: http://www.uul.com.ua/press/leasnews/item_1096.

3. Борисюк О.В., Гуменюк, О.М. / Фінансовий лізинг в Україні: переваги та недоліки // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2014. – Серія: Економічні науки. – № 5(4), С. 19-21.

АНАЛІЗ ЧИННИКІВ НЕЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ КОШТІВ ПОЗИК МФО ТА ШЛЯХИ ПРОТИДІЇ

Клименко К. В.

к.е.н., старший науковий співробітник відділу
міжнародних фінансів та фінансової безпеки

Савостьяненко М. В.

старший науковий співробітник відділу
міжнародних фінансів та фінансової безпеки

Державна навчально-наукова установа

«Академія фінансового управління»

(м. Київ, Україна)

В сучасних умовах світова фінансова система схильна до швидких та динамічних трансформацій, які полягають у зростаючій невизначеності та непрогнозованості економічних процесів, скороченні та викривленні економічних циклів, підвищені ризиків загострення економічної конфронтації, що ускладнює побудову Україною відносин із зовнішніми кредиторами.

Для України надзвичайно важливою є повноцінна інтеграція у світову фінансову систему із максимальним акцентом на розвиток потенціалу національної економіки. Виходячи з цього, головним завданням є побудова механізму ефективного міжнародного фінансового співробітництва задля забезпечення економічного відновлення та зростання та підвищення рівня національної безпеки країни.

Ефективність використання коштів зовнішніх запозичень – одна з ключових проблем у співробітництві з міжнародними фінансовими організаціями (далі – МФО).

Актуальність проблеми обумовлюється обмеженістю бюджетних ресурсів та зовнішнього фінансування в умовах затяжної економічної кризи і критичного стану кредитно-боргової сфери. Зважаючи на це, вкрай важливо забезпечити ефективну оптимізацію джерел зовнішнього фінансування і контроль за цільовим і результативним використанням запозичених коштів.

Дослідженням окреслено низку проблемних питань, які спричиняють несвоєчасне та/або неповне використання коштів МФО в секторальному розрізі, що, в свою чергу, призводить до гальмування відповідних проектів, перенесення строків їх реалізації, в окремих випадках до анулювання виділених коштів, і як наслідок – до неефективного використання бюджетних коштів.

На основі результатів аналізу відкритих джерел інформації щодо оцінки ефективності використання фінансових ресурсів МФО, можна зробити наступні висновки:

1. У секторі транспортної інфраструктури основними причинами, які негативно впливають на реалізацію зазначених проектів є: відсутність стратегії реформування галузі; довготривале узгодження питання відведення земельних ділянок в рамках реалізації проектів транспортної інфраструктури; сезонність проведення робіт; довготривала підготовка тендерної документації; брак коштів, передбачених державним бюджетом на співфінансування заходів у відповідному році, і, як наслідок, необхідність продовження строків реалізації проектів; відсутність коштів, необхідних для сплати ПДВ.

Основні пропозиції щодо активізації використання коштів проектів у секторі транспортної інфраструктури можуть бути спрямовані на вирішення таких проблемних питань, як: надання можливості позичальникам сплати ПДВ за рахунок коштів позики, або місцевого бюджету, або коштів самого підприємства; отримання згоди землевласників та місцевої влади щодо переселення та відведення землі на етапі підготовки проектів (до набрання чинності міжнародним договором); передбачення у державному бюджеті в повному обсязі

коштів, необхідних для фінансування відведення відповідних земельних ділянок [1].

2. В енергетичному секторі основними причинами, які негативно впливають на реалізацію проектів, є: необхідність реформування галузі; довготривале узгодження питання щодо землевідведення; довготривала підготовка тендерної документації; складність технологічного процесу модернізації енергетичної системи.

Для вирішення зазначених проблем можуть бути застосовані заходи з прискорення підготовки стратегії реформування галузі; забезпечення отримання згоди землевласників та місцевої влади щодо переселення та відведення землі на етапі підготовки проектів (до набрання чинності міжнародним договором).

3. У секторі житлово-комунального господарства головними проблемами, які стримують реалізацію відповідних проектів розвитку та негативно впливають на використання залучених коштів, є: низька інституційна спроможність відповідального виконавця та бенефіціарів проектів; відсутність порядку відбору субпроектів та довготривалий відбір потенційних бенефіціарів проектів; довготривала підготовка тендерної документації та низька якість підготовленої документації через недостатність досвіду у відповідальних виконавців; відсутність коштів, необхідних для сплати ПДВ; відсутність підтримки субпроектів унаслідок зміни керівництва в містах-учасниках та керівництва підприємств-учасників проектів.

Пропозиції, спрямовані на вирішення вище зазначених проблемних питань, полягають у визначенні необхідності вдосконалення нормативно-правового регулювання – розробки та затвердження Порядку відбору потенційних бенефіціарів проектів; забезпечення відбору потенційних бенефіціарів виключно на етапі підготовки (до підписання кредитних угод); залучення грантових коштів для модернізації та технічного переоснащення комунальних підприємств; вирішення питання можливості сплати ПДВ за рахунок коштів позики, місцевого бюджету або коштів самого підприємства (до набрання чинності міжнародним договором).

4. У соціальному секторі та секторі охорони здоров'я проблемними питаннями, які стримують реалізацію проектів є: відсутність стратегії реформування сектора; низька інституційна спроможність відповідального виконавця та бенефіціарів проектів; низька якість та темпи підготовки тендерної документації.

Для врегулювання зазначених проблемних питань та активізації реалізації проектів може бути запропоновано проведення реструктуризації проектів з метою переорієнтації фінансування заходів, спрямованих на підтримку нової політики розвитку відповідних секторів [2].

Прикладом того, як несвоєчасне вирішення проблемних питань впливає на реалізацію проектів МФО, може бути стан реалізації проектів «Незв'язаний фінансовий кредит – Інвестиційна частина» та «Надзвичайна кредитна програма для відновлення України» (загальна сума двох проектів) 500 млн євро, метою яких є відновлення комунальної та соціальної інфраструктури східних регіонів України. Незважаючи на надзвичайно важливе значення цих двох проектів та на те, що строки їх реалізації завершувались ще у грудні 2017 року, щодо першого проекту, станом на вересень 2017 року вибірка коштів взагалі не розпочиналась, а за другим, на той самий період становила лише 7,5% [1].

Причинами такого стану реалізації проектів були: невизначення координатора залучення коштів, відсутність чітких критеріїв відбору проектів з урахуванням потреб регіону (порядку відбору) та чіткого бачення необхідних обсягів фінансування для подолання негативних наслідків та відновлення головних інфраструктурних об'єктів у східних регіонах України, а також для забезпечення потреб внутрішньо переміщених осіб. Зазначене призводить до необґрунтованих обсягів залучення кредитних коштів МФО [3].

Таким чином, найбільш поширеними проблемними питаннями, які негативно впливають на рівень вибірки коштів МФО, є відсутність стратегії реформування відповідного сектора економіки, необхідність змін до законодавства, довготривала підготовка тендерної документації, довготривале узгодження відведення земельних ділянок, низька інституційна спроможність відповідального виконавця та бенефіціарів проектів, відсутність коштів для сплати ПДВ.

Дослідження проблем в контексті розвитку співробітництва з МФО з урахуванням проведеного аналізу і виявлених проблемних питань, у тому числі у діяльності відповідальних виконавців, потребує вжиття дієвих заходів для реального поліпшення стану реалізації відповідних проектів. За результатами аналізу, можна виділити наступні рекомендації:

- на рівні Кабінету Міністрів слід розглянути питання доцільності розроблення та затвердження нової стратегії з питань співробітництва з МФО;

- на рівні Міністерства фінансів України слід забезпечити розробку та прийняття порядку ведення реєстру проектів економічного та соціального розвитку України, що підтримуються міжнародними фінансовими організаціями;

- проблемні питання щодо причин затримок у підготовці та реалізації спільних проектів економічного та соціального розвитку України, потребують окремого дослідження на рівні Міністерства фінансів України та відповідальних виконавців проектів міжнародних

фінансових організацій.

Перелік використаних джерел

1. Звіт про результати аналізу стану залучення та використання позик міжнародних фінансових організацій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www/ac-rada.gov.ua/doccatalog/document/16753343/Zvit_19-7_2017.pdf?subportal=main.

2. Колосова В.П. Вплив міжнародних фінансових організацій на економічний розвиток країни: питання теорії / В.П. Колосова // Економіка України. – 2016. – № 12. – С. 61-71.

3. Терещенко Г.М. Проблеми та перспективи залучення ресурсів міжнародних фінансових організацій / Г. М. Терещенко, О.І. Капленко, Х.І. Северіна // Наукові праці НДФІ. – 2017. – № 3. – С. 111-119.

АНАЛІЗ ВИДАТКІВ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ У 2011-2017 рр.

Клімова А. В.

Науковий керівник – к.е.н. Марина А. С.

Донецький національний технічний університет
(м. Покровськ, Україна)

Для того, щоб державні функції виконувались належним чином, державі необхідні фінансові ресурси, які отримуються шляхом формування і використання централізованого фонду грошових коштів – державного бюджету. Якщо бюджетний процес здійснюється правильно, то в країні спостерігається економічна і соціальна стабільність та високий рівень життя населення.

Видатки Державного бюджету України – кошти, спрямовані на здійснення програм та заходів, передбачених відповідним бюджетом.

Видатки бюджету можна класифікувати за економічною характеристикою, за функціями, що виконує держава, між головними розпорядниками бюджетних коштів, між бюджетними програмами [1].

Видатки та кредитування бюджету класифікуються за:

- бюджетними програмами (програмна класифікація видатків та кредитування бюджету);

- ознакою головного розпорядника бюджетних коштів (відомча класифікація видатків та кредитування бюджету);

- функціями, з виконанням яких пов'язані видатки та кредитування бюджету (функціональна класифікація видатків та кредитування бюджету).

Функціональна класифікація видатків та кредитування бюджету має такі рівні деталізації:

- розділи, в яких систематизуються видатки та кредитування бюджету, пов'язані з виконанням функцій держави чи місцевого самоврядування;

- підрозділи та групи, в яких конкретизуються видатки та кредитування бюджету на виконання функцій держави чи місцевого самоврядування [1].

Функціональна класифікація була побудована відповідно до функцій держави. За цією класифікацією видатки Державного бюджету поділяються на: загальнодержавні функції; оборона; громадський порядок, безпека та судова влада; економічна діяльність; охорона навколишнього природного середовища; житлово-комунальне господарство; охорона здоров'я; духовний і фізичний розвиток; освіта; соціальний захист та соціальне забезпечення.

Видатки бюджету за економічною класифікацією поділяються на: поточні видатки; капітальні видатки; нерозподілені видатки.

Розглянемо динаміку видатків Державного бюджету України за функціональною класифікацією, яка наведена на рис. 1.

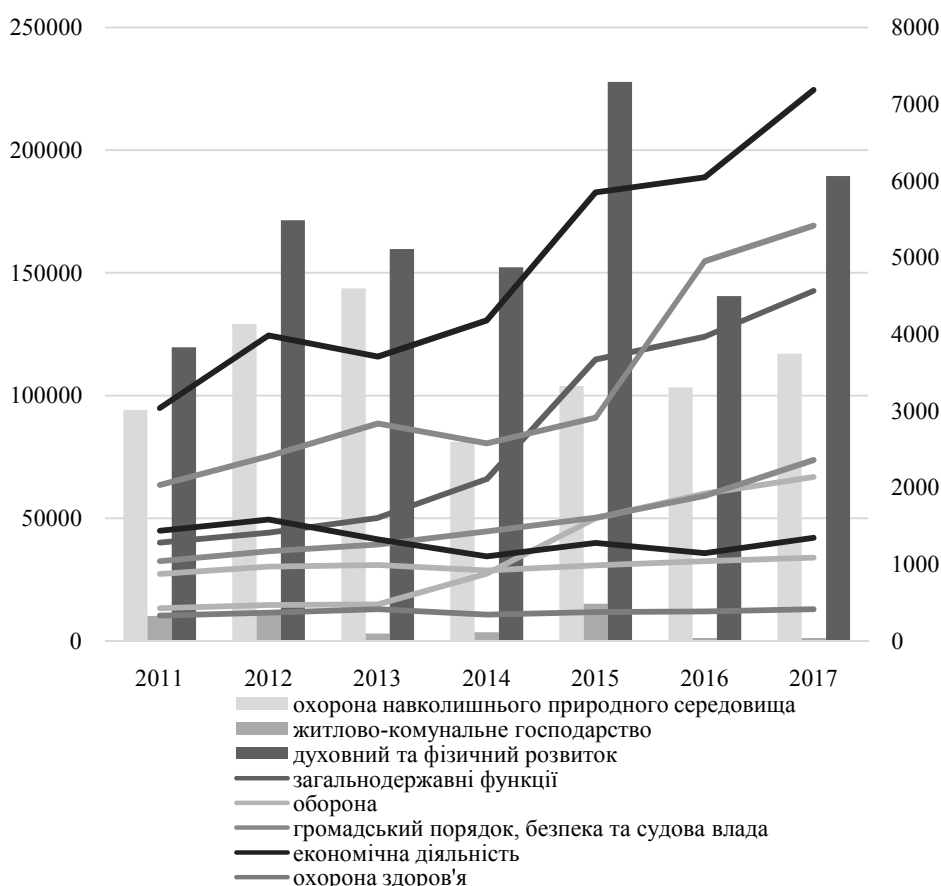

Рисунок 1 – Динаміка видатків Державного бюджету України за 2011-2017 рр., млн. грн.

* побудовано автором за даними [2]

В аналізованому періоді за 2011-2017 рр. майже всі видатки Державного бюджету України за функціональними ознаками мають позитивну динаміку, окрім житлово-комунального господарства, яке у 2016-2017 рр. стрімко зменшилось з 483 млн. грн. до 39 млн. грн. (на 444 млн. грн., або 91,93%). Також, за 2015-016 рр. відбулося значне зниження видатків на духовний та фізичний розвиток з 7289 млн. грн. до 4496 млн. грн. (2793 млн. грн., або 38,32%), але у 2017 році знову відбулося зростання цього показника.

Негативна динаміка деяких показників починаючи з 2014 року пояснюється економічною та політичною ситуаціями в Україні та проведення антитерористичної операції на Сході України, які спричинили зміни у пріоритетах фінансування видатків Державного бюджету.

Структуру видатків Державного бюджету України наведено у табл. 1.

Таблиця 2 – Структура видатків Державного бюджету України за 2011-2017 рр., %

Найменування видатків за функціональними ознаками	Рік						
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
загальнодержавні функції	12,0	11,1	12,4	15,3	19,7	18,2	18,4
оборона	4,0	3,7	3,7	6,4	8,6	7,6	8,6
громадський порядок, безпека та судова влада	9,7	9,2	9,7	10,4	8,6	8,5	9,5
економічна діяльність	13,4	12,5	10,2	8,0	6,9	5,0	5,4
охорона навколишнього природного середовища	0,9	1,1	1,1	0,6	0,6	0,5	0,5
Житлово-комунальне господарство	0,1	0,1	0,0	0,0	0,1	0,0	0,01
охорона здоров'я	3,1	2,9	3,2	2,5	2,0	1,7	1,7
духовний та фізичний розвиток	1,2	1,4	1,3	1,1	1,3	0,7	0,8
освіта	8,2	7,6	7,7	6,7	5,3	4,0	4,4
соціальний захист та соціальне забезпечення	19,1	19,0	22,0	18,7	15,6	26,9	21,8
кошти, що передаються до бюджетів інших рівнів	28,5	31,5	28,7	30,4	31,4	26,9	29

* розраховано автором за даними [2]

Кошти, що передаються до бюджетів інших рівнів, посідають перше місце у структурі статей видатків Державного бюджету, а такі статті, як соціальний захист та соціальне забезпечення, загальнодержавні функції – у загальній структурі займають дещо менші частки.

У структурі статей видатків Державного бюджету за аналізований період частки таких статей, як «громадський порядок, безпека та судова влада», «економічна діяльність», «охорона навколишнього природного середовища», «житлово-комунальне господарство», «охорона здоров'я», «духовний та фізичний розвиток» та «освіта» зменшилися – 0,2%, 8%, 0,4%, 0,09%, 1,4%, 0,4% відповідно, при цьому більше ніж у два рази збільшилась частка статті «оборона» (з 4% до 8,6%).

Розглянуті матеріали дають підставу стверджувати, що в цілому в Україні спостерігається зростання видатків Державного бюджету, крім 2014 та 2016 рр. Але при цьому відбуваються зміни у самій структурі видатків. І такі зміни можуть негативно вплинути на економічну, політичну та демографічну ситуації в країні.

Позитивна тенденція витрат впливає на економічну діяльність держави, тому необхідно щоб уряд країни приділяв цьому більшу увагу. Поки що позитивний рух витрат лишає бажати кращого, але є тенденції, які свідчать про те, що найближчим часом відбудуться зміни, які будуть тягнути за собою зміни в структурі Державного бюджету.

Перелік використаних джерел

1. Бюджетний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua>.

2. Офіційний сайт Державної казначейської служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.treasury.gov.ua>.

ЗАОЩАДЖЕННЯ ДОМОГОСПОДАРСТВ ЯК РЕСУРСНА СКЛАДОВА ВНУТРІШНІХ ІНВЕСТИЦІЙ КРАЇНИ

Хамула А. В.

Науковий керівник – к.е.н., доцент Козлов В. П.
Донецький національний університет імені Василя Стуса
(м. Вінниця, Україна)

Актуальність дослідження. Залучення інвестиційних ресурсів для вітчизняної економіки є одним з найважливіших завдань державної політики. Джерелом цих ресурсів можуть виступають національні заощадження, що займають особливе місце в системі економічних процесів, оскільки зачіпають інтереси багатьох економічних суб'єктів: домашніх господарств, кредитно-банківської системи, підприємств,

держави. З одного боку, заощадження – важливий показник рівня життя населення, з іншого – джерело інвестицій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Загальнотеоретичним аспектам залучення заощаджень домогосподарств присвячено праці провідних учених-економістів України та світу. Вплив заощаджень на економічний розвиток розглядали Е. Гілл, К. Макконелл, А. Сміт, І. Фішер, У. Шарп та ін. Українська економічна наука з цього питання представлена такими дослідниками, як В. Д. Базилевич, В. М. Геєць, О. В. Дзюблюк, Т. І. Єфименко, В. Г. Купченко, Т. Кізіма, І. О. Лютий, Н. М. Ольховик, А. Ю. Рамський, А. Степанова, І. Я. Чугунов та іншими.

Виклад основного матеріалу. В економічній літературі можна зустріти різні тлумачення категорії «заощадження». Однак найчастіше з його допомогою описують систему економічних відносин між суб'єктами з приводу формування, збереження та використання грошових коштів та фінансових ресурсів. Кількісно заощадження визначають як різницю між наявним доходом того чи іншого суб'єкта та витратами на споживання, або, іншими словами, – це частина наявного доходу, не використана на споживання [1, С. 106]. Якщо говорити про домогосподарства, то заощадження – це частина грошових доходів населення, що залишається після покриття ним усіх витрат на поточне споживання і може бути використана на задоволення яких-небудь потреб у майбутньому. Ці потреби можуть бути як споживчого, так і інвестиційного характеру.

Заощаджувальною діяльністю можуть займатися усі групи економічних суб'єктів: домогосподарства, підприємства та держава. Для підприємств заощадження набувають форми амортизаційних відрахувань та частини нерозподіленого та не використаного на споживання прибутку. Для держави – це, перш за все, профіцит державного бюджету (що у сучасній економіці буває не часто). Тому, безумовно, саме домогосподарства виступають головним суб'єктом заощаджувального процесу, адже саме вони мають найбільшу свободу у визначенні шляхів використання наявного доходу, а їх діяльність у цій сфері значно менше регулюється відповідними нормативними актами (на відміну від держави та підприємств).

Разом з тим далеко не всі заощадження домогосподарств перетворюються на інвестиційні ресурси. Частина з них зберігається у вигляді готівкових заощаджень, які не потрапляють до фінансових інститутів та не перетворюються на інвестиційний ресурс. Лише у тому випадку, коли населення приймає рішення про перетворення своїх заощаджень на якийсь об'єкт підприємницької діяльності або на фінансовий інструмент (навіть якщо це робиться тимчасово з метою

накопичення необхідної суми для майбутніх споживацьких витрат) заощадження стають інвестиційним ресурсом.

Не слід забувати, що доходність та ризикованість фінансових активів може бути одним з факторів, що впливають не тільки на спосіб розміщення заощаджень, але й на сам їх розмір [2, С. 90]. Процес перетворення заощаджень домогосподарств в інвестиції є досить складним і таким, що відчуває на собі вплив низки різноманітних мотивів та факторів.

Мотиви домогосподарств до заощадження можуть бути різноманітними та формуються залежно від економічних, політичних, соціальних, культурних, історичних та інших умов, у яких діють економічні суб'єкти. Існує точка зору, що у найбільш узагальненому вигляді усі мотиви можна поділити на основні групи: зберегти частину доходу та скористатися заощадженнями як певним страховим фондом при виникненні кризових ситуацій або за допомогою заощаджень отримати додатковий дохід у майбутньому [3, С. 196].

Сучасний ринок фінансових інструментів розвивається досить бурхливо. Протягом останніх років значно розширився асортимент фінансових послуг, які орієнтовані головним чином на домогосподарства. Серед них можна назвати інститути спільного інвестування, споживче кредитування (особливо швидко зростало напередодні кризи 2009 р.), іпотечне кредитування, банківські карткові послуги тощо. Це, з одного боку, розширює можливості фінансових інститутів виділяти окремі сегменти серед домогосподарств та працювати з цільовими ринками, а з іншого – значно посилює конкуренцію як між фінансовими інститутами, так і між фінансовими інструментами.

Економічна сутність заощаджувальних процесів домогосподарств як важливого інституційного сектора економіки розкривається через їхню роль у формуванні «багатства» та інвестиційних ресурсів, спрямованих на відтворення валового внутрішнього продукту для забезпечення подальшого економічного розвитку.

З огляду на це первинною формою добробуту населення країни можуть визнаватися заощадження, які акумулюються у домогосподарств для формування їх необоротного матеріального та нематеріального капіталу для споживання у майбутньому.

Вторинною формою можна визначити інвестиційний потенціал – трансформовані заощадження, які будуть спрямовані на придбання інвестиційного продукту (із спроможністю генерування доходів) і включені до процесу відтворення ВВП [4, С. 22].

Разом з тим заощадження населення є значним потенційним джерелом інвестицій. Оцінити розмір заощаджень домогосподарств можна на підставі даних вибіркового обстеження умов життя

домогосподарств України, які проводяться Державною службою статистики України. У 2017 р. приріст заощаджень домогосподарств склав 68919 млн грн, у тому числі приріст фінансових активів – (-10409) млн. грн. Заощадження, які здійснюються домогосподарствами у кожному році, упродовж останнього часу незначно коливаються, хоча у 2017 р. і спостерігалось збільшення приросту заощаджень порівняно з 2016 р. на 2 237 млн. грн. (табл. 1).

Таблиця 1 – Доходи, витрати та заощадження населення України, млн. грн.

Рік	Доходи	Витрати	Заощадження	Питома вага заощаджень у доходах, %
2009	235 345	179 066	56 279	23,9
2010	280 565	213 324	67 241	24,0
2011	334 486	266 383	68 103	20,4
2012	374 962	306 519	68 443	18,3
2013	382 124	325 117	57 007	14,9
2014	396 760	322 743	74 017	18,7
2015	448 645	391 157	57 488	12,8
2016	526 037	460 391	66 682	12,7
2017	642 105	573 186	68 919	10,7

Разом з тим, хоча протягом останніх трьох років абсолютне значення (у поточних цінах) заощаджень зростає, однак їх питома вага у загальних доходах домогосподарств має стійку тенденцію до зменшення. Якщо порівнювати 2017 р. навіть з кризовим 2009 р., то питома вага заощаджень у загальних доходах населення зменшилася у 2,2 рази. Це свідчить, що зростання цін, яке спостерігається в останні роки, значно підвищує величину так званого автономного споживання (споживчі витрати, які забезпечують мінімальний рівень, необхідний для виживання). Як наслідок, можливості населення у поділі наявного доходу на споживання та заощадження різко скоротилися. Незважаючи на це, накопичені заощадження є досить значними, а тому їх мобілізація як інвестиційних ресурсів залишається актуальною.

Сучасний механізм залучення заощаджень населення у процес економічного зростання в Україні характеризується такими особливостями: у той час як господарюючі суб'єкти здійснюють пошук доступних джерел фінансування інвестицій, значна частина заощаджень накопичується у формі національної та іноземної валюти.

На цьому етапі провідну роль в акумуляції заощаджень населення відіграють банки, ресурсна база яких майже на третину складається з коштів фізичних осіб [5, С. 77].

Перетворення заощаджень населення в неорганізованій формі в інвестиції дозволить збільшити доходну частину державного бюджету, скоротити видатки на соціальні трансферти, забезпечити господарюючих суб'єктів та державу необхідними ресурсами, збільшити доходи населення. Це, своєю чергою, сприятиме відновленню економічної стабільності та забезпеченню економічного зростання. Незважаючи на те, що економічна та політична криза негативно впливає на реальні доходи населення та, як наслідок, на розмір їх заощаджень, інвестиційний потенціал домогосподарств залишається великим, у тому числі через зберігання значної частини цих ресурсів у пасивній формі [6, С. 47].

Висновки. Подолання економічного відставання України потребує значних інвестицій для нарощування її виробничого потенціалу. Найбільш вірогідним джерелом інвестиційних ресурсів на сьогодні можуть бути внутрішні заощадження, перш за все домогосподарств. Однак протягом останніх років питома вага заощаджень у сукупних доходах населення має стійку тенденцію до зменшення, що свідчить про фактичне зменшення реальних доходів населення. Тому розв'язання завдання формування інвестиційних ресурсів для прискорення економічного розвитку має включати як заходи зі збільшення доходів домогосподарств, так і їх заохочення до заощаджень у формі приросту фінансових активів. Головна роль у цьому належить фінансовим інститутам, які мають запропонувати більш надійні, привабливі та менш ризиковані фінансові інструменти, здатні зацікавити домогосподарства вкладати заощадження саме в них.

Перелік використаних джерел

1. Макконелл К. Экономикс: принципы, проблемы и политика: в 2 т. / К.Р. Макконелл, С.Л. Брю; [пер. с англ.]. – К.: Хагар-Демос, 1993. – Т. 1. – 106 с.

2. Кізіма Т. Домогосподарства на фінансовому ринку України: поведінково-мотиваційний аспект / Т. Кізіма, А. Кізіма // Світ фінансів. – 2016. – № 3(48) – С.89-101.

3. Франченко О.Л. Використання заощаджень населення в інвестування економіки країни через структури фондового ринку/ О.Л. Франченко// Формування ринкових відносин в Україні. – 2016. – № 3 (118). – С. 194-199.

4. Рамський А.Ю. Інвестиційний потенціал домогосподарств: монографія / А.Ю.Рамський. – К.: КНУТД, 2014. – 352 с.

5. Ціщик, Р.В. Аналіз динаміки та структури заощаджень населення України / Р.В. Ціщик // Економічний аналіз: зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: В.А. Дерій (голов. ред.) та ін. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2015. – Т. 20. – С. 71-75.

6. Степанова А. Заощадження домогосподарств як важливий інвестиційний ресурс країни / А. Степанова, Є. Удод // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. – 2015. – Вип. 136. – С. 45-50.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Черниш Н. В.

Науковий керівник – к.е.н., доцент Козлов В. П.
Донецький національний університет імені Василя Стуса
(м. Вінниця, Україна)

Місцеві бюджети є основною фінансовою базою органів місцевого самоврядування. Водночас місцеві бюджети є важливим і складним елементом бюджетної системи кожної держави. Із проведенням в Україні з 2014 року реформи децентралізації владних та фінансових повноважень держави на користь місцевого самоврядування місцеві органи самоврядування отримують більше повноважень, деякі з них стосуються формування доходів власних бюджетів.

Дослідженням проблем формування доходів місцевих бюджетів в умовах фінансової децентралізації займаються відомі українські науковці, такі як А. Нечай, Т. Бондарук, К. Павлюк, а також науковці вузької спеціалізації, однією з яких є Я. Казюк – координатор з фінансової децентралізації Центрального офісу реформ при Міністерстві регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України.

Метою дослідження є визначення особливостей формування доходів місцевих бюджетів в умовах фінансової децентралізації.

Після схвалення Урядом 1 квітня 2014 року Концепції реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади, одним із перших кроків виконання завдань реформи стала фінансова децентралізація [1].

В процесі фінансової децентралізації відбувається делегування повноважень місцевому самоврядуванню щодо прийняття рішень у сфері бюджетного регулювання соціально-економічного розвитку регіонів, що зміцнює фінансову незалежність органів місцевого самоврядування при прийманні рішень щодо формування бази оподаткування, визначення ставок відповідних місцевих податків та зборів, введення податкових стимулів для галузей економіки на регіональному рівні, а також формування структури видатків для надання суспільних благ населенню [2].

Починаючи з 2015 року, джерела наповнення місцевих бюджетів було розширено за рахунок передачі державного бюджету на місця цілої низки податків, а також запровадження нових зборів. Зокрема, тепер місцева влада збирає плату за надання адміністративних послуг, державне мито, частину податку на прибуток підприємств. Разом з тим, у місцеві бюджети надходять збори з роздрібного продажу підакцизних товарів (пива, алкогольних напоїв, тютюнових виробів, нафтопродуктів). Крім того, їхні доходи поповнились податком на нерухомість, яким відтепер оподатковується і комерційне (нежитлове) майно, екологічним податком та платою за користування надрами.

Ключовим моментом є те, що тепер місцева влада сама вирішує, на які потреби витратити ці кошти.

Розглянемо динаміку надходжень до місцевих бюджетів протягом 2014-2017 років (рис. 1).

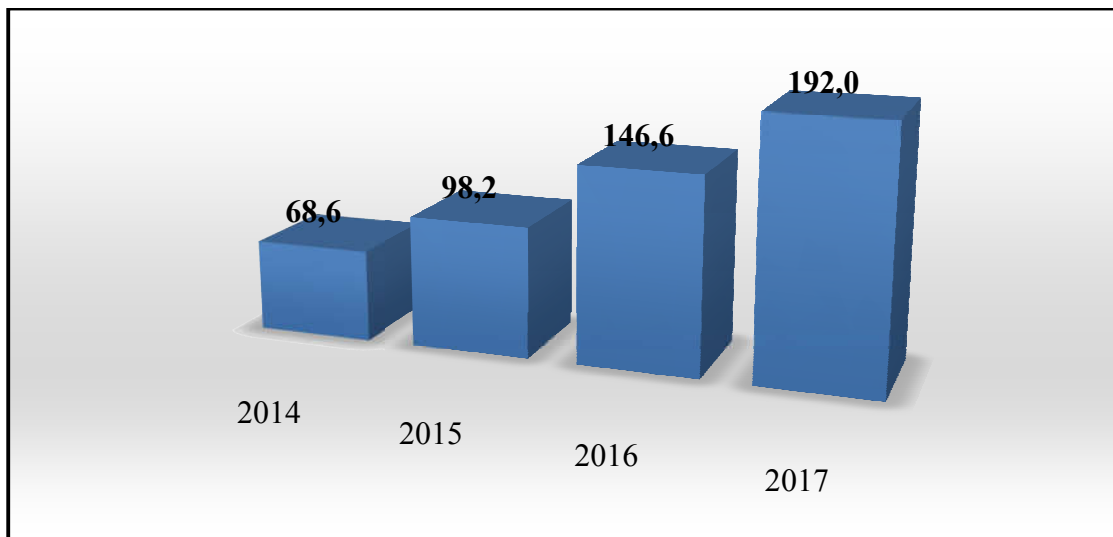

Рисунок 1 – Динаміка власних доходів місцевих бюджетів, млрд. грн. [3]

Протягом 2017 року надходження до загального фонду місцевих бюджетів України (без урахування міжбюджетних трансфертів) склали 192,0 млрд. грн, що більше від прогнозних показників Мінфіну на 21,3 млрд. грн. А у порівнянні з 2016 роком надходження зросли на 45,4 млрд. грн., або на 31%.

Це свідчить про підвищення зацікавленості органів місцевого самоврядування у збільшенні надходжень до місцевих бюджетів, реалізації заходів щодо пошуку резервів їх наповнення та підвищення ефективності адміністрування податків і зборів.

Структурними складовими надходжень до місцевих бюджетів є: податок на доходи фізичних осіб; акцизний податок; плата за землю; єдиний податок; податок на нерухоме майно.

Розглянемо структуру власних доходів місцевих бюджетів у 2016-2017 роках (рис. 2).

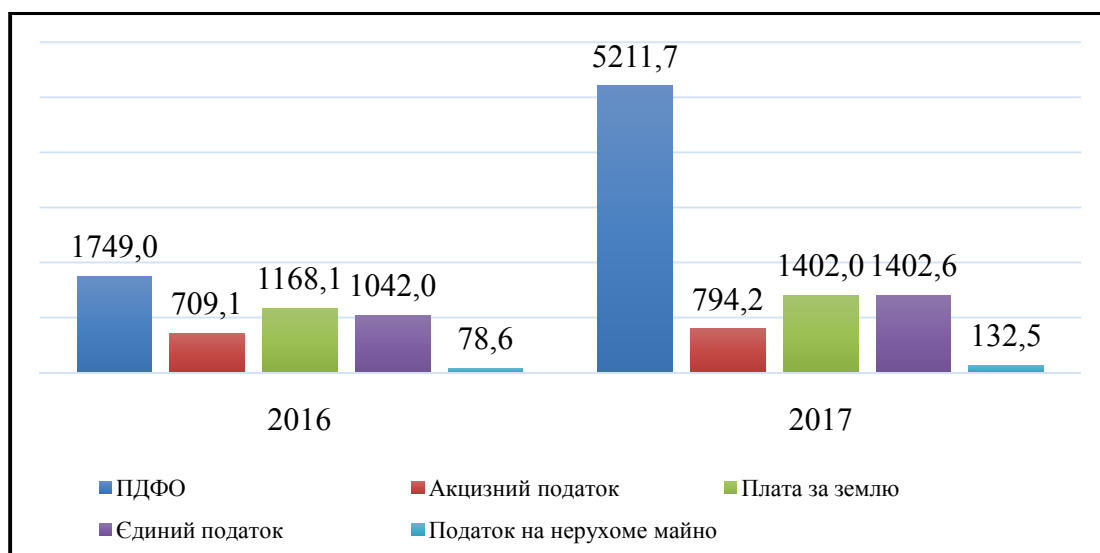

Рисунок 2 – Надходження власних доходів ОТГ, млн. грн. [3]

Основним джерелом доходів місцевих бюджетів є ПДФО. У 2017 році порівняно з 2016 роком надходження з ПДФО зросли на 3462,6 млн. грн., або на 198%, з акцизного податку зросли на 12%, з податку на землю – на 20%, єдиного податку – на 34,6%, а з податку на нерухоме майно на 72,5%.

Стрімке зростання надходжень з ПДФО зумовлене зростанням заробітної плати, яка у 2017 році зросла в 2 рази порівняно з 2016 роком, що зумовило відповідне зростання податків з неї. Також чинником зростання власних надходжень ОТГ є зростання кількості самих ОТГ, адже реформа триває і по теперішній час.

Сьогодні місцеве самоврядування поступово відходить від притаманної раніше споживацької позиції. Очікування дотацій вони сьогодні замінюють активними діями у створенні ефективного управлінського апарату, спрямовують кошти на розвиток громад, здійснюють аналіз витрачання бюджетних коштів та запобігають випадкам неефективного, нераціонального їх використання [3].

Бюджетна децентралізація, враховуючи наведені показники, демонструє чітку тенденцію донарощування фінансової бази місцевих бюджетів і створює передумови для успішного соціально-економічного розвитку.

Перелік використаних джерел

1. Чеберяко О.В. Вплив фінансової децентралізації на формування доходів місцевих бюджетів / О.В. Чеберяко, О.О. Рябоконт // Економічний вісник університету – 2017 – Випуск № 34/1. – С. 316-326. URL: <https://www.cceol.com/search/article-detail?id=592430>.

2. Глосарії децентралізації – ключові поняття. URL: <http://decentralization.gov.ua/glossary>.

3. Місцеві бюджети: експерти підбили перші підсумки 2017 року. URL: <http://decentralization.gov.ua/news/8053?page=10>.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ БЮДЖЕТНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

Чорна О. В.

Науковий керівник – к.е.н., доцент Козлов В. П.
Донецький національний університет імені Василя Стуса
(м. Вінниця, Україна)

Постановка проблеми. На сьогоднішній день однією із головних ознак демократичної держави є наявність ефективно функціонуючого інституту місцевого самоврядування – законодавчо закріпленого права територіальних громад самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах чинної нормативно-законодавчої бази. Головною фінансовою складовою, що уможлиблює реалізацію потреб громади у соціально-економічному розвитку, мають бути місцеві бюджети. Проте становлення та подальший розвиток місцевих бюджетів в Україні ускладнюється через відсутність дієвих організаційних, правових, фінансових методів та інструментів забезпечення їх самостійності.

На сучасному етапі ринкових перетворень для України є характерним: високий ступінь централізації державних фінансів; низький рівень доходів місцевих бюджетів та, відповідно, зростаючий рівень їх фінансової залежності від державного бюджету; відсутність чіткого розподілу компетенцій між рівнями влади, що призводить до дублювання видаткових повноважень [1].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання розвитку бюджетної децентралізації в Україні досліджували у своїх роботах, зокрема, такі вчені: С. Юрій, О. Василик, А. Єпіфанова, Л. Демиденко, Ю. Наконечна, В. Ярошенко та інші. Водночас, незважаючи на значну кількість робіт з досліджуваної проблематики, питання розвитку бюджетної децентралізації в Україні потребує подальшого системного дослідження.

Метою дослідження є виявлення особливостей розвитку бюджетної децентралізації в Україні.

Основні результати дослідження. Слід зазначити, що розвиток бюджетної децентралізації в Україні призведе до збільшення можливостей для фінансово спроможних територій у залученні коштів. Зміцнення автономії місцевих бюджетів не можна розглядати як основу послаблення функцій центрального уряду. Навпаки, вони мають посилюватися. Але це повинно досягатися шляхом використання не адміністративних, а переважно ринкових механізмів [2].

Бюджетна децентралізація зводиться до реформування бюджетної системи у напрямку формування усіх її ланок як відносно автономних і фінансово спроможних для виконання прийнятих бюджетних повноважень. Вона надає нові можливості для наповнення бюджетів громад, але паралельно і породжує низку суперечностей.

З моменту початку процесу децентралізації (з 28 грудня 2014 р.) частка місцевих бюджетів у доходах зведеного бюджету та у ВВП збільшилась. Так, за даними Державного комітету статистики України, показники частки у доходах зведеного бюджету та частки у ВВП мають вищі значення саме з урахуванням трансфертів [3]. Що стосується окремо частки у доходах зведеного бюджету, то бачимо, що за 2010-2017 рр. найнижчі показники спостерігались у 2015 році – 18,5% (без урахування трансфертів), а з урахуванням трансфертів у 2017 році становили 38,3%. Найближчими роками ці показники можуть збільшитись завдяки покращенню розвитку бюджетної системи України та економічних процесів, що відбуваються в країні.

Найменша частка у ВВП за порівнюванні роки була також у 2015 р. (6,1%). З урахуванням трансфертів, частка місцевих бюджетів зростає з 2010 р. На кінець 2017 р., їх частки без урахування трансфертів та з урахуванням мають найвищі показники. Це свідчить про те, що в бюджетній системі України впроваджуються методи підвищення доходів бюджетів (табл. 1).

Попри очевидні переваги бюджетної децентралізації в частині розширення фінансової бази, місцеві бюджети втратили стабільну, передбачувану частину доходів до загального фонду по податку на доходи фізичних осіб (оскільки з 2017 року об'єднані громади замість своїх 75%, отримують 60%, а обласні бюджети замість 25% отримують 15%), а компенсація даного податку, введенням, наприклад, податку на майно не рятує ситуації, оскільки відсутня достовірна база оподаткування.

Також слід звернути увагу на деструктивні зміни, які зумовлені бюджетною децентралізацією, і які також торкнулися малих міст. Делеговані повноваження від малих міст перейшли до районних державних адміністрацій, а це призвело до недофінансування цих сфер у невеликих населених пунктах [4]. Частка власних доходів місцевих

бюджетів не перевищує 47%, а надходження від місцевих податків – не перевищує 11,5% (2016 р.) (рис. 1).

Таблиця 1 – Частка місцевих бюджетів у доходах зведеного бюджету та у ВВП

Роки	Частка у доходах зведеного бюджету, %		Частка у ВВП, %	
	без урахування трансфертів	з урахуванням трансфертів	без урахування трансфертів	з урахуванням трансфертів
2010	20,4	43,9	6,7	12,7
2011	21,7	45,6	6,6	13,8
2012	22,6	50,2	7,2	16
2013	23,8	49,9	7,2	15,2
2014	22,2	50,8	6,4	14,8
2015	18,5	45,2	6,1	14,9
2016	21,8	46,7	7,7	16,7
2017	21,6	38,3	8,5	19,7

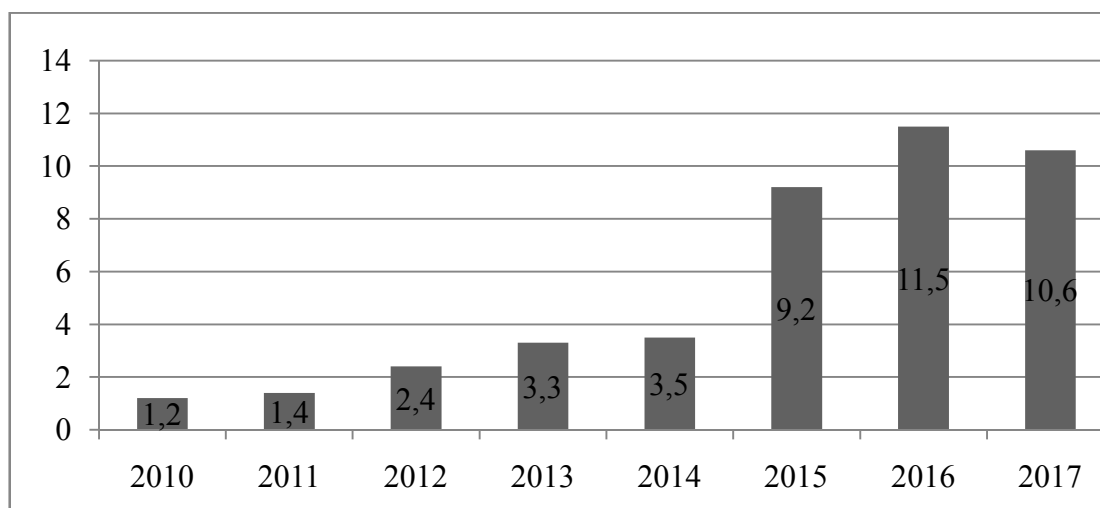

Рисунок 1 – Динаміка надходжень від місцевих податків в Україні у 2010-2017 рр., %

Як бачимо, з 2010 р. по 2014 р. надходження від місцевих податків мали низькі значення. З 2015 р. спостерігається різке підвищення, це зумовлено тим, що раніше витрати на адміністрування деяких раніше існуючих місцевих зборів перевищували надходження

від них, також існувало незначне фіскальне значення місцевих податків і зборів для бюджетів місцевого самоврядування. Вже в 2017 році відбулось незначне зниження рівня надходжень від місцевих податків. Причиною цього став ефективний розвиток податкової системи України, покращення роботи багатьох процесів, що пов'язані з нею.

В Україні кожного року швидкими темпами зростає кількість об'єднаних територіальних громад. Завдяки тому, що об'єднаним територіальним громадам передана частина загальнодержавних податків і зборів до бюджетів громад та відбувається дія прямих міжбюджетних відносин з Державним бюджетом, в Україні станом на квітень 2018 р. створено 699 об'єднаних територіальних громад, у яких мешкають 6 мільйонів осіб (14,3% від загальної кількості населення України) [5].

Висновок. Отже, існуюча на сьогоднішній день система забезпечення місцевих бюджетів достатніми фінансовими ресурсами для виконання функцій, покладених на органи місцевого самоврядування, не відповідає потребам громад, вона не створює фінансове підґрунтя сприятливого життєвого середовища, необхідного для надання мешканцям територіальних громад якісних і доступних суспільних благ та послуг, а децентралізація бюджетної системи України, наразі, є незавершеною.

Наступні етапи розпочатого процесу зміцнення матеріально-фінансової бази територіальних громад повинні опиратися на адміністративно-територіальну реформу та нову філософію державного управління, потрібно чітко розуміти цілі, функцію держави та органів місцевого самоврядування в процесі здійснення економічної політики країни загалом та регіонів зокрема, а також враховувати особливості фіскальної децентралізації в частині посилення дивергенції потужних регіонів до більшої автономності [6].

Основою проведення бюджетної децентралізації повинно стати зменшення ролі держави у фінансовому забезпеченні розвитку громад та регіонів із паралельним створенням можливостей для зміцнення автономності місцевих бюджетів.

Перелік використаних джерел

1. Полозенко Д.В. Бюджетна децентралізація в Україні / Д.В. Полозенко // Фінанси України. – 2016. – № 12. – С. 25-31.

2. Сидор І. Власні і закріплені доходи місцевих бюджетів: проблеми формування та резерви зростання / І. Сидор // Вісник Тернопільського національного економічного університету. – 2016. – № 3. – С. 20-29.

3. Державна служба статистики України: Статистичні дані. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

4. Демиденко Л., Наконечна Ю. Бюджетна децентралізація: німецький досвід та українські реалії / Л. Демиденко, Ю. Наконечна // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – № 2 (167). – 2015. – С.46-50.

5. Карлін М.І. Критерії і напрями удосконалення розподілу податкових доходів між регіонами країни / М. І. Карлін // Регіональна економіка: науково-практичний журнал. – Львів: Ін-т регіональних досліджень НАН України. – 2015. – № 2. – С. 116-124.

6. Ярошенко С.В. Перспективи розвитку бюджетної децентралізації в Україні / С.В. Ярошенко // Економічні науки. – 2016. – № 7. – С. 7-12.

СЕКЦІЯ 5

ОБЛІК, АНАЛІЗ І АУДИТ В СИСТЕМІ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ В УКРАЇНІ

Арабаджі М. К.

Науковий керівник – к.е.н., доцент Вітренко О. В.
ДВНЗ «Донецький національний технічний університет»
(м. Покровськ, Україна)

Постановка проблеми. Сучасні реалії економічного середовища та стан дебіторської заборгованості на підприємствах України обумовлюють проблему необхідності удосконалення обліку дебіторської заборгованості. У зв'язку з наявністю дебіторської заборгованості більшість підприємств практично не мають можливості нормально функціонувати, бо вона відволікає кошти з обігу та спричиняє кризу взаємонеplateжів. Ця криза стримує розвиток ринків, на яких працюють підприємства.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вагомий внесок у дослідження проблем обліку дебіторської заборгованості зробили такі науковці, як: М. Д. Білик, Ф. Ф. Бутинц, Т. А. Бутинець О. М. Губарик, О. І. Коблянська, та ін.

Мета. Основною метою є розгляд основних проблем в обліку дебіторської заборгованості та визначення шляхів подолання цих проблем.

Виклад основного матеріалу. Кожне підприємство має певний обсяг дебіторської заборгованості. Це можуть бути короткострокові і довгострокові, дебіторські або кредиторські заборгованості. На сьогоднішній день існує чимало нерозв'язаних питань, пов'язаних з обліком дебіторської заборгованості. Вона визначається як сума заборгованості дебіторів на певну дату. Дебіторами можуть бути юридичні та фізичні особи, які заборгували підприємству грошові кошти, їх еквіваленти або інші активи [1].

Основним законодавчим актом, який прямо регулює облік дебіторської заборгованості є П(С)БО 10 [2]. Решта законодавчих актів розглядають дебіторську заборгованість як об'єкт податкового обліку, її відображення у звітності підприємств та вказують конкретні рекомендації в певних питаннях, але незважаючи на всі зусилля, існують проблеми з несвоєчасністю погашення боргів покупцями.

В контексті розрахунків з покупцями важливою частиною є політика підприємства. Вона безпосередньо впливає на процеси зростання дебіторської заборгованості. Коли має місце несвоєчасне погашення дебіторської заборгованості, тоді виникає платіжна криза, яка у свою чергу призводить до збільшення боргів з кредиту і викликає збільшення попиту, скорочення пропозиції і зростання вартості на короткострокові позики. Можна дійти висновку, що ефективному управлінню розмірами боргів сприяє правильна організація обліку дебіторської заборгованості.

Базовими недоліками у системі обліку дебіторської заборгованості є:

1) у загальній структурі видів дебіторської заборгованості немає чіткої схеми деталізації та їх співвідношення;

2) актуальність та якість інформації про стан розрахунків з дебіторами мають істотне значення для прийняття зацікавленими особами адекватних та вчасних рішень щодо існуючої політики управління. Ці показники формуються на базі даних бухгалтерського обліку конкретних суб'єктів господарювання. Однак рекомендована нормативна форма бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості не враховує специфіки даного активу, що зумовлює наявність різних ознак його класифікації і велику кількість методів оцінювання. Також рекомендованими для використання регістрами бухгалтерського обліку не передбачається накопичення інформації про розрахунки з дебіторами різного рівня деталізації й узагальнення. Це призводить до неможливості отримання інформації про дебіторську заборгованість в достатньому для аналізу розрахунків обсязі та вигляді з метою прогнозування ймовірності настання платіжної кризи суб'єктів господарювання, складання рекомендацій щодо її попередження;

3) необхідність удосконалень в обліку дебіторської заборгованості, а саме в будові регістрів аналітичного та синтетичного обліку. На сьогоднішній день облік дебіторської та кредиторської заборгованостей ведеться в одному регістрі-журналі № 3. Але деякі вчені і фахівці вважають, що це є недоречно, бо це зовсім різні об'єкти бухгалтерського обліку, які тільки частково пов'язані між собою, тому і вести їх облік необхідно в різних регістрах;

4) проблема несплати дебіторської заборгованості, визначення допустимого рівня засобів, які вилучаються на дебіторську заборгованість, розробка оптимальної політики управління нею є досить важливими та серйозними проблемами, а отже потребують глибокого вивчення;

5) невирішені проблеми відображення в обліку довгострокової дебіторської заборгованості, а також оцінки поточної дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи та послуги;

б) проблема недостатнього вивчення обліку сумнівних боргів, а саме резерву сумнівної дебіторської заборгованості з метою зближення бухгалтерського та податкового обліку [4].

Також, безперечно, слід приділити особливу увагу порядку списання простроченої дебіторської заборгованості, бо між списанням такої заборгованості і формуванням оподаткованої бази податком на прибуток існує прямий взаємозв'язок.

Отже, досить важливим фактором у процесі формування фінансових результатів діяльності суб'єкта господарювання є саме безпомилкове і своєчасне списання дебіторської заборгованості. З метою покриття у майбутньому безнадійної дебіторської заборгованості створюється резерв сумнівних боргів. Він коригує дебіторську заборгованість до її чистої реалізаційної вартості, дозволяючи підприємству показати, що відповідна сума не може бути стягнута з дебіторів. Можна дійти висновку, в умовах ризику неплатоспроможності покупців підприємство попереджає виникнення втрат від сумнівної дебіторської заборгованості. Також вважається, що кредиторам, щоб уникнути витрат від оподаткування, необхідно створювати резерв сумнівних боргів.

Таким чином, однією з першочергових проблем є те, що у П(С)БО 10 "Дебіторська заборгованість" досі не зазначено, що облік короткострокової та довгострокової заборгованостей ведеться на різних рахунках бухгалтерського обліку. Саме тому необхідно внести зміни у П(С)БО 10 "Дебіторська заборгованість", де б поняття довгострокової та короткострокової дебіторської заборгованостей були б чітко розмежовані. Також необхідно визначити, що поточна дебіторська заборгованість є оборотним активом, а довгострокова – необоротним активом, і вони обліковуються на різних рахунках [3].

Крім того, ще однією зможливостей покращення обліку дебіторської заборгованості є її автоматизація, тобто необхідно здійснити такі заходи:

1) створити інформаційну базу дебіторської заборгованості учасників розрахунків;

2) звірити в електронній формі взаємні вимоги та зобов'язання і знайти найбільш раціональні способи погашення взаємної заборгованості;

3) провести взаємозаліки, поступово скорочуючи обсяги заборгованості;

4) вести облік та звітність проведених взаєморозрахунків [4].

Отже, проблема обліку дебіторської заборгованості полягає в не допущенні прострочення термінів платежу та доведення заборгованості до стану безнадійної. Правильно ж організований бухгалтерський облік має мати таку систему рахунків, яка б достатньою мірою відображала і

характеризувала всю господарську діяльність з вимушеною конкретизацією.

Перелік використаних джерел

1. Коблянська О.І. Методологічні аспекти обліку та аудиту дебіторської заборгованості / О.І. Коблянська // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2008. – № 77. – С. 28-34.

2. П(С)БО № 10 "Дебіторська заборгованість", затверджене наказом міністерства фінансів України від 8 жовтня 1999 р. № 237 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99>.

3. Кіяшко О.М. Необхідність облікового забезпечення управління дебіторською заборгованістю / О.М. Кіяшко //Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 3 (93). – С. 190-196.

4. Губарик О.М. Вдосконалення обліку дебіторської заборгованості [Електронний ресурс] / О.М. Губарик // Ефективна економіка. – 2010. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/index.php?operation=1&iid=295>.

ОСОБЛИВОСТІ КОРПОРАТИВНОЇ ЗВІТНОСТІ ДЛЯ ПОТРЕБ УПРАВЛІННЯ

Сланська Н. О.

Науковий керівник – асистент Устич В. А.

ДВНЗ «Донецький національний технічний університет»

(м. Покровськ, Україна)

Останніми роками в Україні спостерігається тенденція щодо потреби соціально-відповідального бізнесу, але інформування громадськості про економічні, екологічні та соціальні досягнення ще не стало загальноприйнятою практикою. Нефінансовому звітуванню в Україні надав поштовх розвиток національної мережі Глобального договору ООН, зокрема, 90% звітів, що з'явилися в Україні за останні роки – це нефінансові звіти підписантів Глобального договору [2].

Досвід зарубіжних країн відносно складання та подання звітності важливий для України та потребує подальшого вивчення. Провідні світові компанії власні моделі управління бізнесом базують на основі гармонізації фінансових і нефінансових показників, що є передумовою для переходу до наступного етапу – створення інтегрованої корпоративної звітності. Саме підвищення якості корпоративного звіту є одним з важливих питань розвитку системи бухгалтерського обліку та звітності як в Україні так і у світі.

Метою викладення матеріалу є обґрунтування ролі корпоративної звітності в умовах управління та дослідження її форми та структури в контексті реалізації концепції стратегічного розвитку підприємств.

Корпоративна звітність являє собою гармонізацію фінансових та нефінансових показників та узагальнює інформацію про фінансовий

стан, результати фінансово-господарської, соціальної та екологічної діяльності підприємств, що дає можливість оцінити ефективність прийнятих управлінських рішень та визначити стратегічні аспекти розвитку. Головною метою корпоративної звітності є надання достовірної інформації про діяльність підприємства відповідно до стратегічних завдань та моделей управління.

Задачами такої концептуальної методології є [1]:

- поєднання в одній економічній системі фінансових і нефінансових показників;
- створення сучасної інформаційної бази для управління соціальною відповідальністю та фінансово-господарською діяльністю;
- переведення результатів оцінювання від короткотривалих пріоритетів результативності до встановлення прогностичної ефективності функціонування компанії;
- створення вартості підприємства.

Корпоративна звітність є диференційованою, із відображенням у ній стратегії підприємства, майбутніх грошових потоків, вартості людського капіталу та стійкості бізнес-моделі. Побудова інтегрованого звіту повинна враховувати вимоги управлінської системи, законодавчих органів та інших інституцій, що є основою для розвитку галузевих моделей звітів. Її структура залежить від розміру, організаційно-правової форми та соціальної значущості компанії у суспільстві.

Інтегрована звітність поєднує найважливіші розділи даних, а саме: фінансові звіти, примітки керівництва, звіт про корпоративне управління та звіт про сталий розвиток. Головна ідея побудови корпоративної звітності акцентується на наданні своєчасної достовірної та прозорої інформації щодо прийняття управлінських рішень та залученні інвесторів та кредиторів. З метою підготовки та практичного впровадження корпоративної звітності у фінансово-господарську діяльність підприємства важливо розробити [3]:

- форму та структуру корпоративної звітності;
- ступінь регламентації та стандартизації;
- організацію подання та оприлюднення корпоративної звітності;
- облікове забезпечення.

Узагальнення інформації про фінансову, соціальну та екологічну діяльність наведено у табл. 1 [3].

Запропонована корпоративна звітність поєднує у собі основні розділи фінансової, податкової, статистичної, внутрішньої та соціальної звітності. Структура такої звітності залежить від потреб системи управління та моделі бізнесу, а її результатом є достовірна, зрозуміла і зіставна інформація, яка підвищить прозорість показників компанії та рівень довіри до неї. Такий підхід сприятиме розвитку глобальної

корпоративної звітності, що дозволить підприємству створювати вартість та будувати стратегічні перспективи.

Таблиця 1 – Структура корпоративної звітності

Склад та елементи звітності				
I. Фінансовий стан та результати діяльності				
Фінансовий стан діяльності компанії	Фінансові результати	Рух грошових коштів	Рух елементів власного капіталу	
II. Податки та статичні показники				
Податки та платежі	Статистичні дані про роботу компанії			
	Статистика зовнішньої торгівлі	Статистика внутрішньої торгівлі	Статистика кількості інвестицій та інновацій	Статистика наявності і руху основних засобів
III. Соціальна та екологічна відповідальність				
Соціальний розвиток та соціальні інвестиції			Екологічна відповідальність компанії	
Організація праці	Права людини	Соціальні інвестиції	Екологічна культура виробничих процесів	Природоохоронна діяльність
IV. Економічні показники діяльності				
V. Примітки до корпоративної звітності				

Вітчизняні компанії повинні складати інтегровану річну корпоративну звітність у відповідності до законодавчих вимог. Законодавчі норми і регламентації вимагатимуть від компаній розкриття у своїх звітах механізмів фінансового контролю, тобто підтвердження того, що наведена інформація об'єктивно відображає стан і результати їх діяльності. Якісне наповнення нормативного регулювання корпоративної звітності створить умови для достовірного та повного висвітлення фінансової та нефінансової інформації показників діяльності компанії [4].

Так, сьогодні провідними фахівцями розробляється Концепція національної стратегії соціальної відповідальності бізнесу в Україні, яка розглядається як складова загальної Стратегії розвитку Європи-2020. Її прийняття стане значним кроком на шляху до модернізації економіки країни, підвищення конкурентоспроможності на

міжнародних та світових ринках та полегшення процесу євроінтеграції в цілому. Створення законодавчої бази з Національної політики соціального розвитку сприятиме створенню бізнесового та інвестиційного клімату в Україні, покращить відносини з Євросоюзом, допоможе у залученні інвестицій.

Ступінь регламентації корпоративної звітності та методології бухгалтерського обліку, на думку авторів, повинен бути визнаний пріоритетним як в міжнародній, так і у вітчизняній системі бухгалтерського обліку. Задля забезпечення достовірності наданої інформації у корпоративній звітності Міжнародна рада із стандартизації фінансової звітності та Глобальна ініціатива зі звітності наголошують на обов'язковій аудиторській перевірці, яка надасть їй об'єктивну оцінку [5].

Складання корпоративної звітності має розглядатися як ефективний механізм інформування громадськості про фінансовий стан ведення бізнесу та соціальну відповідальність. Такий зворотній зв'язок від більшої доступності інформації стане кроком вперед на шляху до ефективного діалогу компаній із суспільством та з усіма групами зацікавлених сторін.

Корпоративна звітність має обов'язково оприлюднюватися у засобах масової інформації. Висуваються наступні вимоги щодо оприлюднення корпоративної звітності [4]:

- компанії повинні демонструвати відкритий діалог із громадськістю та іншими зацікавленими колами стосовно фінансового стану та результатів діяльності, соціального розвитку та соціальних інвестицій, екології виробничих процесів та впливу їх на довкілля з метою ідентифікації їхніх інтересів;
- періодичність підготовки та публікації в засобах масової інформації (раз на рік, або один раз на два роки);
- законодавче закріплення обов'язковості подання інтегрованої звітності.

Дотримання даних вимог забезпечить гнучкість надання прозорої інформації для прийняття управлінських рішень та для суспільства загалом.

Основою інформаційного забезпечення корпоративної звітності має стати бухгалтерський облік, що дозволить підвищити достовірність її даних та рівень довіри до неї. Із цією метою необхідно вирішити ряд проблем наукового обґрунтування методології та організації бухгалтерського обліку [4].

Оскільки переважна більшість даних, що відображаються у звітності, систематизується у підсистемах управлінського і фінансового обліку, то для забезпечення взаємоузгодженості між показниками фінансової і нефінансової звітності необхідно забезпечити

методологічне та організаційне удосконалення збору, реєстрації, обробки і систематизації інформації про фінансові, соціальні та екологічні об'єкти обліку [6].

Отже, за результатами проведеного дослідження, можна зробити висновок, що корпоративна звітність для потреб управління – це перехід підприємств на якісно новий рівень, де фінансовий і нефінансовий звіти інтегруються у новому форматі, що дозволить надати об'єктивну оцінку ефективності та якості ведення бізнесу. Корпоративна звітність надає можливість компаніям досягти збалансованості показників залежно від потреб системи управління. Розкриваючи достовірну та доречну інформацію щодо соціальної політики та впливу на навколишнє середовище, економічні показники та стратегічну діяльність компанії у повному обсязі, вітчизняні підприємства підвищують свою конкурентоспроможність на вітчизняному та міжнародному ринках.

Перелік використаних джерел

1. Зазноба В.А. Проблеми та напрямки вдосконалення корпоративної звітності компанії в Україні / В.А. Зазноба // Наукові записки. Серія «Економіка». – 2017. – Вип. 16. – С. 38-42.
2. Комаров А.І. Моніторинг реалізації корпоративної звітності / А.І. Комаров // Вестн. Терноп. гос. екон ун-та. – 2016. – № 1. – С. 18-30.
3. Новікова Н.А. Корпоративна звітність України / Н.А. Новікова // Экономический форум. – 2016. – № 1. – С.1-7.
4. Макарчук Д. Інструмент регулювання корпоративної звітності в Україні / Д.Макарчук [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.conf-ss.at.ua/forum/58-46-1>.
5. Чукалов А.В., Бензук В.В. Корпоративна звітність – реальність і прогнози / А.В. Чукалов, В.В. Бензук // Збірник наукових праць Національного університету України. – 2015. – № 4. – С. 594-601.
6. Савчук Н.В. Корпоративна звітність в системі регулювання соціально-економічного розвитку держави / Н.В. Савчук // Науковий вістник НЛТУ України. – 2017. – Вип. 24.4. – С. 290-295.

ОСОБЕННОСТИ ПРОВЕДЕНИЯ АУДИТА ОСНОВНЫХ СРЕДСТВ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

Ермолицкая О. В.

Научный руководитель – ст. преподаватель Васюк А. В.

УО «Белорусская государственная сельскохозяйственная академия»
(г. Горки, Республика Беларусь)

Развитие рыночных отношений в Республике Беларусь, появление различных форм собственности и многообразие

организационно-правовых форм хозяйственной деятельности привело к тому, что получить полную и достоверную информацию о фактическом состоянии управляемого объекта для всех уровней управления возможно лишь с помощью аудита – независимой проверки.

Потребность в услугах аудиторов возникла в частности в связи со следующими обстоятельствами:

- возможность необъективной информации со стороны администрации в случаях конфликта между ней и пользователями этой информации (собственниками, инвесторами, кредиторами);
- зависимость последствий принятых решений от качества информации;
- необходимость специальных знаний для проверки информации;
- частое отсутствие у пользователей информации доступа для оценки ее качества.

В международной практике под аудитом понимается независимое рассмотрение специально назначенным аудитором финансовых отчетов предприятия и выражение мнения о них при соблюдении правил, установленных законом.

В настоящее время во всех странах мира с рыночной экономикой существует общественный институт аудита со своей правовой и организационной инфраструктурой. Все большее распространение аудит получает в странах СНГ. В связи с развитием аудиторской деятельности происходит расширение ассортимента и объема услуг, оказываемых аудиторскими организациями. Спектр услуг достаточно широк – от аудиторской проверки до оказания консультационных услуг и информационного обслуживания.

Своевременные и регулярные аудиторские проверки позволяют выявлять существующие в организации недостатки в учете, а также устранить их и избежать в будущем. На основании рекомендаций аудиторов бухгалтер имеет возможность внести исправления в регистры бухгалтерского учета и избежать финансовых санкций при проверке со стороны контролирующих органов. Однако до настоящего времени в нормативных документах Республики Беларусь отсутствуют рекомендации по организации аудиторских процедур по операциям с основными средствами. Таким образом, в трансформационный период становления рыночной экономики уже назрела необходимость разработки основных направлений по совершенствованию не только бухгалтерского учета, но также и аудита основных средств.

Аудит основных средств – это лишь часть аудиторской проверки финансово-хозяйственной деятельности организации.

Его целью является установление соответствия применяемой в организации методики учета основных средств нормативным актам, действующим на территории Республики Беларусь, а также оценка

эффективности использования основных средств. Для достижения указанной цели в ходе аудита необходимо рассматривать следующие основные вопросы:

- правильность отнесения объектов к основным средствам и их наличие;
- правильность стоимостной оценки основных средств;
- правильность начисления и отражения в бухгалтерском учете амортизации и обесценения основных средств;
- правильность проведения и отражения в бухгалтерском учете переоценки основных средств;
- правильность отражения в бухгалтерском учете поступления, выбытия, внутреннего перемещения основных средств;
- правильность отражения в бухгалтерском учете затрат на реконструкцию (модернизацию, реставрацию) основных средств;
- правильность отражения в бухгалтерском учете основных средств, полученных (переданных) в аренду, безвозмездное пользование.

В ходе проведения аудита в целом, и аудита основных средств в частности, аудитору следует изучить систему внутреннего контроля аудируемого лица с целью определения уровня эффективности функционирования этой системы, а также с целью разработки аудиторских процедур, соответствующих условиям аудиторского задания.

При проведении аудиторской проверки учета основных средств в организации, прежде всего, необходимо проверить, как ведется аналитический учет основных средств. Такой учет должен вестись по отдельным объектам, каждому из которых присваивается инвентарный номер на весь период его эксплуатации. Необходимо особо тщательно проверять полноту и своевременность проведения инвентаризации основных средств, а также инвентаризационные описи и приложенные к ним протоколы заседания инвентаризационных комиссий, решения руководства организации по итогам ее проведения и правильность отражения результатов инвентаризации в бухгалтерском учете и др.

Необходимо отметить, что осуществляя аудиторскую проверку основных средств, особое внимание аудитор должен обратить на операции по поступлению основных средств. Следует провести формальную проверку первичных учетных документов с точки зрения оформления их в соответствии с установленными правилами. Аудитор также должен проверить законность поступления основных средств путем сопоставления оприходованных объектов с перечнем, предусмотренным в заявке на приобретение техники и оборудования.

На наш взгляд, важной задачей аудита учета основных средств является проверка правильности начисления износа. Очень важно

установить правильность отнесения основных средств к соответствующей группе амортизационных отчислений, обоснованность и правомерность используемых способов начисления амортизации, правильность установления срока полезного использования, правильность применения единых норм амортизации, правильность отражения амортизационных отчислений в учете.

Также аудиторская организация должна документально оформлять все сведения, которые важны с точки зрения предоставления доказательств, подтверждающих аудиторское мнение, а также доказательств того, что аудиторская проверка проводилась в соответствии с законодательством.

На наш взгляд, проведение аудиторской проверки основных средств в организациях является немаловажным аспектом, так как основные средства – это один из наиболее значимых активов, которые обладают наибольшей (существенной) стоимостью и применяются долгосрочно. Капитальные вложения в основные средства – это один из наиболее рискованных видов инвестирования. Поэтому выражение мнения аудитора о достоверности бухгалтерской финансовой отчетности организации имеет большое значение для принятия пользователями этой отчетности (инвесторами, кредиторами) обоснованных эффективных решений.

Однако результаты аудиторской проверки, проведенной в соответствии с законодательством, будут зависеть не только от организации бухгалтерского учета и составления финансовой отчетности, но и от эффективности функционирования системы внутреннего контроля. Для того чтоб внутренний контроль наличия и сохранности основных средств был действенным, сотрудникам организации необходимо осуществлять ряд контрольных мероприятий, которые на наш взгляд будут предполагать:

- проверку создания комиссии по приемке основных средств 1 раз в год при формировании учетной политики организации;

- проверку правильности отражения первоначальной стоимости в актах приемки-передачи основных средств каждый раз при оформлении акта приемки-передачи бухгалтером по учету основных средств;

- проверку правильности отражения первоначальной стоимости после дооборудования и достройки объектов, реконструкции, ликвидации объектов каждый раз при проведении данных операций;

- проверку организации аналитического и синтетического учета основных средств в бухгалтерии организации и по материально-ответственным лицам в местах эксплуатации основных средств ежеквартально;

- проверку результатов последней инвентаризации основных средств следует проводить не позднее 15 марта текущего года по предоставленным бухгалтерией инвентарным описям;
- оценку и проверку действующего в организации порядка учета затрат на ремонт основных средств следует проводить 1 раз в год и внепланово при изменении действующего законодательства;
- проверку результатов произведенной переоценки основных средств необходимо проводить 1 раз при ее проведении;
- проверку обеспеченности бухгалтерии организации действующими нормативными документами проводить ежедневно.

Таким образом, предложенные мероприятия позволят повысить эффективность системы внутреннего контроля организации, и тем самым будут способствовать достижению высокого уровня достоверности информации для принятия эффективных управленческих решений.

Список использованных источников

1. Лемеш, В.Н. Ревизия и аудит: практикум : учеб. пособие / В.Н. Лемеш. – Минск, Издательство Гревцова, 2014. – 200 с.
2. Отчет по результатам аудита ОАО «Исерно» [Электронный ресурс] /АудитБизнесКонсалт. – Режим доступа: <https://ds.kartoteka.by/wp-content/uploads/2016/12/Audit-Iserno-2016-god.pdf>.

ВАЖНОСТЬ АВТОМАТИЗАЦИИ УЧЕТА РАСЧЕТОВ С ПОСТАВЩИКАМИ И ПОКУПАТЕЛЯМИ В СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ОРГАНИЗАЦИЯХ

Калько Д. А.

Научный руководитель – ст. преподаватель Васюк А. В.
УО «Белорусская государственная сельскохозяйственная академия»
(г. Горки, Республика Беларусь)

Сельское хозяйство характеризуется рядом природно-экономических и биологических особенностей, которые в той или иной степени влияют на производство сельскохозяйственной продукции. Многие сельскохозяйственные организации осуществляют хозяйственную деятельность в нескольких отраслях одновременно: растениеводство, животноводство, переработка продукции, оказание услуг сторонним контрагентам. В процессе хозяйственной деятельности имеют место взаимоотношения между отдельными организациями по поводу купли-продажи товарно-материальных ценностей, основных средств, выполненных работ и услуг и др. Большинство расчетных взаимоотношений возникают по

обязательствам покупателей оплатить в установленные сроки стоимость приобретенного имущества (работ, услуг) и другой задолженности после выполнения поставщиком (подрядчиком) договорных обязательств.

Часто, сельскохозяйственные организации испытывают затруднения в процессе расчетов с поставщиками и покупателями, что влияет на учет данных операций. На сегодняшний день, ведение учета «ручным» способом практически невозможно, поэтому перед многими сельскохозяйственными организациями возникла проблема выбора программного обеспечения для автоматизации хозяйственной деятельности в целом, и в частности расчетов с поставщиками и покупателями.

На сегодняшний момент, многие организации агропромышленного комплекса применяют компьютеры в управленческой деятельности. Однако, несмотря на это, процесс компьютеризации зачастую носит избирательный характер: программное обеспечение, позволяющие решать определенные задачи, устанавливается лишь на некоторые рабочие места или автоматизации подлежат отдельные участки учета. Соответственно, это не может быть основой для эффективного управления.

Еще не так давно для автоматизации бухгалтерского учета выбор программного обеспечения был не так велик, но с развитием научно-технического процесса программных продуктов становится все больше. Это разнообразие, с одной стороны, упрощает, а с другой – усложняет проблему выбора. В настоящее время в сельскохозяйственных организациях Республики Беларусь активно проводится автоматизация бухгалтерского учета. Самыми распространёнными платформами, используемыми бухгалтерами являются: «1С: Предприятие», «Парус-Предприятие», «Галактика ERP», «БОСС», ТПК «НИВА-СХП», «Анжелика» и др.

Если говорить о достоинствах и недостатках программного обеспечения, предлагаемого на рынке, то сложно вынести однозначное и объективное мнение. Несмотря на некоторую популярность у одних пользователей, тот же продукт может подвергаться критике других пользователей, иметь множество недоработок и недостатков.

В процессе исследования, нами установлено, что в сельскохозяйственных организациях большей популярностью пользуется система «1С: Предприятие» в различных версиях.

Система «1С: Предприятие» предназначена для решения широкого круга задач по автоматизации оперативного, бухгалтерского и налогового учета организаций разного профиля.

Программа позволяет организовать автоматизацию любого участка учета, вести учет по нескольким планам счетов, осуществлять

формирование и печать разнообразных отчетов, предполагает составление регламентированной отчетности и др.

Достоинствами применения системы «1С: Предприятие» являются:

- быстрая стандартизация работы;
- автоматизация документов, бланков и отчетов;
- возможность быстро получать отчеты и аналитические документы;
- контроль за работой сотрудников компании;
- повышение качества обслуживания, поскольку программа позволяет ускорить ответ на запросы клиентов, учитывая историю взаимодействия с заказчиками.
- снижение административных издержек.

Для ускорения процесса ввода учетных данных в процессе работы на первых порах приходится затратить некоторое время на настройку программы: установить параметры, внести константы, заполнить справочники. Однако, в дальнейшем, процесс учета значительно упрощается.

Следует отметить, что учет расчетных операций с использованием системы «1С: Предприятие» имеет ряд положительных моментов. Особенно это касается версии «1С: Предприятие 8.0». В данной программе внесены изменения, которые помогут повысить оперативность работы при расчетах с поставщиками и покупателями.

Так в данной программе, в справочнике «Договоры» осуществляется разделение задолженности на краткосрочную и долгосрочную. В данном справочнике хранится информация о счетах на оплату, выставленных контрагенту, счетах на оплату, полученных от контрагента и договорах длительного действия с контрагентом. Реквизиты «Дата возникновения обязательства» и «Дата погашения обязательства» используются для разделения задолженности на долгосрочную, краткосрочную и просроченную задолженность при составлении регламентированной отчетности. Вид договора указывается для того, чтобы в специализированных отчетах можно было сгруппировать информацию о расчетах с контрагентами по видам.

Одним из необходимых средств для учета дебиторской и кредиторской задолженности является инвентаризация. Инвентаризация проводится, как правило, на конец планового периода и позволяет выявить остатки дебиторской и кредиторской задолженности. Проведение инвентаризация позволяет не только получить информацию для принятия решений управленческого характера, но также для правильного учета налогов.

В типовой конфигурации «Бухгалтерский учет» для этой цели предназначен отчет «Инвентаризация расчетов с контрагентами».

Отчет может быть сформирован либо с использованием унифицированной формы ИНВ-17 «Акт инвентаризации расчетов с покупателями, поставщиками и прочими дебиторами и кредиторами», либо в виде произвольной формы.

Расчеты с контрагентами могут учитываться с разной степенью детализации: по договору в целом, по каждому расчетному документу (отгрузки, оплаты и т.п.).

При регистрации расчетного документа в информационной базе бухгалтерские проводки формируются автоматически. При этом в целях аналитического учета контрагент будет указан в проводке в качестве субконто дебета или кредита. В качестве второго субконто проводки может быть указан договор. Конфигурация может вести аналитический учет по расчетным документам даже в случае, когда пользователям это непосредственно не требуется, то есть в описании договора указана детализация расчетов по договору в целом.

В документах поступления и реализации можно выбрать один из способов зачета аванса: автоматически зачитывать все авансы в рамках договора, зачитывать авансы по определенному документу, не зачитывать авансы.

В документах оплаты можно выбрать один из способов распределения оплаты: автоматическое распределение суммы оплаты между погашением долгов по договору и авансом, распределение суммы оплаты между погашением долга по определенному документу и авансом, не погашать долги, всю сумму относить на аванс.

В программе «1С: Бухгалтерия 8.0» предусмотрена возможность автоматического проведения зачета дебиторской и кредиторской задолженностей по разным договорам одного контрагента. Можно перенести задолженность с одного контрагента на другого контрагента, а также зарегистрировать списание безнадежного долга.

Бухгалтерские счета для учета расчетов с контрагентами, используемые в проводках, указываются в расчетном документе. Акт сверки взаиморасчетов с контрагентами формируется автоматически и сохраняется в программе.

Можно сформировать акт сверки по отдельному договору контрагента, счету расчетов, в рублевой и валютной сумме.

Не менее важным обстоятельством при расчетах с поставщиками и покупателями является образование задолженности. Значительное преобладание дебиторской задолженности создает угрозу финансовой устойчивости организации и делает необходимым привлечение дополнительных источников финансирования, а превышение кредиторской задолженности над дебиторской может привести к неплатежеспособности.

Проблемы с учетом дебиторской и кредиторской задолженностей, которые связаны с нестабильной экономической ситуацией, несбалансированностью дебиторской и кредиторской задолженностей помогает преодолеть система «1С: Бухгалтерия 8.0».

В данной программе, так же предусмотрено создание Календаря по учету договоров с использованием конфигурации «Учет договоров», которая ориентирована на учет всех заключаемых договоров организации с посредниками. Программа позволяет:

- учитывать договора, в которых организация является исполнителем или заказчиком;
- отслеживать состояние договоров (просрочку по выполнению или по оплате);
- вычислять просроченные суммы договоров;
- учитывать документы, сопутствующие заключению и выполнению договора (акты выполненных работ, накладные, счета-фактуры, дефектные ведомости, доп. соглашения);
- использовать любую валюту и учитывать курс валют;
- получать всевозможные отчеты по состоянию договоров.

В календаре, сформированном в данной программе, будет указываться перечень поставщиков и подрядчиков, покупателей и заказчиков, и в соответствии с каждым месяцем текущего года сроки исполнения обязательств по договорам, в календаре так же будут указаны праздничные дни и иные оговоренные детали. Данный календарь значительно упростит процедуру учета сроков исполнения обязательств по договорам с поставщиками и подрядчиками, покупателями и заказчиками.

Таким образом, выше изложенное подтверждает тот факт, что введение автоматизированного компьютерного учета в целом по организации, а особенно расчетных операций, существенно сокращается вероятность ошибок, облегчается работу бухгалтера, позволяет руководству более оперативно и гибко реагировать на изменения, что в конечном итоге положительно влияет на результаты хозяйственно-экономической деятельности организации.

Список использованных источников

1. Гудкова, Е.А. Бухгалтерский учет в системе автоматизированной обработки информации / Е.А. Гудкова, С.В. Гудков // Курс лекций / Белорус. гос. с.х. акад ; редкол.: О.Г. Толмачёва (гл. ред.) [и др.]. – Горки, 2011. – С. 4–5.
2. Прохорова, Т.В. Автоматизация учета в системе «1С: Предприятие 7.7» для Республики Беларусь / Т.В. Прохорова // Практическое пособие ; редкол.: И.Б. Ткачук (гл. ред.) [и др.]. – Минск, 2002. – С. 30–32.
3. Программные продукты 1С. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://averson.by/produkty/programnie-producti-1c/>. – Дата доступа: 10.04.2018.

БУХГАЛТЕРСЬКІ РИЗИКИ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Кліперт О. В.

Науковий керівник – к.е.н., доцент Вітренко О. В.

Донецький національний технічний університет

(м. Покровськ, Україна)

Підприємницька діяльність постійно піддається внутрішнім і зовнішнім ризикам, але поряд з ризиком втрат існує можливість додаткових доходів. Й. Шумпетер в книзі «Теорія економічного розвитку» пише про те, що якщо ризики не враховуються в господарському плані, тоді вони стають джерелом, з одного боку, збитків, а з іншого – прибутків. Можна приймати рішення, що містять менший ризик, але при цьому ми отримаємо й менший прибуток. Більш високий ризик пов'язаний з ймовірністю отримання більшого доходу. Якщо ми прагнемо зменшити бухгалтерський ризик на підприємстві, важливим інструментом мінімізації можливих наслідків господарських ризиків є бухгалтерська інформація.

Основна маса бухгалтерських ризиків утворюється на стадії практичного застосування облікових стандартів, що пов'язано із застосуванням багатьох принципів бухгалтерського обліку і вимагає прийняття суб'єктивних рішень в бухгалтерському обліку та при складанні бухгалтерської звітності.

Різними аспектами проблем інформаційних ризиків в економіці присвячені дослідження таких вітчизняних і зарубіжних науковців, як: І. Вигівська, Л. Гнилицька, Н. Лоханова, Р. Костирко, Г. Савицька, Є. Олейнікова, А.Шевельова та інші.

Одним із визначальних елементів процесу управління ризиками є збір інформації про можливі види ризику, характер їх впливу та прояву на певному підприємстві при тих чи інших умовах. Правильно сформулювати проблему означає частково вирішити її. Якість інформаційного забезпечення процесу управління ризиками має не менш важливе значення, оскільки дозволяє правильно оцінити рівень ризику та його фінансові наслідки.

Під поняттям "ризик" в економіці розуміють ймовірність втрати підприємством частини своїх ресурсів, появи додаткових витрат або недоотримання доходів у результаті виконання своєї виробничої і фінансової діяльності. Бухгалтерський ризик – це ймовірність несприятливого фінансового результату для підприємства внаслідок неправильного відображення фактів господарської діяльності (неправильна інтерпретація змісту господарської операції, помилки при визначенні кореспондуючих рахунків, неточності в оцінці активів

тощо), невідповідності обраної облікової політики, що застосовується на підприємстві.

Враховуючи те, що оцінити підприємницький ризик дуже складно, він безпосередньо не може бути об'єктом обліку. Система бухгалтерського обліку може фіксувати лише його ймовірні та дійсні наслідки (негативні та позитивні), а також відображати результати управління ризиками підприємницької діяльності (заходи ризик-менеджменту).

Бухгалтерський ризик найчастіше можна зустріти в процедурах реєстрації, оцінки і узагальнення інформації у грошовому вимірнику про майно, власний капітал і зобов'язання підприємства. Щоб запобігти бухгалтерський ризик, підприємство має чітко регламентувати облікові процедури, що дозволить своєчасно виявити ризики і уникнути їх наслідків. Для того, щоб зменшити загрозу бухгалтерських ризиків, важливо своєчасно і якісно проводити періодичні інвентаризації засобів підприємства та його розрахунків, документальні ревізії, застосовувати процедури внутрішнього і зовнішнього аудиту [2, С. 21].

Створення та використання на підприємстві резервів (фондів) є одним із основних інструментів бухгалтерського обліку. Вони створюються для внутрішнього страхування ризиків підприємства, регулюються обліковою політикою суб'єкта господарювання, галузевими стандартами та іншими нормативно-правовими актами. До таких резервів (фондів) можна віднести такі: фонд ризику – створюється на підприємствах та організаціях громадського харчування для списання втрат товарів; резерв сумнівних боргів – використовується для погашення безнадійної заборгованості; резерви гарантійного обслуговування покупців та гарантійних зобов'язань та інші [1, С. 77-80]. Розглянемо види ризиків та передумови їх виникнення (табл. 1).

При проведенні перевірки бухгалтерських ризиків доцільно застосовувати процедури аудиту та прийоми документальної ревізії. Для постановки ефективної системи внутрішнього контролю і досягнення високого професійного рівня бухгалтера потрібні великі капітальні інвестиції і досить тривалий період часу, що не завжди можливо. Виходячи з цього, ще одним інструментом регулювання бухгалтерських ризиків є використання аутсорсингових послуг. Бухгалтерський аутсорсинг може використовуватися підприємством як спосіб мінімізації бухгалтерських ризиків у частині перерозподілу відповідальності за можливі порушення законодавства.

Аналізуючи ризик на підприємстві, слід зазначити, що він не є самоціллю, а слугує лише основою для прийняття обґрунтованих і ефективних рішень щодо вибору оптимальних рішень чи видів

діяльності, а також основою розробки заходів, спрямованих на запобігання чи зниження можливих втрат.

Таблиця 1 – Характеристика бухгалтерських ризиків

Найменування ризику	Передумови виникнення	Фактори, які сприяють виникненню	Наслідки
Підприємницькі ризики, що відображені в бухгалтерському обліку	Події, що характеризуються як відхилення від принципів, правил та інших регулятивів, які визначають вимоги до функціонування системи бухгалтерського обліку	Фактори, притаманні господарському середовищу, які визначають можливості досягнення цілей бізнесу	Відображення інформації про фінансово-майновий стан підприємства та результати його діяльності без урахування (або неповного врахування) впливу наслідків підприємницьких ризиків.
Інформаційні ризики	Ситуації, вірогідність яких не врахована при прийнятті управлінських рішень; події, стосовно яких мале місце неправильне (чи неповне) оцінювання факторів.	Фактори в системі бухгалтерського обліку, які визначають можливість отримання чіткої та достовірної інформації про фінансово-господарську діяльність підприємства.	Викривлення інформації щодо фінансово-майнового стану підприємства та результати його діяльності.

Таким чином, можемо зробити висновок, що ризики – невід’ємна складова підприємницької діяльності в ринкових умовах. Їх неможливо повністю уникнути, але їх можна прогнозувати і на цій підставі передбачати заходи для зменшення їх негативного впливу на діяльність.

Перелік використаних джерел

1. Атамас П.Й. Вплив на фінансові результати підприємства методики відображення в обліку резервів / П.Й. Атамас, О.П. Атамас // Реформування фінансово-економічної системи: погляд у майбутнє. Матеріали XXXI міжнародної науково-практичної конференції (Львів, 1-2 листопада 2013 р.). У 2 ч. – Львів: ЛЕФ, 2013. – Ч. 2. – С. 77-80.

2. Вигівська І.М. Бухгалтерський облік діяльності підприємств в умовах ризику: організація та методика: автореф. дис. ... канд. екон. наук / І.М. Вигівська // Житомир: ЖДТУ, 2010. – 21 с.

3. Бухгалтерський фінансовий облік: Підручник для студентів спеціальності “Облік і аудит” вищих навчальних закладів / За редакцією проф. Ф.Ф. Бутиця. – 5-е вид., доп. і перероб. – Житомир: ПП “Рута”, 2003. – 726 с.

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТРАТЕГІЧНОГО ФІНАНСОВОГО АНАЛІЗУ

Костюк Г.

Науковий керівник – к.е.н., доц. Шилова Л. І.
Донецький національний технічний університет
(м. Покровськ, Україна)

В сучасних економічних умовах ефективність і результативність діяльності будь-якого суб'єкта господарювання в значній мірі залежить від того наскільки повно ним раховані можливі зміни у зовнішньому середовищі, загрози свого існування і можливості функціонування. За матеріалами світової практики, тільки те підприємство долає труднощі, яке завчасно адаптується до зовнішнього оточення, має стратегію у вигляді чітких орієнтирів на майбутнє, а також спрямовує свої зусилля на пошук довгострокових конкурентних переваг для забезпечення свого інноваційного розвитку.

Обґрунтування вірного стратегічного напрямку можна віднести до найбільш важливих проблем для підприємства, оскільки створює організаційно-економічні передумови діяльності на відносно довгостроковий період. Тому кожному підприємству необхідно підійти зважено підійти до процесу розробки та реалізації стратегії, врахувавши якомога більше внутрішніх та зовнішніх чинників.

Слід відзначити вагомий науковий внесок у розробку науково-теоретичних і методичних засад формування та реалізації стратегії конкурентоспроможності підприємств праць таких вітчизняних вчених: З. Є. Шершньової, Т. В. Омеляненко, О. Б. Іванова, А. П. Наливайка, Н. В. Куденко, Л. Л. Антонюка, С. М. Клименко, Р. А. Дименка, Л. В. Гринів, Л. С. Кобиляцького, Д. О. Барабася, І. З. Должанського і зарубіжних Ф. Котлера, Г. Л. Азоєва, М. І. Книша, Р. А. Фатхутдинова, І. М. Ліфіца.

Кожен науковець обґрунтовує власне бачення процесу формування конкурентної стратегії, представляє власний підхід до класифікації стратегій, розглядає методи проведення аналізу зовнішнього та внутрішнього середовища, пропонує вибір оптимальної стратегії з

декількох альтернатив, акцентуючи увагу на тому чи іншому етапі розробки стратегії.

Особливе значення в процесі розробки та обґрунтуванні стратегії ефективної господарської діяльності підприємства будь-якої форми власності та галузевої спрямованості належить стратегічному фінансовому аналізу, який можна віднести до обов'язкових умов забезпечення реалізації його цілей і напрямків розвитку, визначення шляхів максимізації прибутку (мінімізації збитків), вибір пріоритетних інвестиційних проектів і оптимізацію джерел фінансування.

З урахуванням того, що в літературі на нинішній час розглянуто багато питань стратегічного фінансового аналізу (стратегічний аналіз структури капіталу підприємства, фінансових показників діяльності підприємства, фінансових результатів і фінансових потреб, стратегічний аналіз інвестицій), потребується подальший розвиток не тільки теоретичних засад, а й практичних аспектів його проведення. Досить багато аспектів стратегічного фінансового аналізу розглянуто І. О. Бланком. На його думку, стратегічний фінансовий аналіз – це процес вивчення впливу факторів зовнішнього та внутрішнього середовища на результативність здійснення фінансової діяльності підприємства з метою виявлення особливостей і можливих напрямків її розвитку в перспективному періоді [1, С. 119]. Стратегічний фінансовий аналіз, як вважає видатний науковець, є безперервним процесом, мета якого має формулюватися у нерозривному взаємозв'язку з метою фінансового менеджменту, яка полягає у максимізації добробуту власників підприємства в поточному та перспективному періодах, що забезпечується шляхом максимізації його ринкової вартості [1, С. 21].

Тому можна стверджувати, що метою стратегічного фінансового аналізу має бути обґрунтування параметрів фінансової стратегії на основі оцінки поточного та перспективного фінансового потенціалу підприємства для забезпечення його орієнтації на стратегічне зростання та виконання фінансових цілей.

Проблеми отримання та переробки інформації мають велике значення для аналізу стратегічного фінансового аналізу. Без повної інформаційної картини стану підприємства як складної соціально-економічної системи процес створення ефективної системи формування стратегії та стратегічного управління не можна вважати завершеним. З огляду на це, доцільно підкреслити, що система інформаційного забезпечення має задовольняти не тільки потреби поточного управління, а й бути придатною збирати, накопичувати, обробляти і зберігати усю інформацію, яка може впливати на діяльність підприємства в довгостроковій перспективі.

Для виявлення необхідності та особливостей інформаційного забезпечення стратегічного фінансового аналізу необхідно встановити, чим відрізняється стратегічна інформація від інших класифікаційних ознак. Стратегічна інформація характеризується рядом відмінностей, що зумовлені характером процесу прийняття управлінських рішень. До таких відмінностей можна віднести: орієнтованість не тільки на внутрішню систему господарювання організації, а й на зовнішнє середовище; аналіз інформації в умовах репрезентативної ймовірності; прогнозний характер результатів обробки інформації; значна ймовірність суб'єктивного тлумачення отриманих значень інформативних показників; міжфункціональний характер інформації (необхідність інформаційного забезпечення окремих бізнес-процесів), що призводить до необхідності використання великих обсягів аналітичної та фінансової інформації.

Обґунтованість управлінських рішень, що приймаються на підставі проведення стратегічного фінансового аналізу, залежить від правильної організації його інформаційного забезпечення. Огляд та аналіз літературних джерел з цього питання дозволяє стверджувати, що поняття «інформаційне забезпечення» має різні трактування.

Можна сказати про три основні підходи, які найчастіше виділяються в літературі при розгляді сутності інформаційного забезпечення.

У першому підході інформаційне забезпечення трактується як система, в яку входять і інші складові (технічні засоби та програмне забезпечення, інформаційні технології, методичні, інструктивні матеріали, системи класифікації та кодування тощо). Так, у наукових працях М. Чумаченка відзначено, що поняття «інформаційне забезпечення» виникло у зв'язку з розвитком автоматизованих систем управління, і є системою одержання, оцінки, зберігання та переробки даних з метою прийняття управлінських рішень. Такого ж визначення дотримуються М. П. Денисенко та І. В. Колос, які пропонують виділяти в системі інформаційного забезпечення прийняття управлінських рішень наступні складові: інформаційні ресурси, інформаційні технології, технічні засоби та програмне забезпечення [2].

Прихильники другого підходу під інформаційним забезпеченням розуміють сукупність інформації (інформаційну базу). Такої точки зору дотримуються І. Босак та Є. Палига, які стверджують, що інформаційне забезпечення – наявність інформації, необхідної для управління економічними процесами, що міститься у базах даних інформаційних систем [3].

Третій підхід до встановлення характеристики «інформаційного забезпечення» передбачає визначення останнього, насамперед, як процес задоволення поточних потреб користувачів в інформації,

необхідної для обґрунтування і прийняття стратегічних рішень; так, наприклад, на думку Р. Бруханського [4], організація належного стану інформаційного забезпечення можлива лише за умови адекватного супроводу, зокрема управлінського та технічного.

Таким чином, інформаційне забезпечення доцільно розглядати з урахуванням декількох аспектів, які доповнюють один одного. Узагальнюючи проведений аналіз сутності терміна «інформаційне забезпечення», можна стверджувати, що це складне, комплексне поняття.

По-перше, "інформаційне забезпечення" передбачає органічно взаємопов'язану сукупність елементів, взаємодія яких організована в єдину технологію для реалізації правил і методичних принципів ефективного перетворення інформації відповідно до потреб управління.

По-друге, це відомості, знання і відповідним чином оброблена інформація, які надаються споживачеві для задоволення його інформаційних потреб.

По-третє, це одна зі складових сучасних автоматизованих систем у сукупності з технічним, програмним та іншими видами забезпечення. Крім того, це складний динамічний процес, який забезпечує задоволення інформаційних потреб управлінців і виконує функції раціоналізації діяльності апарату управління, тобто процес надання інформації окремим особам або групам – користувачам інформаційних систем – відповідно до їх інформаційних потреб.

Таким чином, науково-теоретична сутність і практична значущість інформаційного забезпечення проявляється в органічному поєднанні наукових знань, наукової методології і методики з новітніми технічним і програмними засобами у всіх проявах інформаційної роботи.

Доцільно виділити два основних підходи до організації інформаційного забезпечення стратегічного фінансового аналізу на основі сучасних інформаційних технологій.

За першим підходом передбачається виконання окремих видів робіт шляхом застосування універсальних інформаційних технологій. Такий підхід досить простий в реалізації і може бути реалізований як на конкретному комп'ютері, так і в рамках локальної мережі. Цей підхід орієнтується на існуючу структуру підприємства, оскільки пов'язаний з мінімальним ступенем ризику, дає можливість відразу оцінити ефект від впровадження нових інформаційних технологій. Він може застосовуватись в малих і середніх за розміром підприємствах при відсутності можливості і необхідності комплексного підходу до вирішення проблеми, а також на підприємствах, специфіка основної діяльності яких та її діловодство не дають можливості ефективно використовувати типові рішення. Нестабільність ситуації в

господарській системі держави примушує малі і середні організації "жити сьогоднішнім днем" і обирати саме цей підхід до використання сучасних інформаційних технологій у своїй системі управління.

Другий підхід полягає у комплексному впровадженні інформаційних технологій в усі напрями господарської діяльності підприємства, що дозволяє створити єдине інформаційно-організаційне внутрішнє середовище. Для його реалізації необхідно використовувати спеціалізовані комплексні інформаційні технології. Даний підхід може бути найбільш ефективним методом вирішення проблеми в цілому за умови наявності значних ресурсів (фінансових, людських та інших), модернізації організаційної структури організації, тривалого часового періоду реалізації, тому може бути характерний для великих підприємницьких структур.

Існуючі інформаційні системи надають керівникам підприємств інформацію, що зорієнтована в основному на внутрішнє середовище – технологію, організацію виробництва, фінансово-економічні ретроспективні показники тощо – і характеризує його.

Інформація про зовнішнє середовище має фрагментарний, несистемний характер. Бракує інформації про економічні тенденції, науково-технічні досягнення, ринки та конкуренцію на них, споживачів та їхні потреби тощо. До того ж бракує соціально-політичної інформації, збиранням і аналізом якої навіть науково-дослідні інститути мало займаються.

Кожний суб'єкт господарювання обирає найбільш ефективний метод вдосконалення інформаційного забезпечення стратегічного управління на базі впровадження сучасних інформаційних технологій. Для малих і середніх підприємств вважається доцільним перший підхід, який і є в даний час найбільш поширеним. У великих підприємницьких структурах із стійкими бізнес-процесами може бути ефективнішим комплексне впровадження інформаційних технологій.

Основним джерелом інформації про фінансово-господарську діяльність підприємства є фінансова звітність, яка є найважливішим офіційним документом для проведення аналізу, діагностики й оцінки фінансового стану підприємства. Система фінансової звітності формує основу для визначення основних показників ефективності, які в майбутньому дозволять виявити і попередити певні проблеми та створити інформаційну базу для виявлення тенденцій розвитку бізнесу [5].

Комплексне дослідження всіх джерел інформації для проведення стратегічного фінансового аналізу дозволить усунути відокремленість у аналітичних висновках і забезпечити прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Інформаційною базою аналізу фінансового стану є показники надходження і витрачання грошових коштів: виписки з рахунків установ банків, які обслуговують підприємство; картотека рахунків, які підлягають оплаті, платіжні календарні рахунки, складені фінансовим відділом підприємства; планові дані руху грошових коштів; звітно-статистичні дані бухгалтерського обліку [5].

Інформація про власний капітал є основою для започаткування і розвитку підприємницької діяльності, тому що він здійснює найсуттєвіші функції господарювання: довготермінове фінансування, відповідальність і захист прав кредиторів, компенсація збитків, що утворилися, кредитоспроможність, фінансове забезпечення ризику, власність, розподіл вигід [6].

Дані про власний капітал, внесені до балансу разом з інформацією звіту про власний капітал, дають змогу оцінити фінансову політику суб'єкта господарювання, з'ясувати структуру і джерела його утворення, фактори, що вплинули на зміни власного капіталу, ефективність акціонерної діяльності тощо.

Формування інформаційного забезпечення стратегічного фінансового аналізу на основі системного підходу дозволяє впорядкувати й координувати роботи зі збору, обробки, зберігання і передачі інформації на усіх рівнях управління з урахуванням поточних і майбутніх змін у внутрішньому і зовнішньому середовищі для підтримання фінансово-економічної стійкості функціонування підприємства.

Перелік використаних джерел

1. Бланк І.О. Фінансовий менеджмент: навчальний посібник. – К.: Ельга, 2008. – 724 с.

2. Денисенко М.П. Інформаційне забезпечення ефективного управління підприємством / М.П. Денисенко, І.В. Колос // Економіка та держава. – 2006. – № 7. – С. 19-24.

3. Босак І.П. Інформаційне забезпечення управління підприємством: економічний аспект [Текст] / І.П. Босак, Є. М. Палига / Регіональна економіка: Науково-практичний журнал. – 2007. – № 4. – С. 193-196.

4. Бруханський Р. Проблеми і пріоритети інформаційного забезпечення стратегічного менеджменту сільськогосподарських підприємств України / Р. Бруханський // Економічний аналіз. – 2011. – Вип. 9. Ч. 2. – С. 69-71.

5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності", затв. Наказом Міністерства фінансів України від 31.03.99р. № 87, із змінами та доповненнями.

6. Кравчук О. Баланс підприємства: теорія і практика / О. Кравчук // Дебет-Кредит. – 2010.

ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ЗАПАСІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Новік К.

Науковий керівник – к.е.н., доцент Вітренко О. В.
Донецький національний технічний університет
(м. Покровськ, Україна)

У наш час в Україні в умовах нестабільності ринкової економіки відчувається необхідність підтримки розвитку підприємств з боку законодавства для виробництва конкурентоспроможної продукції з метою подальшої її реалізації на внутрішньому та зовнішньому ринках. Чи не найважливішим фактором розвитку виробництва є своєчасне забезпечення та раціональне використання матеріальних ресурсів.

Запаси, облік яких регламентується П(С)БО9 [1], складають основну частину активів підприємства та забезпечують безперервність і налагодженість його діяльності, що стає одним з факторів забезпечення економічної стабільності. Від особливостей ведення обліку запасів і якості інформаційного забезпечення управління ними залежать ефективність виробництва, можливість зростання його потенціалу, точність визначення фінансового стану підприємства для прийняття управлінських рішень. Саме тому проблеми організації і моніторингу ефективності системи обліку запасів промислових підприємств залишаються актуальними.

Різні аспекти проблем оцінки, обліку та управління запасами промислових підприємств розглянуті у працях вітчизняних і зарубіжних науковців: Ф. Ф. Бутинець, О. В. Вітренко, І. В. Жолнер [3], І. С. Князюк [4], Л. Г. Ловінська, Н. М. Малюга, М. Ф. Огійчук [5], В. В. Сопко та ін. Так, значний вклад у вирішення питань методології і теорії бухгалтерської оцінки внесений вченими Л. Г. Ловінською та Н. М. Малюгою; проблемам організації фінансового обліку присвячено праці Ф. Ф. Бутинця; важливі проблеми інформаційного забезпечення управління запасами вирішені у працях О. В. Вітренко і В. В. Сопко.

Не зменшуючи важливість і завершеність наукових досліджень, потрібно відзначити, що велике коло питань організації обліку запасів промислових підприємств залишаються актуальними і потребують вирішення. Тож мета роботи – аналіз проблем, пов'язаних з організацією оцінки і веденням обліку запасів на підприємстві, та розробка шляхів їх вдосконалення. Для досягнення мети необхідно вирішити ряд проблем, серед яких:

- труднощі визначення справедливої вартості запасів;
- складність класифікації запасів за групами;

- недосконалість організації оперативного та складського обліку запасів;

- неналежний контроль управління запасами на підприємстві.

Вибір базової оцінки об'єктів бухгалтерського обліку є методологічною основою визначення підходів та способів обчислення вартості окремих об'єктів бухгалтерського обліку, а отже справляє вплив на зміст показників фінансової звітності [2, С. 23].

При внесенні запасів до статутного капіталу чи безоплатного їх одержання первісною вартістю прийнято вважати справедливу вартість, яка в основному ґрунтується на поточних ринкових цінах. Такий метод оцінки первісної вартості дає змогу підприємствам маніпулювати ціною запасів, що призводить до деформації показників фінансового обліку. Доцільніше визначати справедливу вартість запасів проводячи аналіз вартості серед існуючих ринків та цін на аналогічні активи, а якщо такої можливості немає, необхідно здійснити оцінку вартості за знайденою додатковою інформацією щодо запасів та за допомогою відповідних методів розрахунків [6]. Також для правильного визначення справедливої вартості запасів доцільніше було б створення загального реєстру найчастіше використовуваних у підприємствах активів за середньою ринковою ціною. Це сприятиме усуненню розбіжностей в оцінці справедливої вартості запасів серед підприємств.

Ще однією важливою проблемою обліку запасів на виробництві є складність їх групування відповідно дочинної класифікації запасів у Плані рахунків [7]. Для великих підприємств, де використовується значна база різноманітних активів, існуючого групування недостатньо. Вирішенням цієї проблеми є розширення класифікації та присвоєння кожному виду запасів свого номеру, який має бути вказаний на документації про надходження або вибуття активів [8].

Важлива роль в організації обліку запасів відводиться обліку запасів на складі. Цей облік має здійснюватися в певних секціях за розміром, типом, зовнішніми характеристиками та іншими властивостями таким чином, щоб сприяти їх безперешкодній перевірці, оперативному прийманню, чіткому та раціональному використанню у виробництві [9]. Правильний складський облік активів призводить до організації ефективного фінансового обліку запасів. Тому необхідно удосконалити процес документального оформлення обліку запасів.

На кожному підприємстві для забезпечення раціонального використання запасів та їх правильного обліку необхідна наявність професійного незалежного внутрішнього контролю за їх станом, бо тільки так можна запобігти витратам, пов'язаним з неправильним зберіганням або неналежним використанням запасів. Програма контролю повинна мати комплексний характер, відповідний план та термін перевірок активів, відповідальних осіб за виконання функції

контролю. Саме в підборі кваліфікованих спеціалістів полягає головна проблема контролю запасів. Особи, які виконують внутрішньогосподарський контроль активів на складі, повинні не тільки вміти проводити інвентаризацію, а й бути аудиторами, відповідати за правильність вчасного відображення в обліку руху ресурсів виробництва. Внутрішній контроль операцій з активами повинен містити в собі перевірки: стану запасів на складі, законності операцій з активами, норм витрат матеріальних цінностей та ефективність їх використання, синтетичного та аналітичного обліку активів, правильності відображення операцій з запасами в фінансовому обліку та звітності [4].

Таким чином, щоб сприяти поліпшенню обліку запасів на підприємстві, необхідним є:

- 1) впровадження ефективної методики визначення справедливої вартості запасів, яка сприятиме усуненню розбіжностей щодо оцінки первісної вартості запасів серед підприємств;
- 2) створення номенклатури запасів для спрощення віднесення їх до певної групи;
- 3) чітка організація складського обліку запасів у відповідності до потреб виробництва;
- 4) підвищення якості внутрішнього контролю належного обліку запасів на підприємстві;
- 5) запровадження ефективної системи управлінського обліку запасів.

Всі зазначені заходи дозволять підвищити ефективність системи обліку і контролю обліку і руху запасів. Реалізація цих напрямів дозволить організувати якісне обліково-аналітичне забезпечення управління запасами промислових підприємств.

Перелік використаних джерел

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» [Електронний ресурс] / Наказ Мініну № 246 від 20.10.1999 (текст офіційної редакції). – Режим доступу: : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99?test=4/UMfPEGznhhmZU.ZiFZLNfuHI43Es80msh8Ie6>.
2. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський (фінансовий) облік, оподаткування і звітність: [підручник] / Н.М. Ткаченко. – К.: Алерта, 2013. – 981 с.
3. Жолнер І.В. Фінансовий облік за міжнародними та національними стандартами / І.В. Жолнер – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 368 с.
4. Князюк І. Актуальні проблеми обліку виробничих запасів на підприємствах України / І. Князюк // Удосконалення обліку й аналізу в системі управління підприємства. – 2015. – № 2. – С. 63-65.
5. Огійчук М.Ф. Фінансовий та управлінський облік за національними стандартами / М.Ф. Огійчук. – Х.: Вид-во Алерта, 2011. – 1044с.

6. Бержанір ІА. Проблеми та напрями вдосконалення обліку виробничих запасів / І.А. Бержанір, Т.А. Демченко, А.А. Кістол // Економічний простір. – 2016. – № 107. – С. 161-168.

7. План рахунків бухгалтерського обліку [Електронний ресурс] / Наказ Мінфіну від 29.12.2015 р. № 1219 (текст офіційної редакції). – Режим доступу : <https://buhgalter.com.ua/zakonodavstvo/buhgalterskiy-oblik/poryadok-zastosuvannya-pla-nu-rahunkiv-buhgalterskogo-obliku-v/>.

8. Токар. Н.Б. Сучасні проблеми організації обліку виробничих запасів та шляхи їх вирішення / Н.Б. Токар, Н.В. Вовк // Інноваційно-інвестиційне забезпечення сталого соціально-економічного розвитку України: кол. монографія / ред. О.В. Манойленко. – Харків : НТУ "ХПІ", 2017. – Розд. 1. – С. 20-29.

9. Янчук В.І. Сучасні проблеми та напрямки вдосконалення ведення обліку виробничих запасів на підприємстві / В.І. Янчук, О.В. Кипаренко // Збірник наукових праць Вінницького національного аграрного університету. – 2012. – Випуск № 3 (69). Том. 2. – С. 250-255.

ПОЕЛЕМЕНТНИЙ АНАЛІЗ ВПЛИВУ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ НА ОЦІНОЧНІ ПОКАЗНИКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

Пономарьова Є. В.
Науковий керівник – к.е.н., доцент Вітренко О. В.
Донецький національний технічний університет
(м. Покровськ, Україна)

В умовах ринкового середовища функціонування суб'єктів господарської діяльності зовнішні користувачі бухгалтерської інформації прагнуть знати, за допомогою яких принципів, методів і процедур складалась та чи інша стаття фінансової звітності, тому в примітках до фінансової звітності розкривається та облікова політика, якою керувалося підприємство протягом звітного періоду, здійснюючи облік тих чи інших об'єктів. Саме тому необхідно розуміти її вплив на оцінку результативності діяльності суб'єктів господарської діяльності.

Згідно Методичних рекомендації щодо облікової політики підприємства [1], розпорядчий документ про облікову політику підприємства має включати такі основні елементи: методи оцінки вибуття запасів; періодичність визначення середньозваженої собівартості одиниці запасів; порядок обліку і розподілу транспортно-заготівельних витрат, ведення окремого субрахунку обліку транспортно-заготівельних витрат; методи амортизації основних засобів, інших необоротних матеріальних активів, нематеріальних активів; вартісні ознаки предметів, що входять до складу малоцінних необоротних матеріальних активів; підходи до переоцінки необоротних активів; застосування класу 8 та/або 9 Плану рахунків бухгалтерського

обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємстві організацій; підходи до періодичності зарахування сум дооцінки необоротних активів до нерозподіленого прибутку; метод обчислення резерву сумнівних боргів (у разі потреби – спосіб визначення коефіцієнта сумнівності); перелік створюваних забезпечень майбутніх витрат і платежів; порядок оцінки ступеня завершеності операцій з надання послуг; сегменти діяльності, пріоритетний вид сегмента, засади ціноутворення у внутрішньогосподарських розрахунках; перелік і склад змінних і постійних загальнопромислових витрат, бази їх розподілу; перелік і склад статей калькулювання виробничої собівартості продукції (робіт, послуг); дату визначення придбаних в результаті систематичних операцій фінансових активів; базу розподілу витрат за операціями з інструментами власного капіталу; кількісні критерії та якісні ознаки суттєвості інформації про господарські операції, події та статті фінансової звітності; періодичність відображення відстрочених податкових активів і відстрочених податкових зобов'язань; періодичність та об'єкти проведення інвентаризації; визначення одиниці аналітичного обліку запасів; спосіб складання звіту про рух грошових коштів; підходи до віднесення витрат, пов'язаних з поліпшенням об'єкта основних засобів до первісної вартості або витрат звітного періоду.

Як видно з перелічених вище елементів, облікова політика підприємства є важливим засобом формування основних показників господарської діяльності, оскільки вона має істотний вплив на показники собівартості продукції, прибутку, податків, показників фінансового стану. Облікова політика може виступати інструментом управління витратами, фінансовими результатами, що впливає на значення показників звітності та фінансові коефіцієнти; інструментом управління нарахованими податками; дієвим інструментом практичного вирішення протиріч нормативних актів з бухгалтерського обліку та оподаткування; інструментом уніфікації облікових процедур і зниження їх трудомісткості; інструментом реалізації базових принципів МСФЗ – безперервності діяльності та методу нарахування.

Враховуючи напрацювання авторів наукових публікацій з проблем формування ефективної облікової політики організації [2; 3; 4; 5], всі елементи облікової політики рекомендуємо класифікувати за трьома групами з урахуванням суттєвості впливу на фінансові результати і аналітичні показники фінансової звітності:

- 1) елементи, що не здійснюють впливу на фінансові результати і аналітичні показники звітності;
- 2) елементи, заякими неможливо дати однозначну оцінку впливу;
- 3) елементи з ймовірним впливом на аналітичні показники звітності і фінансові результати, які, в свою чергу, поділяємо на:

елементи облікової політики з довгостроковим періодом впливу (більше 12 міс.) та елементи облікової політики з короткостроковим періодом впливу (менше 12 міс.).

Класифікацію елементів облікової політики з урахуванням суттєвості впливу на фінансові результати і аналітичні показники фінансової звітності представлено на рис. 1.

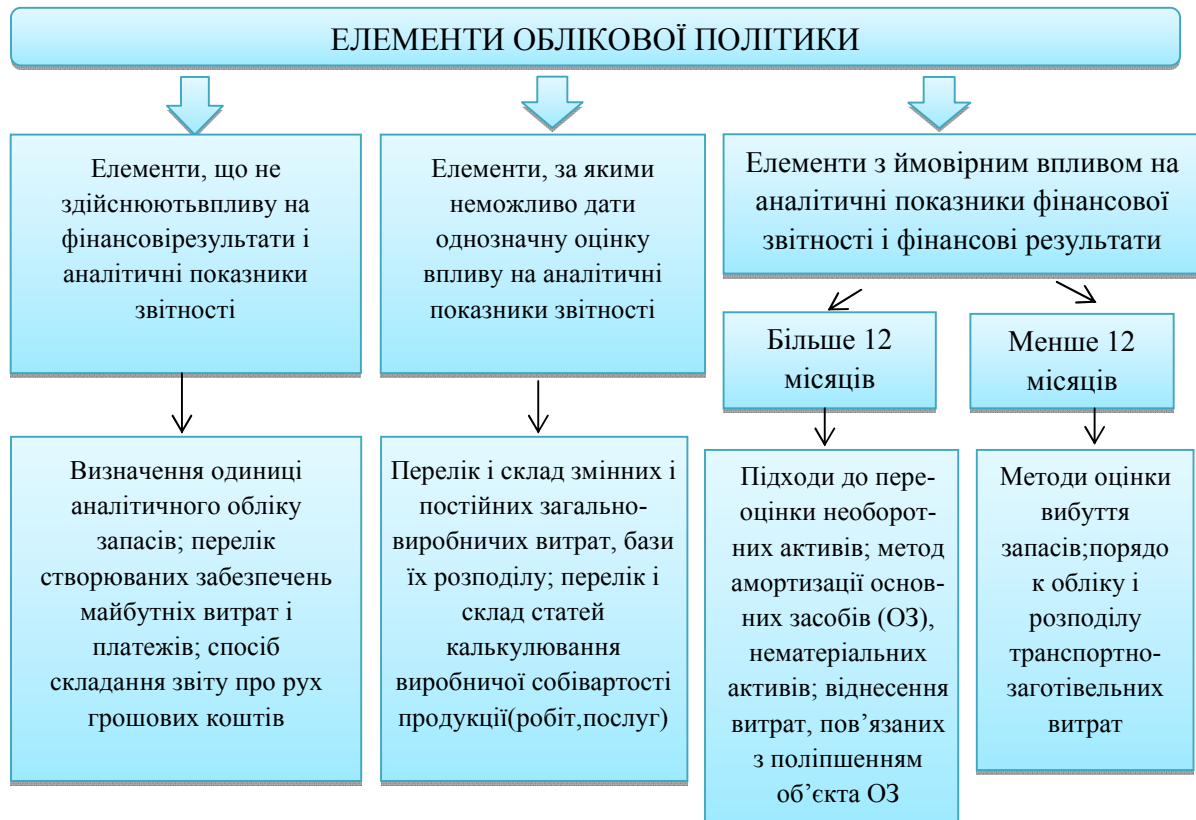

Рисунок 1 – Класифікація елементів облікової політики за ступенем впливу на фінансові результати і аналітичні показники фінансової звітності

До елементів облікової політики, що найбільше впливають на фінансові результати та аналітичні показники фінансової звітності, слід віднести: модель оцінки основних засобів (за первісною вартістю (собівартістю) або за переоціненою вартістю), визначення методу оцінки вибуття запасу (ідентифікованої собівартості відповідної одиниці запасів, ФІФО або засередньозваженою собівартістю); визначення методу нарахування амортизації (прямолінійний, виробничий або прискорене списання). Використання різних принципів, методів і процедур в обліковій політиці дозволяє маніпулювати фінансовим результатом, що обумовлює незіставність

показників фінансової звітності для її аналізу, створення можливостей вуалювання фінансового результату.

Про суб'єктивність облікової політики та її здатність впливати на прибуток підприємства відзначалося у працях прихильників соціологічного підходу до обліку, які вважали, що відносність звітних даних є наслідком ліберальності менеджменту суб'єкта господарювання та відносності оцінок вартості вибуття активів. Також це обумовлено тим, що доходи завжди впливають з документів на реалізацію товарів і послуг, а величина витрат завжди залежить від облікової політики підприємства і вибору адміністрацією різних методологічних прийомів. Отже, доходи визнаються об'єктивно, а витрати, пов'язані з обчисленням собівартості, – суб'єктивні. Саме звідси й впливає умовність суми валового прибутку підприємства, а відтак й коефіцієнту валової рентабельності реалізованої продукції.

В результаті проведеної переоцінки основних засобів до справедливої вартості змінюється, і значно, фінансовий результат до оподаткування. Дооцінка об'єктів основних засобів призводить до збільшення їх залишкової вартості і, відповідно, до збільшення амортизації. Уцінка веде до зниження амортизації, зменшення витрат і збільшення прибутку.

Відтак, фінансовий результат до оподаткування збільшується на суму уцінки основних засобів, включеної до витрат звітного періоду, та зменшується на суму дооцінки основних засобів. Об'єктами впливу даного елемента облікової політики є собівартість, інші витрати операційної діяльності, капітал у дооцінках, а отже, валюта балансу і вартість активів. В разі переоцінки змінюється величина першого розділу активу балансу, відтак ця зміна вплине на такий показник ділової активності підприємства як фондівдача. Дооцінка призведе до збільшення величини чистих активів, коефіцієнта фінансової стійкості, коефіцієнта автономії зменшення таких показників, як рентабельність продажів, рентабельність власного капіталу, рентабельність активів, фондівдача, капіталовіддача.

Значний вплив на аналітичні показники фінансової звітності має вибір методів оцінки вибуття запасів. Так, метод ФІФО завищує фінансові результати, адже при його застосуванні занижується собівартість внаслідок списання запасів за нижчими «першими» цінами. Тому, з точки зору розрахунку показників платоспроможності, метод ФІФО – це найкращий варіант оцінки вибуття запасів, проте він, зазвичай, веде до збільшення податку на прибуток. При виборі способу нарахування амортизації необоротних активів бухгалтеру важливо врахувати, що застосування прискорених методів амортизації збільшить коефіцієнт поточної ліквідності, коефіцієнт забезпеченості власним оборотним капіталом і фондівдачу, і зменшення, в свою

чергу, таких показників як рентабельність продажів, рентабельність активів.

Для того, щоб облікова політика стала не формальним атрибутом облікового механізму, а інструментом інформаційного забезпечення процесу прийняття управлінських рішень, необхідно:

- 1) провести аналіз умов господарювання підприємства, його організаційної структури;
- 2) проаналізувати фактичний стан бухгалтерського обліку і системи внутрішнього контролю;
- 3) визначити мету формування ефективної облікової політики.

До важливих цілей ефективної облікової політики слід віднести раціоналізацію грошових потоків та підвищення інвестиційної привабливості підприємства. Розробка облікової політики, спрямованої на раціоналізацію грошових потоків і збільшення інвестиційних можливостей, стає необхідною, коли підприємство освоює нові ринки збуту, запроваджує інновації, а тому вишукує додаткові фінансові ресурси. Облікова політика, спрямована на формування привабливої для інвесторів та кредиторів фінансової звітності, повинна забезпечити підготовку найбільш привабливої фінансової звітності в частині фінансових коефіцієнтів. У таких умовах доцільно застосовувати прискорені методи амортизації, оптимізувати оподаткування, вивільняти додаткові фінансові ресурси через посилення ділової активності та прискорення оборотності активів.

Таким чином, облікова політика є важливою сполучною ланкою між системою менеджменту і процесом бухгалтерського обліку на підприємстві. Завдяки обліковій політиці роль бухгалтера-аналітика в управлінні сучасним підприємством зростає в зв'язку з тим, що він може брати участь в управлінні показниками бухгалтерського балансу і звітності, показниками податкових декларацій, в інформаційному забезпеченні управлінських рішень через «нормальні» фінансові коефіцієнти. Виходячи із суттєвого впливу облікової політики на фінансову звітність підприємства, в основу вибору її елементів має бути покладена обрана підприємством стратегія розвитку.

Перелік використаних джерел

1. Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства [Електронний ресурс] // Міністерство фінансів України, Наказ від 27.06.2013 № 635. – Режим доступу: <http://minfin.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article/>.

2. Верига, Ю.А. Облікова політика підприємства: навч. посіб. / Ю.А. Верига, В.А. Кулик, Ю.О. Ночовна, С.Ю. Іванюк. – Полтава: ПУЕТ «ЦУЛ», 2015. – 310 с.

3. Кругляк, З.И. Влияние отдельных элементов учетной политики на статьи отчетности и показатели финансового состояния / З.И. Кругляк // Научный журнал КубГАУ. – 2014. – № 101(07).

4. Макарова, Н.Н. Анализ подходов к формированию учетной политики / Н.Н. Макарова // Аудит и финансовый анализ. – 2009. – № 3.

ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ПРОЗОРОСТІ ПОКАЗНИКІВ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Аспірант Устич В. А.
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»
(м. Слов'янськ, Україна)

В умовах економічного спаду держави, тотальної корупції, обмеженості ресурсів, жорсткої недобросовісної конкуренції, зростання злочинності, фінансової кризи, падіння рівня життя громадян, економічної залежності України від кредитів МВФ та зовнішнього управління, для успішного функціонування будь-якого суб'єкта господарювання, незалежно від форми власності, основною метою є досягнення економічних і соціальних результатів, одержання прибутку від провадження своєї діяльності. Для досягнення поставленої мети важливе значення надається прозорості та достовірності показників фінансової звітності, які є важливими для основних груп учасників ринку, а саме: позичальників і кредиторів, емітентів, інвесторів, органів державної влади та міжнародних фінансових інститутів.

Підзвітність та прозорість є однією з найважливіх умов діяльності підприємств, оскільки стейкхолдери мають бути впевнені, що підприємства діють відповідно до норм законодавства, ведуть безпечну та економічно-обґрунтовану господарську діяльність, що створена дієва та ефективна антикорупційна система і враховуються інтереси суспільства [2].

Метою доповіді є пошук і обґрунтування шляхів підвищення інформаційної прозорості, оперативності та доступності показників фінансової звітності суб'єктів господарювання.

Незалежно від організаційно-правової форми, обсягу виручки, структури і сфери діяльності, компанії повинні прагнути до більшої прозорості і публічності. Прозорість звітності – це створення умов за яких інформація про існуючу ситуацію на підприємстві виявляється доступною і зрозумілою для всіх зацікавлених сторін. Прозорість фінансової звітності на підприємстві забезпечується шляхом повного і правдивого надання інформації широкому колу користувачів, а також є необхідною для прийняття доречних економічних та управлінських рішень. Оскільки звітність надається громадськості, вона повинна бути легкою для інтерпретації.

В Україні організація Transparency International провела дослідження на тему «Прозорість корпоративної звітності: оцінка найбільших приватних та державних компаній України», яке присвячене оцінці рівня прозорості українських компаній та впровадження у їх діяльність антикорупційних заходів. У процесі дослідження було вивчено інформацію щодо прозорості українських підприємств, проаналізовані їхні етичні кодекси та антикорупційні програми [3].

Для проведення оцінювання прозорості корпоративної звітності компаній були розроблені анкети, які містили 27 питань, за відповідь на кожне з яких ставився 1 бал, 0,5 бали або 0 балів. У підсумку респонденти отримували від 0 балів (низький рівень прозорості) до 10 балів (високий рівень прозорості).

Загальний рейтинг в балах наведено на рис. 1.

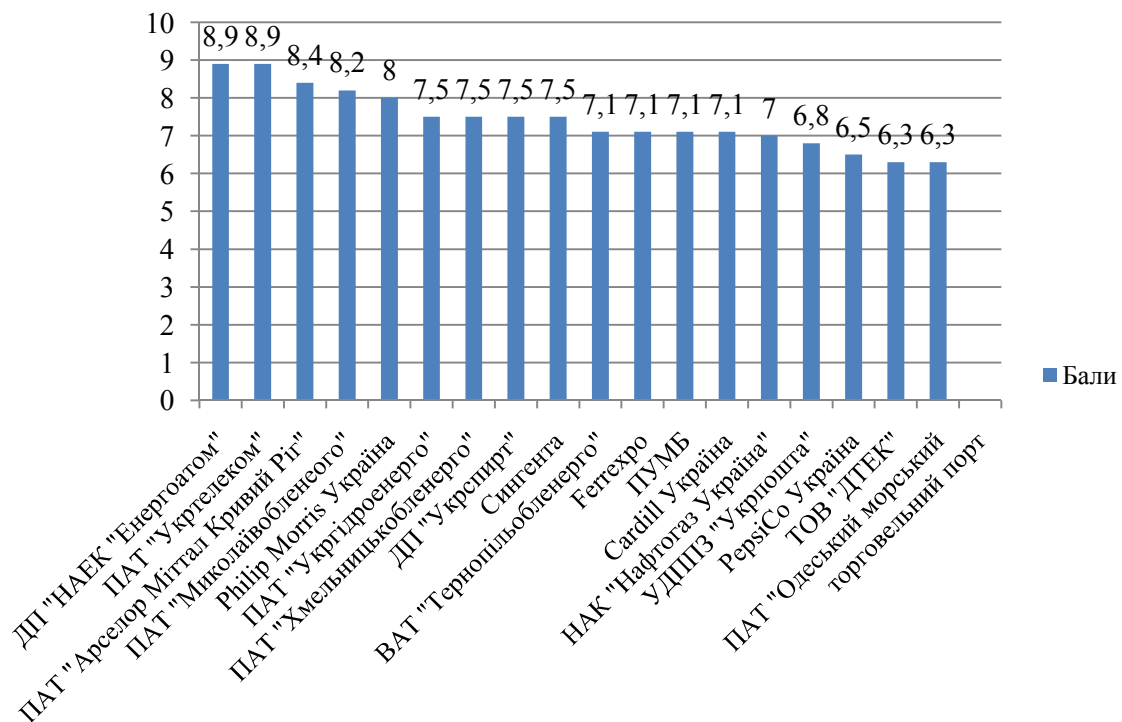

Рисунок 1 – Топ-10 найбільш прозорих українських підприємств [4]

Згідно з результатів дослідження, найвищі показники прозорості у ДП «НАЕК «Енергоатом» та ПАТ «Укртелеком» – 8,9 балів. Також достатньо прозорими є компанії ПАТ «Арселор Міттал Кривий Ріг», ПАТ «Миколаївобленерго», Philip Morris Україна, ПАТ «Укргідроенерго», ПАТ «Хмельницькобленерго», ДП «Укрспирт», Сингента Україна, ВАТ «Тернопільобленерго», Ferrero, ПУМБ, Cargill Україна та НАК «Нафтогаз України», оскільки їх оцінки вищі 7 балів.

Загалом, лише 38% приватних та державних українських компаній працюють на засадах прозорості та підзвітності. Вони отримали більше 5 балів із 10 можливих у рейтингу прозорості корпоративної звітності. Майже 62% – далекі від стандартів прозорості – вони отримали менше 5 балів. Третина компаній, які брали участь в опитуванні, на жаль, не змогла отримати жодного балу. Середній бал прозорості досліджених компаній дорівнює 3 [4].

Прозорість фінансової звітності необхідна для залучення в країну вільного іноземного капіталу, оскільки якісна і порівнянна звітна інформація є необхідною умовою підвищення інвестиційної привабливості компаній, сприяє зниженню підприємницьких ризиків і збільшенню освоєння інвестиційних проектів [5].

Вимоги до прозорості та розкриття інформації потребують значного посилення. На сьогодні в системі фінансової звітності існує багато недоліків, зокрема, неповна консолідація фінансової звітності, відсутність достатнього рівня розкриття інформації щодо пов'язаних сторін та власників суб'єктів господарювання, що ускладнюють проведення оцінки фінансового стану та показників компанії [1].

Фінансова звітність суб'єктів господарювання сприймається зовнішніми користувачами як така, що має низьку якість і є ненадійним джерелом інформації.

З метою підвищення рівня прозорості діяльності суб'єктів господарювання необхідно посилити вимоги до:

- розкриття інформації суб'єктами господарювання;
- проведення аудиту фінансової звітності незалежними аудиторами.

А також:

- налагодження ефективного внутрішнього контролю;
- створення системи управління ризиками;
- підвищення надійності фінансової та операційної інформації;
- розробка і впровадження стандартів МСФЗ, що дозволить посилити довіру акціонерів і зацікавлених осіб, підвищить прозорість господарської діяльності.

Отже, прозорість показників фінансової звітності впливає на репутацію компанії, підвищуючи рівень довіри до неї, сприяє залученню нових клієнтів і попиту на продукцію та послуги. Прозорість дозволяє отримувати об'єктивні результати аналізу і приймати оптимальні рішення. Вона є головною рисою надійної фінансової звітності.

Перелік використаних джерел

1. Розпорядження «Про схвалення Стратегії підвищення ефективності діяльності суб'єктів господарювання державного сектору економіки» Кабинет

Министров Украины от 27.05.2015 № 662-р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/662-2015-%D1%80>.

2. Фоміна О.О. Фінансова прозорість підприємств України як показник соціальної відповідальності бізнесу / О.О. Фоміна, В.В. Трохимчук, О.В. Бугаєнко // Вісник Донецького національного університету економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського. – 2016. – № 64. – С. 145-154.

3. Transparency International Ukraine Прозорість корпоративної звітності – FinPost [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://ti-ukraine.org/news/prozorist-korporativnoi-zvitnosti-finpost/>.

4. Войціцький Ю. Прозорість корпоративної звітності: оцінка найбільших приватних та державних компаній України / Ю. Войціцький, Д. Якимчук // Transparency International Ukraine. – 2016. – 58 с.

5. Макарович В.К. Принципи формування прозорості фінансової звітності / В.К. Макарович // Тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні тенденції розвитку бухгалтерського обліку та оподаткування» (м. Житомир, 25 листопада 2016 р.). – Житомир: ЖДТУ, 2016. – С. 80-81.

БУХГАЛТЕРСЬКІ РИЗИКИ ТА ЇХ РОЗКРИТТЯ У ФІНАНСОВІЙ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Феськіна З. Ю.

Науковий керівник – к.е.н., доцент Вітренко О. В.

Донецький університет технічний університет

(м. Покровськ, Україна)

В сучасних умовах однією з актуальних проблем є посилення механізму забезпечення економічної безпеки підприємства. Відповідно до існуючого законодавства, визнання підприємницьких ризиків в системі бухгалтерського обліку виступає принцип обачності, який передбачає при відображенні наданої у звітності інформації запобігання завищенню оцінки активів і доходів чи заниженню оцінки витрат та зобов'язань підприємства, спричинених існуванням факторів невизначеності. Зокрема, вплив невизначеності має враховуватись підприємством при визнанні доходу й витрат, участі у спільній діяльності, оцінці активів та її зміни, обліку фінансових інструментів [2, С. 89]. Невизначеність господарської ситуації обумовлюється наступними чинниками: відсутністю повної інформації, випадковістю, протидією. Невизначеність, в свою чергу, породжує ризик як можливу небезпеку втрат, котра впливає із специфіки тих чи інших явищ природи і видів людської діяльності [1, С. 20]. Ризик – це невід'ємна частина підприємницької діяльності. Їх неможливо повністю уникнути, проте можна прогнозувати, здійснювати заходи щодоуправління їх параметрами та на цій основі зменшувати негативний вплив на інформаційне середовище підприємства. Можна зробити висновок про

те, що бухгалтерські ризики – це загроза не фінансовому стану підприємства, а достовірній інформації про такий стан.

Таким чином, постає проблема розкриття аналітичної інформації та прогнозів впливу негативних факторів на діяльність підприємства у Пояснювальній записці до річних звітів і консолідованої фінансової звітності, що сприятиме формуванню об'єктивної та достовірної інформації про результати діяльності та фінансово-майновий стан суб'єкта господарювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукові дослідження сутності та ролі ризиків щодо ведення господарської діяльності підприємств здійсненоу працях як вітчизняних, так і зарубіжних науковців, серед яких: І. А. Дерун, Т. Г. Камінська, О. В. Сметанко, О. В. Фоміна, А. Є. Шевельов, І. О. Бланк, Р. Х. Герц, Е. М. Кіган, Д. М. Філліпс та ін. При цьому залишається відкритим питання необхідності розкриття вітчизняними підприємствами у звітності інформації про ризики у відповідності до розмірів суб'єкта господарювання, видів діяльності та необхідності цієї інформації користувачам бухгалтерської звітності.

Метою дослідження є визначення необхідності розкриття у звітності підприємств інформації про ризики, які супроводжують діяльність суб'єктів господарювання; окреслення кола ризиків, до яких підприємства найбільш вразливі; визначення ступеня розкриття інформації про ризики у звітності.

Викладення основного матеріалу. Нині ефективність управління ризиками компанії у цілому залежить як від глибини дослідження кожного окремого виду ризику, так і від осмислення та вивчення взаємозв'язків між різними видами ризиків. В умовах нестабільності економіки та невизначеності умов господарської діяльності компаній та результатів діяльності можна приймати управлінські рішення, розглядаючи лише комплексно наслідки дій економічних ризиків діяльності компаній із соціальними, екологічними та іншими видами ризиків.

Відображення в обліку підприємницьких ризиків і їх наслідків вимагає вибору та обґрунтування методичних основ визнання, оцінки та розкриття інформації про них [5]. Дослідники пропонують такі визначення ризиків у бухгалтерському обліку:

- бухгалтерські (інформаційні) ризики, пов'язані зі спотворенням інформації, виникають у системі бухгалтерського обліку. До них належать ризики, пов'язані з навмисним викривленням облікової інформації, порушенням режиму збереження бухгалтерської інформації, що становить комерційну таємницю;

- ризики, пов'язані з вибором способів і методів в обліковій політиці, відсутність належної кваліфікації бухгалтерського персоналу,

а також неналежний рівень технічного забезпечення (табл. 1). Для цих ризиків найбільш притаманні ознаки невизначеності, оскільки можливість об'єктивно оцінити ймовірність їх настання в основному відсутня;

Таблиця 1 – Склад факторів, що впливають на виникнення інформаційних ризиків в системі бухгалтерського обліку [3]

Джерело утворення ризику	Склад факторів, що спонукають до виникнення інформаційних ризиків
Кадровий потенціал бухгалтерської служби	<ol style="list-style-type: none"> 1. Недостатні знання керівників бухгалтерської служби, що не дозволяють їм організувати ефективну обліково-інформаційну систему підприємства. 2. Низький професійний рівень робітників бухгалтерії. 3. Витік конфіденційної інформації з вини співробітників бухгалтерії
Методика ведення бухгалтерського обліку	<ol style="list-style-type: none"> 1. Порушення принципів і правил ведення бухгалтерського обліку. 2. Фінансові прорахунки за вибору способів обліку, регламентованих стандартами бухгалтерського обліку та фінансової звітності 3. Маніпуляції з бухгалтерськими даними
Організація бухгалтерського обліку	<ol style="list-style-type: none"> 1. Не ефективна політика підприємства з організації бухгалтерського обліку. 2. Застарілі інформаційні технології, що не відповідають сучасним вимогам щодо обробки, збереження та надання облікової інформації окремим групам користувачів

- підприємницькі ризики, визнані в бухгалтерському обліку. До них належать ризики фінансово-господарського середовища, що характеризують наслідки подій, які суттєво впливають на діяльність підприємства.

Як і в загальній підприємницькій діяльності, в бухгалтерському обліку ризики виникають з невизначеності. Причини виникнення останньої можна поділити на зовнішні та внутрішні. До зовнішніх причин відносяться: рівень стабільності бухгалтерського та податкового законодавства, загальна прогнозованість економічної ситуації в країні (облікова ставка НБУ, рівень інфляції, соціальні стандарти), можливість прогнозування рівня конкуренції, інвестиційного клімату, в деяких галузях (будівництво, сільське

господарство) – характер впливу погодних умов, імовірність появи форс-мажорних обставин тощо. До внутрішніх причин, в першу чергу, слід віднести низький професійний рівень облікових працівників та відсутність роботи з підвищення їх кваліфікації, плинність кадрів в бухгалтерській службі, в тому числі головних бухгалтерів та провідних спеціалістів, порушення в методиці та організації ведення бухгалтерського обліку тощо.

Відсутність чітких і однозначних рекомендацій в нормативних документах змушує бухгалтера мати власну обґрунтовану думку про доцільність використання на підприємстві того чи іншого варіанту обліку, тобто мати своє професійне судження. Я. Соколов і Т. Терентева визначають дане поняття, як думку, добросовісно висловлену професійним бухгалтером про господарський факт, яка буде корисною для його опису, а також для прийняття дієвих управлінських рішень [5, С. 54].

Бухгалтерські ризики збільшуються під впливом зростання кількості помилок та порушень. Під першим поняттям слід розуміти випадкове викривлення облікової інформації, під другим – свідоме. Свідоме порушення взагалі нівелює поняття «бухгалтерський ризик», оскільки в цьому випадку працівник знає про факт викривлення, а не допускає можливість його появи.

Таким чином, на економічну безпеку підприємства в частині забезпечення інформаційними потоками істотний вплив здійснюють саме бухгалтерські ризики, які можна усунути, лише формуючи адекватну комплексну обліково-інформаційну систему. До ризиків, які майже не зустрічаються у Пояснювальних записках до бухгалтерської звітності підприємств України, належать: майновий ризик, ризик бухгалтерського обліку, фондовий ризик, ризик дефолту контрагенту, ризик персоналу, технологічний ризик, зовнішній ризик, ризик взаємовідносин та інші.

Наслідки багатьох ризиків неможливо з достатньою достовірністю і точністю визначити, тому часто не залишається іншого способу, як описати всі можливі наслідки найбільш сприятливих та несприятливих результатів. Таке відображення у звітності даних про ризики в несистематизованому вигляді не забезпечить високий ступінь прозорості та достовірності бухгалтерської інформації, тому для підвищення прогнозності бухгалтерської інформації доцільно відокремити у фінансовій звітності форму з відомостями про ризики. Угрупувати за ступенем їх впливу на діяльність суб'єкта господарювання та розкривати інформацію про наслідки їх дії. Виходячи з цього, можна буде відокремити основні групи ризиків з максимальним впливом на діяльність підприємства.

Від того, як бухгалтер буде трактувати угруповані ризики, залежать показники звітності, яка описує фінансовий стан підприємства. Зменшення ступеня невизначеності в бухгалтерському обліку досягається у випадку, коли інформація відповідає вимогам корисності, достовірності та прозорості. Перші дві вимоги регламентовані бухгалтерськими стандартами, а остання є результатом аналітичної роботи спеціалістів і служить для задоволення інформаційних потреб потенційних інвесторів.

Висновки. Джерелом інформації про підприємницькі ризики є форми бухгалтерської звітності, аналіз яких дозволяє користувачам самостійно встановити ризики підприємства та здійснити їх оцінку, що може призвести до недовіри зі сторони інвестора і призвести до невірних інвестиційних рішень, вилучення капіталу, продаж акцій тощо. Виявлення та описання бухгалтерського ризику на всіх етапах облікового процесу дозволить не тільки сформулювати достовірну та об'єктивну облікову інформацію для потреб користувачів, а й забезпечить ефективність діяльності всього підприємства через прийняття адекватних управлінських рішень.

Таким чином, незважаючи на значний потенціал утрат від ризику, його можна використати й як джерело для додаткових економічних вигід при професійному судженні під час відображення бухгалтерського обліку.

Перелік використаних джерел

1. Балабанов И.Т. Риск-менеджмент. – Финансы и статистика, 1996. – 192 с.
2. Гнилицька Л.В. Інформаційне забезпечення ризиками підприємницької діяльності: обліковий аспект / Л.В. Гнилицька // Економічні інновації. – 2014. – № 57. – С. 88-100.
3. Гнилицька Л.В. Напрями удосконалення облікової системи з метою забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання / Л.В. Гнилицька // Комунальне господарство міст: науково-технічний збірник. Серія: Економічні науки. – Х.: Харківська національна академія міського господарства, 2011. – № 100. – С. 144-153. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: khg.kname.edu.ua/index.php/khg/article/view/36.
4. Голов С.Ф., Костюченко В.Н. Бухгалтерский учет и отчетность по международным стандартам. – Х.: Фактор, 2007. – 976 с.
5. Соколов Я.В. Профессиональное суждение бухгалтера: итоги минувшего века / Я.В. Соколов, Т.О. Терентьева / Бухгалтерский учёт. – 2001. – № 12. – С.53-57.
6. Шевелев А.Е. Риски в бухгалтерском учете: учебное пособие / А.Е. Шевелев, Е.В. Шевелева. – М.: КНОРУС, 2007. – 280 с.

СЕКЦІЯ 6

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ГОСПОДАРЮЮЧИХ СУБ'ЄКТІВ І ШЛЯХИ ЇЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УМОВАХ КРИЗИ

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ БАНКІВ

Верницький Б. В.

Науковий керівник – к.е.н., доцент Волкова В. В.
Донецький національний університет імені Василя Стуса
(м. Вінниця, Україна)

У сучасних умовах напруженої економічної та політичної ситуації загострюється питання щодо стабільності розвитку та фінансової стійкості банківського сектору України. Саме банкам належить пріоритетна роль у мобілізації тимчасово вільних коштів суб'єктів господарювання та в спрямуванні необхідних обсягів грошових надходжень у найприбутковіші галузі економіки.

Але погіршення економічної ситуації в Україні, значне падіння курсу національної валюти, зниження довіри населення до банків підтверджують наявність серйозних проблем у банківській сфері. Враховуючи той факт, що головною умовою ефективного функціонування банків є забезпечення мінімального ризику та високого рівня надійності здійснюваних операцій, аспект управління фінансовою стійкістю банківських установ є своєчасним та актуальним.

Дослідженню питань управління фінансовою стійкістю банків присвячені праці таких вчених, як: В. Вітлінський [1], Л. Галяєва [2], А. Герасимович [3], А. Граділь [4], О. Дзюблюк [5], В. Коваленко [6], О. Колодізев [7], В. Кочетков [8], І. Сало [9], В. Стельмах [10], Н. Хіміч [11] та інші. Але незважаючи на такий великий інтерес науковців до проблеми управління фінансовою стійкістю банку, спостерігається відсутність єдиного методичного базису.

В економічній літературі існують різні підходи до визначення поняття «фінансова стійкість банку». Так, фінансову стійкість розглядають як:

1) відповідність сукупності критеріальних значень певних фінансових показників (О. Заруба [12], С. Святко та Р. Міллер [13], В. Вітлінський та О. Пернарівський [1]);

2) динамічну категорію «системи трансформації ресурсів та ризиків» (В. Кочетков [8], Є. Склеповий [14], Н. Шелудько [15]);

3) показники ліквідності і платоспроможності (В. Вітлінський та О. Пернарівський [1]);

4) прибутковість (Л. Белих [16], В. Пантелеєв та С. Халява [17]);

5) складову загальної стійкості банку (Ю. Маслюченко [18], Р. Шіллер [19]).

Узагальнюючи дані підходи, можна сказати, що «фінансова стійкість» банку – це інтегральний, динамічний показник, який є складовою загальної стійкості банку і характеризує здатність банку протидіяти негативним екзогенним та ендогенним факторам за допомогою підтримання ліквідності, платоспроможності та прибутковості на достатньому для цього рівні.

Управління фінансовою стійкістю банку здійснюється на оперативному, тактичному та стратегічному рівнях і представляє собою невід’ємну складову його безперервної та щоденної діяльності, від якої залежить не лише прибутковість та фінансова стабільність в цілому, а й можливість його функціонування.

Окрім цього, управління фінансовою стійкістю передбачає об’єктивне визначення її поточного й бажаного стану, скоординоване управління фінансовими ресурсами банківської установи, вибір ефективних управлінських рішень, котрі сприяли б забезпеченню та підвищенню фінансової стійкості.

Загалом, характеристиками фінансової стійкості виступають:

- рівень капіталізації;
- якість активів;
- якість зобов’язань;
- рівень платоспроможності та ліквідності;
- рівень прибутковості;
- рівень чутливості банку до ризиків [6].

Кожна із зазначених характеристик здійснюють вагомий вплив на рівень фінансової стійкості і в поєднанні утворюють спеціальний алгоритм управління, який передбачає застосування визначеного комплексу методів (рис. 1).

Планування включає в себе постановку цілей, визначення тактики й стратегії забезпечення стійкості банку. Оскільки головним стратегічним завданням діяльності банку в розрізі даного алгоритму є забезпечення його стійкості, фінансове планування потрібно скерувати за допомогою певних інструментів на трансформацію стратегічної цілі у конкретні абсолютні та відносні показники.

Аналіз основних елементів, які визначають стійкість банку, дає можливість встановити причинно-наслідкові зв’язки між різними аспектами функціонування банківської установи [8].

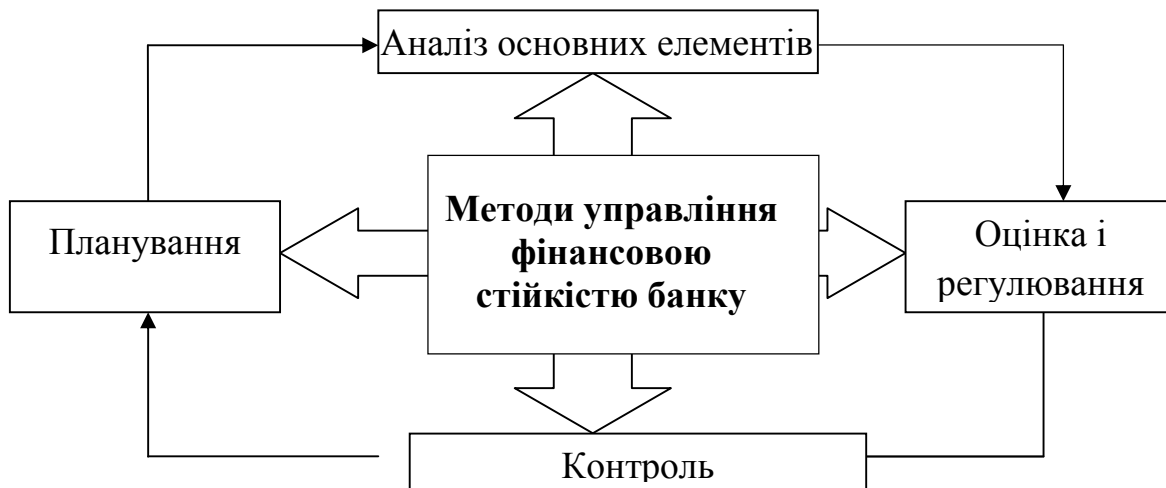

Рисунок 1 – Методи, що використовуються для управління фінансовою стійкістю банку

Оцінка та регулювання фінансової стійкості банку ґрунтується на основі використання сукупності методичних підходів.

Сутність контролю полягає у перевірці відповідності отриманих показників відносно запланованих, значення яких забезпечує стійкий фінансовий стан банку.

Для проведення ефективного контролю за рівнем стійкості, потрібно дотримуватися проходження всіх етапів цього процесу: попередній, поточний та наступний контроль [6].

Реалізація даних методів забезпечує досягнення тактичних та стратегічних цілей з підтримання високого рівня фінансової стійкості, при цьому важливою умовою є дотримання певного комплексу принципів (рис. 2).

Неухильне дотримання зазначених принципів дозволить забезпечити ефективність та безперервність управління фінансовою стійкістю банку.

Таким чином, забезпечення фінансової стійкості є пріоритетним завданням діяльності кожного банку.

В системі управління фінансовою стійкістю визначаються найважливіші характеристики, методи та принципи управління. Її реалізація дозволить досягнути стратегічних і тактичних фінансових цілей банку, сприятиме підвищенню рівня прибутковості, зниженню ризиків, контролю та підтриманню ліквідності й платоспроможності на достатньому рівні, що в кінцевому підсумку матиме позитивний вплив щодо забезпечення стабільної роботи та фінансової стійкості комерційного банку.

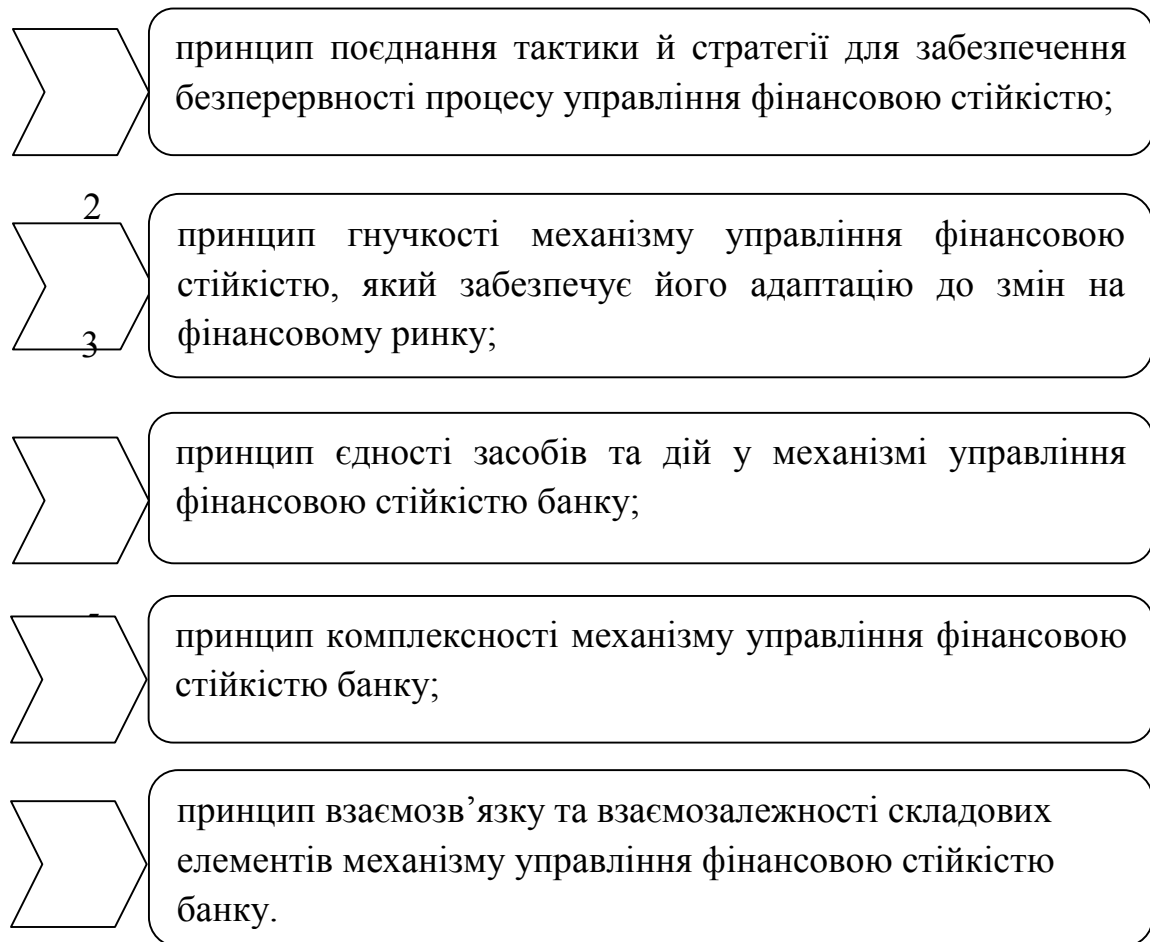

Рисунок 2 – Принципи управління фінансовою стійкістю банку [5]

Перелік використаних джерел

1. Вітлінський В. Фінансова стійкість як системна характеристика комерційного банку / В. Вітлінський, О. Пернарівський // Банківська справа. – 2000. – № 6. – С. 48-51.
2. Галяєва Л.Є. Інновації в системі управління ліквідністю кредитних організацій / Л.Є. Галяєва // Маркетинг і менеджмент інновацій. –2013. – № 1. – С. 209-217.
3. Герасимович А.М. Коефіцієнтний аналіз ліквідності балансу банку / А. М. Герасимович // Вісник КЕФ КНЕУ імені В. Гетьмана. – 2011. – № 1. – С. 17-26.
4. Граділь А. Підвищення рівня ліквідності комерційного банку шляхом управління залишками грошових коштів на рахунках клієнтів / А. Граділь // Банківська справа. – 2002. – № 1. – С. 17-21.
5. Дзюблюк О.В. Фінансова стійкість банків як основа ефективного функціонування кредитної системи: монографія / О.В. Дзюблюк, Р.В. Михайлюк. – 2009. – 316 с.
6. Коваленко В.В. Стратегічне управління фінансовою стійкістю банківської системи: методологія і практика : монографія / В.В. Коваленко. – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2010. – 228 с.

7. Колодізев О.М. Фінансовий менеджмент у банках: концептуальні засади, методологія прийняття рішень у банківській сфері : навч. посіб. / О.М. Колодізев, І.М. Чмутова, І.О. Губарева. – Х. : Інжек, 2004. – 405 с.
8. Кочетков В.М. Організація управління фінансовою стійкістю банку в ринкових умовах : [монографія] / В.М. Кочетков. – К.: Вид-во Європейського університету, 2003. – 300 с.
9. Сало І.В. Фінансовий менеджмент банку : навч. посіб. / І.В. Сало, О.А. Криклій. – Суми: Університетська книга, 2007. – 313 с.
10. Стельмах В.С. Ліквідність банку: окремі аспекти управління та світовий досвід регулювання та нагляду / В.С. Стельмах, В.І. Міщенко, В.В. Крилова та ін.: Науково-аналітичні матеріали. Вип. 11 – К.: Національний банк України. Центр наукових досліджень, 2008. – 220 с.
11. Тепман Л.Н. Ризики в економіці: навч. посібник для вузів / Під ред. проф. В.А. Швандара. – М.: ЮНІТІ-ДАНА, 2002. – 380 с.
12. Заруба О.Д. Фінансова стійкість комерційного банку: способи визначення / О.Д. Заруба, Р.І. Шиллер // Вісник Національного банку України. – 1997. – № 7. – С. 33-36.
13. Святко С.А. Аналіз і оцінка фінансової стійкості банку як необхідна умова ефективного банківського менеджменту / С.А. Святко, Р.І. Міллер // Фінанси України. – 2011. – № 8. – С. 48-54.
14. Склеповий Є.В. Складові стійкості комерційного банку / Є.В. Склеповий // Банківська справа. – 2002. – № 5. – С. 138-142.
15. Шелудько Н.М. Фінансова стійкість комерційних банків та механізм її забезпечення : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.04.01 “Фінанси, грошовий обіг і кредит” / Н.М. Шелудько. – К., 2000. – 18 с.
16. Бєлих Л.П. Стійкість комерційних банків. Як банкам уникнути банкрутства / Л.П. Бєлих. – М. : Банки і біржі, 1996. – 192 с.
17. Пантелєєв В.П. Фінансова стійкість комерційного банку: проблеми регулювання / В.П. Пантелєєв, С.П. Халява // Банківська справа. – 1996. – № 1. – С. 32-39.
18. Маслюченков Ю.С. Фінансовий менеджмент в комерційному банку: технологія фінансового менеджменту клієнта / Ю.С. Маслюченков. – М. : Перспектива, 1997. – 214 с.
19. Шиллер Р.І. Фінансова стійкість комерційного та шляхи її зміцнення / Р.І. Шиллер. – К.: Наук. думка, 1998. – 158 с.

МЕТОДИ ОЦІНКИ РІВНЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Деньченко М. С.

Науковий керівник – к.е.н, доцент Матвійчук В. І.
Донецький національний університет імені Василя Стуса
(м. Вінниця, Україна)

Для сучасного стану функціонування українських підприємств питання визначення рівня фінансово-економічної безпеки є одним із актуальних як для самого суб'єкта господарювання, так і для держави в

цілому. Але на сьогоднішній день ще досі залишається дискусійним питання щодо вибору методів оцінки фінансово-економічної безпеки підприємств в Україні.

Загальними методичними підходами оцінки рівня фінансово-економічної безпеки підприємств вважають традиційні та нетрадиційні. До традиційних відносяться такі, як прогнозування банкрутства, встановлення кризових або некризових станів підприємства, аналіз фінансової стійкості, оцінка показників захисту майна і ресурсів підприємства та ефективності його функціонування. Найчастіше на сьогоднішній день серед традиційних підходів виділяють такі як індикаторний, економіко-математичний, ресурсно-функціональний методи.

Серед нетрадиційних використовують такі, як розрахунок ринкової вартості та визначення економічної захищеності капіталу підприємства, оцінка стану розвитку та виявлення ризиків на підприємстві, оцінка господарської діяльності, співвідношення інвестиційних ресурсів підприємства з величиною бруто-інвестицій [1, С. 43].

Вище наведені методичні підходи мають як спільні риси, так і принципові відмінності. Для становлення вибору щодо методу оцінки фінансово-економічної безпеки українських підприємств необхідно виявити позитивні та негативні риси даних методів.

Сутність індикаторного методу полягає у розрахунку показників, які характеризують фінансову стійкість, рівень прибутковості та ефективність використання ресурсів. Даний метод дозволяє узагальнити оцінку фінансово-економічного стану суб'єктів господарювання на підставі зіставлення фактичних та граничних значень за даний період [2, С. 138]:

$$X_i = \left(\frac{I_{i,f}}{I_{i,n}} \right)^a,$$

де $I_{i,f}$, $I_{i,n}$ – відповідно фактичні і нормативні значення i -го показника;

a – показник ступеня (для показника типу «мінімум» дорівнює 1, для показника типу «максимум» дорівнює (-1)).

Нормативні значення індикаторів фінансово-економічної безпеки – це граничні величини, недотримання яких призводить до формування негативних тенденцій. При цьому нормативними показниками можуть вважатися середні значення показників діяльності підприємств одної галузі, показники певного регіону, показники найприбутковіших та

найстійкіших підприємств-конкурентів, показники підприємств аналогічної галузі, що ведуть господарську діяльність закордоном.

При індикаторному методі найвищий рівень фінансово-економічної безпеки підприємства досягається за умови, що уся сукупність індикаторів знаходиться в межах граничних значень. Виділяють [6, С. 246] наступні рівні фінансово-економічної безпеки суб'єктів господарювання, згідно яких порівнюються фактичні значення з граничними:

- нормальний, коли індикатори знаходяться в межах граничних значень;
- передкризовий, якщо перевищуються граничні значення хоча б одного з індикаторів;
- кризовий, у випадку перевищення норми значення більшості індикаторів;
- критичний, якщо не дотримуються граничних значень майже всі показники.

Перевагою даного методу є співвідношення показників діяльності окремого підприємства із показниками інших суб'єктів господарювання в певній галузі, що допоможе встановити не лише рівень фінансово-економічної безпеки підприємства, а і його конкурентоспроможність. Негативною рисою індикаторного методу є детальний збір та аналіз інформації щодо розвитку певної сфери господарської діяльності, середніх показників прибутковості, рентабельності підприємств і т.д.

Економіко-математичний метод характеризується встановленням функціональної залежності рівня фінансово-економічної безпеки від відповідних показників діяльності підприємства та коефіцієнтів, які відображають значущість кожного показника. Розрахунок фінансово-економічної безпеки згідно економіко-математичного методу здійснюється за формулою [3, С. 251-263]:

$$P_{еб} = a_1 \times f(x_1) + a_2 \times f(x_2) + \dots + a_i \times f(x_n),$$

де x_1, x_2, \dots, x_n – показники діяльності підприємства;

$f(x_1), f(x_2), \dots, f(x_n)$ – локальні функції залежності рівня фінансово-економічної безпеки від відповідних показників діяльності суб'єктів господарювання;

a_1, a_2, \dots, a_i – коефіцієнти, що відображають значущість кожного показника для забезпечення фінансово-економічної безпеки суб'єктів господарювання.

Економіко-математичний підхід здатен виявляти лінійні та нелінійні, прямі та зворотні взаємозв'язки між складовими елементами

та факторами фінансово-економічної безпеки підприємства, на його основі формуються різні напрями та стратегії розвитку компанії. Однак даний підхід має свої недоліки, оскільки механізм розрахунку не має чітких обґрунтованих показників, що мають бути використані при розрахунку та відсутні рекомендації щодо встановлення задовільного чи незадовільного рівня фінансово-економічної безпеки підприємства.

Ресурсно-функціональний підхід полягає у визначенні оцінки фінансово-економічної безпеки підприємства шляхом оцінювання рівня стану та ефективності використання ресурсів суб'єкта господарювання. При застосуванні ресурсно-функціонального методу оцінка фінансово-економічної безпеки ототожнюється з оцінкою фінансово-економічного стану підприємства.

За ресурсно-функціональним підходом [7; 8; 9] рівень фінансово-економічної безпеки підприємства визначається виходячи із оцінки рівня використання ресурсів за кожною функціональною складовою на основі розрахунку інтегрального показника:

$$\Phi_{\text{ЕБ}} = \sum_{i=1}^n k_i d_i ,$$

де k_i – значення часткових функціональних критеріїв фінансово-економічної безпеки суб'єктів господарювання;

d_i – питома вага значущості функціональних складових фінансово-економічної безпеки суб'єктів господарювання:

$$\sum_{i=1}^n d_i = 1 ,$$

де n – кількість функціональних складових фінансово-економічної безпеки.

Перевагою даного методу можна вважати те, що він носить всебічний характер, оскільки при його використанні досліджуються основні процеси управління діяльністю, що мають вплив на фінансово-економічну безпеку підприємства. Але застосовувати ресурсно-функціональний підхід на сьогоднішній день є недоцільно та необґрунтовано, бо фінансово-економічна безпека відображає не тільки сучасний стан функціонування підприємства та забезпечення власними ресурсами, а ще й здатність протистояти небажаним загрозам.

Серед нестандартних методичних підходів до оцінки рівня фінансово-економічної безпеки підприємств виділяється найпоширеніший метод, сутність якого полягає у встановленні співвідношення величини бруто-інвестицій підприємства і ресурсів,

які необхідні для визначення економічної захищеності капіталу, ринкової вартості підприємства, інвестиційної підтримки тощо.

Даний методичний підхід знаходить своє відображення у наступній формулі [4]:

$$P_{\text{ФЕБ}} = \frac{BI^t}{I_{\text{ФЕБ}}^t},$$

де BI^t – брутто-інвестиції підприємства;

$I_{\text{ФЕБ}}^t$ – інвестиції в роки t , необхідні для забезпечення економічної безпеки.

Чим ближче значення розрахованого показника буде до одиниці, тим вищим є рівень фінансово-економічної безпеки підприємства. Така оцінка може передбачати не лише розрахунок кількісного, а й якісного показника, а також виокремлює наступні рівні безпеки: підтримання, мінімальний, дуже низький, низький, середній, високий і дуже високий [4]. Недолік такого методичного підходу полягає у відсутності інструментів для передбачення настання можливих загроз фінансово-економічній безпеці компанії.

Для оцінки рівня фінансово-економічної безпеки підприємств України була розроблена модель прогнозування банкрутства, автором якої є О. Терещенко. Для розрахунку кінцевого значення використовуються 6 показників, які характеризують діяльність підприємства [5]. Дана модель вважається універсальною для оцінки рівня фінансово-економічної безпеки підприємств України, адже побудована на фактичних даних 850 вітчизняних суб'єктів господарювання. Однак, недоліком підходу можна вважати недосконалу класифікацію банкрутства та наявність лише двох фінансових характеристик – задовільний та незадовільний стан.

Таким чином, методи оцінки рівня фінансово-економічної безпеки підприємств України мають охоплювати сучасний фінансовий стан підприємства та його потенціал у майбутньому. Традиційні та нетрадиційні підходи щодо встановлення рівня фінансово-економічної безпеки мають як переваги, так і недоліки, але повинні застосовуватися комплексно у завчасний період, аби попереджати кризові явища та вказувати на вже існуючі проблеми на підприємствах.

Перелік використаних джерел

1. Васильців Т.Г. Економічна безпека підприємництва України: стратегія та механізми зміцнення: Монографія. – Львів: Арал, 2008. – 384 с.
2. Козаченко Г.В. Економічна безпека підприємства: сутність та механізми забезпечення: Монографія / Г.В. Козаченко, В.П. Пономарьова, О.М. Ляшенко. – К.: Лібра, 2003. – 280 с.

3. Мойсеєнко І.П. Економетричний аналіз стану економічної безпеки суб'єктів господарювання / І.П. Мойсеєнко, М.Я. Демчишин // Наук. вісн. Львів. держ. ун-ту внутрішніх справ : зб. наук. праць. – Сер. Економічна ; голов. ред. Р.І. Тринько. – Л., 2010. – вип. 3. – С. 251-263.
4. Александров І.О. Кластеризація територіальних утворень України за рівнем економічної безпеки / І.О.Александров, О.В. Половян // Економічна кібернетика. – 2000. – № 5-6. – С. 40-47.
5. Терещенко О.О. Фінансова санація та банкрутство підприємств [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ubooks.com.ua/books/00084/inx.php>.
6. Лубенець І.О. Методичні підходи до оцінки економічної безпеки підприємства // Економічні науки – 2014. – № 2. – С. 244-253.
7. Ареф'єва О.В. Економічні основи формування фінансової складової економічної безпеки / О.В. Ареф'єва, Т.Б. Кузенко // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 1. – С. 98-103.
8. Грицюк Н.А. Методичні підходи до обґрунтування індикаторів оцінки рівня фінансової безпеки підприємства / Н.А. Грицюк // Проблеми науки. – 2008. – № 6. – С. 31-35.
9. Ілляшенко С.М. Економічний ризик : навч. посіб. / С.М. Ілляшенко. – К. : Центр навчальної літератури – 2004. – 220 с.

«ЗЕЛЕНА» ЕКОНОМІКА ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ НАПРЯМОК РОЗВИТКУ КРАЇНИ

Дмитрів У. І.

Науковий керівник – викладач Голич Н. В.
Гусятинський коледж ТНТУ імені І. Пулюя
(м. Гусятин, Україна)

За останні десятиліття людство досягло значного прогресу у підвищенні матеріального добробуту, який був здобутий високою ціною – ціною погіршення стану природного середовища. Слід зазначити, що продовження економічного розвитку без кардинальної зміни теперішньої економічної моделі може спричинити чималі екологічні загрози та проблеми. Тому, зважаючи на це, економісти, соціологи, політики, представники природничих наук та бізнесу розпочали пошук нових шляхів розвитку, які б дали змогу відновити природне середовище та одночасно б забезпечували гідний рівень життя населення. Вирішальною складовою результатів своєрідного пошуку стала концепція «зеленої» економіки.

«Зелена» економіка – це напрям в економічній науці, в межах якого вважають, що економіка є залежним компонентом природного середовища та в якому вона існує і є його частиною. Ця теорія базується на 3 аксіомах:

- неможливо нескінченно розширювати сферу впливу в обмеженому просторі;

- неможливо вимагати задоволення постійно зростаючих потреб в умовах обмеженості;

- все на поверхні Землі є взаємопов'язаним [1].

За сучасних умов дана концепція є дуже актуальною і потребує активного обговорення як на рівні міжнародних організацій, національних урядів, так і в колі науковців. Адже глобальними проблемами людства сьогодні виступають кліматичні зміни, вичерпання ресурсів, бідність, перенаселення, брак продовольства та ін.

«Зелена» економіка, як стратегічний напрям пріоритетного розвитку галузей, орієнтованих на ресурсозбереження, збереження навколишнього природного середовища та підвищення добробуту населення, є тим фундаментальним чинником, який формує екологічну складову позитивного іміджу країни. Концепція пропонує спрямувати зусилля та інвестиції на ключові економічні сектори, а саме: промисловість, сільське господарство, лісову промисловість, енергетику, вирішуючи водночас потрійну проблему:

- стимулювання сталого економічного розвитку;
- створення робочих місць та подолання бідності;
- скорочення викидів парникових газів, ощадливе використання природних ресурсів та зменшення обсягів відходів.

Сьогодні для існування людства потрібна така кількість ресурсів, яка виходить за межі можливостей нашої планети. В останню чверть століття спостерігалось зростання світового ВВП в 4 рази, однак економічне зростання досягається головним чином за рахунок витрати природних ресурсів. Якщо наші вимоги до природних ресурсів й далі будуть зростати в такому ж темпі як зараз, то передбачають, що в 2030 році для підтримки життя людства знадобиться еквівалент двох нинішніх планет, а в 2050 року – 2,8 планети. Якщо ми перейдемо до «зеленої» економіки, то забезпечимо щорічні вкладення в розмірі 2% світового ВВП (приблизно 1,3 млрд. дол.) протягом 2012-2050 років [2].

Багато країн використовують різні інструменти «зеленої» економіки в своїй національній політиці і стратегії розвитку. Наприклад, Республіка Корея була першою країною, яка оголосила реалізацію концепції «зеленого» зростання в якості національної стратегії, Південна Африка (2003 р.) – ввела податок на поліетиленові пакети, у Бразилії – утилізуються 95% всіх алюмінієвих банок і 55% всіх пластикових пляшок, повторно використовуються половина всього паперу і половина всього скла [2].

Рівень культури населення в питаннях ресурсозбереження та охорони природного середовища відіграє значну роль у формуванні економічного чинника розвитку «зеленої» економіки. Насамперед, це стосується поведінки громадян у підтримці чистоти у власній оселі, дворі, вулиці та місті. По-друге, наявність певного рівня культури

населення забезпечує енерго-та ресурсозбереження (вода, газ, тепло) в побутових умовах. По-третє, важливим є розуміння населенням виконання екологічних завдань (наприклад, сортування побутового сміття забезпечує його подальшу ефективну утилізацію).

Отже, можна зробити висновок, що «зелена» економіка є певним засобом забезпечення сталого розвитку, а її формування передбачає перегляд стандартів життя суспільства з метою збереження природного середовища та підвищення ефективності використання ресурсів.

Перелік використаних джерел

1. Буркинський Б.В. «Зелена» економіка крізь призму трансформаційних зрушень в Україні: монографія [Текст] / Б.В. Буркинський, Т.П. Галушкіна, В.Є. Реутов; НАН України, Ін-т проблем ринку та екон.-екол. дослідж. – О.: Фенікс, 2011. – 348 с.

2. «Зелена» економіка [Електронний ресурс] / Всеукраїнська громадська організація природоохоронного спрямування «Жива планета». – Режим доступу: <http://www.zhiva-planeta.org.ua/diyalnist/zelena-economika.html>.

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ДОСЛІДЖЕННЯ СУТНОСТІ ТА ОБГРУНТУВАННЯ

Іваничко О. О.

Науковий керівник – к.е.н., доцент Антоненко В. М.
Донецький національний технічний університет
(м. Покровськ, Україна)

Нещодавня світова фінансово-економічна криза вже зачепила цілу лінію секторів економіки нашої країни яка має вплив на діяльність багатьох підприємств і установ. Зниження доступності кредитів та відтік інвестицій призвели до скорочення обсягів виробничої діяльності вітчизняних підприємств та до згортання попиту і пропозиції на товарних і фінансових ринках.

В результаті перед більшістю економічних суб'єктів гостро постала проблема створення дієвої системи економічної безпеки, здатної забезпечити зниження рівня загроз для підприємств і фінансових установ у майбутньому.

Першими вітчизняними науковцями, що займалися дослідженням економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності, стали: Г. Андрощук [1], О. Барановський [2], В. Геєць [3], А. О. Захаров [4], М. Кизим [3], Т. Клебанова [3], О. Кириченко [4], С. Лаптев [4], В. Ортинський [5], П. Пригунов [4], В. Сідак [4], І. Шульга [6].

Дослідження сутності безпеки суб'єктів господарської діяльності, зокрема, полягає у розкритті її складових для дієвого управління ризиками суб'єктів господарювання в кризовому та посткризовому періоді.

Зміст економічної безпеки різними науковцями тлумачиться неоднозначно. Одні науковці це розуміють як стан, за якого досягається стійкий економічний і фінансовий розвиток, надійний майновий захист підприємства; інші вбачають в ній заходи по досягненню такого стану. Більш коректним виглядає саме перше визначення економічної безпеки підприємства як стану захищеності життєво важливих інтересів підприємства від реальних і потенційних джерел небезпеки або економічних загроз. Таке визначення може вважатися достатньо коректним, оскільки заходи, методи по досягненню такого стану – це вже управління економічною безпекою.

Головні завдання управління системою економічної безпеки підприємства – передбачення та випередження можливих загроз, що призводять до кризового стану, а також проведення антикризового управління, яке спрямоване на виведення підприємства з кризового стану; мінімізація зовнішніх і внутрішніх загроз економічному стану суб'єкта підприємництва, зокрема його фінансовим, матеріальним, інформаційним, кадровим ресурсам на основі розробленого комплексу заходів економіко-правового та організаційного характеру. Система економічної безпеки підприємства – комплексне поняття, до складу якого входять суб'єкти, об'єкти та механізм реалізації безпеки на підприємстві.

Система економічної безпеки кожного підприємства є індивідуальною, її повнота і дієвість залежать від чинної в державі законодавчої бази; від обсягу матеріально-технічних і фінансових ресурсів, виділених керівниками підприємств; від розуміння кожним з працівників важливості гарантування безпеки бізнесу; а також від досвіду роботи керівників служб безпеки підприємств.

Головною метою забезпечення економічної безпеки підприємства є досягнення максимальної стабільності його функціонування, а також створення основи для подальшого зростання його економіки навіть за наявності об'єктивних та суб'єктивних факторів, що несуть загрози. В умовах непередбачуваної цінової кон'юнктури це особливо актуально.

Для досягнення високого рівня економічної безпеки підприємство повинно проводити роботу із забезпечення стабільності та ефективності функціонування всіх основних її складових: фінансової, інформаційної, техніко-технологічної, кадрової, правової.

Фінансова складова є найбільш важливою, оскільки фінансова стабільність свідчить про забезпеченість підприємства власними фінансовими ресурсами, рівень їх використання, напрямки розміщення.

До того ж, фінансова стабільність має тісний взаємозв'язок з ефективністю виробництва, а також з кінцевими результатами діяльності підприємства.

Так, Н. І. Реверчук вважає, що фінансова безпека підприємства – це захист від можливих фінансових втрат і попередження банкрутства підприємства, шлях до досягнення найбільш ефективного використання корпоративних ресурсів. Саме вона, на її думку, є провідною і вирішальною, оскільки за ринкових умов господарювання фінанси є рушієм будь-якої економічної системи [7]. З цією точкою зору важко не погодитись. Це твердження є справедливим для будь-якого суб'єкта господарювання – для підприємства чи фінансової установи.

В умовах кризи банківські установи не мають достатньої ліквідності. Вони різко скорочують обсяги кредитування бізнесу, особливо малого, знижують строки кредитування, підвищують відсоткові ставки, посилюють вимоги до застави, в результаті чого з'являється нове негативне явище – “зайва ліквідність”, яке виникло в результаті того, що акумульовані депозити не досить активно розміщуються ними в кредити.

Така ситуація в банківському секторі економіки призводить до того, що більшість підприємств в силу дефіциту фінансових ресурсів посилює їх економію через контроль за бюджетами, скорочення видатків.

Зменшення витрат веде до наступних змін в компаніях:

- перегляду портфелів інвестиційних проектів;
- зниження обсягів закупівлі ресурсів;
- перегляду організаційної структури компаній за рахунок об'єднання відділів;
- скорочення персоналу;
- надмірного підвищення інтенсивності праці співробітників;
- скорочення бюджетів на освіту персоналу.

Важливою складовою економічної безпеки підприємства є інформація. Інформація, щодо різних сторін діяльності підприємства є в теперішній час найбільш цінним та важливим з ресурсів підприємства. Інформація щодо зміни політичної, соціальної, економічної ситуації, новизни в методах організації та управлінні підприємством дозволить йому адекватно реагувати на будь-які зміни зовнішнього середовища, ефективно планувати та вчасно коригувати свою господарську діяльність. Ризик втрати конфіденційної інформації для компаній суттєво зростає саме в період фінансових криз.

Як визначає В. Ортинський [5], інформаційна складова полягає у здійсненні ефективного інформаційно-аналітичного забезпечення господарської діяльності підприємства. Відповідні служби виконують

при цьому певні функції, які в сукупності характеризують процес створення та захисту інформаційної складової економічної безпеки.

Кожен суб'єкт господарювання характеризується набором технологій матеріального або інтелектуального виробництва, що використовуються в їх діяльності. Якість даних технологій та їх відповідність новим світовим стандартам суттєвим чином впливають на ефективність діяльності суб'єкта господарювання та на перспективи його подальшого розвитку, а відповідно, і на забезпечення економічної безпеки.

Важливою складовою економічної безпеки є кадровий склад. Професійна, кваліфікована група менеджерів здатна реорганізувати збиткове підприємство а некваліфіковане управління, погане виконання службових обов'язків, відсутність трудової дисципліни можуть привести прибуткове підприємство до банкрутства. Належний рівень економічної безпеки значною мірою залежить від інтелекту та професіоналізму кадрів, що працюють на підприємстві. Вітчизняні вчені наголошують, що факторами, які негативно впливають на цю складову є:

- звільнення провідних висококваліфікованих працівників, що призводить до ослаблення інтелектуального потенціалу;
- зниження освітнього рівня працівників;
- невідповідність кваліфікації працівників вимогам до них з боку підприємства;
- слабка організація системи управління персоналом;
- неефективна система мотивації кадрів
- відсутність корпоративної політики;
- неякісні перевірки кандидатів в процесі приймання на роботу.

Значення правової складової економічної безпеки підприємства полягає в ефективному правовому забезпеченні діяльності суб'єкта господарювання, чіткому дотриманні співробітниками усіх правових норм чинного законодавства при оптимізації витрат ресурсів на досягнення даних цілей корпорації.

Таким чином, головною метою економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності є забезпечення їх стійкого функціонування в даний час та високого потенціалу розвитку в майбутньому. Напрямами посилення економічної безпеки господарюючих суб'єктів мають стати:

- підвищення їх фінансової стійкості та незалежності;
- посилення конкурентоспроможності технологічного потенціалу;
- раціоналізація системи управління фінансами;
- підвищення рівня кваліфікації персоналу та повноцінне використання його інтелектуального потенціалу;
- високий рівень екологічності роботи, мінімізація руйнівного впливу результатів діяльності на стан навколишнього середовища;

- поліпшення правової захищеності усіх аспектів діяльності;
- надійний захист інформаційного середовища суб'єкта, його комерційної таємниці та досягнення високого рівня інформаційного забезпечення роботи усіх його служб;
- забезпечення безпеки персоналу, капіталу, майна та комерційних інтересів.

Виконання кожної із перерахованих задач дає можливість досягнути мети економічної безпеки суб'єкта господарської діяльності та найбільш ефективно використовувати її елементи.

Система економічної безпеки кожного підприємства є індивідуальною, її повнота і дієвість залежать від чинної в державі законодавчої бази, від обсягу матеріально-технічних і фінансових ресурсів, виділених керівниками підприємств, від розуміння кожним з працівників важливості гарантування безпеки бізнесу, а також від досвіду роботи керівників служб безпеки підприємств.

Надійна економічна безпека підприємства можлива лише за комплексного і системного підходу до її організації. Ця система забезпечує можливість оцінити перспективи зростання підприємства, розробити тактику і стратегію його розвитку, зменшити наслідки фінансових криз і негативного впливу нових загроз та небезпек.

Перелік використаних джерел

1. Андрущук Г.А. Економічна безпека підприємства: захист комерційної таємниці : [монографія] / Г.А. Андрущук, П.П. Крайнев. – К. : ІнЮре, 2000. – 400 с.
2. Барановський О.І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізм забезпечення) / О.І. Барановський. – К. : КНТЕУ, 2014. – 759 с.
3. Моделювання економічної безпеки : держава, регіон, підприємство / В.М. Геєць, М.О. Кизим, Т.С. Клебанова, О.І. Черняк. – Х., 2010. – 240 с.
4. Проблеми управління економічною безпекою суб'єктів господарювання : монографія / [О.А. Кириченко, М.П. Денисенко, В.С. Сідак, С.М. Лаптев, С.А. Єрохін, О.І. Захаров, П.Я. Пригунов та ін.]. – К. : ІМБ Університету економіки та права «КРОК», 2010. – 412 с.
5. Ортинський В.Л. Економічна безпека підприємств, організацій та установ / В.Л. Ортинський, І.С. Керницький, З.Б. Живко – К. : Правова єдність, 2013. – 544 с.
6. Шульга І.П. Рейтингова оцінка векселедавців як індикатор фінансової безпеки учасників фондового ринку України : [монографія] / І.П. Шульга. – Черкаси : вид-во ПП Чабаненко Ю.А. – Черкаси, 2011. – 220 с.
7. Реверчук Н.Й. Управління економічною безпекою підприємницьких структур / Н.Й. Реверчук. – Львів : ЛБІ НБУ, 2014. – 195 с.

РОЛЬ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТЕРИТОРІЙ ДЕРЖАВИ

Штамбург О. О., Яценко Є. І., Голубенко-Ларіна О. В.
Науковий керівник – к.е.н., доцент Бурцева О. Є.
Донецький національний технічний університет
(м. Покровськ, Україна)

На сучасному етапі розвитку України найбільш актуальним стає питання зміцнення фінансової незалежності регіонів, як складової фінансово-економічної безпеки територій держави в цілому. Однак проблеми фінансового забезпечення органів місцевого самоврядування щороку збільшуються. Це і постійна нестача фінансових ресурсів, нестабільність дохідних джерел місцевих бюджетів та їх залежність від бюджетних трансфертів. У умовах сьогодення, головним завданням бюджетної політики держави на довгострокову перспективу повинно стати створення умов для покращення бюджетного забезпечення територіальних громад і створення оптимальних міжбюджетних відносин. Тому, впродовж останніх років в Україні реалізується реформа місцевого самоврядування та децентралізація влади. Важливою складовою реалізації цієї реформи є формування спроможних громад, яке відбувається шляхом об'єднання територіальних громад.

Актуальність теми дослідження полягає у тому, що від ефективності і раціональності функціонування системи місцевих бюджетів, залежить успішне здійснення фінансової політики взагалі, бюджетної політики зокрема, та, як наслідок, фінансово-економічної безпеки держави в цілому. Також актуальність дослідження підтверджується важливістю реалізації в Україні демократичних реформ, необхідністю проведення адміністративно-територіальної реформи в державі, об'єктивними процесами розвитку та реформування суспільства в цілому [1].

Формування місцевого самоврядування – одне із найбільш складних завдань становлення сучасної державності в Україні, яке спрямовано на:

- забезпечення єдності державної влади з одночасною самостійністю територіальних громад;
- визначення граничних можливостей самоврядування з метою розвитку демократії та забезпечення суверенітету народу;
- оптимальне співвідношення на місцевому рівні державного управління і самоврядування;

Всього цього можна досягти завдяки реформам, зокрема фінансовій децентралізації, що реалізується шляхом прийняття змін до Бюджетного [7; 8] і Податкового [6] кодексів України, у тому числі шляхом передачі органам місцевого самоврядування додаткових бюджетних повноважень і стабільних джерел доходів для їх реалізації.

Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» [2] та Методики формування спроможних територіальних громад [3], затвердженої постановою Кабінету Міністрів України у квітні 2015 року надали інституційне забезпечення впровадження правових засад формування спроможних територіальних громад, тобто надали можливість запроваджувати децентралізацію.

Мета децентралізації – відтворення ефективної системи публічного управління державного, регіонального та місцевого рівнів, здатної швидко реагувати на мінливі умови життя, потреби та проблеми сучасного суспільства.

Реалізація процесу об'єднання територіальних громад на практиці розпочалась в середині 2015 року, у результаті якої було утворено 159 ОТГ. Станом на кінець травня 2017 року в Україні утворено 413 ОТГ, що об'єднали 5258 населених пунктів.

Про позитивні результати фінансової децентралізації вже багато раз наголошувалося. За три роки реформи місцеві бюджети зросли на 100 млрд грн і ці темпи щороку набирають обертів.

Надходження власних доходів загального фонду місцевих бюджетів за перше півріччя 2017 року зросли. Порівняно з аналогічним періодом 2016 року приріст становив 34%, або 87 млрд грн. З початку 2017 р. власні доходи місцевих бюджетів 366 ОТГ зросли у два рази та перейшли на прямі міжбюджетні відносини. Вони становили 3,9 млрд грн. На одного мешканця ОТГ середній показник власних доходів зріс на 1645 грн (з 700 до 2345 грн). Найбільше коштів із розрахунку на одного мешканця отримала Слобожанська ОТГ Дніпропетровської області – 16 тис. грн.

З урахуванням міжбюджетних трансфертів з держбюджету доходи загального фонду місцевих бюджетів 366 ОТГ становлять 9 млрд грн. Кілька років тому, таку суму було неможливо отримати на місцях.

Урядом країни ухвалена бюджетна резолюція, яка засвідчила просування реформи та її можливості щодо збільшення бюджетів місцевих громад. На 2017 рік закладено 170 млрд грн доходів місцевих бюджетів, на 2018 рік – 248 млрд грн, на 2019 рік – 270 млрд грн, на 2020 рік – 284 млрд грн.[4]

Основними цілями децентралізації в Україні є:

- отримання жителями громад якісних та наближено до місця проживання соціальних, адміністративних та комунальних послуг;

- надання громадам у розпорядження ресурси – землю, встановлення місцевих податків і зборів; стимулювання економічного розвитку і залучення інвестицій в громади для створення нових робочих місць;
- наділення невеликих громад можливостями для об'єднання фінансових, майнових та інтелектуальних ресурсів для покращення якості послуг і удосконалення місцевої інфраструктури;
- розв'язання однієї з важливих проблем, що існують сьогодні – надмірна подрібненість територіальних громад, шляхом їх об'єднання; посилення впливу громади на прийняття рішень, планування розвитку та формування бюджету на місцевому рівні.

Однак, протягом впровадження реформ стосовно децентралізації в Україні виявилися не тільки її позитивні результати, а і виявилися проблеми питання, які потребують подальшого вирішення. Серед цих проблем найбільш загальними є наступні [5]:

- у більшості територіальних громад спостерігається складна демографічна ситуація (наприклад – старіння населення, знелюднення сільських територій та монофункціональних міст);

- нерозвиненість форм прямого народовладдя, неспроможність членів громад до солідарних дій, спрямованих на захист своїх прав та інтересів, у співпраці з органами місцевого самоврядування і місцевими органами виконавчої влади та досягнення спільних цілей розвитку громади;

- корпоратизація обласних та районних рад, закритість і непрозорість їх діяльності, високий рівень корупції, що призводить до зниження ефективності використання ресурсів, погіршення інвестиційної привабливості територій, зростання соціальної напруги;

- погіршення якості та доступності публічних послуг внаслідок ресурсної неспроможності переважної більшості органів місцевого самоврядування здійснювати власні і делеговані повноваження;

Основними шляхами впровадження реформ з децентралізації в Україні є:

- розмежування повноважень, прав та обов'язків різних рівнів влади відповідно до сутності правової, демократичної держави та громадянського суспільства;

- розробка та реалізація ефективної регіональної політики, спрямованої на забезпечення рівномірного місцевого і регіонального розвитку;

- забезпечення втілення принципу субсидіарності як способу подолання конфлікту інтересів між місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування;

- забезпечення більш розширених прав територіальних громад щодо вирішення їх життєзабезпечувальних проблем.

Подальше запровадження політики децентралізації має стати дієвим фактором стабілізації соціально-економічної ситуації, виходу з фінансової кризи, сприяти підвищенню ефективності використання бюджетних коштів на всіх рівнях управління та забезпечити підвищення рівня фінансово-економічної безпеки територій держави.

Але, при проведенні реформи децентралізації влади з реальною передачею повноважень місцевому самоврядуванню існує багато проблем, ризиків та перешкод, а саме:

- замість децентралізації можна отримати фрагментацію (послаблення держави, замість посилення своїх функціональних кондицій і можливостей, у тому числі, і з наповнення місцевих та державного бюджетів)
- можемо отримати регіоналізацію держави, тобто посилення ролі місцевих регіональних еліт. Тому децентралізація означає передачу повноважень адміністративно-політичного центру на місця [9].

Також переважна більшість фінансових ресурсів місцевих бюджетів у сучасних умовах спрямовується на виконання делегованих повноважень органів місцевого самоврядування, що певною мірою обмежує їх фінансову самостійність. За таких умов, місцеві органи влади не мають у своєму розпорядженні фінансових важелів, необхідних для ефективного задоволення потреб населення відповідного регіону.

Таким чином, успішна децентралізації влади повинна стати запорукою ефективного територіального розвитку та забезпечення справжнього народовладдя в Україні. Вона повинна збільшити конкуренцію і можливості для виробництва, направити бюджетні надходження в місцеві органи влади, з метою фінансування соціальної сфери зокрема та фінансово-економічної безпеки держави в цілому.

Перелік використаних джерел

1. Актуальність дослідження [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.international-alert.org/sites/default/files/Ukraine_Decentralisation_UK_2017.pdf.

2. Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 13, ст.91) {Із змінами, внесеними згідно із Законами № 676-VIII від 04.09.2015, ВВР, 2015, № 37-38, ст. 371, № 835-VIII від 26.11.2015}[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/157-19>.

3. Постанова від 8 квітня 2015 р. № 214 «Про затвердження Методики формування спроможних територіальних громад».

{Із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ № 695 від 02.09.2015 № 601 від 08.09.2016 № 662 від 30.08.2017}[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/695-2015-%D0%BF/paran2#n2>.

4. Результати фінансової децентралізації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://decentralization.gov.ua>.

5. Негативні результати фінансової децентралізації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://agropolit.com/blog/56-detsentralizatsiya-pid-lupoym-analiz-plyusiv-ta-minusiv-dlya-obyednanih-gromad>.

6. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи» від 28.12.2014 № 71-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2245-19>.

7. Закон України «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин» від 28.12.2014 № 79-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/79-19>.

8. Закон України «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо особливостей формування та виконання бюджетів об'єднаних територіальних громад» від 26.11.2015 № 837-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1789-19>.

9. Проблема та ризики пов'язаний з передачею повноважень місцевих самоврядуванню [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1021/>.

МАТЕРІАЛИ

*ОДИНАДЦЯТОЇ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ (ІЗ ЗАРУБІЖНОЮ
УЧАСТЮ) НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
СТУДЕНТІВ ТА МОЛОДИХ ВЧЕНИХ*

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ФІНАНСІВ ТА
ФІНАНСОВОЇ НАУКИ:
ІДЕЇ ТА ЇХ ВПРОВАДЖЕННЯ**
(14 травня 2018р.)

Редагування матеріалів Антоненко В. М.

Комп'ютерна верстка Антоненко В. М., Устич В. А.

«ДонНТУ», Підписано до друку 1.06.2018.
Ум. друк. арк. 17,9
Накл. 50 пр.

Видавець і виготовник
Видавничий центр
Індустріального інституту ДВНЗ «ДонНТУ»
85300, м. Покровськ, п.. Шибанкова. 2.